

10.18132/LFZE.2007.2

Hargitai Imre

Antal István zongoraművész,
a Zeneakadémia tanára

Tartalom

Előszó	1
1. Kezdetek	3
1.1. Család	3
1.2. Tanulóévek	6
2. Antal István zongoraművész	11
2.1. Pályakezdés: Berlin, Erdély, Budapest	11
2.2. A művészi pálya újrakezdése a II. világháború után, már a Nemzeti Zenede tanáráként (1945-1948)	21
2.3. Hangversenyek, kitüntetések (1949-1959)	36
2.4. Sikerek Magyarországon és külföldön (1960-1967)	44
2.5. Az utolsó tíz év (1968-1978)	68
2.6. Bemutatók	95
2.7. Lemezfelvételek	100
2.8. Rádiófelvételek	108
3. Antal István, a Zeneakadémia tanára (1948-1978)	111
3.1. Tények és emlékek a Zeneakadémia évkönyvei, hivatalos levelek, koncertmeghívók és a növendékek visszaemlékezései alapján	111
3.2. Zenei versenyek, kurzusok, előadások	133
4. Függelék	145
4.1. Dokumentumok	145
4.2. Antal István kitüntetései, művészeti díjai	190

Előszó

Antal István az 1948-49-es tanévtől az 1978-1979-es tanévig a Zeneművészeti Főiskola tanára volt. Zongorát és metodikát tanított. Ennyit és nem többet tudhatunk meg róla a Gábor Ágnes és Szirányi Gábor által szerkesztett „Nagy tanárok, híres tanítványok” c. könyvből, amely a Zeneakadémia megalapításának 125. évfordulóján megjelent ünnepi kiadvány.

Ostoros Ágnes és a Magyar Televízió közös vállalkozásában 2001-2002-ben készült el egy tíz részes film „A magyar zongorázás diadalmas 120 éve” címmel. Ennek negyedik részében, miután a műsor sorra vette Dohnányi Ernő híres növendékeit, hangzanak el a következő mondatok:

„Mielőtt Bartók Béla és Székely Arnold tanítványaira térnénk rá, kérem, nézzünk meg egy kakukktójást, Antal Istvánt. Antal Berlinben tanult zongorázni, de már a Dohnányi utáni Berlinben. Elméletileg nincsen ebben semmi meglepő, mégis különálló példája bizonyítja, mennyire nem volt jellemző a kor magyar zongoristáira, hogy máshová menjének tanulni. Mennyire nem volt rá szükség, hogy a Liszt, Thomán, Szendy, Dohnányi, Keéri-Szántó, Bartók, Székely vonalon túl keressenek mestert maguknak.”

„Ismernem kellene ezt a nevet?” – tette fel a kérdést Antal Istvánnal kapcsolatban egy harmincas éveiben járó zongoratanár kolléga egy beszélgetés során. Ez volt az a pillanat, amikor elhatároztam, hogy DLA dolgozatomat a zongoraművész Antal Istvánról írom, aki harminc éven át haláláig volt a Zeneakadémia professzora.

Nem egyszerű hagyományőrzés vezérelt – bár az egyetemnek talán jobban kellene őriznie professzorai emlékét –, hiszen gyerekkorom egyik első zenei élménye fűződik Antal Istvánhoz: Liszt Magyar fantáziájának gyakran hallgatott lemezfelvétele. A Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolában második feleségének voltam növendéke, ma ugyanott vagyok kollégája. Antal István egyik legutolsó növendéke vagyok, hiszen tanulmányaimat a Zeneművészeti Főiskolán 1977-ben kezdtem meg a Tanár úr irányításával.

Antal István 29 évvel halála után méltatlanul elfelejtett művész, pedig felvételeit meghallgatva, a koncertjeiről írt kritikákat elolvasva előadóművészi rangja megkérdőjelezhetetlen. Bartók Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre című művének az 1938. október 31-i bemutatót követő első magyarországi műsorra tűzésével és Kurtág György Nyolc zongoradarabjának bemutatásával véglegesen beírta nevét a XX. század magyar zenei történetébe. Kortársaitól eltérő tanulmányai, pályakezdése különlegessé tette személyét.

Minden általam ismert növendéke őszinte nagyrabecsüléssel emlékezik rendkívüli műveltségére, műelemzéseire.

Életének fontosabb eseményeiről családi dokumentumokból és rádióbeszélgetésekből szereztem információkat.

Hangversenyeiről szóló kritikákkal mutatom be zongoraművészi pályafutását 1922-től 1978-ig.

Felsorolom a nevéhez fűződő bemutatókat, kiegészítve visszaemlékezésekkel, kritikákkal.

Zongoraművészi tevékenységét lemezfelvételeivel és rádiófelvételeinek jegyzékével is dokumentálom.

Tanári működését néhány növendékének visszaemlékezésével, valamint a Zeneakadémia évkönyveiből összegyűjtött adatokkal, növendéklistával mutatom be. Összeállítom kitérítéseinek listáját, külföldi kurzusait, valamint azoknak a nemzetközi versenyeknek a sorát, melyeknek zsűrijében részt vett.

10.18132/LFZE.2007.2

Köszönetet mondok Antal Mátyásnak és Halmágyi Katalinnak a családi dokumentumok rendelkezésemre bocsátásáért. Köszönöm Kurtág György és az egykori Antal-növendékek: Kurtág Márta, Kertész Lajos, Hepke Péter, Schmidt Nóra, Héra András, Horváth Anikó, valamint Hegedűs Endre visszaemlékezését. Végül köszönöm Fejérvári Sándor, Teidelt Benjámint, Ludvig László és Hargitai Tamás nélkülözhetetlen segítségét.

1. Kezdetek

1.1. Család

Antal István 1909. január 27-én született Budapesten. Apja, Antal Márk hatodmagával nőtt fel édesapja második házasságában. Egyetlen fiú testvére, Gábor, Bécsben végzett mérnök volt. 49 évesen tüdőbajban halt meg. A négy lánytestvér közül a legidősebb Bécsben volt férjénél, nála sokszor megfordultak az Antal fiúk (János és István), amíg ott tanultak.

Antal István édesanyjáról, **Winternitz Szerénáról** keveset lehet tudni. Unokatestvérei voltak Sík Sándor és Sík Endre egyetemi tanárok. A családi levelezés említ egy karmestert is ezen a családi ágon.

„Apám matematikus volt és irodalombarát. Rajongott Adyért. Nagyapámmal gyakran kaptak hajba miatta, mert ő meg orvos volt és jó zenész.”- emlékezett Antal István egy 1962-es interjújában.¹

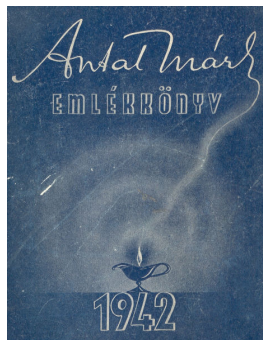
Antal Márk (Devecser, 1880. április 18. - Kolozsvár, 1942. október 29.) a Magyar Életrajzi Lexikon adatai szerint felső kereskedelmi iskolai, majd leánygimnáziumi tanár, 1901-ben lépett a főváros szolgálatába. Az 1918. december 30-án alakult Magyarországi Tanítók Szakszervezetének egyik alelnöke. A Városi Alkalmazottak Országos Szövetsége „iskolai reformokat előkészítő bizottságának” elnöke. A Tanácsköztársaság idején a Közoktatásügyi Népbiztosságon dolgozott, közvetlen munkatársa volt a népbiztosként működő Lukács Györgynek.

A Magyar Tudomány² 2001. májusi számának a „Tudomány történetéből” című rovatában található Filep László „Magyar matematika Erdélyben a két világháború között” című cikke, mely bemutatja a korszak központi matematikus alakját, Antal Márkot:

„Antal Márk személyével és tevékenységével a magyar tudománytörténet írás meglehetősen mostohán bánt. (...) A Magyar Életrajzi Lexikon csak mint pedagógust említi és munkásmozgalmi tevékenységéről szól, hasonlóan más megemlékezésekhez. (...) Antal Márk a budapesti tudományegyetemen szerzett matematika-fizika szakos tanári oklevelet, (...) különböző fővárosi középiskolákban tanított, emellett folytatta a már egyetemista korában megkezdett publikációs tevékenységét, (...) cikkeiben a középiskolai matematika számos területét dolgozta fel diákok számára érthető módon. Cikkein kívül egy könyvet is írt 1914-ben *Kapcsolás-tan (azaz Kombinatorika)* címmel.”

A Kolozsváron 1943-ban megjelent Antal Márk Emlékkönyv³ méltatja eredményes tehetséggondozó tevékenységét.

¹ Zalai Hírlap, 1962. február 18. Takács István.: „Imádom Verdit...”-Beszélgetés Antal István zongoraművésszel zenéről, irodalomról, képzőművészetről

² A Magyar Tudományos Akadémia folyóirata. Alapításának éve: 1840.

³ Szerkesztette: Dr. Weinberger Mózes

Az Emlékkönyv többek között a következőket említi meg azok közül, akiknek Antal Márk „adta meg a legelső tudományos előkészítést az alkotó munkára”: Neumann János⁴, Erdős Pál⁵, Pólya György⁶, Radó Tibor⁷, Szász Ottó⁸, Szegő Gábor⁹, Wald Ábrahám¹⁰, Kun-Kúti Márton¹¹.

Zenetörténeti érdekesség az, hogy Ligeti György, mint ezt egy kitüntetés¹² átvételekor elmondta, Kolozsváron matematikát tanult Antal Márktól és mellette Bach művek szerkezetének elemzésével is foglalkoztak.¹³ Ligeti többek között így emlékezett Antal Márkra: „*A prototípusa volt a zseniális kívülállónak, egy legenda volt minden akkori kolozsvári fiatalember szemében. Lelkesedett a természettudományokért(...) Megvolt az a különös képessége, hogy a matematika egész architekturáját kristálytisztan módon tudta elmagyarázni.*”

Filep László cikkében azt írja, hogy a Tanácsköztársaság idején Antal Márk a Közoktatásügyi Népbizottságon az oktatási főcsoport vezetője volt. „*Hatáskörébe tartozott az összes iskola a főiskoláig bezárólag. Elsősorban elméleti, szakmai munkát végzett az iskola-rendszer átalakításával és az oktatás megreformálásával kapcsolatban.*”

A Tanácsköztársaság bukása után rövid időre börtönbe került, majd családjával együtt Bécsbe emigrált 1919 őszén, ezután rövidesen Kolozsváron telepedett le. Az ottani zsidóság kérésére zsidó középiskola szervezésébe kezdett. Az 1920 őszén megnyílt gimnázium Antal Márkot választotta meg az intézmény igazgatójának. Lakásán már 1920-ban megkezdte magánegyetemi tevékenységét a románul nem tudó matematika iránt érdeklődő fiataloknak.

Trianon után Erdélyben az állami közép- és felsőfokú oktatásban megszűnt a magyar nyelvű oktatás, a matematikát magas szinten tanulni kívánó magyar fiatalok nehéz helyzetbe kerültek. Ezért vált igen fontossá Antal Márk magánegyetemi tevékenysége, aki pótolni igyekezett a megszűnt magyar egyetemet. A magyar kultúra ápolásában és a baloldali eszmék terjesztésében jelentős szerepet töltött be, hiszen a Társadalmi Szemle megalapítása is az ő lakásán történt. 1942-ben halt meg.

Antal István bátyja, **Antal János** Bécsben, Párizsban és Rómában végezte egyetemi tanulmányait, költő és művészettörténész volt, de tanult filozófiát és szociológiát is. A '30-as években vezető szerepet játszott a Magyar Illegális Párt szervezésében.

1923-ban, 16 éves korában „Verseskönyv” címmel Becski Áronnal közös kötete jelent meg.¹⁴

Haraszi Sándor „Arcok a múltból” című írásában¹⁵ emlékezik meg Antal Jánosról: „*Mint pártpublicista sokat dolgozott. (...) Minden régi legális és illegális pártlapban és folyóiratban („100%”, „Társadalmi Szemle”, „Forrás”, „Gondolat”, a párizsi „Szabad Szó”) találkozunk tanulmányaival, cikkeivel. (...) Eredeti, színes egyéniség volt, ritka intellektus.*”

⁴ Matematikus, a számítógép-tudomány megteremtője, a halmazelmélet, a kvantummechanika, az atomenergia és a számítógép-tervezés lángelméje.

⁵ A XX. század egyik legkiemelkedőbb matematikusa, az MTA tagja.

⁶ Magyar származású matematikus, fizikus és metodológus, világhírű tudós, a heurisztika kidolgozója.

⁷ A XX. század egyik legkiemelkedőbb matematikusa, többek között az integrálmélet, topológia és matematikai logika területén kutatott.

⁸ Matematikus, egyetemi tanár

⁹ Matematikus, az MTA, az Amerikai Művészeti és Tudományos Akadémia és a bécsi Tudományos Akadémia tagja.

¹⁰ Magyar származású amerikai matematikus. A modern matematikai statisztika egyik megalapozója, a játékelmélet továbbfejlesztője.

¹¹ Matematikus, egyetemi tanár.

¹² Kyoto Prizes et Inamori Grants/2001 Kyoto, Japan

¹³ Az interjú címe: Between Science Music and Politics/Lecture in Kyoto, The Inamori Foundation 2002. 253.o.

¹⁴ „Fraternitas” könyvnyomda, Cluj-Kolozsvár 1923

¹⁵ Kritika, 1978. április

Lázár Vilmos „Emlékezés Antal Jánosra” című cikkében (Népszabadság Vasárnapi Melléklete)¹⁶ így ír: „... a közgazdaság és filozófia éppen úgy foglalkoztatta, mint a mezőgazdaság vagy a képzőművészet, de érdeklődésének középpontjában állottak a természettudományok és a technika is...”

1937. október 1-jén letartóztatták, mint munkaszolgálatost büntetőszázaddal a keleti frontra vitték, ahol 1943-ban halt meg.

A Magvető kiadó Elvek és utak sorozatában, 1985-ben, Antal János válogatott cikkei és tanulmányai jelentek meg „Hit és tévedés” címen.

Budapest XI. kerületében a Hamzsabégi utat a Nagyszőlős utcával összekötő Takács Menyhért utca egykor Antal János nevét viselte.

Szombathelyen is utcát neveztek el róla, emlékét ápolták.

Antal István 1973-ban a következő levelet kapta:

„Tisztelt Antal Művész Úr!

A 4399. sz. Antal János Úttörőcsapat 1973. október 18-án ½ 9 ó. az iskolában tartja ünnepélyes csapatgyűlését Névadójának tiszteletére. Szeretettel meghívjuk, s kérjük, amennyiben elfoglaltsága engedi, személyes megjelenésével ünnepélyünket megtisztelni szíveskedjék.

Szombathely, 1973. október 2.”

A család anyai ágához tartozó Sík testvérekről, akik különböző életutjuk ellenére mindketten meghatározó, vezető szerepet tölthettek be a kor társadalmi és tudományos életében, fontosnak tartok néhány mondatban megemlékezni az Antal-család és a magyar történelem sokszínűségének ábrázolásául.

Sík Sándor költő, irodalomtudós 1889. január 20-án született Budapesten és 1963. szeptember 28-án halt meg. 1903-ban belépett a piarista rendbe. 1910-ben a Budapesti Egyetemen szerzett tanári és bölcsészdoktori diplomát. Előbb a váci, majd 1911-től a budapesti Piarista Gimnáziumban tanított.

A magyar cserkész mozgalom egyik megalapítója volt, emellett sorra jelentek meg verseskötetei és irodalomtörténeti dolgozatai. 1911. június 3-án pappá szentelték.

1929 decemberétől 1944-ig a szegedi Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem irodalomtörténeti tanszékét vezette. 1942-ben jelent meg Esztétika című műve, amely a kor magyar irodalomelméleti munkásságának egyik legjelentősebb alkotása.

Számos tudományos társasági tagsága mellett jelentős tudományos tisztségeket is betöltött. Tudományos munkájának elismeréseként 1946-ban a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választották. Ugyanebben az évben az újrainduló Vigilia című folyóirat főszerkesztőjévé nevezték ki.

1948-ban munkásságát Kossuth-díjjal ismerték el, 1949-ben visszakapta az időközben megvont akadémiai tagságát.

1948-ban a piarista rend magyarországi tartományfőnökévé választották.

Életpályája rendkívül gazdag és sokoldalú volt. Költőként, irodalomtudósként, műfordítóként egyaránt maradandót alkotott. Kiemelkedő pedagógiai tevékenységet is folytatott, írásait számos idegen nyelvre lefordították. Több oktatási intézmény (általános iskolák, Szakkolégium) őrzi a nevét.

¹⁶ Népszabadság, 1972. március 27.

Sík Endre (Budapest, 1891. április 2. – Budapest, 1978. április 10.): diplomata, külügyminiszter, jogász, író, történész, a történelemtudományok doktora, Állami díjas (1965), Nemzetközi Lenin-békedíjas (1968).

Kacsaringós életutat járt be. Miután novíciuskorában „kiugrott” a piarista rendből, az első világháború idején az orosz fronton hadifogságba esett, s kommunista lett. 1920-tól 1945-ig a Szovjetunióban élt, főként egyetemi tanárként, majd a második világháború alatt a moszkvai Kossuth Rádió munkatársaként kereste a kenyerét.

1945-ben hazatért Magyarországra, és a Külügyminisztériumban helyezkedett el. 1946-tól a washingtoni magyar követség beosztott diplomatája, 1948-49-ben ugyanott nagykövet. Ezután 1954-ig a Külügyminisztérium politikai főosztályának vezetője, majd négy éven át külügyminiszter-helyettes. 1958-tól 1961-ben történt nyugdíjazásáig külügyminiszter. 1959 és 1970 között tagja volt a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának, emellett pedig 1964-től az Országos Béketanács elnöke. 1963-ban tagja lett a Moszkva által irányított Béke Világtanácsnak, illetve 1971-től 1978-ban bekövetkezett haláláig a szervezet elnökségében, valamint a Társadalmi Szemle szerkesztő bizottságának tagjaként tevékenykedett.

Afrika történetével foglalkozott, cikkei, tanulmányai, novellái jelentek meg. Emlékeit több kötetben publikálta.

1.2. Tanulóévek

„Azt hiszem, nagyon igazuk volt a görögöknek, hogy szép dolgokkal kell körülvenni az embert. Hálás lehetek nevelésemnek és sorsomnak, hogy már kisgyermek koromban művészlemezeket hallottam és sok szépet láthattam.” - mondta Antal István.¹

Gimnáziumi tanulmányait Kolozsvárott végezte. Itt kezdte el hivatalos zenei tanulmányait Pongrácz Ádám irányításával. 1922. július 7-én a kolozsvári Keleti Újság beszámol a tanár úr növendékhangversenyéről:

„Tegnap este az unitárius kollégium dísztermében Pongrácz Ádám zongoraművész növendékeit állította dobogóra, akik beszámoltak egyévi tanulmányaikról. (...) Mindegyiken rajta van Pongrácz Ádám gondos keze és jó ízlése. Antal István 12 éves, aki kétségtelenül a legtehetségesebb valamennyi között, nagyokat megszégyenítő biztonsággal, ízléssel, egyenletes technikával játszotta Beethoven Rondóját.”

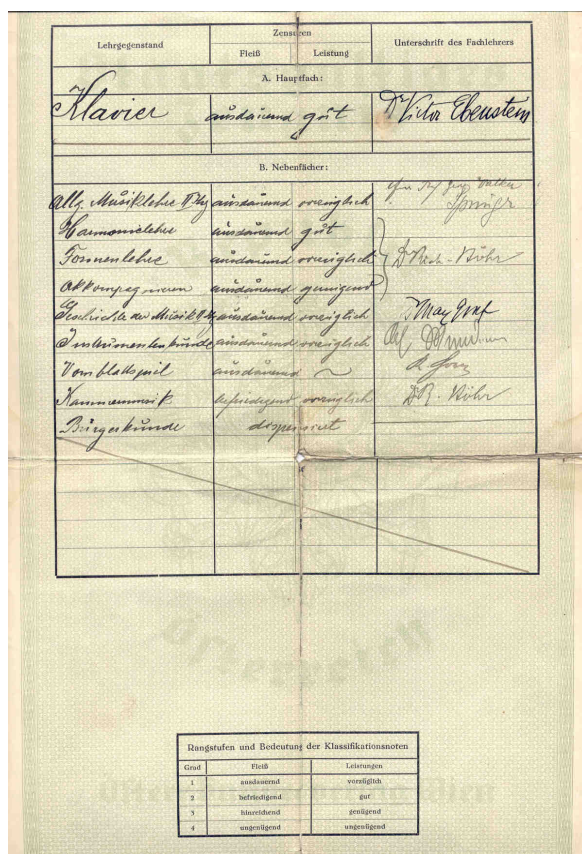
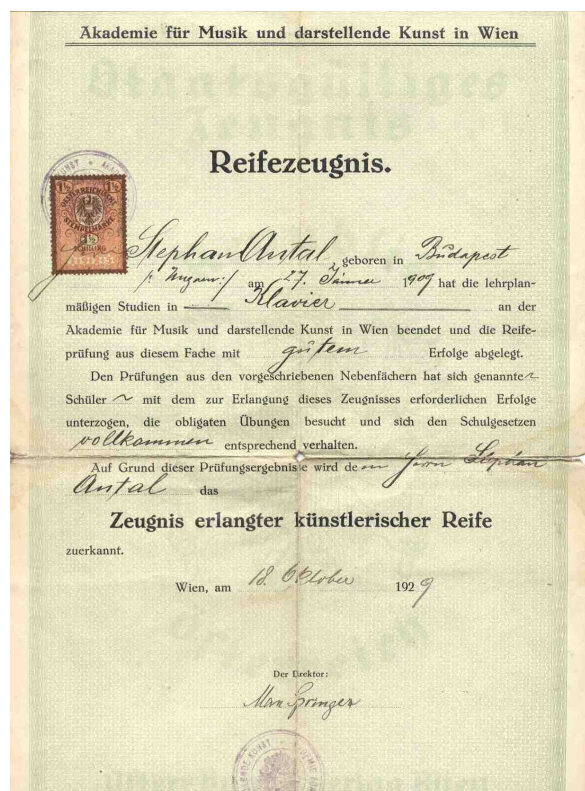
Antal István 1955-ben, egy rádióműsorban így fogalmazta meg pályaválasztásának körülményeit: *„Mint sokan mások, én is gyerekkoromban kezdtem érdeklődni a zene iránt. Az első növendék-hangversenyek után a szakértők azt állították, hogy tehetséges vagyok. Ezt anyám is szívesen elhitte, s különben is minden vágya az volt, hogy muzsikus legyek, így zenei tanulmányaimat tovább folytattam. A zene iránti szenvedélyem egyre fokozódott, még a többi iskolai tantárgy rovására is. Ezen a nehéz helyzeten tanárain megértése segített át. Ennek köszönhetem, hogy a nélkülözhetetlen gyakorlásra elég idő állt rendelkezésemre.”*

¹ Felvételeiből válogat Antal István zongoraművész, műsorvezető Meixner Mihály, szerkesztő Lázár Eszter, 1972. május 18.

Papp Márta műsorában² kolozsvári gyermekkoráról és az opera iránti vonzódásáról is beszélt. Kolozsváron akkor két operaház is volt. Antal Istvánt nagyon érdekelt az ének és az operairodalom. Rendkívüli tudását, tájékozottságát ezen a területen itt alapozta meg.

1972-ben a Magyar Rádió stúdiójában Antal István így emlékezett vissza fiatal éveire: „A szüleim Erdélyben éltek, és tanácsos volt az, hogy elsajátítsak nyelveket is. A választás elsősorban Bécsre esett. Ott végeztem voltaképpen dr. Viktor Ebenstein tanár úrnál, és aztán később kerültem Berlinbe. Berlinben akkor volt a legélénkebb a zenei élet, ez engem nagyon vonzott, hiszen abban az időben én Bécsset akkor már egy kicsit konzervatívnak találtam. Azóta nagyon megszerettem a keringőket és a bécsi utcai dalokat is, de akkor úgy éreztem, hogy túl sok Chopint játszanak, nagyon sok valcerparafrazist. Én akkor Berlinbe mentem, Leonid Kreutzer professzornál folytattam a tanulmányaimat. S hát akkor tanított Arthur Schnabel is. És hát a nagy karmesterek valamennyien ott éltek: Klemperer, Kleiber, Bruno Walter. Ott ma-radtam addig, amíg csak lehetett, és később hazautaztam Erdélybe. De hát természetesen a-zért nem mondhatom, hogy csak is ezen az iskolán nőttem föl. Nem szoktam erről említést ten-ni, de Bartók Bélának privat növendéke voltam. Most ezt elmondom, de azzal, hogy túl éretlen voltam. Akkor 16 éves voltam, és ahogy Kodály mondta: 'Meteor nem közvilágításra való.' Én magam is úgy éreztem, hogy jobb lenne az alapfogalmakat elsajátítani. Bartókért persze rajongtam és csodáltam, de hát ahogy mondani szokták, nem értettük meg egészen egymást. Én túl éretlen voltam, és így kerültem Németországba.”

Tehát 16 éves korában a bécsi Zeneakadémiára került, ahol megszerezte zongoraművészi diplomáját.³

² Beszéljünk Liszt Ferencről, 1975. március 6. Papp Márta műsora

³ Reifezeugnis magyarul érettségi bizonyítványt jelent

Antal Istvánt 1930. szeptember 30-án, 21 éves korában vették fel a Berlieni Állami Zeneakadémiára⁴. A felvételi vizsga jegyzőkönyve a következő jegyzeteket tartalmazza:

„Chr. Bach: jó
Chopin: a-moll etűd: „ nagy ujjkészség” (große Geläufigkeit)
jó hallás”

Protokoll der Aufnahme-						Prüfung zum Semester 190					
No.	Journal- No.	Zuname	Vorname	Geburts- und Wohnort	Alter	Hauptfach	Prüfungsergebnis	Bemerkungen über theoretische Kenntnisse	Aufge- nommen	abge- lehnt	Besondere Bemerkungen
49		Antal	István	Budapest	21	Klavier	Chr. Bach: gut. Chopin: sehr a-moll große Geläufigkeit. Schön		+		Kreutzer
50		Jurk	Werner	Brandenburg	24	Klavier					
51		Weinstein	Samuel	Berunizhan	18	Klavier	13 Auffassungen 30 Apr. 1930.				

A jegyzőkönyv nem részletezi, hogy milyen Christian Bach-művet, illetve Chopin melyik a-moll etűdjét játszotta Antal István. A jegyzőkönyv tartalmazza az összes felvételiztető tanár, többek között Arthur Schnabel aláírását is. Antal István Berlinben Leonid Kreutzer professzor tanítványaként művészképzőt végzett. A Főiskola hivatalos dokumentuma (kiállítási dátum: 1935. február 18.) igazolja, hogy Antal 1930 októberétől 1932 márciusáig, majd 1932 októberétől 1933 márciusáig tanult Berlinben. Az nem derült ki, hogy miért hagyta ki 1932-ben a tavaszi szemesztert.

⁴ Staatliche Akademie für Musik in Berlin

STAATLICHE AKADEMISCHE HOCHSCHULE FÜR MUSIK IN BERLIN

Berlin-Charlottenburg, den 18. Februar 1933.
Fajonrajzi 1

Kontak am: 18/2.35
fertig am: 18/2.35
sendt mit: Anl. 19/5 35

Dem Herrn Stefan Antal,
geboren am 27. Januar 1919 zu Budapest
wird hiermit amtlich bescheinigt, daß er die Staatliche akademische
Hochschule für Musik von Oktober 1930 bis März 1932
und vom Oktober 1932 bis März 1933
besucht hat.

Hauptfach: Klavier,
Pflichtfächer: Theorie der Musik,
Geschichte der Musik,
Fingertechnik.

Der Direktor
(L.S.) Prof. Dr. Fritz Stein

Antal
Westend
Szeged 4

A berlini archívumban található még egy főiskolai igazolvány (Kiállításának ideje: 1933. november 30.), melyre Antalnak a tartózkodási engedély megszerzéséhez volt szüksége, és még két igazolvány (1932. november 19. és 1933. február 3.), melyeket Antal István berlini tanulmányainak magyarországi igazolására kapott, és azért, hogy átutalassák neki a tanuláshoz szükséges pénzt.

Néhány főiskolai zongoraesten, ahol Kreutzer növendékei játszottak, fellépett Antal István is. Feltűnő, hogy itt kizárólag magyar zeneszerzők műveit adta elő:

1931. július 8.:	Bartók:	Román népi táncok
	Kodály:	Marosszéki táncok
1932. március 2.:	Liszt:	104. Petrarca-sonett
		Mephisto-keringő

⁵ A dokumentum Antal István tulajdonában lévő nyomtatott változatát lásd a Függelékben

1933-ból való az a két koncertmeghívó, amely a Berliini Állami Zeneakadémia növendék-hangversenyeire invitál. Február 8-án Walther Gmeindl professzor zeneszerző osztályának hangversenyén Max Jarczyk Szvit két zongorára, trombitára és harsonára című művében zongorázott Antal István⁶. Március 1-jén Leonid Kreutzer professzor osztályának hangversenyén befejező műsorszámként Liszt Dante-sonátáját játszotta.

Staatliche akademische Hochschule für Musik Berlin
Charlottenburg, Fasanenstraße 1

Zwei Vortragsabende
der Klavierklasse Prof. Leonid Kreutzer

Zweiter Abend
Mittwoch, den 1. März 1933, 8 Uhr, im Theatersaal

*

1. J. S. Bach, Chaconne für Violine allein. Zum Konzertvortrage für Klavier
bearbeitet von F. Busoni
Akiko Sawasaki
2. J. Brahms, Klavierstücke Op. 118
Intermezzo – Intermezzo – Ballade –
Intermezzo – Romanze – Intermezzo.
Betty Joffe
3. F. Chopin, 24 Präludien, Op. 28
Anna Antoniaides
4. F. Liszt
a) 2 Sonette des Petrarca Nr. 104 und 123.
b) Variationen über den Basso continuo der Kantate
»Weinen, Klagen« von J. S. Bach.
Anna Gurewitsch
5. F. Liszt, Nach einer Lektüre des Dante (Dante-Sonate)
Stefan Antal

Dieses Programm berechtigt zum Eintritt.
Während der Vorträge bleiben die Saaltüren geschlossen.

Leonid Kreutzer osztálya valóban nemzetközi volt, hiszen japántól brazilig, mexikóitól románig számtalan nemzetből származó növendéket találhattunk benne. Antal István mellett magyar növendék volt még Kiss Pál és a budapesti születésű Scheer Hedvig is. A növendékek közül feltétlenül említést érdemel Sawasaki Akiko, akivel Antal István számos növendékkoncerten játszott együtt és Wolf (Wladyslaw) Szpilman. Utóbbi 1933-ban hazatért Lengyelországba és a varsói rádiónál jelentős karriert csinált. Szpilman, mint a varsói gettó túlélője vált híressé, életét Roman Polanski „A zongorista” című filmje örökítette meg.

Antal István 1933-tól Kreutzer professzor privat tanítványa volt. Az akkori Berlin zenei és szellemi élete, a rengeteg koncert kiváló előadókkal, a kortárs-zenei bemutatók, az új ismeretségek rendkívül inspirálólag hatottak a fiatal Antal Istvánra, aki Berlinben mélyítette el baloldali filozófiai és világnézeti műveltségét is. A dalirodalom is itt vált anyanyelvévé.

⁶ A meghívót lásd a Függelékben!

2. Antal István zongoraművész

2.1. Pályakezdés: Berlin, Erdély, Budapest

Zeneakadémiai évei után Antal István Berlinben maradt. Néhány későbbi növendéke emlékszik arra, hogy többször utalt berlini opera korrepetítori múltjára, de ennek nem akadtam nyomára.¹

Zongoraművészi tevékenysége a német főváros, erdélyi városok és Budapest között oszlott meg. Már 1931-ben próbajátékot játszott a Magyar Rádióban. 1931. december 31-én írta a következő levelet Szóts Ernő m. kir. kormányfőtanácsos, a Magyar Telefon Hírmondó és Rádió Részvénytársaság üzemvezető igazgatója:

„Igen tisztelt Művész Úr!

December 30-i próbajátékával kapcsolatosan tisztelettel arra kérem, szíveskedjék műsortervezetet beküldeni, minden darabnál pontosan feltüntetve az időtartamot. Egyben értesítését kérem, hogy meddig tartózkodik Budapesten, miután műsorom január végéig készen van, szereplése tehát csak egy későbbi időpontban lenne lehetséges.

Erre vonatkozó azonnali válaszát várva, vagyok őszinte tisztelettel”²

A következő levél 1932. február 27-én íródott:

„Kedves Öcsém!

Február 22-én kelt leveledre válaszolva tisztelettel értesítelek, hogy március 22-én, kedden este 6.30-as kezdettel mintegy 20 perc időtartamot kitevő zongoraszámokat kérek. Szereplőtársad Pethő Imréné (alt) lesz.

Honoráriumként 80 pengőt ajánlok fel.

Kérem, hogy a műsorodat postafordultával légy szíves hozzám eljuttatni.

Szívélyesen üdvözöl:

Szóts Ernő”

1932 szeptemberében Szóts Ernő arról értesíti Antal Istvánt, hogy újabb rádiószereplését előjegyzésbe vette.

Két levél is tanúskodik arról, hogy Antal István 1933-ban Berlinben is próbajátékra jelentkezett. A január 27-én kelt levél után („Megerősítjük az Ön által kitöltött kérdőív átvételét és reméljük, hogy március elején kötelezettség nélküli próbajátékra meghívhatjuk”)³

¹ Berlinben három operaház működött a harmincas években, az egyik a háborúban teljesen megsemmisült és a másik kettőben sem maradt fenn a korrepetítorok listája.

² Az eredeti levél fénymásolata a Függelékben

³ Az eredeti levél fénymásolata a Függelékben

március 17-én íródott a próbajáték időpontját véglegesítő értesítés.⁴ Erre végül március 24-én került sor.

Szeptember 1-jén a Magyar Telefon Hírmondó és Rádió Rt. levelében értesíti Antal Istvánt, hogy december hónapra rádiós szereplését előjegyzésbe vették. „*Azt azonban már most kérjük, hogy műsorát majd kisebb, népszerűbb számokból szíveskedjék összeállítani.*”

Antal István válaszelevele (Berlin, 1933. október 9.):

„*Mélyen tisztelt Igazgató Úr!*

Szeptember 1-én kelt lekötelező soraiért fogadja leghálásabb köszönetemet. Nagyon örvendenék, ha alábbi műsortervezetem Igazgató Úr intenciójának is megfelelné:

1) Brahms	Rapszódia	Esz-dúr	op.119.
2) Chopin	Prelűd	d-moll	Nr.24.
3) Chopin	Mazurka	C-dúr	op.56.
4) Chopin	Rondo	Esz-dúr	op.16.
5) Chopin	Polonaise	B-dúr	op.71.
6) Debussy	L'isle joyeuse		

Kiváló tisztelettel kész híve”

1934. március 21-én Antal István Berlinben adott zongoraestet Sam Emsellem hegedű-művésszel közösen.⁵ Műsorán Liszt- és Chopin-művek szerepeltek. Erdélyi újságok örömmel számoltak be az eseményről: az Ellenzék és az Új Kelet című lap egyaránt április 4-i számában tudósít, hasonló tartalommal.

Új Kelet: „*Kolozsvári származású fiatal zongoraművész sikere Berlinben - A berlini lapok kivétel nélkül a legnagyobb elismerés hangján számolnak be a Berlinben élő fiatal Antal István zongoraművészről, aki március 21-én és 29-én tartott nagyszerű hangversenyt a német fővárosban. (...) A legkomolyabb zenei közvélemény már évek óta mint komoly, nagy művészt értékeli. Mostani sikerét főleg Liszt darabjaival aratta, műsorában ezen kívül Chopin és modern zeneszerzők szerepeltek. Antal István külföldi sikerekkel tarkított pályafutását nagy érdeklődéssel kísérik Kolozsváron, ahol pályáját kezdte. Kolozsvárról Budapestre került, mint Bartók Béla tanítványa, s innen ívelt pályája tovább, a berlini zenei világ ünnepelt nagyságai közé. Antal István különben szerdán délben a budapesti Stúdió meghívására hangversenyt ad a magyar rádióba.*”

Április 4-én déli 12 órakor Antal István a Magyar Rádióban játszott, szereplőtársa Rejtő Gábor gondokkaművész volt.

⁴ Az eredeti levél fénymásolata a Függelékben

⁵ Meghívó a Függelékben

Szeptember 20-án Kolozsváron koncertezett.

INVITARE - MEGHIVÓ

DI. ȘTEFAN ANTAL ANTAL ISTVÁN
va ține un
concert de pian zongora-hangversenyére,

în ziua de 20 Septembrie 1934, seara la ora 9 în saloanele Clubului „Salom” (Str. Filipescu No. 6. etajul I.) la care cu onoare Vă invităm.

melyet 1934. szept. 20-án, csütörtökön este 9 órai kezdettel tart a Salom Club (Str. Filipescu 6. I.) helyiségeiben.

PROGRAM:

1. BACH-BUSONI: Orgel-Toccata d-moll.
2. LISZT: Étude f-moll.
3. PAGANINI-LISZT: Études
 - a) Thema mit Variationen.
 - b) „La chasse“.
 - c) Andantino capriccioso.
 - d) „La campanella“.
4. Bartók: Rumänische Tänze.
5. Ravel: Jeux d'eau.
6. Chopin: Berceuse.
7. Chopin: Polonaise as-dur.

Intrarea liberă. — Belépés díjtalan.

Tip. „Victoria” Cluj

Néhány kritikából idézek:

Ellenzék, 1934. szeptember 22.: „Tegnap este a Salom Klub nagytermében Antal István zongoraművész adott hangversenyt. A fiatal művész, aki tehetségével már gimnazista korában feltűnt, Kolozsvárról származott Berlinbe, ahol szintén megbecsült nevet vívott ki magának. Antal István, mióta utoljára hallottuk, a zongora igazi mesterévé nőtte ki magát. Technikai készsége a legnagyobb nehézségek leküzdésére is képes, biztos muzikalitása és művészi lendülete kitűnő zenei interpretátorrá teszik. Előadását férfias erő, csillogó technikai tudás, lendület és finomság jellemzik. (...) Bartók Román táncait népies szépségükben és Bartók rafináltan finom zenei elgondolásában adta elő Antal István, az egykori Bartók-tanítvány.”

Keleti Újság, 1934. szeptember 22.: „...Antal István művészi jövőjét illetően a legnagyobb reményekkel vagyunk eltelve.”

Új Kelet, 1934. szeptember: „Feszült várakozás előzte meg Antal István csütörtök esti zongorahangversenyét, hiszen innen került ki közülünk, figyelemmel kísértük kivételes tehetsége fejlődésének minden egyes fázisát, vele együtt örvendtünk a külföld különböző nagyvárosaiban tudásával kivívott nagy sikereinek és beléje helyezett bizalmunk megvalósulását láttuk, ha a rádióban felhangzott a neve. Előbb Bartók, aztán a bécsi Akadémia legjobb növendéke, majd a kiváló Kreutzer tanítványa volt, míg most önálló, Berlinben élő művészként került el hozzánk, egy zenész számára felejtethetlen esttel. Antal István hihetetlenül fiatal ahhoz a (...)

tudáshoz mérve, amelynek birtokában van. Minden kialakult forma, egység benne. (...) Kristálytisztaság jellemzi játékmódját, legyen az a pianisztikailag legnehezebb zongoradarab, (...) vagy pedig Chopin örökszép, halk szavú Bölcsődala.”

Jó Estét, 1934. szeptember 26.: *„Kivételes zenei események alkalmával gyűl össze olyan válogatott közönség, mint aminő Antal István, a Kolozsvárról elszármazott fiatal zongoraművésznek csütörtök esti Salom Club-beli hangversenyét végighallgatta. Meggyőződéssel állítjuk, hogy felejthetetlen élményt nyújtott Antal István, akiben a közeljövő egyik világmárkáját volt alkalma a lelkes publikumnak megismerni. Antal István, aki fiatal kora dacára igen jelentős külföldi sikereket ért el, egy fölényes tudású művész, akinek keze alatt a zongora egyszerű eszközzé válik, mert érzésvilágát olyan formákba önti, amelyek megdöbbentő erővel kerítik hatalmukba a hallgatóság szívét és amelyet teljesen lenyűgöznek. Antal István tökéletes technikai felkészültséggel és tudással rendelkezik. (...) Játékában egyetlen cél vezet: a hallgatóságot megismertetni a szerző intervencióival (sic!). (...) A szünni nem akaró tapsokat egy Strauss-Dohnányi valcerrel és egy Schubert-Liszt darabbal köszönte meg Antal István, aki még sok kellemes zenei élményt fog szerezni a kolozsvári publikumnak.”*

1934. szeptember 29-én már Berlinből írta Antal István a következő levelet:

„A magyar rádió Mgs. Igazgatójának

Mélyen tisztelt Igazgatóság!

Ismerve és tapasztalva azt a megértést, amellyel a mélyen tisztelt Igazgatóság magyar művészek sorsát figyelemmel kíséri és a nehéz viszonyok között küzdő magyar művészek ügyét magáévá teszi, - bizalommal bátorkodom alábbi kérésem előterjeszteni.

Szüleim látogatására a nyarat Erdélyben, Kolozsvárott töltöttem, és a korai szezón dacára is kénytelen voltam ismerőseim és barátaim felkérésére szept. 20-án Kolozsvárott koncertezni. A kolozsvári „Ellenzék” kritikáját tisztelettel mellékelem. Hasonló hangnemben emlékeztek meg a többi tekintélyes kolozsvári napilapok is.

Biztosítva volna egy romániai hangversenykörutam teljes sikere, ami egyben a magyar művészet javára is szolgálna, ha sikerülne ottan engedélyt kapnom az illetékes hatóságoktól. Arra kérem tehát tisztelettel a Mgs.Igazgató urat, hogy kegyeskedjék lehetővé tenni, hogy

1) a bpesti rádióban az alábbi műsorral szerepelhessek, (november végén-december elején)

2) hogy az időpontot az esti, vagy éjjeli órákban kegyeskedjenek megállapítani, mert csak akkor fogható tisztán Erdélyben a bpesti állomás és

3) ami a legfontosabb, hogy a zeneszerzői versenyen második díjat nyert

Ghidionescu: Szamovár c. darabját műsoromban meghagyni szíveskedjenek.”

A hangversenyre végül 1934. december 12-én, szerdán 13:30-kor került sor a következő műsorral:

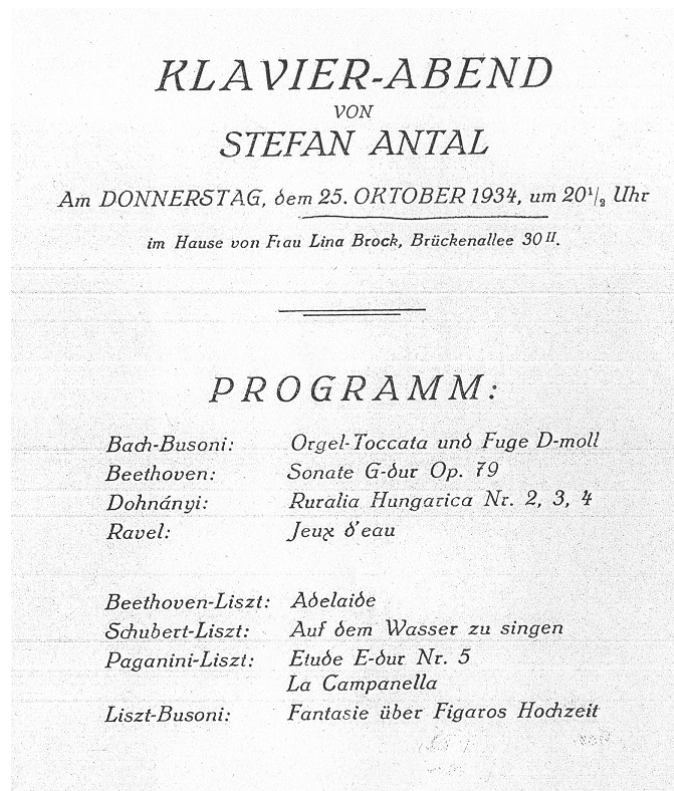
Bach-Busoni: Orgona toccata és fuga

Busoni: All'Italia! In modo Nap.

Ghidionescu: Szamovár - impromptu

Liszt-Busoni: Figaro-fantázia

Közben Antal István október 25-én Berlinben adott zongoraestet a következő műsorral:

1935-ből a következő eseményekről találtam dokumentumokat:
Antal István március 5-én levelet írt a berlini Koncert Hivatalnak. A német nyelvű levél fordítása a következő:

„Igen tisztelt Uraim!

Mivel előre nem látott körülmények következtében koncertemet március 17-ről március 25-re kellett áthelyeznem, csak ma válaszolok az Önök 1935. február 13-án kelt nagyra becsült levelére.

Mindenek előtt szeretném Önökkel közölni, hogy a koncert magánjellegű. Én pályafutásomnak csak a kezdetén állok, és a főiskolát nem régen fejeztem be. Bécsben és Berlinben tanultam. 1929 októberében hagytam el Bécsset művészi érettségi bizonyítványt szerezve. Berlinben 1929 októberétől 1932. márciusig és 1932. októbertől 1933. márciusig voltam. Azon kívül privát tanulmányokat folytattam Leonid Kreutzer professzornál és Michael Zadoránál.

Az előző év folyamán két koncertet adtam a budapesti rádióban, mégpedig április 4-én és december 12-én. Egy értékelést mellékelek. Felvilágosítást rólam a magyar konzul és Kreutzer professzor felesége ad.

Így fordulok tehát a Birodalmi Zenei Kamarához a legalázatosabb kéréssel, hogy az adatok alapján koncertem számára az engedélyt megadják.

Kiváló tisztelettel:

Antal István”

Tehát március 17-én Berlinben, a „Logenhaus”-ban Antal István zongoraestet adott.
Műsora:

KLAVIER-ABEND
VON
STEFAN ANTAL
im Logenhaus Kleiststr. 10
SONNTAG, den 17. MÄRZ, abends 8 UHR. (1935)

PROGRAMM:

Bach-Busoni: Orgel-Toccata C-Dur
a) Preludium
b) Intermezzo
c) Fuga

Schubert: Wandererfantasie C-Dur
a) Allegro con fuoco
b) Adagio
c) Presto
d) Allegro

Chopin: 14 Etüden
1. E-Dur Op. 10 7. As -Dur Op. 25
2. Gis -moll „ „ 8. F -moll „ „
3. Ges-Dur „ „ 9. F -Dur „ „
4. F -moll „ „ 10. E -moll „ „
5. F -Dur „ „ 11. Gis -moll „ „
6. C -moll „ „ 12. Cis -moll „ „
13. Ges-Dur „ „
14. A -moll „ „

Liszt: Mephistowalzer

EINTRITT RM. 2.— Das Programm berechtigt zum Eintritt.

KONZERTFLÜGEL BECHSTEIN 74

Június 24-én Berlinben írta a Magyar Királyi Rádiótársaság elnökségének a következő levelet:

„Nyári tartózkodásra Erdélybe utazom és nagyon megtisztelve érezném magam, ha úgy, mint a múltban is több ízben, pesti tartózkodásom alatt az alábbi műsorral a budapesti rádióban szerepelhetnék.

Egyben bátorkodom azt a kérésem is előterjeszteni, hogy hangversenyem lehetőleg az esti órákban és egyedül, augusztus 20-25 között tarthassam meg. Úgy vélem, hogy berlini sikereim után, - melynek bizonyosságára egy kritikát is tisztelettel mellékelek, - fentebbi óhajom nem tekinthető szerénytelenségnek.

Mély tisztelettel

Műsor:

Negrea: Eindrücke vom Lande
Bartók: 15 magyar parasztdal
Schubert-Liszt: „Auf dem Wasser zu singen”
Chopin: 6-8 etűd”

Július 27-én kelt a rádió válaszlevele: *„Van szerencsém értesíteni, hogy augusztus 24-én, szombaton 13:40 órakor műsorba iktattam zongora számait.”*

A Rádió Újság (1935. szeptember 1-7.) írta:

„Szombaton kora délután Antal István zongorázott. Nagyon jó előadó. Van fantáziája és sima, könnyed előadókészsége.”

December 2-án Berlinben Antal István a Bechstein-teremben Chopin-Liszt zongoraestet adott. Hatalmas műsora a következő volt:

Konzert-Direktion: L. Taube, Berlin W 30, Süßbrenstr. 12 - Fernruf: B 6 Cornelius 1775

Bechstein-Saal

Montag, 2. Dezember, 20¹⁵ Uhr

1935. Chopin-Liszt-Abend

STEFAN ANTAL

PROGRAMM:

1. Chopin:	a) Prélude C-moll	
	b) Prélude D-moll	
2. Chopin:	a) Etude E-dur	Op. 10
	b) " Cis-moll	" 10
	c) " F-moll	" 10
	d) " F-dur	" 10
	e) " C-moll	" 10
	f) " As-dur	" 25
	g) " F-moll	" 25
	h) " F-dur	" 25
	i) " Cis-moll	" 25
	k) " A-moll	" 25
3. Chopin:	Sonate H-moll	
	Allegro maestoso — Scherzo —	
	Largo — Presto, ma non tanto	

PAUSE

4. Liszt:	Les jeux d'eaux á la villa d'Este	
	aus „Années de Pèlerinage“	
5. Mozart-Liszt:	Don Juan-Fantasie.	

Konzert-Flügel: August Förster
Konzert-Abt.: Berlin, Kurfürstendamm 22, J 1 Bismarck 7826.

Jelentős információkat közöl a fennmaradt meghívók egyike, melynek hátoldalán egy Antal István 1935-ös repertoárját összegző lista található.⁶ A lista érdekessége, hogy csak 3 Beethoven szonáta szerepel rajta. Bach műveit Busoni-átiratban játszotta, ami a kor divatjának megfelelt. A romantikus irodalmat Chopin (4 ballada, h-moll szonáta, stb), Liszt (a leghíresebb művek mellett számos átirat) és három nagy Schumann-mű (Szimfónikus etűdök, Carnival, C-dúr fantázia) mellett csak egy Brahms-kompozíció (Változatok és fuga egy Händel-témára) képviseli. Ugyanakkor feltűnnek Bartók-, Kodály-, Dohnányi-művek, valamint Ravel-, Debussy-, Albeniz-, Prokofjev-darabok is. Ghidionescu és Negrea a kortárs román zenét képviseli.

1936. február 4-én kelt levelében a Taube koncertrendező cég megerősíti Antal István február 15-én, a Bechstein-teremben tartandó zongoraestjének megrendezéséről kötött szóbeli megállapodást. A cég az anyagi feltételek tisztázása mellett felkéri a művészt, hogy a jegyek eladásában is jeleskedjék.⁷

⁶ A repertoárt lásd a Függelékben

⁷ A levelet lásd a Függelékben

Február 11-én írta Antal István a Magyar Rádió Elnökségének a következő levelet:

„Méltóságos Igazgató úr,

Berlini nagysikerű koncertjeim után, f. e. március hó 28-án szülővárosom közönsége előtt a Vigadóban bátorkodom bemutatkozni.

Végtelenül lekötelezve érezném magam, ha ezen időpont előtt, - lehetőleg az esti órákban, - a pesti rádióban is kegyeskednének az alább mellékelt Liszt-műsor keretében módot adni, hogy fejlődésemről tanúbizonyságot adjak. Mindenkor a leghálásabb elismeréssel fogok gondolni a magyar rádióra, amely a múltban is mindenkor teljesítette kérésemet.

Kitűnő tisztelettel

Műsor:

Beethoven-Liszt: Adelaide

Mozart-Liszt: Figaro-fantázia

Liszt: Les jeux d’eaux a la Villa d’Este

Saint-Saëns-Liszt: Danse macabre”

A Vigadó-beli hangversenyről a Pester Lloyd 1936. március 29-i száma ír lelkesen dícsérve a tehetséges zongoristát, akit szimpatikus művésznek és lírikus tehetségnek nevez.

Március 31-én az Új Nemzedékben „Zenenotesz” cím alatt a következő írás jelent meg:

„Egy fiatal zongoraművész, Antal István játszott végig olyan nagyigényű műsort, amely a legérettebb mestereknek is erős feladat. Különösen örömünk telt előadásának részlet-finomságaiban, színes billentésében, tónusának nemességében. Ki kell emelnünk gyöngyöző futamainak anyagtalan szépségét! Mindezen a külső ékességen túl: Antal István elmélyedő muzsikusság szellem, akinek gazdag mondanivalói is vannak, mélyről fakadó lírája, vallomásai (...), amelyek a zene nyelvén meggyőző módon szólnak meg.”

Antal István 1936-ban tért vissza Berlinből Budapestre. Jellemző módon a tanulást most sem hagyta abba: rendszeresen konzultált Weiner Leóval és Kadosa Pállal, formaelemzést tanult Strasser Istvántól. „Azt amit elmulasztottam pesti tanulmányaimban, később pótoltam, mert rengeteget tanultam a barátaimtól, akik itt éltek Magyarországon, növendékektől is, és hát a tanulásnak nincs vége.”⁸

Hangversenyei mellett szemináriumot tartott formaelemzésből és magántanítással foglalkozott. Életének erről a korszakáról szól a Muzsika 1978. decemberi számában Raics István és Molnár Antal Antal Istvánra emlékező cikke is. Molnár Antal ezt írja Antal István tanulókoráról: „Főiskolánk nemrég elhunyt professzora többek közt arról volt nevezetes, hogy zongorázó előadásában és tanításában szokatlanul mély stílus-elemzésről tett bizonyosságot. Ez a ritka és mind ritkább művészi eljárás idézte elő az ő kivételes lelki azonosulását a hitelesen tolmácsolt zeneművel.

Természetesen egyéni hajlam, tehetség dolga, ha valaki ilyen híven tud elmerülni a mesterművek légkörébe. De nagyon sokat lendíthet rajta egy kiváló tanár is. Antal István esetében jelentős mozgató erőt képviselt az ő ifjúkorának legfőbb élményt adó vezetője: a karmester Strasser István. (...) Utóbbi mesternél az 1920-as és 30-as években jó néhány ifjú zeneész gyülekezett, s az ő konventikulumuk jelentette akkoriban a magasrendű zenei elemzés itteni legfőbb otthonát. (...) Őnála érett igazi muzsikussá, jeles interpretátorrá Antal István.

⁸ Rádióinterjú, 1972.

Az ilyenfajta beleélő munkásság nem elégszik meg az előadandó zenemű nagyjából felvázolásával. Kihámozza a korszerűség teljes apparátusát, a legapróbb elemekig, beleértve a hangszín és tempóvétel árnyalatait. Az ily módon felépített tolmácsolásban a történész és esztéta lelkiismerete egyesül a fölényes technikai tudással. Ez jellemezte Antal István előadói képességét, s annak forrása igazi életerőt Strasser István iskolájában nyert.”

Sokan emlékeznek a fiatal Antal Istvánra, amint kávéházban kottapapír fölé hajolva elemez késői Beethoven-sonátákat. Kávéházi társaság lelke volt, aki a „szemtanú jogán” szikrázó politikai vitákat folytatott. Raics Istvánt idézem: *„Lelkesen, koncentráltan, hittel dolgozott erős vonalakban kibontakozó tehetségén s mind elméleti, mind gyakorlati képzettségét igyekezett továbbfejleszteni. (...) Abban az időben leginkább Beethoven foglalkoztatta. Az öt utolsó szonáta, amelynek problematikája a legnagyobb pianisták próbaköve. Valósággal bibliája volt a Schenker-kiadás: Die letzten 5 Sonaten Erläuterungsausgabe, Wien/Universal/1913-1916. (...) Mindig színes ceruzákkal dolgozott. A témákat, variánsaikát, a formaelemeket különböző színű irónnal állította szemantikusan rendbe. Jegyzetei egy grafikonhoz hasonlítottak, amelyek - hite szerint - egyedüli módon segítik az emlékező bevézés munkáját. „Az akarás egymagában kevés. Tudni kell!” - idézgette mesterének, a berlini Leonid Kreutzernek szavait. A kifejezés és a hangzás egységét olvasás közben kell megteremteni, hangoztatta nemegyszer; s ezzel meg a Leimer-Gieseking módszer kottakép-elsajátításának alapvető követelményeit változta fel. Az akusztikus, optikus és daktilikus érzetek összességéből jön létre az előadóművész műalkotása, az újjáteremtés művészete - mondogatta.”*

1937. február 7-én így méltatja Vigadó-beli koncertjét az Esti Kurír:

„Fiatal művész kiforrott, érett, már mesterkézre valló játékában gyönyörködött a közönség Antal István zongoraestjén. Az új pianista-nemzedéknek ez a legszebb ígéretekkel biztató tagja mindenkit elragadtatott fantáziájának mélységével, a művek belső értelmének megszólaltatásával és technikájának tökéletességével. Rendkívüli sikere teljes mértékben megérdemelt volt és felfedezését megpecsételte.”

1938. április 10-én a budapesti Rádióban három Chopin-etűd és két Liszt-átírat (Schumann-Liszt: Tavasz éj és Paganini-Liszt: Vadász-etűd) mellett Ránki-, Milhaud- és Ravel-művet játszott.

Május 10-én az Új Magyar Zeneegyesület szemináriuma a Fodor Zeneiskola ismeretterjesztő előadásainak keretében „Bemutató estét” rendezett. A koncert első felében a következő művek hangoztak el:

Farkas Ferenc: Római hangjegyzet-ből (1931)

1. Preludio, quasi cadenza
2. Cavatina, quasi minuetto
3. Dialogo (lento)
4. Caccia

Bartók Béla: Román tánc

Kadosa Pál: Rapszódia (1937)

Francis Poulenc: Mouvements perpetuels

Darius Milhaud: Leme és Tijuca a „Saudades do Brazil”-ból

Maurice Ravel: Toccata⁹

A műveket Antal István zongorázta, számos kortárs mű későbbi bemutatóját megelőgezve. Folyamatosan kereste az új műveket, új feladatokat.

⁹ Meghívó a függelékben

November 22-én kelt a Magyar Rádióban az Antal Istvánnak szóló következő levél:
„Hivatkozással felkérő levelünkre, tisztelettel értesítem, hogy november 23-i szereplésekor (...) adóállomásunkon történő adással egyidejűleg Bach-Saint-Saëns: Nyitány a „Wir denken Dir oh Gott” c. kantátából műsorszámról viaszfelvétel készül rövidhullámú műsorunkon való megismétlés céljából.”

1941. november 18-án és december 16-án került sor a Fodor Zeneiskolában, az Andrassy út 40-ben Antal István zongoraestjeire. A program mind a két alkalommal egy Bach-mű Busoni-átiratával kezdődött, majd elhangzott Beethoven öt utolsó szonátája.

MEGHIVÓ

1941. november 18.-án és december 16.-án este 1/2 8 órakor a Fodor Zeneiskolában (VI., Andrassy-út 40. szám) tartandó

ANTAL ISTVÁN

zongoraestjeire.

I. EST. BACH-BUSONI: Toccata és fuga d-moll, BEETHOVEN: Szonáta E-dúr Op. 109, Asz-dúr Op. 110 és c-moll Op. 111.

II. EST. BACH-BUSONI: Preludium és fuga Es-dúr, BEETHOVEN: Szonáta A-dúr Op. 101., B-dúr Op. 106. (Hammerklavier).

*

Jegyek 1.50 pengőért Rózsavölgyinél (IV., Szervita-tér 5.) és az esti pénztárnál kaphatók.

A Magyar Nemzet november 20-án ezt írta: *„Antal István keddi hangversenye olyan pianistát állít elénk, aki nem tér ki a nehézségek elől, sőt keresi a súlyos problémákat. Bach-Busoni d-moll toccata és fugájával fog nagy elmélyülést igénylő feladatához, a három utolsó Beethoven-szonáta tolmácsolásához. A jól sikerült invocációhoz hasonlóan ezekben a legmagasabb régiókban is biztosan vezeti objektív mérése.”*

A Magyar Nemzet 1941. december 18-i számából:

„Antal István kedden tartotta második Beethoven estjét. A jelentős feladatra vállalkozó, tehetséges ifjú pianista (...) most az A-dúr és a B-dúr szonátát szólaltatta meg. Komoly teljesítménye a szellemi komponenseket hangsúlyozta és jól építkező, tárgyilagos tolmácsolása értékes vonásokkal egészítette ki a róla alkotott kedvező véleményünket. Elmélyült játéka különösen a nagy előadási problémákat is jelentő Hammerklavier-szonáta figyelemreméltó részleteivel és a gigászi mű szövevényeinek gondos kifejtésével vívta ki őszinte elismerésünket.”

Ismét Raics István emlékező írásából idézek:

„...akkoriban az idők nem kedveztek a terhek alatt nyögőknek. Pista is egyre gyérebben jutott pódiumhoz, de műgondja, belső igényessége a szűkre szabott keretek között is megmaradt. Mihály Andrásék, Binét Ágnesék házi koncertjei tartották fenn művészi rangját s adtak alkalmat repertoárjának bővítésére.”

2.2. A művészi pálya újrakezdése a II. világháború után, már a Nemzeti Zenede tanáráként (1945-1948)

Az 1945-ös év Antal István életében is alapvető változásokat hozott. Tavasszal, a háború elvonulásával, amint tehetette, feleségül vette Szokolay Teodórárt (1915. ápr. 12. Rimaszombat – 2001. máj. 3. Budapest), aki zongoratanárként Prágában végzett és Antal Dóra néven 1949-től 54-ig a Magyar Rádió szerkesztője, majd osztályvezetője volt. 1955-től szinte haláláig a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat zenei rendezőjeként több nemzetközi és hazai hanglemezdíjat nyert az általa készített felvételekkel. Megszületett fiuk, Antal Mátyás (1945. júl. 31.), aki fuvolaművész és karmester, jelenleg a Nemzeti Énekkar karigazgatója.

Ez a fejezet Antal István életének 1945 és 1948 közötti szakaszát mutatja be, a zongoraművészi pálya újrakezdését, megemlíti a szereplőtársakat és felsorolja Antal István külföldi útjait is. Idézek olyan hivatalos levelekből is, melyek Antal István sorsát alakították.

A művészi tevékenység rádiókoncertekkel kapott először fórumot. Jellemző erre az időszakra a számos bemutató és magyarországi bemutató, valamint az, hogy Antal István ma is nagyra becsült, jól ismert partnerekkel lépett nyilvánosság elé. Sokat segíthetett a kezdeteknél, az első lépések megtételénél a koncertek szervezésével is foglalkozó szakszervezet, melynek Antal István 1945 óta volt tagja.

Antal István, aki a háború előtt magántanítással foglalkozott, 1945 és 1948 között a Nemzeti Zenede tanára volt. Erről az időszakról viszonylag kevés információ áll rendelkezésre, mert ekkor már nem készültek évkönyvek a Zenedéről. Nemcsak a háború okozta károk, hanem a Nemzeti Zenede anyagi nehézségei, az oktatás államosítása és a többféle zeneoktatással foglalkozó intézmény konfliktusa is oka volt a rendkívüli nehézségeknek. 2005-ben jelent meg a Nemzeti Zenede című könyv, melyben Solymosi Tari Emőke dolgozta fel az intézmény 1919 és 1949 közötti történetét.

A II. világháborúban, Budapest ostroma során a Zenede épületét bombatalálat érte, ezért romházként lebontásra ítélték. Hosszas tárgyalások után a Fővárosi Tanács mégis kijelölte azokat a termeket, melyekbe életveszély nélkül be lehetett lépni. Már 1945. március 15-én megindult az intézetben a tanítás. Minden nehézség ellenére augusztusban sikerült az előző tanévet befejezni és az új tanévet szeptember elsején megnyitni.

1945. április 30-án született a Nemzeti Zenede vezetőségének beadványa „a Nemzeti Zenede és a Székesfővárosi Felsőbb Zeneiskola egyesítéséről”. Ebben többek között a következő áll:

„...A Nemzeti Zenede az ország legrégebb zenei intézménye, amely alapítási évétől (1840) kezdve megszakítás nélkül működik és szolgálja Budapest zenekultúráját.

A Zeneművészeti Főiskolán kívül a Nemzeti Zenede az ország egyetlen teljes szervezett tanintézete, amelynek tantervében minden hangszer és minden elméleti tantárgy képviselve van...

...Ma, amikor minden munkát, így a szellemit is, racionalizálni kell, nem valószínű, hogy a romjaiból majdan felépülő Budapest megengedhesse magának azt a fényűzést, hogy az erők összefogása helyett két hasonló célú zeneiskolát tartson.

E célból szükségesnek tartjuk a Nemzeti Zenede és Székesfővárosi Felsőbb Zeneiskola egyesítését, mégpedig úgy, hogy a főváros a Nemzeti Zenedét és annak megfelelő karát a státusába felvegye. Evvel a hiányos tagozatú Székesfővárosi Felsőbb Zeneiskola automatikusan kiegészülne...”

A beadvány aláírói Major Ervin, Márkus Jenő és Lajtha László voltak.¹

¹ Iratok a magyar zeneoktatás történetéhez, összeállította és szerkesztette Berlász Melinda és Tallián Tibor Budapest 1984. 85-86.o.

1945 szeptemberében a zenedei tanároknak ideiglenes megbízólevelet küldtek, amely a tanév végéig szól. Az oktatás egy hónapnál hosszabb szünetelése esetén a megbízás visszavonható volt. A Fővárosi Levéltárban található szeptember 18-i keltezésű ideiglenes megbízólevelek 37 tanárt kértek fel tanári munkára. A többek között Ferencsik János, Gergely Ferenc, Hammerschlag János, Lajtha László, Keszler Lőrinc, Rados Dezső, Szelényi István, Szervánszky Endre nevét tartalmazó listán megtalálható Antal István neve is.

1945. szeptember 13-án írta a Magyar Zeneművészek Szabad Szakszervezete „A külföldi cserehangversenyek tervezete” címmel a következő levelet:

„Olyan csoportokat állítottunk össze, amelyek együttesen is tudnak hangversenyeket adni, és külön-külön szólóesteket adhatnak. Az énekeseket úgy válogattuk össze, hogy azok mindegyike több nyelven tud énekelni, és kísérőjével egy csoportba kerül. Ennek megfelelően sorrendben a következő csoportokat ajánljuk:

1. *Hermann Magda (magyar és külföldi folklór-énekes)
Hernádi (Heimlich) Lajos (az egész zongorairodalmat felölelő műsoron kívül a magyar új muzsikát is viszi)*
2. *Antal István (zongoraművész, főleg Romániába, XIX. sz.-i muzsika, főleg modern román és cseh művek)
Szervánszky Péter (hegedűművész, szólóestekkel és Antallal szonátást)*
3. *László Magda (énekesnő, kísérője Solymos)
Solymos Péter (főleg a XX. sz. zongorairodalma)*
4. *Mihály (Mautner) András (csellóművész, preklasszikus, romantikus, modern műsorról, kísérője Petri)
Petri Endre (zongoraművész, főleg romantikusok, szonátázik Mihállyal)
Herskovits Béla (tenor, kíséri Petri)*
5. *Ötödik helyen felsorolva, de lehetőleg minél hamarabb a Waldbauer-vonósnégyes*
6. *Karmestereink közül elsősorban Somogyi László, aki új magyar műsorának zenekari anyagát is viszi magával.*

Megemlítjük még, hogy a közlekedési biztonság teljessége esetén Kodály Zoltán is vállalkoznék francia nyelvű előadás tartására és saját műveinek vezénylésére. Minden valószínűség szerint Zathureczky Ede P. Jámbor Ágival együtt szándékoznék turnézni.

Ezeket a műsorterveket úgy állítottuk össze, hogy abban az új magyar zene megfelelő szóhoz juthasson, és hogy előadóművészeinknek minden generációja képviselve legyen.”²

Szeptember 26-án egy „belső ügyviteli irat”, Ruzicska aláírással, „előadói feljegyzés”-ként foglalkozik a külföldi cserehangversenyekről szóló szakszervezeti levéllel. A kiküldendő művészek kijelölése előtt elvi álláspont tisztázását tartja szükségesnek. Örömmel veszi tudomásul, hogy a művészcserével a Szakszervezet is foglalkozni kíván és indokoltnak tartja, „*hogy a külföldi hangversenyek előkészítésének munkájában az MZSZSZ teljesítőképességének és tekintélyének megfelelő helyet foglalhasson el. Ha azonban a külföldön rendezendő – főleg reprezentatív – hangversenyekről van szó, ez természetesen nem tartozhatik a szakszervezet kizárólagos hatáskörébe (...), mivel a külföldi rendezéseknél nemcsak a szakszempon-
toknak, hanem nagyobb érdekeknek és értékeknek is megfelelően kell érvényesülniök.*

A művészeti ügyekben törvényes tanácsadó-testületünk a Magyar Művészeti Tanács, s ezért nem tekinthetünk el attól, hogy az MZSZSZ beadványára vonatkozólag a Magyar Művészeti Tanácsot javaslatlételre ne hívja fel” (sic!)³

² Iratok a magyar zeneélet történetéhez, Budapest 1985. összeállította és szerkesztette Berlász M. és Tallián T. 172-173.o.

³ U.o. 173-174.o.

1945. október 2.: a Magyar Művészeti Tanács állásfoglalása a külföldi cserehangversenyekről:

„47. 952/1945. sz. szíves átiratokra válaszolva közöljük, hogy a Magyar Művészeti Tanács f. hó 18-án tartott ülésén tárgyalta a Magyar Zeneművészek Szabad Szakszervezetének a Külügyminisztériumhoz küldött beadványát.

Miután a Magyar Zeneművészek Szabad Szakszervezetének külföldi hangversenyek megszervezése az előadóművészek részére a munkaközvetítés egyik legfontosabb területe, a Magyar Művészeti Tanács helyesnek tartaná, hogyha a rájuk vonatkozó kulturális kapcsolatok létesítésében a Magyar Zeneművészek Szabad Szakszervezete megfelelő helyet kapna.

A csatolt cserehangverseny terv személyei közül a Magyar Művészeti Tanács a maga részéről a következőket javasolja:

Hernádi (Heimlich) Lajos

Antal István

Szervánszky Péter

Solymos Péter

László Magda

Mihály (Mautner) András

Petri Endre

Waldbauer vonósnégyes

Somogy László

Kodály Zoltán

Zathureczky Endre (sic!)

P. Jámber Ági

Teljes tisztelettel

Magyar Művészeti Tanács

Haller László s.k.

üv. titkár”⁴

Ebben az évben Antal István számos alkalommal zongorázott a Rádióban, élő adásban.

Június 19-én francia szerzők műveit játszotta. Előadásában Ravel Ondine, Debussy L'isle joyeuse és Poulenc 3 Mouvements perpétuels című darabjai szólaltak meg.

Július 4-én és 10-én Szabolcsi Bence tartott rádióelőadásokat Beethoven Eroica-variációiról. A zenei illusztrációkat Antal István zongorázta.

Augusztus 5-én Kerényi György, október 12-én Farkas Margitta énekeseket kísért.

Szeptember 7-én a következő darabokat játszotta szólóestjén:

Debussy: Poissons d'or

Ravel: Jeux d'eau

Milhaud: Saudades do Brasil

Liszt: 104. Petrarca-

Vadász-etűd

Chopin: Berceuse

d-moll prelűd

Tátrai Vilmos és Friss Antal partnereként Beethoven Esz-dúr trióját (op.1. No.1.) is eljátszotta a Rádióban, csakúgy, mint Brahms a-moll klarinét trióját. A Brahms-mű szeptember 30-án hangzott el, Balassa György játszott klarinéton, Friss Antal csellózott.

Októberben Csajkovszkij a-moll trióját, november elsején Goldmark zongoraötösét játszotta élő adásban. (Partnereit nem ismerem!)

⁴ U.o.174.o.

November 13-án Antal István zongoraestet adott a Rádió stúdiójában a következő műsorral:

Bach:	h-moll partita
Roussel:	Rustique
Poulenc:	Promenade
Migot:	Pastorale
Ibert:	Francaise

1945 második felében a Magyar Zeneművészek Szabad Szakszervezete több alkalommal rendezett olyan koncerteket, melyeken kortárs magyar és külföldi szerzők művei hangozhattak el bemutatóként, illetve magyarországi bemutatóként. Ezeket az eseményeket, melyeknek Antal István tevékeny közreműködője volt, általában a Rádió stúdiójában tartották – közvetítette a Rádió is őket –, néha pedig a Szakszervezet Bajza utcai székházában.⁵

November 28-án, a Városházán, egy segély koncert keretében Zathureczky Ede partnereként Beethoven Kreutzer-szonátáját játszotta, két Chopin-mű, a Berceuse és a d-moll prelúd után.

November 31-én Antal István hosszú, 1946 áprilisáig tartó turnéra utazott Romániába. Kurtág Márta, aki Antal István magán tanítványa volt, már a tanár úr nemzeti zenedei éve előtt is, 2006 tavaszán történt beszélgetésünkön elmondta, hogy turnéi alatt a felesége, Antal Dóra tanította a nemzeti zenedés növendékeket otthon, a Damjanich utcai fűtés nélküli, hideg lakásban.

Antal István koncertjeinek helyszíne Kolozsvár, Temesvár, Bukarest, Brassó és Arad volt. Műsorán nyolc Beethoven szonáta szerepelt, emellett még Bach, Chopin és Liszt műveket is előadott. A turné során ismerkedett meg többek között Kurtág Györggyel is.⁶ A hangversenyekről szóló újságcikkekből következik néhány idézet:

Kolozsvár, Erdély című újság, 1946. január 9.: „Szombaton este zsúfolt nézőtér előtt tartotta meg hangversenyét Antal István a Vármegyeház dísztermében. (...) Beethoven *Appassionata*-szonátájával kezdte műsorát a kiváló zongoraművész, aki ezt a halhatatlan zeneművet csaknem tökéletes technikával szólaltatta meg. Utána a c-moll szonáta következett, majd szünet után a Fisz-dúr és E-dúr szonátákat adta elő Antal István. Játékát nem annyira az érzelmi elragadtatottság, mint inkább intellektusának elmélyültsége és előadásának eredeti stíluskészsége jellemezte. Antal István sokat fejlődött, amióta utoljára hallottuk. Nem hajlamos arra, hogy az általa interpretált zeneműveket átköltse s inkább arra törekszik, hogy maradéktalanul megértse azokat. Intellektuális művész, a szó legjobb értelmében, aki a zenei gondolatok tökéletes kifejezésére törekszik, és sokat ad a forma tisztaságának megőrzésére és szépségeinek kiemelésére. Antal István szombati zongorahangversenyével nagy sikert aratott. A nagyszámú közönség hosszan és melegen ünnepelte, úgy, hogy három ráadást is kellett adnia. Magyarországra való visszatérése előtt szívesen hallgatnók meg őt más műsor keretében.”

Az Igazság című kolozsvári napilap január 10-i száma is így zárja Antal István koncertjéről szóló tudósítását: „Azzal a reménnyel búcsúzunk Antal Istvántól, hogy bukaresti és temesvári hangversenye után, Budapestre utazása előtt még egy hangversennyel ajándékozza meg Kolozsvár zenei hallgatóságát.”

Január 27-én a temesvári Szabad Szó „Zene szárnyain – a testvériség felé...” című írása nem csak zenéről szól: „Szombaton tartja a temesvári Népvédelmi Egyesület Napóleon-utcai nagytermében Beethoven-zongoraestélyét Antal István zongoraművész, a budapesti Nemzeti Zenede tanára. Kolozsvár, Arad, Nagyvárad és Bukarest után érkezett hozzánk, ünneplésben gazdag előadások után, szíves, meleg és szeretetteljes fogadtatások után. Eljött a Magyar Népi Szövetség temesvári székházába, mert azon túl, hogy virtuóz tolmácsolója nagy

⁵ Részletesen lásd a bemutatókról szóló fejezetben!

⁶ Kurtág György 2006. tavaszán a sorok írójának elmondott gondolatait lásd a bemutatókról szóló fejezetben!

mesterek zenéjének, még más is van a művészetében, a munkájában, ami nagyon is ránk tartozik. Ez pedig az, hogy a Magyar Zeneművészek Szakszervezete – melynek tagja a művész – és amely élén az elnökkel, Kodály Zoltán mesterrel: főként a környező, a szomszédos nemzetek zenéjének tanulmányozását, művelését, terjesztését, népszerűsítését tűzte ki céljául. Nagyon is ránk tartozik, hogy Antal István művész most bejárja országunkat (...) és – mint a pesti rádió zongoristája – legutóbb Enescu Gheorghe mester szonátáját játszotta a rádióban. (...) így közeledünk egymáshoz, így találkozunk, így fonódnak össze lelkeink, a zene harmóniájának édességében is és így igyekszünk egymás felé jóakarató tehetségek révén, még a zene szárnyain is.”

Január 30-án szintén a Szabad Szó írta: „A Népvédelmi Egyesület nagyon szép Beethoven-émlékünnepséget rendezett. (...) A hangverseny előadója Antal István zongoraművész volt, aki válogatott műsor keretében adózott a legnagyobb zeneköltő emlékének. Először az *Appassionata*-t játszotta nagyszerű erőteljességgel, majd az *op.111-es* szonátát kaptuk a legfinomabb értelmezésben. A *Les Adieux*-t talán még nem is hallottuk ilyen szépen játszani. A műsor utolsó száma az *op.110-es* szonáta volt, amelynek előadásával a művész szintén kivételes élményt nyújtott számunkra. Antal István főleg Beethoven műveivel foglalkozik, és erre valóban képesíti is őt elmélyedése és érzékeny lelkesége.”

Antal István Bukarestben, az Ateneul teremben sorozatban adta elő Beethoven-szonátákból összeállított műsorát:

Február 27-i programja a következő volt:

Bach-Busoni: D-dúr prelúdium és fuga

Beethoven: Esz-dúr szonáta op.81/a

E-dúr szonáta op.109.

Fisz-dúr szonáta op.78.

Asz-dúr szonáta op.110.

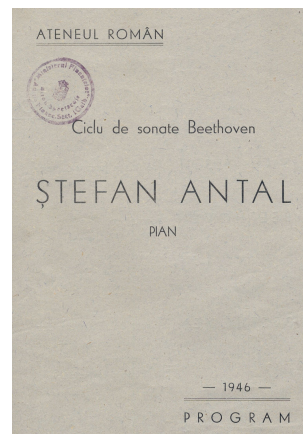
Március 6-án az alábbi műveket játszotta:

Bach: h-moll partita

Beethoven: d-moll szonáta op.31. No.2.

F-dúr szonáta op.54.

B-dúr (Hammerklavier) szonáta op.106.

Március 14-én írta Nagy Mihály Brassóban, a Népi Egység című újságban: „Kimagasló művészi eseményt jelentett Antal István március 10-i Beethoven-hangversenye az ARLUS rendezésében.”

Március 28. Temesvár, Szabad Szó: „Zsúfolt nézőtér előtt, átforrósodott hangulat közepette zajlott le Antal István zongoraművész, a budapesti zeneművészeti főiskola tanárának (sic!) hangversenye (...) a városi színházban. A művész először Bach prelúdiumát és fűgáját játszotta tökéletes formszépségben, a legtisztább Bach-i szellemben építve fel a művet, majd Beethoven-szonátákat adott elő. Elragadó finomságban bontakozott ki az *op. 54-es* számú mű, majd a *Les adieux*-t hallhattuk a legelmélyedőbb tolmácsolásban. (...) Ugyancsak kivételes élményt jelentett az *op. 101-es* számú szonáta is. Végül az *Appassionata*-t játszotta a művész, elemi viharzásával, lángoló újjáteremtő erejével, a magas izzásig hevítve a hangulatot.”

Április 4-én a Jövő című független demokrata napilap írta Aradon: „Komoly és nehéz műsorral mutatkozott be Antal István budapesti zongoraművész közönségünknek. (...) Technikai és szereplési problémái nincsenek, (...) pózmentesen tárul fel a közönségnek. És végül: fanatikusan hisz minden leütött hangjában, minden tételben, minden műben, amit éppen interpretál. (...) Antal István Bukarestben a román-magyar művészhet keretében nagy sikerrel szerepelt Beethoven öt utolsó szonátájával és Enescunak egy, még kéziratban lévő zongoraszonátájával.”

Ugyancsak a Jövő című lap harangozta be a következő koncertet: „*Antal István, a hírneves zongoraművésznek a közelmúltban megtartott hangversenyén olyan átütőerejű nagy sikere volt, hogy a több oldali óhajnak tesz eleget akkor, amidőn hangversenyét ezúttal a Minorita Kulturházban csütörtökön április 11-én megismétli.*”

IN CADRUL UNIUNII POPULARE MAGHIARE
CELEBRUL PIANIST
ANTAL ȘTEFAN
din Budapesta va da ultimul concert, Joi 11 Aprilie orele 18, în
CASA CULTURALĂ a MINORIȚILOR

ANTAL ISTVÁN
BUDAPESTI ZONGORAMŰVÉSZ
április 11-én, csütörtökön délután 6 órakor tartja a Magyar Népi
Szövetség rendezésében utolsó hangversenyét
A MINORITA KULTURHÁZ NAGYTERMÉBEN.

Program - Műsor :

1. BACH-BUSONI: Preludium și Fuga, D-dur
2. BEETHOVEN: Sonata f-moll op 57 (Apassionata)
3. BEETHOVEN: Sonata E-dur op. 109
4. BEETHOVEN: Sonata A-dur op. 101
5. CHOPIN: Berceuse
Preulude d-moll
6. LISZT: Petrarca-Szonett Nr. 104

294

Presă Democrată, Arad

A fenti hangversenyéről szóló beszámolóban többek között ezt olvashatjuk: „*Grandiózus dinamika, mesteri technika, briliáns billentés, mindenkit magával ragadó költői szárnyalású líra, szétsugárzó melegség, harmonikus egésszé olvad össze mesteri játékában, amely olyan vérbeli művészetet képvisel, amilyen valóban csak a kiválasztottnak adatott meg. Szuggesztív előadókészsége, kivételes zenei intellektusra valló formakészsége, a tolmácsolt művek bölcs értelmezése és expresszív átélése, költői magaslatokba emelkedik.*”

Közben nyilvánvalóvá vált, hogy a Nemzeti Zenede önerőből nem tudta fenntartani magát, az 1946 januárjára ígért államosítás elhúzódnása az intézményt és tanárait nyomorba döntötte. A lehető legnehezebb körülmények között, fűtetlen termekben dolgozó tanárok részére segélyek, támogatások kérelmezése folyt.

1946. február 23.: a Nemzeti Zenede Főigazgatójának beadványa a miniszterhez a Zeneművészeti Középiskolához kinevezendő tanárokról:

„Miniszter Úr!

A Nemzeti Zenede igazgatósága örömmel értesült arról, hogy a Nemzeti Zenede kezdeményezésére a kultuszminisztérium előterjesztésére a minisztertanács hozzájárult a Zeneművészeti Középiskola felállításához.

Különös öröm ránk nézve az, hogy e középiskolához a Nemzeti Zenede 16 tanára nyer kinevezést, akik a ki nem használt teljes óraszámuk erejéig továbbra is a Nemzeti Zenedénél látják el a tanítást...

...A kinevezendő tanárok névsorát részint a szolgálati idő, részint a szerzett művészi és pedagógiai érdemek, részint egyéb szempontok figyelembevételével a méltányosság elvei szerint állítottuk össze...

*a Nemzeti Zenede igazgatósága
Kresz Géza főigazgató”⁷*

A Zeneművészeti Középiskolához kinevezendő tanárok névsorában a zongora tanárok között szerepel Antal István is.

Május 12-én Román „Kultúrdélutánra” került sor Kőbányai Sörgyárak 2. sz. Telephelyén. A szovjet, román és magyar himnusz elhangzása után bevezető beszédet mondott a román követség sajtóattaséja, majd Andricu Vonósötösét (sic!) Antal István és a Tátrai vonósnégyes adta elő.⁸

1946 júliusában a Zenede Üzemi és Végrehajtó Bizottsága levelet írt a miniszterelnök helyettesnek, mivel úgy tudták, hogy a kultuszminisztérium a legközelebbi minisztertanács elé viszi számos tanár kinevezésének ügyét. Jelezték, hogy a kinevezendő tanárok között „*van-nak a fasiszta rezsim által mellőzött Hammerschlag János (...), Szervánszky Endre (...), Antal István és a magyar zenepedagógusok gárdájának sok más jelessége...*”⁹

Antal István a Román-Magyar Baráti Társaság rendezvényén Enescu I. hegedű-zongora szonátáját játszotta Garay György partnereként. A Rádióban román szerzők (Enescu, Constantinescu, Negrea) műveiből zongoraestet adott.

Június 30-án Barraud hegedű-zongora szonátáját Garay Györggyel, majd július 26-án Brahms a-moll trióját Máté Áron klarinétművésszel és Mihály Andrással játszotta rádió hangversenyen .

Június 27-én a Károlyi-kertben a Székesfővárosi Zenekar Somogyi László által vezényelt koncertjén Beethoven Hármaversenyének zongora szolamát játszotta.

Július 11-én szólóműsort játszott a Rádióban, Beethoven c-moll szonátáját (op.111.) és Fisz-dúr szonátáját (op.78.). Július 30-án Enescu I. hegedű-zongora szonátája hangzott el a Rádió élő adásában Garay és Antal előadásában.

Augusztus folyamán két rádió hangverseny közreműködője volt: 6-án Szebenyi Jánossal Bach h-moll szonátáját, 9-én Liebner Jánossal Brahms F-dúr szonátáját adta elő.

Sugár Rezső hegedű-zongora szonátáját Garay Györggyel augusztus 8-án és szeptember 28-án is eljátszották.

⁷ Iratok a magyar zeneoktatás történetéhez, Budapest 1984. 86-87.o.

⁸ Meghívó a Függelékben!

⁹ Idézi: Solymosi- Tari Emőke: A Nemzeti Zenede története (1919-1949) in: *A Nemzeti Zenede*: Szerkesztette Tari Lujza és Sz. Farkas Márta. Budapest: LFZE Budapesti Tanárképző Intézet 2005, 244.o.

Augusztus 27-én Antal István francia szerzők (Debussy, Ravel, Roussel, Milhaud, Poulenc, Ibert, Migot) műveiből zongorázott a Rádióban.

Szeptemberben három ízben játszott Antal István a Rádióban: 4-én Goossens Szonátáját játszotta Kresz Gézával, 24-én Kabalevskij-műveket zongorázott, 30-án pedig Bartók Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre című darabját adta elő Kadosa Pállal és az ütőhangszereken játszó Schwarcz Oszkárral és Vigdorovits Sándorral. Ezt a produkciót Blum Tamás vezényelte.¹⁰

Október 31-én Antal István Kabalevskij Szonatinájának eljátszása mellett Mihály András partnereként Mjaszkovszkij Cselló-zongora szonátáját, Garay György partnereként pedig Sugár Rezső hegedű-zongora szonátáját adta elő.

November 4-én a Zeneakadémia Nagytermében rendezett hangversenyt a Magyar Zeneművészek Szabad Szakszervezete.

1946. november 4-én, hétfőn este fél 8 órakor
a Zeneművészeti Főiskola nagytermében

A Magyar Zeneművészek Szabad Szervezetének hangversenye

M Ű S O R :

1. J. S. BACH: D-moll zongoraverseny		FISCHER ANNIE
I. Allegro		
II. Adagio		
III. Allegro		
2. BARTÓK: Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre	KADOSA PÁL	ANTAL ISTVÁN
I. Assai lento. Allegro molto	SCHWARCZ OSZKÁR	VIGDOROVITS SÁNDOR
II. Lento, ma non troppo		
III. Allegro non troppo		Vez.: BLUM TAMÁS
S Z Ű N E T.		
3. BARTÓK: Dalok	MEDGYASZAY VILMA	
a) Nem mehetek hozzád (Ady)		
b) Istenem, Istenem		
c) Ászonyok, ászonyok		
d) Ha kimegyek		
e) Es az eső		
4. J. S. BACH: Versenymű két hegedűre	ZATHURECZKY EDE	LENGYEL GABRIELLA
I. Vivace		
II. Largo, ma non tanto		
III. Allegro		
Közreműködik: A Magyar Zeneművészek Szabad Szervezetének kamarazenekara.	Vezényel: SÁNDOR FRIGYES	
Rendező: RÓZSAVÖLGYI és Tsa és KONCERT rt.		

A Szabad Nép november 6-án Szervánszky Endre cikkével számolt be a koncertről.

A Magyar Nemzet november 7-én megjelent írásában ez áll:

„... Örülünk, hogy egymás utáni napokon két olyan gazdagon, a mának talán túl gazdagon ajándékozó opusz szólalhatott meg, mint a Zene híros hangszerekre és az ütőkre írt Szonáta, de el is szomorít, hiszen nem a zseni életében történt mindez. (...) A két jeles pianistához, Antal Istvánhoz és Kadosa Pál játékához méltó két ütő: Schwarcz Oszkár és Vigdorovits Sándor kiválóan oldotta meg feladatát.”

A Szabadság című újságban november 7-én megjelent „Két hangverseny” című írásból idézek:

„Zenei életünk nemcsak mennyiségben, hanem minőségben is határozott fejlődést mutat. Majdnem minden nap hallgathat a közönség érdekes műsort hivatott előadók közvetítésével. Tanulságos volt Bartók Bélának az ütőhangszerek alkalmazásában úttörő két szerzeménye egymás közelében. A Székesfővárosi Zenekar a „Zene híros és ütőhangszerekre” című zenekari szerzeményét példás kidolgozással játszotta matinéján Somogyi László bravúros vezényletével¹¹, másnap pedig a Zeneművészek Szabad Szervezetének estjén a Kétzongorás- és ütőhangszeres szonáta előadásáról nem mondhatunk nagyobb elismerést, mint azt, hogy megközelítette azt az izgató élményt, amit a tíz év előtti bemutatón a személyesen zongorázó

¹⁰ Vigdorovits Sándor a mű 1938. októberi magyarországi bemutatóján is játszott! A két zongoraszólamot akkor a Bartók-házaspár adta elő, a másik ütőhangszeres művész Jegesi József volt

¹¹ A koncerten a zenekari zongoraszólamot Antal István játszotta!

zeneköltőtől és feleségétől kaptunk. A pianisták, Kadosa Pál és Antal István remek interpretációja, valamint a két timpanista: Schwarcz Oszkár, Vigdorovits Sándor és a fiatal, tehetséges Blum Tamás karmester osztozott a sikerben.”

November 7-én került sor a Zeneakadémián a Székesfővárosi Zenekar hangversenyére, melyen Fricsay Ferenc vezényelt. Bach c-moll, két zongorára írt versenyművét Antal István és Engel Iván játszotta. Ezzel a koncerttel kapcsolatban íródott október 28-án a következő levél:

„Antal István Úrnak,

A Székesfővárosi Zenekar f. é. november 7.-i Bach-hangversenyén, melyen közreműködik, műsoron van a Bach: c-moll versenymű két zongorára.

Minthogy fenti anyag nem áll rendelkezésünkre, kérjük, amennyiben tud annak hollétéről, szíveskedjék bennünket sürgősen értesíteni, hogy kölcsönvehessük.

Tisztelettel
Székesfővárosi Zenekar
admin. vezetője
(olvashatatlan aláírás)¹²

November 28-án hangversenyt rendeztek a Forum Club hangversenytermében Arthur Bliss angol zeneszerző tiszteletére. Itt Antal István, Kadosa Pál és a két ütőhangszer művész ismét előadta Bartók Szonátáját.

MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK SZABAD SZERVEZETE
Csütörtökön, november hó 28-án este 1/27 órakor a FORUM CLUB
hangversenytermében (V. Zrínyi-u. 5.)

ARTHUR BLISS
tiszteletére

**MAGYAR
SZERZŐK MŰVEI**

MŰSOR:

ARTHUR BLISS	bevezető	
KADOSA PÁL	zongoradarabok népi kantáta	Kadosa Pál Török Erzsébet Garai György Banda Ede Beider Béla
SZABÓ FERENC	II. hegedű szólószonáta	Garai György
JEMNITZ SÁNDOR	brácsa szólószonáta	Lukács Pál
VERESS SÁNDOR	II. hegedűszonáta	Veress Sándor Zathureczky Ede
FARKAS FERENC	dalok	Török Erzsébet
LAJTHA LÁSZLÓ	csellószonáta	Zempléni Kornél Banda Ede
BARTÓK BÉLA	szonáta 2 zongorára és ütőhangszerekre	Kadosa Pál Antal István Vigdorovits Sándor Schwarcz Oszkár

Vez.: **BLUM TAMÁS**

Rendezői: „KONCERT” hangversenyvállalat: **KUN IMRE** igazgató

Két nappal később, a Fészek Klubban, Lukács Pál és Antal István eljátszotta Bliss Szonátáját, melyet brácsára és zongorára írt.¹³

¹² Levél a Függelékben!

¹³ Meghívó a Függelékben!

December 8-án, délelőtt 11 órakor került sor a Zeneakadémián Antal István Beethoven hangversenyére.

K O N C E R T M A T I N É B É R L E T
6 vasárnap délelőtt a Zeneművészeti Főiskola nagytermében

ANTAL ISTVÁN <small>Beethoven</small>	SZOLTSÁNYI-CSERFALVI <small>szonáta</small>	SZEGEDI-VÁSÁRHELYI <small>2 zongorás</small>
VÉGH VONÓSNÉGYES <small>(Végh-Zöldi-Janzer-Szabó)</small>	BACH <small>kamarazenekarral</small>	LENGYEL GABRIELLA ZEMPLÉNI KORNÉL

Vasárnap, december 8-án délelőtt 11 órakor

ANTAL ISTVÁN
BEETHOVEN MATINÉJA

MŰSOR:
op. 81. (Les Adieux), op. 101. A-dur, op. 106. B-dur (Hammerklavier),
op. 111. c-moll szonáták

Bérletek 20%/-os kedvezménnyel és egyes jegyek KONCERT-nél, IV. Váci-u. 23. és a Zeneakadémián

A hangverseny jelentőségét mutatja, illetve a korabeli érdeklődést és a zenekritika állapotát tükrözi az, hogy milyen szép számú kritika jelent meg az eseményről.

A Magyar Nemzet december 11-én így írt:

„Antal István Beethoven-matinéja a műsorszerkesztés és műgond kiemelkedő tette. A tudatosan játszó ifjú pianista könnyedén győzi a nehézségeket, de inkább értelmez, mint újraterezt.”

A Szabad Szó december 12-én írta a „Zenei Napló” című rovatban Antal István koncertjéről:

„... A fiatal művész egyike legfelkészültebb zongoristáinknak. Egyensúlyozottság, pallérozottság uralkodik játékán, s bár ritmusban, a gyors tételek plasztikus és dinamikus megformálásában hiányokat, hibákat éreztünk, a lassú tételek nemes, mély értelmezése sok mindenért kárpótolt.”

A Népszava beszámolójában ez áll:

„Antal István Beethoven-értelmezésében a klasszikust helyezi a romantikus elé. Nem a színezésre, hanem a tiszta, világos vonalrajzra helyezi a súlyt, de előadása mégis az egész és igazi Beethoven idézi, mert művészi elmélyedése, stílus- és formaérzéke olyan elsőrendű pianista tehetséggel s tudással párosul, hogy a közönség a szerzemények teljes tartalmát mintásan kidolgozott részleteivel együtt megkapja. (...) Beethoven-matinéjának (...) minden számával igazolta, hogy hosszú távolléte után, mint egyik legértékesebb zongoraművésztünk, méltó helyet fog elfoglalni a magyar koncertéletben.”

A Film Színház című újság „A hét muzsikája” című rovatában Gál György Sándor írta:

„Antal István kiváló interpretálásából – melyet a tökélyig csiszolt technika, a mértékletes, de sokszínű tónus, az átgondolt, egyben átértett formai megoldás tesz előkelő és Beethovenhez méltó produkcióvá – csak a drámai feszültség hiányzik.(...)”

A Kis Újság december 11-én ezt írta Antal István matinéjáról:

„A felkészültség magas fokán szilárdan álló művész nem hagyja magát elsodortatni a beethoveni szenvedély mélyebb árájától; feltétlenül uralkodik tárgyán és hangszerén is.”

A Szabad Nép december 11-i számában Szervánszky Endre írt kritikát:

„Beethoven utolsó három nagy szonátáját játszotta vasárnap délelőtt a Zeneakadémia nagytermében Antal István zongoraművész, akinek neve a felszabadulás óta vált általánosan ismertté a zenei körökben. Antal István azok közé a kisszámú előadóművészek közé tartozik, akik nem elégednek meg a zene ösztönös átélésével és tolmácsolásával, hanem a zeneszerzőkhöz hasonlóan szellemileg is magukévá teszik a mű technikai és formai problémáit. Ez az igen tehetséges zongoraművész amellelt, hogy híven tolmácsolja az előadásra kerülő darab szellemét, minden technikai problémát belső átélésből vezet le.

Bizonyos kísérletező jellege van az ilyenfajta zongorázásnak, és nagy érdeklődéssel figyeljük további fejlődését.”

A Hírlap december 10-én „Művészet” című rovatában ez áll:

„Antal Istvánban megvan az a testi és lelki koncentráció, ami e hatalmas mű megszólaltatásához szükséges. Nemcsak a pompás fűgát győzi irammal, hanem a lassú tétel végtelen áradatát is gazdagítani tudja árnyalatos előadásbeli finomságokkal.”

Közben 1946. december 24-én letették a hivatali esküt az Állami Zenei Gimnázium tanárai, köztük Antal István és többek között a világhírű zongoraművészé vált Szoltsányi György is, akik továbbra is a Nemzeti Zenede tanárai maradtak. A kinevezés azt jelentette, hogy a tanári illetményeket ezentúl a minisztérium folyósította. „...az Állami Zenei Gimnázium zenei tanári karának tagjai az előírtasos heti 18 óra keretében az Állami Zenei Gimnáziumnál el nem használt óraszámuk erejéig a Nemzeti Zenedénél pedagógiai szolgálatot teljesíteni kötelesek.” (A Vallás és Közoktatásügyi Minisztérium rendelete)¹⁴

1947. január 25-én Pécsen, a Nemzeti Színházban „Irodalmi és Művészetre” került sor. A programban Tátrai Vilmos és Antal István is közreműködött. Mozart C-dúr és Beethoven a-moll hegedű-zongora szonátáját játszották.

Január 28-án Antal István Mihály Andrással Mjaszkovszkij cselló-zongora szonátáját játszotta a Rádióban.

Márciusban Antal István ismét Romániában hangversenyezett. Március 14-én Brassóban az „Universul” román napilap írt a koncertjéről: *„Az egészen rendkívüli számban jelenlevő közönség hallgathatta Bach csodálatos d-moll toccata és fűgáját, (...) melyet Busoni írt át zongorára, megőrizve annak súlyosságát és kihasználva a zongora erőteljességét. E darab polifóniája teljességgel érvényesült a tiszta, de ugyanakkor érzés teljes tolmácsolásban.*

A hangverseny fénypontját azonban Beethoven c-moll szonátája (op.111.) képezte. Ezt a technikai és előadói nehézségei miatt ritkán hallott szonátát olyan kivételes művészettel játszotta, ahogy azt csak Frederic Lamond-tól, vagy Edwin Fischer-től hallottuk. (...) Dicséretre méltó Antal István odaadása, pontos technikája, valamint finomsága és izlésessége, mely sokáig felejthetetlen lesz a közönség számára.”

Április 20-án Cserfalvi Elíz hegedűművésznő partnere volt Antal István. Rádió hangversenyükön Beethoven F-dúr (Tavaszi) szonátáját játszották.

Ránki György Concertino-ját a szerző vezényletével, a Rádiózenekar szólistájaként adta elő Antal István a Rádióban, május 21-én.

Október 12-én a Zeneművészek Szabad Szakszervezetének Bajza utcai épületében volt Veress Sándor Billegetőmuzsika című, apró darabokból álló sorozatának bemutatója. A bevezető előadást Szervánszky Endre tartotta, a művet Antal István játszotta el.

Október 13-án a Hivatásos Zenészek Szabad Szakszervezetének ünnepélyes megnyitó hangversenyén lépett fel, műsorán két Chopin művel (Berceuse, d-moll prelúd) és Paganini-Liszt E-dúr etűdjével.¹⁵

A Rádióban került megrendezésre az 1944. október 15-én történt nyilas hatalomátvételre emlékező műsor, melynek keretében Antal István Tátrai Vilmostal és Friss Antallal Csajkovszkij a-moll trióját szólaltatta meg.

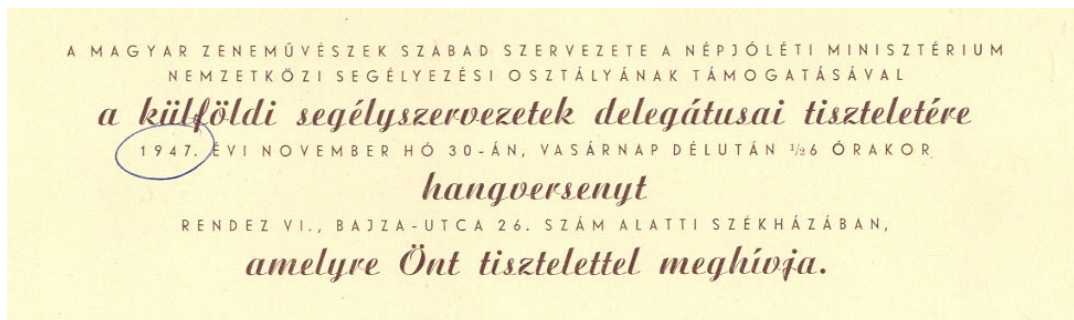
Október 18-án Antal István Liebner János csellóművésszel Delius és Honegger cselló-zongora szonátáját játszotta a Rádióban.

November 14-én, szintén rádiókoncerten Brahms d-moll zongoraversenyét adta elő a rádiózenekarral. A karmester Ferencsik János volt.

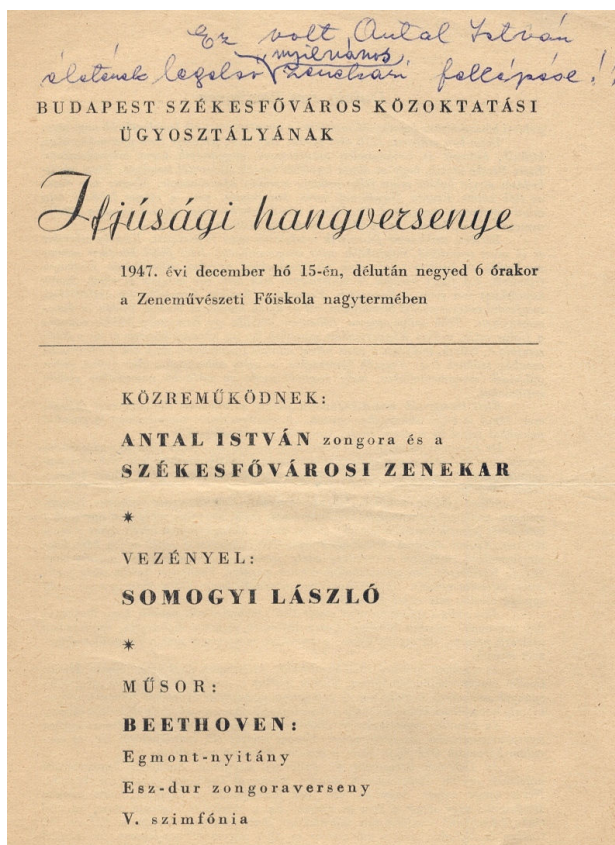
¹⁴ Idézi: Solymosi Tari Emőke: A Nemzeti Zenede története (1919-1949) In: *A Nemzeti Zenede*: Szerkesztette.: Tari Lujza és Sz. Farkas Márta. Budapest: LFZE Budapesti Tanárképző Intézete 2005, 249. o.

¹⁵ Meghívó a Függelékben!

November 30-án a Bajza utcában egy segélyszervezetek számára rendezett hangversenyen Brahms f-moll szonátáját (op.120. No.1.) adta elő Lukács Pál partnereként.

December 15-én délután, egy ifjúsági koncert keretében, a Zeneakadémián játszott életében először nyilvános hangversenyen zongoraversenyt Antal István.

A koncerten Somogyi László vezényelte a Székesfővárosi zenekart. ¹⁶

A Nemzeti Zenede 1947-48-as tanévének tanárlistáján a zongora tanszakon szerepel Antal István, új tanárként feltűnik többek között Gát József és Zempléni Kornél neve is.

1948. január 9-én Beethoven hangversenyt rendeztek a Vasas Sportklub Dísztermében, ezen Cserfalvi Elíz és Antal István játszott. A műsort három híres szonáta, az Appassionata, a Tavaszi-szonáta és a Kreutzer-szonáta alkotta. Január folyamán Antal István két alkalommal volt közreműködője Vészi Endre előadó estjének. Január 28-án a Fővárosi Népművészeti Központ Képzőművészeti Kiállítóterme (Rákóczi út 31.), 30-án pedig a Fáklya-klub (Bartók Béla út 47.) adott helyet a rendezvénynek.

¹⁶ A műsoron a kommentár Antal Dóra kézírása .

Antal István a március és április hónapokat ösztöndíjjal Svédországban töltötte. A stockholmi magyar követség március 15-i ünnepségén is fellépett, majd április 9-én Beethoven-estet adott.

NORDISKA MUSIKFÖRLAGETS KONSERTBYRÅ

PROGRAM

KONSERTHUSET, LILLA SALEN - FREDAGEN DEN 9 APRIL 1948

PIANOAFTON

Stefan Antal

BUDAPEST

LUDWIG van BEETHOVEN
(född i Bonn 16 dec. 1770 — död i Wien 26 mars 1827)

Sonat Ess-dur, op. 81a (Les Adieux) (1809/1810)
Adagio — Allegro
Andante espressivo
Vivacissimamente

Sonat c-moll, op. 111 (1822)
Maestoso — Allegro con brio ed appassionato
Arietta: Adagio molto semplice e cantabile

Sonat A-dur, op. 101 (1816)
Etwas lebhaft und mit der Innigsten Empfindung
Lebhaft. Marschmässig
Langsam und sehnsuchtsvoll
Geschwinde, doch nicht zu sehr, und mit Entschlossenheit

— P A U S —

Sonat B-dur, op. 106 (Hammerklaversonaten) (1817/1819)
Allegro
Scherzo: Assai vivace
Adagio sostenuto
Allegro risoluto

Steinwayflygel från Lundholms

A Stockholms-Tidningen április 10-i számában Kurt Attenberg a következőt írta a koncertről:

„A magyar Antal István, aki néhány hónap óta itt tartózkodik és a svéd zenei életet tanulmányozza, pénteken mutatta be, hogy ő maga mit tud, amikor a Kisteremben Beethoven-estet adott. Műsorán a 81/a, 111, 101 és a 106-os /"Hammerklavier"- szonáta/ opus – számú szonáták szerepeltek. Ahogy Antal ezt a rendkívül igényes feladatot megoldotta, az imponálóan nagy zongorista készségről és zeneileg érett felfogásról tesz tanúságot.

Nekem legjobban a „Hammerklavier”- szonáta tetszett. E gigantikus művet Antal fölényes technikai tisztasággal és olyan előadásban játszotta, amely igen lenyűgöző és meggyőző módon emelte ki mind a mű szimfonikus felépítését, mind (...) gazdag fantáziájú formálását. Antal ezzel a hangversennyel bebizonyította, hogy igen kiváló zongorista -, akít nem szabad elfelejteni.

A termet színültig megtöltő közönség lelkesen tapsolt.”

Április 12-én a Stockholmi Rádióban zongorázott. Műsorán Bach-Busoni D-dúr prelúdium és fuga, Debussy L'isle joyeuse, valamint Ravel Alborada del gracioso című darabjai voltak.

Szintén 1948. április 12-én íródott a „Magyar Művészeti Tanács beadványa a miniszterhez zeneszerzők, zeneművészek és népzene kutatók anyagi támogatásáról”. A Szőnyi Kálmán ügyvezető titkár által aláírt levélben, mely a miniszter „mielőbbi szíves intézkedését” várja, ez áll: „Rovatolt átiratra

Stefan Antal spelar piano kl. 17.00.

válaszolva tisztelettel közöljük, hogy az alábbi névsor összeállításánál a Művészeti Tanács, a Miniszter Úr által megadott feltételeken túl, figyelembe vett olyan művészeket is, akik állásban vannak ugyan, fizetésük azonban igen kevés és kitűnő művészek lévén, munkásságuk gondtalanabbá tétele indokolt.

Tisztelettel kérjük, hogy a névsorban szereplők részére a segílyt minél előbb kiutalni szíveskedjék. "Az abc sorrendjében készült lista első helyén Antal István neve áll.¹⁷

Május 4-én Antal István Enescu Szonátáját zongorázta a Magyar Rádióban.

A Világ című újság május 6-án arról tudósít, hogy „Antal István zongoraművész most érkezett haza külföldi útjáról. A varsói rádióban Beethoven műveket, a svédországi Koncerthausban Bartók és Veress műveket adott elő és nagy sikerrel szerepelt a stockholmi rádióban is.”

Május elején Lukács Pál brácsaművésszel koncertezett. Részlet Balassa Imre „Zenei levél” című rovatából (Film Színház Muzsika, 1948. május) „Lukács Pál, a brácsának e kivételes művésze és Antal István, a kitűnő pianista minapi hangversenyükön azt az igényes műsort játszották, amellyel Prágába indulnak...: Bartók, Brahms, Hindemith és Milhaud műveket. Lukács tónusa éppen olyan szövevényesen gazdag és megnemesedett, mint amennyire emelkedett és leszűrt a zenei gondolkodásmódja, Antal pedig a zongora mélyen gondolkodó, vívódó és ugyanakkor választékos ízlésű művésze.”

Brahms, Hindemith, Milhaud szonátákból álló programjukat Bartók I. rapszódijája egészítette ki. Utóbbi művet Lukács Pál igazította át brácsára. Ezt a műsort május 25-én a „Prágai Tavasz” rendezvényeinek keretében adták elő a csehszlovák fővárosban. Másnap, május 26-án, a Prágai Rádió műsorában játszottak magyar szerzők műveiből.

Július 13-án Antal István Hindemith Szonátáját adta elő Lukács Pállal, míg július 17-én, szeptember 1-jén és szeptember 26-án szólóműsort játszott a Magyar Rádióban.

Augusztus elsején Debrecenben, a Nyári Egyetem rendezvényén magyar szerzők műveit zongorázta.

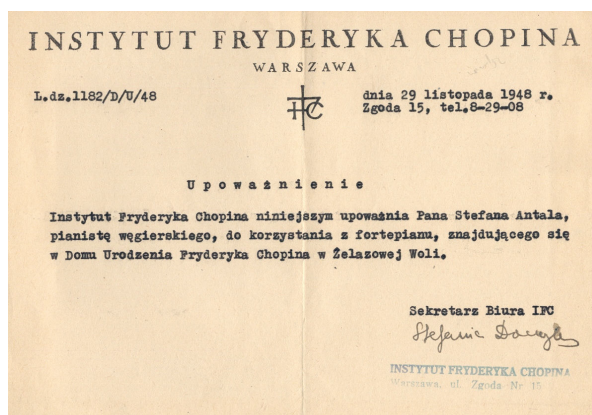
Október 25-én az Operaházban a Bartók Fesztivál keretében hangzott el Bartók Concerto két zongorára és ütőhangszerekre című alkotása. A híres román karmester, Constantin Silvestri által dirigált előadás szereplői Kadosa Pál, Antal István, Schwarcz Oszkár és Vigdorovits Sándor voltak. A hangversenyen közreműködött a Rádiózenekar. Rendkívül érdekes, hogy a mű azonos szólistákkal október 29-én, a Zeneakadémia Nagytermében hangzott el, akkor a Székesfővárosi Zenekart Garaguly Károly vezényelte. Utóbbi hangverseny a Nemzetközi Bartók-verseny nyitókoncertje volt.

Az 1948-as év hazai programjából még két rádió hangversenyt emelek ki: november elsején két Liszt-művet (Consolation, Funerailles) zongorázott élő adásban, december 14-én pedig Arthur Bliss hegedűre és zongorára írt szonátáját adta elő Gáti István hegedűművész partnereként.

Közben Antal István Zathureczky Ede, Székely Mihály és Fricsay Ferenc társaságában Lengyelországban hangversenyezett. A Varsói Filharmónia Zenekarával Liszt Haláltáncát játszotta, míg Zathureczky Bartók Hegedűversenyét szólaltatta meg. Egy alkalommal közösen előadták Beethoven Kreutzer-szonátáját is.

¹⁷ Iratok a magyar zeneélet történetéhez, Budapest 1985.69.o

November 19-én íródott a következő dokumentum, melyben a Chopin-társaság engedélyezi Antal Istvánnak, hogy a Chopin szülőházában lévő zongorát használja.

December hatodikán Antal István Poznanban (Sala Polska „YMCA”) a következő műsort játszotta:

- Bach-Busoni: D-dúr preludium és fuga
- Beethoven: c-moll szonáta op.111.
- Chopin: f-moll ballada
- Brahms: C-dúr intermezzo op.119.
esz-moll intermezzo op.118.
- Liszt: Figaro-fantázia

Antal István nemzeti zenedei tanári tevékenységéről egyetlen koncertműsort találtam. A „Nemzeti Zenede Évzáró Zenekari Hangversenye” 1948. június 24-én, csütörtökön került megrendezésre a Székesfővárosi Zenekar közreműködésével, Kórodi András tanár vezényletével. A koncerten Antal István növendékei közül Szabados Katalin Mozart Esz-dúr zongoraversenyének I. tételét, Váczi Gyula pedig Fauré Balladáját játszotta.

NEMZETI ZENEDE
IV., SEMMELWEIS-U. 12.

Évzáró Zenekari Hangverseny

a Székesfővárosi Zenekar közreműködésével
1948 június hó 24-én, csütörtökön este 3/8 órakor
a Zeneművészeti Főiskola Nagytermében.

M Ű S O R :

1. PEROTINUS
MAGNUS (XII. sz.) Organum Quadruplum „Sederunt principes.”
Magyarországon először.
Előadja:
Nemzeti Zenede Collegium Musicum vegyes-kara
a Fővárosi Zenekar közreműködésével.
Koralista: Sipos Gyula.
Az előadást vezeti: *Hammerschlag János* tanár.
2. MOZART:
Fuvolaverseny (G-dur) I. tétel.
Előadja: *Ács László*.
Tanára: *Meisel Gusztáv*.
3. MOZART:
Zongoraverseny (Esz-dur) I. tétel.
Előadja: *Szabados Katalin*.
Tanára: *Antal István*.
4. DEBUSSY:
Ária a „Tékozló fiú” c. kantatából.
Előadja: *Szántó Piroska*.
Tanára: *Eyssen Irén*.
5. FAURÉ:
Ballada.
Zongorán előadja: *Váczi Gyula*.
Tanára: *Antal István*.
6. GLAZUNOV:
Hegedűverseny.
Előadja: *Deák Ágnes*.
Tanára: *Rados Dezső*.
7. CHOPIN:
Zongoraverseny (E-moll) I. tétel.
Előadja: *Vajda Ilona*.
Tanára: *H. Hofmann Vilma*.
Vezényel: *Kórodi András* tanár.

Ára: 50 fillér.

13356 OTTHONNYOMDA, BUDAPEST

Ebben az időben **Antal Helén** (Antal István bátyjának, Antal Jánosnak az özvegye) volt a pártközpont Kulturális Osztályának vezetője, akivel Antal István több visszaemlékező állítása szerint nem volt jó viszonyban. A rettegett, nagyhatalmú sógornő egyáltalán nem jelentett segítséget Antal István pályájának alakulásában. Bár Lajtha László igazgató nagyon támogatta őt, Antal István mégis mellőzősként élte meg azt, hogy a Nemzeti Zenedébe került tanárnak és nem pedig a Zeneakadémiára.

2.3. Hangversenyek, kitüntetések (1949-1959)

Itt kettéágazik az eddig időrendben fogalmazott munkám. Antal István 1948 őszén lett a Zeneakadémia tanára, tanári munkásságával külön foglalkozom egy későbbi fejezetben. Bár a zongoraművész és a tanár Antal István pályája megbonthatatlanul összetartozik, most mégis a koncertező zongoraművész életének fontos és jellemző eseményei következnek az alábbi oldalakon. Az írás évről évre haladva követi nyomon az eseményeket.

Antal István nem volt felszabadult nyilatkozó, egy-egy interjúra alaposan felkészült, gondolatait rendkívül gondosan fogalmazta. 1955-ben, egy rádió interjúban összegezte az elmúlt esztendő művészi útját. Műsorszerkesztésről, a művészet szerepéről, a nyilvánosság előtti szereplésről, sőt a kritika fontosságáról így beszélt:

„A műsorok összeállítása, véleményem szerint, minden művésznél olyan szempontok szerint történik, hogy mindenki azt játssza legszívesebben, aminek a megoldása számára izgalmas, érdekes, amiben hisz, ezáltal újat is tud mondani a hallgatónak. Ez a művész figyelmét életének különböző szakaszaiban más-más szerző felé fordítja. Az elmúlt években különösen Bach művekkel és Beethoven késői műveivel szerepeltem. Brahms művek, majd Liszt, Schubert művek megoldása érdekelt. Ebből az következik, hogy leginkább ezeket tűztem műsorra.

A zeneművészet nyelve nemzetközi, ezáltal a leghivatottabb arra, hogy egymással gondolati és érzelmvilágunkat közöljük. Azt hangsúlyozza, ami az embert az emberhez leginkább közel hozza és egymás megértésében elősegíti.

A művészetnek nagy szerepe van a közönség ízlésének fejlesztésében, abban, hogy a társadalom kulturális átlaga nagyobb biztonsággal tudjon különbséget tenni jó és rossz, igaz és hamis között.

Művészi élményeim és tapasztalataim közé tartozik, hogy mindig azokkal a műsorszámokkal volt sikerem, amelyekben különösképpen, szubjektíven hittem, noha nem voltak úgynevezett „népszerű”, „hatásos” műsorok.

Minden nyilvánosság elé való kilépés újabb és újabb próbatétel az előadóművészeknek. Tekintve, hogy az előadóművészet elsősorban a jelenhez, a tetszésnyilvánító közönséghez szól, művészetének megítélésénél a közönség soraira van utalva. Mivel azonban ki-ki a maga módján értékeli ezt, nem nélkülözhető a szakszerű bírálat, mely nemcsak a művész számára fontos, hanem a közönség számára is, hogy összevethesse saját benyomásait a hivatásos bírálók véleményével.”

1949.

Antal István május 22-én Bukarestben, az Ateneul-teremben Brahms d-moll zongoraversenyét játszotta George Georgescu vezényletével.

Június elsején a prágai Smetana-teremben a „Prágai Tavasz”-on játszotta el Kadosa Pál, Antal István és a két ütőhangszeres, Schwarcz Oszkár és Vigdorovits Sándor Bartók

Concerto két zongorára, ütőkre és zenekarra című darabját. A Filharmóniai Társaság zenekarát Ferencsik János vezényelte.¹

Június 23-án Bukarestben, 27-én Kolozsváron, július elsején pedig Temesváron volt Beethoven Esz-dúr zongoraversenyének szólistája.

Később Lengyelországban és Bulgáriában koncertezett. Varsói koncertműsora a következő volt:

Bach-Busoni:	d-moll preludium és fuga
Beethoven:	c-moll szonáta op.111.
Liszt:	XII. magyar rapszódia
Liszt:	Don Juan-fantázia

Az év során Antal István többször lépett fel a Tátrai-vonósnégyessel, Zathureczky Edével, Lukács Pállal, Dénes Verával rádió hangversenyeken.

1950.

Antal István lengyel kitüntetésben részesült, a Polonia Restituta Lovagkeresztjét kapta.

Április 6-án Berlinben, a Sajtó Házában Lukács Pál brácsaművésszel adott hangversenyt. Weiner László és Mihály András Szonátája mellett Glinka Befejezetlen szonátája és Bartók I. rapszódíája volt műsoron.

Április 20-án az Erkel Színházban Otto Klemperer vezényelte a Székesfővárosi Zenekart. Brahms B-dúr zongoraversenyének szólistája Antal István volt². Antal István közreműködője volt annak a sorozatnak, melyben a Bartók-teremben elhangzott Beethoven összes zongora szonátája.

¹ Plakátot lásd a Függelékben

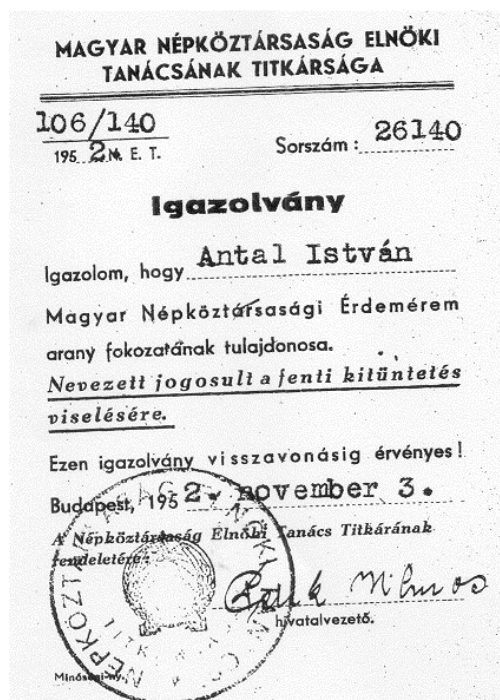
² Antal Dóra naplója szerint a koncertről készült lemez eltűnt.

1951-1952.

Az 1951-52-es szezonban különböző bérletekben („A zongora mesterei”, „Kamarazene”) szerepelt. Művész csoport tagjaként Moszkvában hangversenyezett.

1952-ben Lengyelországban (Katowice, Poznan, Krakkó) járt, ahol Brahms d-moll és Beethoven Esz-dúr zongoraversenyét játszotta. Radnai Gábor hegedűművésszel kamarazeneestet is adott.

1952. november 3-án a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa „érdemes és eredményes munkássága elismeréséül” a Magyar Népköztársasági Érdemérem arany fokozatát adományozta Antal Istvánnak.³

1953.

Január 11-én a Bartók-teremben a Szécsi-vonósnyégyessel Schumann zongoraötösét adta elő.

Január 21-én a Zeneakadémián Chopin f-moll zongoraversenyét játszotta a Rádiózenekarral, Melles Károly vezényletével.

Március 17-én Schubert D-dúr szonátáját játszotta a rádió élő adásában.

Április 13-án a rádió a Liszt összkiadásban való közreműködésre kérte fel Antal Istvánt, és műsorajánlatot kért tőle.

Május 12-én rádiófelvételt készített Brahms a-moll klarinét triójából. Partnerei Máté Áron és Banda Ede voltak.

Május 26-án Chopin-estet adott a Zeneakadémián a következő műsorral:

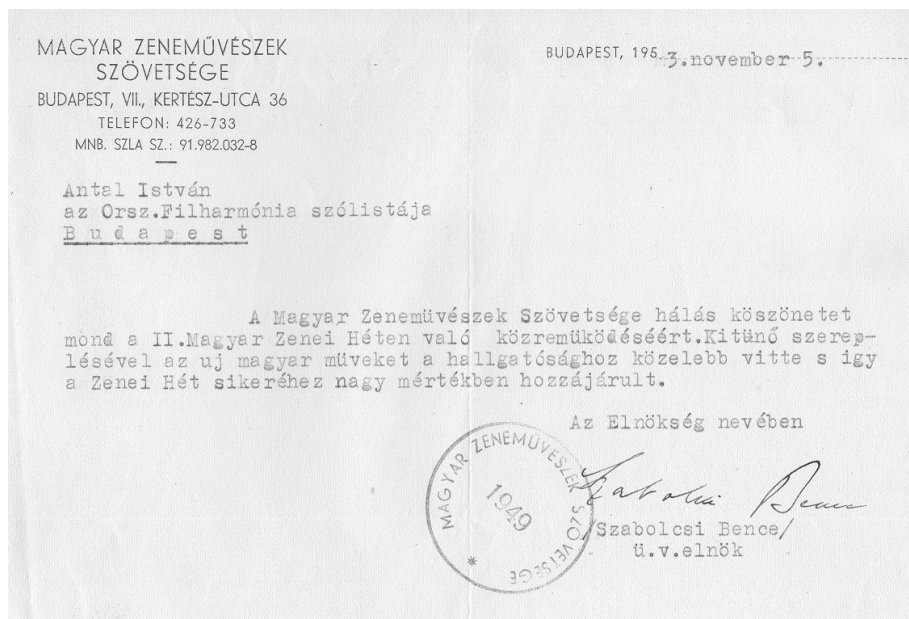
- h-moll szonáta
- f-moll ballada
- cisz-moll scherzo
- Andante spianato és nagy polonéz
- Asz-dúr polonéz

Júniusban rádiófelvételt készített Bach h-moll partitájából.

³ Lásd a Függelékben

10.18132/LFZE.2007.2

Október 27-én a Magyar Zenei Hét keretében volt Kadosa Pál III. zongoraversenyének bemutatója. A Filharmóniai Társaság zenekarát Ferencsik János vezényelte, a szólista Antal István volt. A hangverseny után kapta a következő levelet:

December 21-én a Zeneakadémián adott Beethoven-estet. Ezen három szonátát (G-dúr op.31., c-moll op.111., B-dúr (Hammerklavier) op.106.) szólaltatott meg.

1954.

Antal István 1954-es koncertjeiből a következőket emelem ki:

Február 10. Budapest, Bartók-terem

Beethoven: G-dúr szonáta op.31.
c-moll szonáta op.111.
B-dúr (Hammerklavier) szonáta op.106.

Február 24. Miskolc, Konzervatórium

Beethoven: c-moll szonáta op.111.
Liszt: Années de Pélerinage (Svájc)
Liszt: Mefisztó-keringő
Brahms: Paganini-variációk

Február 25. Zeneakadémia

Liszt: Années de Pélerinage (Svájc)
Don Juan-fantázia
Mefisztó-keringő

Július 9. Károlyi-kert

Chopin: f-moll zongoraverseny (közreműködött a Rádió-zenekar, vezényelt Melles Károly)

Október 20. Miskolc, Konzervatórium
Bach: h-moll partita
Schubert: c-moll szonáta
Schumann: fisz-moll szonáta
Brahms: Paganini-variációk

Április 4-én a Magyar Népköztársaság Népművelési Minisztériuma Antal István részére „Liszt Ferenc zongoraműveinek előadásáért” a Liszt Ferenc díj I. fokozatát adományozta.⁴

Antal István Liszt művekből összeállított műsorát Weimarban is előadta. A hangversenyéről szóló beszámoló, amely sajnálta, hogy a műsor kizárólag Liszt műveket tartalmaz, megállapítja, hogy „*Antal professzor csodálatra méltó virtuozitása máshol aligha jutott volna jobban érvényre, mint a programzene területéről válogatott művek sorozatában.*”

1955.

Március 3-án Antal István Schubert-estet adott a Zeneakadémián a következő műsorral:
c-moll impromptu
f-moll impromptu
c-moll szonáta
D-dúr szonáta

Április 4-én a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa a „szocialista kultúra fejlesztése terén szerzett kimagasló érdemeinek elismeréséül” a „Magyar Népköztársaság érdemes művésze” címet adományozta Antal Istvánnak.⁵

Augusztus 10-én a Károlyi-kertben Liszt A-dúr zongoraversenyét játszotta, az Állami Hangversenyzenekart Borbély Gyula vezényelte.

Október 29-én a Bartók-teremben Brahms c-moll zongoranégyesét adta elő a Ney-vonóstrióval.

November 24-én zongoraestet adott a Zeneakadémia Nagytermében.

Műsora : Bach: a-moll fantázia és fuga
Bach-Bartók: G-dúr szonáta
Bartók: Román táncok
Gaál Jenő: II. szonáta
Weiner Leó: Magyar parasztdalok
Brahms: fisz-moll szonáta

November és december folyamán Lengyelországban koncertezett Beethoven-műsorral, valamint Liszt Patetikus koncertjének zenekari átíratával.

1956.

Január 16-án, a Zeneakadémián, Liszt Patetikus koncertjének Darvas Gábor által készített zongoraverseny-átíratát szólaltatta meg Antal István. A hangversenyen a Állami Hangversenyzenekart Lehel György vezényelte.

Március 20-án rádiófelvételt készített Liszt Nagy koncertszóló című darabjából⁶.

⁴ Lásd a Függelékben

⁵ Lásd a Függelékben

⁶ Liszt Nagy koncertszóló című műve tulajdonképpen a két zongorára írt Patetikus koncert (, melyet Darvas Gábor zongoraversennyé alakított) két kezes változata

Március 24-én Brahms c-moll zongoranégyesét adta elő a Bartók-teremben a Szécsi-kvartett tagjaival.

Május 12. és 15. között Brahms d-moll zongoraversenyéből készült felvétel a Magyar Rádióban. A Rádiózenekar szólistája Antal István, karmestere Lehel György volt.

Június 9-én és 10-én szintén Brahms d-moll koncertjét játszotta Bukarestben.

Szeptember 12-én és 13-án hanglezfelvételt készített Beethoven D-dúr (op.10.) és Brahms fisz-moll szonátájából.

Október 22-én (a forradalom előestéjén!) Liszt-estet adott Weimarban.⁷

Október 26-án rádiófelvételre játszotta Schumann fisz-moll szonátáját, már Budapesten.

1957.

Március 27-én a pécsi Liszt-teremben Antal István Beethoven- (c-moll szonáta op.111., D-dúr szonáta op.10.) és Liszt- (3 etűd, Mefisztó-keringő) művekből összeállított zongoraestet adott.

Április 10-én az ÁHZ bérleti koncertjén Brahms B-dúr zongoraversenyének volt a szólistája. A hangversenyt Vaszy Viktor vezényelte.

Április 16-án Liszt Nagy koncertszólóját játszotta a rádióban, egyenes adásban, majd 24-én rádiófelvételt készített Beethoven hatalmas művéből, a Diabelli-variációkból.

A Zeneakadémián, május 21-én megtartott Beethoven-estjének műsora a következő volt:

D-dúr szonáta op.10.

c-moll szonáta op.111.

Diabelli-variációk op.120.

Molnár Antal írta a Filharmónia-műsorfüzetben: „*A május 21-i Beethoven-est második részét a Diabelli-változatok töltötték be (...) Előadására vállalkozni: a legtiszteletreméltóbb aszkézis! Lélegzetvisszafojtva figyeltük, hogyan bocsátkozik le Antal István a legveszélyesebb mélységekig, hogyan veszi a nyaktörő magasugrásokat, hogyan néz szembe a Sybillák szívdermesztő tekintetével. Halálmegvető bátorsága és aggodalmunkat megszügyenítő eredménye méltó volt a beethoveni végrendelethez!*”

Május 28-án Antal István Schubert G-dúr szonátáját játszotta a rádió élő adásában.

Május 30-án a Bartók-teremben Lukács Pállal adott kamaraestet, a következő műsossal:

Bach: g-moll gambaszonáta

Hindemith: Szonáta (1939)

Weiner László: Szonáta

Brahms: Esz-dúr szonáta op.120. No.2.

Július 2-án és 3-án ismét hanglezfelvételt készített, ezúttal Beethoven két szonátáját (D-dúr op.10., Esz-dúr op.27.) rögzítette.

Július 8-án a Károlyi-kertben az ÁHZ szólistájaként, Roberto Benzi vezényletével, Chopin f-moll zongoraversenyét adta elő.

Októberben Antal István Beethoven-Liszt műsossal a Szovjetunióban koncertezett. 20-án Leningrádban adott Beethoven-estet. Ezt az utat egy jugoszláviai turné követte.

Novemberben Jugoszláviában Beethoven műveket játszott, majd 20-án, Fiumében lépett fel. Erről a hangversenyről számol be a „La voce del popolo” című olasz nyelvű fiumei újság: „ *A hangverseny vendége ezúttal Antal István magyar pianista volt, aki Moszkvából*

⁷ Lásd Antal István a Zeneakadémia tanára c. fejezetet

érkezett hozzánk, ahol sorozatosan koncertezett. Fiumei hangversenyén Liszt Ferenc Patetikus koncertjét játszotta, Darvas átiratában. A hosszantartó tetszésnyilvánítás ráadásokra kényszerítette: két Liszt-etűdöt játszott, remekül interpretálva e romantikus műveket, a megkívánt érzéssel és tökéletes technikával. A második etűd dinamikáját, finom árnyalataival egyetemben, mesterien adta vissza; a közönség meleg ünneplésben részesítette.”

November 22-én a Rádió nyilvános hangversenyén, melyet Lukács Ervin dirigált, Mozart B-dúr zongoraversenyének⁸ előadója volt Antal István.

1958.

Január elején Athénben lépett fel, ahol Brahms B-dúr zongoraversenyének volt szólólistája. Szólóestjéről így írt az athéni lap, a Vradinyi Zeitung január 15-én: „Alkalmunk volt Antal Istvánt meghallgatni az athéni színházban, ahol Beethoven és Liszt műveket adott elő. Ennek a kitűnő zongoristának és finom lelkű muzsikusnak a kiváló adottságai ezen az estén maradéktalanul érvényesültek. Bár a Diabelli-variációkat az utóbbi időben gyakran hallottuk, ezek közül kiemelkedett Antal zenei és hangszeres teljesítménye. A program második felében előadott Liszt-művek még magasabb színvonalon szólaltak meg. Különösen az Esti harmóniák teljes szívvel játszott lírikus előadása hatott meg. A hallgatóság viharos tapsa a művészt több ráadásra kényszerítette.” (Alexandra Lolauni)

Január 15-én a Zeneakadémia Nagytermében Antal István szólóestjén a következő műveket adta elő:

Haydn:	C-dúr szonáta
Beethoven:	B-dúr (Hammerklavier) szonáta op.106.
Schumann:	Humoreszk
Brahms:	Paganini-variációk

Január 20-án kezdődött Liszt-Darvas Patetikus koncertjének hanglezefelvétele Vaszy Viktor dirigálásával, az Állami Hangversenyzenekarral.

Február 12-én került sor a „Zongoramuzsika története” című bérletben arra a hangversenyre, melyen Antal István Beethoven D-dúr szonátája (op.10.) mellett ismét eljátszotta Schumann Humoreszkjét és Brahms Paganini-variációit. A hangverseny érdekessége a nyitó műsorszám, Schubert a-moll allegro (Lebensstürme) című műve, ebben Antal István partnere akkori növendéke, Antal Imre volt.

Március 24-től 26-ig Antal István Bartók műveket vett lemezre.⁹

Antal István májusban Kölnben koncertezett.

Október 22-én a Bartók-teremben Beethoven c-moll szonátáját (op.111.) és Brahms f-moll szonátáját játszotta, majd 26-án a Rádió egyenes adásában Beethoven G-dúr zongoraversenyét adta elő. A Rádió zenekarát Görgei György vezényelte.

November 4-én a Magyar Televízió „Magyar zeneművészek” című műsorában szerepelt, 6-án a Zeneakadémián rendezett ünnepi hangverseny közreműködője volt. 10-én Chopin f-moll zongoraversenyét játszotta a honvédség Tisztiházában (zenekar és karmester ismeretlen), 18-án a Rádióban játszott, végül 19-én az Irodalmi Színpadon volt közreműködője Bánki Zsuzsa és Benkő Gyula színművészek estjének.

⁸ A mű Köchel-jegyzék számát nem tudom

⁹ Fodor András sorait lásd a lemezfelvételekről szóló részben!

1959.

Január 4-én Antal István, a Zeneakadémián, ifjúsági bérlet keretében Beethoven G-dúr zongoraversenyét adta elő. A koncerten Ferencsik János vezényelte az Állami Hangversenyzenekart. Ezt a műsort másnap az Erkel Színházban megismételték.

Január 20-án Antal István a Zeneakadémián adott zongoraestet a „Négy zongoraest” című bérletben.

Februárban Bécsben járt, hangfelvételt készített.¹⁰

Április 20-án Pécsen, a Nemzeti színházban Liszt A-dúr zongoraversenyének volt a szólistája. A pécsi zenekart a híres olasz karmester, Ettore Gracis vezényelte.¹¹

Antal István májusban az NDK-ban készített hangfelvételt.¹²

Június 6-án a Rádió egyenes adásában játszotta Händel f-moll szvitjét és Liszt Nagy koncertszólóját. 16-án, 17-én és 18-án Lehel György vezényletével, Antal István szólójával rádiófelvétel készült Székely Endre Concerto című versenyművéből.

Július 15-én a Károlyi-kertben Antal István Mozart B-dúr zongoraversenyét (K.450) játszotta, az ÁHZ-t Borbély Gyula vezényelte.

Szeptember 19-én Antal István a rádióban készített felvételeket: Brahms fisz-moll szonátája mellett két Liszt-művet, az E-dúr Paganini-etűdöt és a III. Mefisztó-keringőt játszotta szalagra.

Október 11-én a Szegedi Nemzeti Színházban Harry Newston dirigálta a helyi zenekart. A koncerten Antal István Mozart B-dúr zongoraversenyét (K.450) adta elő.

Október 22-én délelőtt 11 órakor Budapesten, a Bartók-teremben „Beethoven-Brahms bérlet” matiné hangversenyén lépett fel Antal István Lukács Pállal közösen.

Október 22-én este a Zeneakadémián Liszt A-dúr zongoraverseny mellett elhangzott Székely Endre Concerto-ja is. Az Állami Hangversenyzenekar karmestere ezúttal Fejér György volt, a szólista pedig Antal István.

November 20-án Pozsonyban Antal István ismét Mozart B-dúr zongoraversenyét játszotta, a Szlovák Filharmónia Zenekarát Zdenek Bilek vezényelte.

December 4-én az ausztriai Fürstenfeldben Bartók két zongorára és ütőhangszerekre írt szonátáját adta elő Farnadi Edit és a Schwarcz-testvérek társaságában.

December 17-én megismételte Brahms fisz-moll szonátájának felvételét a rádióban, majd 23-án egyenes adásban eljátszotta Mozart Esz-dúr variációit (K.353., La belle Françoise), és Beethoven Esz-dúr szonátáját (op.27.).

1959-ben jelent meg lemezen Antal István előadásában a Brahms fisz-moll szonáta és Beethoven Esz-dúr szonátája (op.27.).

1959-ben Antal Istvánnak ítelték a Zeneszerzők Szövetségének díját, új magyar művek bemutatásáért.

¹⁰ A Zeneakadémia évkönyve alapján

¹¹ Ettore Gracis többek között Arturo Benedetti Michelangelivel készített felvételeket.

¹² A Zeneakadémia évkönyve alapján

2.4. Sikerek Magyarországon és külföldön (1960-1967)

Antal István több alkalommal összesítette repertoárját és a róla szóló kritikákat. A bemutatkozó anyag külföldi hangversenyek programfüzetéhez, illetve tervezett vendégtanári munkavállaláshoz készült.

A játszott művek között Bach-műveket (h-moll partita, a-moll fantázia és fuga , Preludium és fűgák Busoni átíratában), Haydn-szonátákat, Händel-szviteteket, Chopin- és Debussy-műveket találunk. Számos Bartók kompozíció (Szonáta, Improvizációk, Két román tánc, Román népi táncok, Kolindák, Három etűd op.18., Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre és a Mikrokozmosz részletei) tűnt fel Antal István koncertjein már az 1940-es évek vége óta. Beethoven művei különösen közel álltak hozzá egész pályafutása során. Híres repertoár darabjai voltak a késői szonáták és a Diabelli-változatok, de a koncertéletben ritkán előforduló Beethoven műveket is műsorra tűzött (pl. Righini-variációk). Liszt művei képezték műsorainak másik szilárd pillérét: a Vándorévek első részét (Svájc) éppen olyan sikerrel adta elő itthon és külföldön, mint néhány Magyar rapszodiát, a Nagy Koncertszólót, vagy az I. Mefisztó-keringőt. Sok késői Liszt darab (Elfelejtett keringők, Csárdások, III. Mefisztó-keringő) felfedezés számba menő előadásával aratott sikereket. Liszt akkoriban ritkán játszott parafrázisainak (Don Juan, Figaro) volt ünnepelt, virtuóz előadója. Brahms (fisz-moll szonáta, Paganini-variációk, Intermezzók, Capricciók), Schumann (fisz-moll szonáta, Humoreszk) és Schubert (a-moll szonáta op.42., D-dúr szonáta, c-moll szonáta, G-dúr szonáta és Impromptuk) műveit is gyakran adta elő. Milhaud Saudades do Brasil című művét, és Ravel néhány kompozícióját (Ondine, Alborada del gracioso, Toccata) is több alkalommal játszotta. De a saját maga által összeállított listán feltűnik Schönberg Hat kis zongoradarabja (op.19.), Webern Variációi és Stockhausen II. zongoradarabja is. A kortárs magyar szerzők közül Farkas Ferenc (Correspondances), Kadosa Pál (Rapszódia, Bagatellek, III. szonáta, 4 Caprichos (1961)), Kodály Zoltán (Marosszéki táncok), Kurtág György (Nyolc zongoradarab), Szabó Ferenc (Felszabadult melódiák) és Weiner Leó (Magyar parasztdalok) műveit játszotta. Bartók, Debussy, Liszt, Mozart, Stravinsky két zongorás művei mellett Erich Marckhl, osztrák komponista két zongorára írt darabja is szerepelt Antal István műsorán. Antal István Beethoven három zongoraversenye (c-moll, G-dúr, Esz-dúr) mellett a Hármaversenyt is repertoárján tartotta. Brahms mindkét zongoraversenyét gyakran és sikeresen játszotta, éppen úgy, mint Liszt valamennyi versenyművét. Antal István repertoárjának különlegessége volt Liszt Patetikus koncertjének Darvas Gábor által készített zongoraverseny változata. Több Mozart zongoraversenyt (B-dúr K.450, Esz-dúr K.271) és Chopin f-moll koncertjét is szívesen játszotta. Kadosa Pál III. zongoraversenyének és Székely Endre Concerto-jának bemutatása is Antal István nevéhez fűződik.

1960.

Antal István január 22-én Chopin f-moll zongoraversenyét játszotta a rádió egyenes adásában, a Rádiózenekarral, Komor Vilmos dirigálása mellett.

Februárban először az „Egyetemi bérlet” keretében Liszt A-dúr zongoraversenyének szólistája volt 10-én, a Zeneakadémián (a MÁV szimfonikus zenekarát Simon Albert vezényelte), majd 17-én a „Négy évszázad kamaramuzsikája” sorozat nyolcadik hangversenyén, a Bartók-teremben Szécsi Magda és Török Iván partnereként Mendelssohn d-moll trióját játszotta. Ez utóbbi koncertről írta a Filharmónia Műsorfüzetben (1960. 12. szám) Szenthegyi István: „Mendelssohn d-moll triója szerencsésen megadta a koncert romantikus hangulatát. A mű négy tételének változó légköre, a feszültségek növekedése vagy csökkenése, a fények és árnyékok és színek játéka, s mindezekben a finom érzelmesség eloszlása, jól kitetszett Antal István, Szécsi Magda és Török Iván kamaramuzsikálásából. Tolmácsolásukban szerető gondosságot éreztünk.”

Április 26-án két Beethoven műből rádiófelvételt készített: az Esz-dúr szonáta (op.7.) mellett a Vincenzo Righini „Venni amore” kezdetű áriájának témájához írt 24 variációt (WoO 65.) rögzítette.

Májusban került sor a Zeneakadémián Antal István Beethoven-estjeire:

Május 4-én, szerdán este 8 órakor	Május 12-én, csütörtökön este 8 órakor
<p>Esz-dúr szonáta, op. 7.</p> <p>c-moll szonáta, op. 111.</p> <p>24 variáció Righini a „Veni Amore” témájára</p> <p>f-moll („Appassionata”) szonáta op. 57.</p>	<p>Esz-dúr szonáta, op. 27., No. 1.</p> <p>F-dúr szonáta, op. 54.</p> <p>A-dúr szonáta, op. 101.</p> <p>Diabelli-variációk</p>

Jegyek 6–16 forintos áron kaphatók az Országos Filharmónia központi jegypénztárában (V., Tanács körút 10, telefon: 189-724 és 389-124), a Zeneakadémián (telefon: 420-179) és a Bartók-teremben (t.: 180-292). Közönségsszervezők a közp. jegypénzt. számain érdeklődjenek.

F. k.: az O. F. igazgatója

1708 Fővárosi Nyomdaipari V. 10. telepe

Raics István írta (Népszabadság, május 20. péntek):

„Hat szonáta és két nagy variációsorozat csillogó bizonyossággal elárulja egy Beethoven-játékos stílusbeli biztonságát s esetleges gyengéit. (...) Antal István igazán kitűnő diszpozícióban játszotta végig valamennyit s igazolta, hogy a tudatosság oldaláról, az értelem eszközeivel közeledve is forró tartalmat tud közölni hallgatóságával. (...) Meggyőző, őszinte (...) Beethoven-interpretációnak érezzük, ahogy Antal Beethoven felé fordul és mostani érett

periódusában örömmel értékeljük régebbi erényeinek, így hangszépségének, világos szólamintázásának, formatagolásának, technikájának valóban tiszteletet parancsoló biztonságát.”

Kovács János gondolataiból idézek (Filharmónia Műsorfüzet, 1960. 25. szám):

„Rendkívül tudatos kultúrájú művész megnyilatkozását hallottuk mindkét hangversenyen. Beethoven-értelmezése éretten átgondolt, tervszerű és klasszikus előadási hagyományokhoz kapcsolódó: a koncepció megvalósulását sem zavarják (...)kontroll ellen lázadó véletlenek. (...)a technika is (...) szolgálja a művészi célt: a virtuóz rátermettség most belső biztonsággal is párosul.(...)”

A karaktervariáció (...)az egyik leghálásabb megnyilatkozási területe Antal István művészetének: az egymás mellé sorakozó ellentétekben kifejezőkészsége igazi elemébe talált.(...) Az est legsikerültebb művészi teljesítménye mégis az *Appassionata*: hosszabb idő óta most hallottunk újból „élő” előadásban is nagyvonalú, éretten formált és teljes súlyú *Appassionata* szonátát.” A második Beethoven koncerten elhangzott variációról így írt:

„A hangverseny második felét betöltő *Diabelli*-variációk a két est együttes programjának magasan kiemelkedő művészi tetőpontját jelentették. A kivételes teljesítményre és kivételes sikerre Antal István régebbi előadásai alapján is számíthattunk: valóban, szinte ellenállhatatlanul magával ragadott ez az előadás. Antal István művészetét itt mérhetjük igazi és teljes mértékével: ez a koncepció mutat előre a művész további útján.”

A Film Színház Muzsikában (1960. július) Hamburger Klára számolt be Antal első Beethoven-estjéről: „Antal Istvánról eddig is tudtuk, hogy kiváló intellektuális, muzikális és manuális adottságokkal rendelkező művész. Május 4-i zeneakadémiai Beethoven-estje azonban arról győzte meg a hallgatóságot, hogy pályafutásának csúcspontjára érkezett. (...) Nagy feladat ilyen hatalmas művek előadására vállalkozni, s még sokkalta nagyobb tett: ilyen előadást produkálni. De Antal István műsora mást is hozott: a minden szempontból nehéz, pódiumról alig ismert *Righini*-variációkat. E művet annyi szín-, ritmikai- és ötletgazdagsággal, oly változatos és mégis egységes felépítésben tolmácsolta, hogy a hallgatóság Beethoven-élménye a mestermű megismerésével nagyban gazdagodott. (...) Számos hangverseny példáján okulva talán nem felesleges felhívunk a figyelmet arra, hogy Antal István csak azért tudja elképzelését mindig teljességgel érvényesíteni, mert remek mechanizmussal kezeli a hangszert, mert egyszerűen, póztalanul, tökéletes biztonsággal játszik.”

Május 21-én, a Semmelweis utcai kamarateremben Antal István Schubert szonátákból álló műsort játszott, a D-dúr, a c-moll és a G-dúr szonátákat zongorázta.

A Muzsika augusztusi számában beszámolt arról, hogy „Antal István zongoraművész nagyszerű hangversenyt adott Fürstenfeldben.”

A nyár folyamán Liszt-műveket (Csárdás macabre, Csárdás obstinée, II. és III. elfelejtett keringő) rögzített hanglemezzre.

Október 28-án Graz-ban Farnadi Edit társaságában Liszt Patetikus koncertje mellett az 1902-ben született osztrák zeneszerző, Erich Marckhl *Zene két zongorára* (1930) című darabját adta elő.¹

November 10-én és 11-én rádió felvételt készített Liszt Vándorévek sorozatának első kötetéből, a svájci ihletésű darabokból és két öregkori műből (Csárdás obstinée, Csárdás macabre).

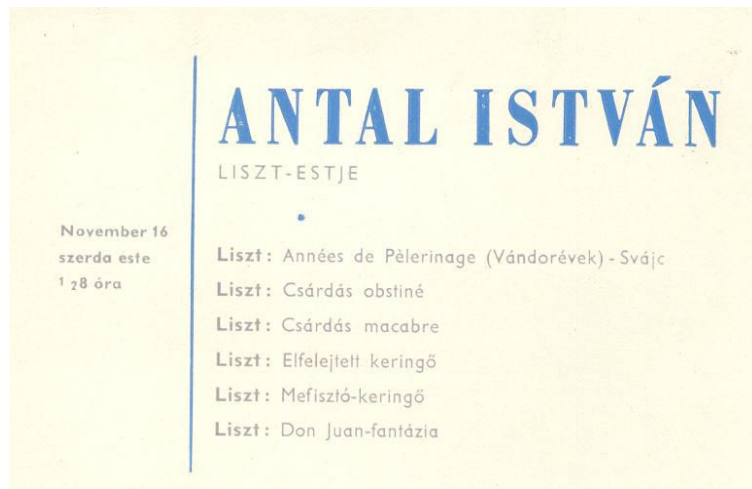

¹ Meghívót lásd a Függelékben

November 16-án került sor a Zeneakadémián Antal István hatalmas sikerű Liszt-estjére.

Breuer János a Filharmónia Műsorfüzet 1960. 48. számában számolt be az eseményről:

„... Liszt Ferencre emlékeznek jövőre az ország zenekedvelőinek tábora, nemzetközi jelentőségű események színhelye lesz Budapest és az egész ország... Antal István szólóestje – ha hivatalosan nem is – de szellemét, meleg légkörét tekintve az 1961-es ünnepségek nyitánya volt.”²

Pándi Marianne írta a Muzsikában „Három zongoraest” című írásában:

„Antal István Liszt életművét óhajtotta dióhéjban megismertetni a hallgatósággal, maga pedig szerényen a háttérben maradt. A virtuóz pályájának tündöklő állomásait idézte fel, anélkül, hogy maga virtuózkodni akart volna, és sikerült megszólaltatnia a lírai ábrándozás legérzékenyebb hangjait is, a maga személyes mondanivalójának tolatkodó közlése nélkül. Lehet, hogy ez a tartózkodás megfosztott bennünket egy még intenzívebb élménytől, én azonban úgy érzem, Antal István ezzel az askétikusan egyszerű Liszt-tolmácsolással önként választotta a nehezebb utat: jutalma az, hogy ez az út kerülők nélkül, nyilegyenesen vezet Liszt művészetének megértéséhez.”

A Film Színház Muzsika 1960. november 25-én megjelent számának „Hangverseny krónika” rovatában Meixner Mihály többek között így írt:

„Antal István Liszt-hangversenye két szempontból is dicséretes vállalkozás volt. Egyrészt a hatalmas program keltett feltűnést, másrészt az a tény, hogy a műsor szinte kivétel nélkül kevésbé ismert, ritkán hallott művekből állt. (...) Szünet után először a két késői Csárdás kompozíció szólalt meg, döbbenetes erővel jelenítve meg az öreg Liszt és Bartók közeli zenei rokonságát. Az „Elfelejtett keringők” három (sic!) darabjából kettőt hallottunk. Antal István itt igen szerencsésen talált rá a darabokban megnyilvánuló kettősségre; meggyőzően érzékeltette a keringő-műfaj könnyed hangvételét és a zeneköltő elmélkedő líráját. A Mefisztó-keringő, majd a pazarul csillogó Don Juan fantázia bravúros előadása zárta a hangversenyt.”

Raics István a „Zenei Krónikában” (Népszabadság, november 22.) kiemelte azt, hogy Antal István Liszt-estjének műsora tudatosan hangsúlyozta Liszt Bartók felé vezető útját. „...emlékezetes tolmácsolásai közül a kései évek darabjait emeljük ki: a haláltáncos hangulatú, s a „konok” csárdást, meg a messze tűnt ifjúság varázsos fényeit idéző „elfelejtett” keringőket. Antal remekelt ezeknek az öregkori (...) Liszt-műveknek az előadásával, s a két Liszt-portré alázatos hűségű felmutatásával érdemes szolgálatot tett a műveknek és alkotójuk hagyatékának.”

² A kritika teljes szövege a Függelékben

Minden kritikánál többet mond Antal István Liszthez fűződő kapcsolatáról az a beszélgetés³, melyben elmondta, hogy már gyermekkorától ellenállhatatlanul vonzotta Liszt egyetemes érdeklődésű egyénisége. Véleménye szerint, „ *ha valaki zongorázni kezd, akkor Liszten keresztül eljut a dalokhoz, a szimfóniákhoz, az operákhoz, az indulati és érzelmi kifejezésnek egy széles skálájához, és azon túl az eszközöknek is esetleg a birtokába tud jutni.*” Liszt filozofikus beállítottsága, az őt vezető humánus értékek lenyűgözték Antal Istvánt. Liszt átiratairól így beszélt: „*nagyon megfogtak az opera fantáziái. Csak később lett előttem világos, hogy ezek nem egyszerű parafrázisok a szó virtuóz értelmében, hanem tükrözik Liszt meglátásait. Furcsa módon én a Don Juant Liszten keresztül értettem meg. (...)olyan mesterien állította össze Liszt a motívumokat (...)azt is ki akarta fejezni, hogy mint egy Laokoón-csoporttal, úgy küzd Don Giovanni az ellene lázadó és uralkodó konvenciókkal és azokkal az erőkkel, melyeket maga ellen kihív.*” Liszt jelentőségéről ezt mondta: „*Liszt végtelen sok irányba kezdeményezett. Ha a késői darabjait az első rapszodiákkal összehasonlítjuk, (...) majdnem akkora a különbség, mint Bartók és Liszt között. (...) Amivel letette a névjegyet a zenetörténetben, az kötelez minket.*” Antal István szerint több generáció erőfeszítésére, iskolák létrejöttére volt szükség ahhoz, hogy mindaz közkinccsé váljon, amit Liszt formai és kifejezési eszközökben kitalált, amit koncerteken rögtönzött.

1961.

A Muzsika 1961. januári számában beszámolt arról, hogy a Magyar Zeneművészek Szövetsége vendégként 12 napot Magyarországon töltött Hilda Jerea román zeneszerzőnő. Hilda Jerea, akinek kamarazenei művei közül Szvit című darabját Lukács Pál mutatta be Magyarországon, tevékeny résztvevője a román zenei életnek. Itteni tartózkodása alatt számos hangversenyt és operaelőadást hallgatott meg. Úgy nyilatkozott, hogy számára az egyik legmaradandóbb élmény Antal István novemberi Liszt-estje volt.

Az Esti Hírlap január 17-én számolt be arról, hogy Antal István nagy sikerrel vendégszerepelt Romániában. Turnéjának állomásai Temesvár, Nagyvárad, Kolozsvár, Arad voltak. Január 7-én Temesváron, Mircea Popa vezényletével, Beethoven Esz-dúr zongoraversenyét játszotta, január 9-én, Remus Georgescu vezényletével, Nagyváradon, Beethoven G-dúr zongoraversenyét adta elő. A Fáklya című nagyvárad lap január 12-én fényképes, rövid cikkében azt írja, hogy „... *a nagyvárad közönség Antal István zongoraművész kitűnő játékában gyönyörködhetett.*” Január 11-én, Kolozsváron az Egyetemek Háza Nagytermében Antal István Beethoven Esz-dúr zongoraversenye mellett előadta Liszt A-dúr zongoraversenyét is. A karmester Anatol Chisadji.

³ Beszéljünk Liszt Ferencről, 1975. március 6. Papp Márta műsora

Január 14-én, Aradon, ahol Antal Istvánt Kossuth-díjas zongoraművészként hirdették, Beethoven Esz-dúr zongoraversenye volt műsoron. Itt Jan Hugo Huss vezényelt.

Az aradi Vörös Lobogó január 18-i számának 2. oldalán „Nevesebb zenekarnak is becsületére válnék...” című cikkében a szerző, Nagyhalmágyi József ezt írja: „*a hangversenyen neves külföldi vendég mutatkozott be. Beethoven Esz-dúr zongoraversenyének szólistája Antal István Kossuth-díjas (sic!) budapesti zongoraművész volt. A versenymű előadása a neves pianista nagy zenei kultúrájáról tanúskodott. (...) A közönség hosszantartó tapsal jutalmazta Antal István aradi bemutatkozását. A budapesti zongoraművész a tapsokat a versenymű fináléjának megismétlésével, valamint Paganini-Liszt Vadászat és Chopin (sic!) Elfelejtett keringő című szerzeményének előadásával köszönte meg.*”⁴

Antal István januárban Lengyelországban is turnézott. 20-án és 21-én Lódz-ban zenekari hangverseny szólistájaként lépett fel, két ízben játszott el Liszt A-dúr zongoraversenyét, a Lódz-i Filharmónia Szimfonikus Zenekarát Stefan Marczyk vezényelte. Január 23-án Bialystok-ban pedig szólóestet adott. Műsorán a következő művek voltak: Beethoven: f-moll (Appassionata) szonáta op.57., Liszt: Don Juan fantázia, II. és III. elfelejtett keringő, Csárdás obstinée és Mefisztó-keringő.⁵

Január 26-án már Budapesten játszott, az Állami Hangversenyzenekar hangversenyén a görög vendégkarmester, Theodore Vavayannis irányításával Beethoven Esz-dúr zongoraversenyét adta elő a Zeneakadémián.

⁴ Meghívók a Függelékben

⁵ Műsorfüzet részlete a Függelékben

Molnár A. Jenő a Filharmónia Műsorfüzet 1961. 7. számában azt írta, hogy a versenyműben a zongora sokszor domináló szerephez jutott, elsikkadtak mögötte a zenekarban a fúvós hangszereken megjelenő zenekari gondolatok.

Bónis Ferenc a Film Színház Muzsika február 3-án megjelent számában számolt be erről a produkcióról. Szerinte a karmester és a szólista nem mindig értették meg egymást. „...*Antal István kétség kívül érdekes művészi felfogásról tett tanúságot. Az Esz-dúr koncert Beethoven utolsó zongoraversenye, számos eleme már a romantika felé mutat. Antal épp ezért a romantika irányából közelítette meg a művet: erre vallott játékának bizonyos szónoki pátosza a nagyobb ívű témák kifejtésében, bizonyos magyarázó gesztus egy-egy hang kihangsúlyozásában, a tempóvétel szabadságában. A közönség tetszéssel fogadta Antal István mindig újra és eredetire törekvő művészegyenységének ezt az érdekes megnyilvánulását.*”

Négy nappal később Szolnokon lépett fel Vavayannis-szal közösen. A Debreceni MÁV Zenekarral Mozart B-dúr zongoraversenyét (K.450.) játszották.

Február 24-én a Semmelweis utcai kamarateremben Brahms c-moll zongoranégyesét játszotta Antal István a Szécsi-vonósnégyes tagjaival.

Március 14-én az Egyetemi Színpadon adott Beethoven szonátákból (G-dúr op.31., F-dúr op.54. és B-dúr (Hammerklavier) op.106.) összeállított zongoraestet. A műsort Szöllőssy András ismertette.⁶

Tavasszal zongoraestet adott Zalaegerszegen (március 16, KISOSZ-terem) és Győrben (április 17, Kamara színház) is.

Április 11-én Liszt műveket játszott a rádióban. Az egyenes adásba kerülő nyilvános koncerten, melyen Geszty Szilvia is közreműködött, Antal István a következő darabokat játszotta:

Tell Vilmos kápolnája
A forrásnál
II. és III. elfelejtett keringő
Mefisztó-keringő
Wilde Jagd
Ricordanza
Csárdás macabre
Csárdás obstinée
XI. magyar rapszódia

Május 9-én Beethoven c-moll szonátájának (op.111.) eljátszásával működött közre a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola kórusának hangversenyén a Zeneakadémián, melyet Vásárhelyi Zoltán vezényelt.⁷

Májusban Antal István két ízben játszotta el Liszt A-dúr zongoraversenyét Debrecenben, előbb 21-én a Szakiskolában, majd 22-én az Egyetemi Aulában. A Debreceni MÁV zenekarát mindkét alkalommal Rubányi Vilmos vezényelte.

Június 4-én Beethoven G-dúr zongoraversenyének szólistája volt Antal István. A nyilvános stúdiókoncerten Erdélyi Miklós vezényelte a Rádiózenekart.

Június 12-én Bécsben, az Ünnepi Hetek keretében Bartók-estet rendeztek.⁸

Az Esti Hírlap június 29-én írta „Magyar siker a bécsi fesztiválon” címmel:

„*A bécsi lapok nagy elismeréssel írnak az ünnepi hetek Bartók-kamaraestjéről. Külön kiemelik, hogy a két zongorára, ütőhangszerekre írt szonátáját milyen nagyszerűen interpretálták Farnadi Edit és Antal István és a Schwarcz-fivérek, az Operaház ütőhangszer művészei.* „Nagy örömmel láttuk – mondja Antal István – hogy a Brahms-termet zsúfolásig megtöltő

⁶ Plakát a Függelékben

⁷ Meghívó a Függelékben

⁸ Meghívó a Függelékben

nemzetközi fesztivál-közönség milyen nagy érdeklődéssel és lelkesedéssel fogadta Bartók kamaraműveit. A szonáta utolsó tételét meg kellett ismételnünk.” ”

Dr. Erik Werba, az ismert bécsi zenekritikus és zongorista a Muzsika című újság kérésére beszámolót írt a bécsi Ünnepi Hetek opera- és hangverseny-eseményeiről. *„A hangszeres szólisták között Robert Casadesus, Nathan Milstein, Wolfgang Schneiderhan, (...) s a szép sikert aratott magyarok: Antal István, a Schwarcz-testvérek, Meizl Ferenc és Farnadi Edit nevét kell említenünk.”*

Június folyamán Antal István lemezre vett négy Liszt rapszodiát, a IV., VI., VII. és X. magyar rapszodiákat.

Július 10-én a Károlyi-kertben az ÁHZ koncertjén, melyet Lukács Miklós vezényelt, Antal István Liszt Patetikus koncertjének Darvas Gábor által készített átíratát zongorázta.

A Muzsikában írta erről Juhász E. Jenő (1961. szeptember):

„... az ügyesen átírt-átalakított mű nehéz zongoraszólamát Antal István kiválóan játszotta, a szép előadást méltán koronázta közönségsiker.”

Július 13-án és 14-én Kölnben tartózkodott, ahol amellet, hogy magyar szerzők műveiből készített felvételeket, interjút is adott. Farkas Ferenc művei mellett eljátszotta Bartók Szonátáját és Kadosa III. szonátáját is.

Szeptember 24. és október 5. között volt Budapesten a Liszt-verseny, melynek Antal István is zsűritagja volt.

Októberben és novemberben zajlottak Weimarban a Liszt-ünnepségek, melyeken Antal István is részt vett. Október 15-én Liszt Esz-dúr, egy nappal később a szerző A-dúr zongoraversenyét játszotta el. Október 21-én Liszt-matiné keretében szólóhangversenyt adott. Utóbbiról szól a következő kritika („Das Volk”, Weimar, október 24.): *„Szombaton délelőtt zajlott le a nagy zongoramatiné, melynek szólistája Antal István, a budapesti Zeneművészeti Főiskola Liszt-díjas tanára volt. Liszt zongoraműveinek nagy tudásról tanúskodó előadása ritka élményt jelentett a hallgatóság számára. Antal ragyogó technikával s ezen túl a művek belső tartalmának elmélyült visszaadásával, aránylag ritkán hallható Liszt-műveket játszott, de műsoráról Bartók sem hiányzott, akinek modern zenéje egyenes vonalban nagy elődjére, Lisztre vezethető vissza. Antal István rendkívül nagy, meleg sikert aratott. Ráadásként Liszt néhány ismertebb művét adta elő, ugyancsak nagy muzikalitással, mindig újabb tapsviharokat váltva ki... Antal mindig teljesen szabad zongorajátékában a legszerencsésebb módon egyesül a mesteri virtuozitás Liszt zenéjének belső tartalmába való beleéléssel. Mindehhez társul még az igazi magyar temperamentum, ami előadását mindenkor valóságos művészeti élménnyé avatja.”*

John S. Weismann a „The Musical Times” decemberi számában többek között így emlékszik vissza a weimari Liszt-ünnepségekre: *„Két matiné hangverseny is volt. (...) Antal István (Budapestről) megajándékozott bennünket néhány csodálatra méltó Liszt-miniatűr és persze Bartók Szonátájának érzékeny és szingazdag előadásával.”*

Október 25-én és 26-án Suhlban, a helyi Állami Szimfónikus Zenekarral, melyet Konrad Mann vezényelt, lépett fel.⁹

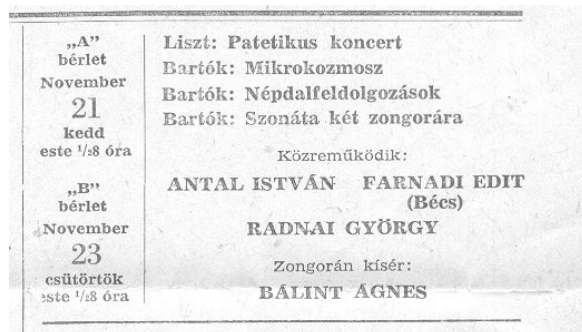
„Ünnepi Liszt-hangverseny Suhlban. (...) Híres vendégművész Magyarországról” – a „Thüringische Landeszeitung, november 4-i számában ilyen címmel számol be Antal István szerepléséről. *„Szólistaként a budapesti Zeneművészeti Főiskola tanára, Antal István, a hazájában és külföldön egyaránt nagyra becsült zongoraművész, Liszt-díjas, érdemes művész működött közre. Liszt A-dúr koncertjét hallottuk tőle, temperamentumos, precíz előadásban; a szabad rondó formában írt mű nagy hatást tett a közönségre.”*

⁹ Műsor a Függetlenségben

Antal István sikerére jellemző, hogy november 15-én ismét a Suhl-i zenekar szólistája volt, ezúttal Ilmenauban adta elő Beethoven Esz-dúr és Liszt A-dúr zongoraversenyét.

November 17-én Szekszárdon adott Liszt-Bartók estet.

November 21-én és 23-án az Egyetemi Színpadon Liszt és Bartók műveiből összeállított kamarazenei sorozatban hangzott el a következő hangverseny Pernye András bevezetőjével.

A koncerten a kézzongorás Mikrokozmosz-darabokat végül nem játszották el.

Feuer Mária a Muzsikában megjelent írásából idézek, amely az első koncertről szól:

„A hangverseny sajnós, kissé a rögtönzés jeleit viselte magán. Farnadi Edit és kiváló partnere, Antal István játéka világosan megérzett, hogy nem volt alkalmuk elegendő próbára (...) Bartók csodálatos és oly ritkán hallható szonátája a mostoha körülmények ellenére azonban hitelesen szólalt meg. Az előadók óriási koncentrációjának köszönhető, hogy minden nehézségen diadalmaskodtak...”

Decemberben Antal István négy alkalommal volt a híres szovjet karmester, Kirill Kondrasin partnere. Mozart Esz-dúr zongoraversenyét (K.271.) adták elő 10-én Szegeden (közreműködött a Szegedi Bartók Béla Zenekar), 14-én Budapesten (a Rádiózenekarral) és 17-én, 18-án Pécsen (a Pécsi Szimfónikus zenekarral).

A Délmagyarország december 13-án írta: *„Antal István kitűnő zongorista és mély átéléssel tolmácsolta Mozart zongoraversenyét.”*

A Népszava december 17-i számában ez olvasható: *„Kiváló, nemes előadásban hangzott el Mozart szépséges Esz-dúr zongoraversenye. A szólót Antal István játszotta, kivált a lassú tételben megható egyszerűen, belülről.”*

A Filharmónia Műsorfüzet 1962. évi 2. számában Molnár Antal számol be Kondrasin hangversenyéről és Antal közreműködéséről.

„A nagy szimfóniákat bemutató sorozat idején, ötödik estjén Kondrasin karmester és a mi Antal Istvánunk jegyében hozott maradandó élményt. (...) Antal István, ha szabad ilyen elcsépelettel szólással élni: ismét túltett önmagán. Szinte a művészetnél is több az ő produkciója, ahogyan a fiatal Mozart eszményi koncertjében a stílust és a zongorázó képességet hiánytalanul ragyogtatja. Mert az már emberi helytállás, példaadás. A szakértő tudja igazán, milyen kényes feladat megtalálni a közéleti szabatos szövegértelmezés és érzelmi áthívás között. Csak annak a művésznek sikerül, aki nemcsak otthonos Mozart birodalmában, de vérvé is tette a klasszikus géniusz titkát: az élmény tökéletes formává nemesülését. Ennek vagyunk megható tanúi Antal István zongorázásában. Olyan is volt a sikere, mint mikor a hallgatóság magához öleli a művészt.”

1962.

Antal István az évet két vidéki hangversennyel kezdte, január 17-én Nagykanizsán, a Művelődési házban, február 14-én Zalaegerszegen, a Tiszti Klubban adott zongoraestet. Januári koncertjén az „Appassionata”-szonáta mellett Debussy és Ravel műveket, valamint Liszt Figaro-fantáziáját játszotta. Zalaegerszegi műsorán az „Appassionata” mellett két Schubert szonáta (a c-moll és a D-dúr) szerepelt.

A Zalai Hírlap február 18-i számában jelent meg Takács István beszélgetése Antal Istvánnal. Az interjú a zalaegerszegi koncert után készült. Gazdag repertoárjával kapcsolatban a következőket mondta: „...küldetésemnek érzem, hogy olyan műveket adjak elő, amelyekre méltatlanul szállt a feledés pora. Egy-egy szerzőtől únos-úntalanig játszanak néhány művet. Én abban lelem örömet, ha egy új vonást adhatok Liszt vagy Beethoven arcképéhez, vagy kiáshatom Schubertet, a csodás zongorakomponistát. Mindig izgat az új, az ismeretlen, vonzanak a járatlan utak.”

Február 20-án tartotta Schubert-estjét a Zeneakadémián, melyen három művet szólaltatott meg, a D-dúr, a c-moll és a G-dúr szonátát.

Az Esti Hírlap február 28-i számában Fodor András így tudósította az olvasókat: „Antal István elmélyült érzelmi töprengései szólaltak meg a mostani Schubert estjén. Különös befelé fordulás jellemezte a játékát. (...) Aki követni tudta a mélyebb lelki-szellemi rétegekbe utat találó, költői bolyongást, az szokatlanul szép, érzelem dús élményben részesült.”

Antal István nagysikerű Schubert-estét adott a Zeneakadémián

A Népszabadság „Zenei krónika” rovatában Raics István Antal István Schubert-estje címmel március 1-jén írt kritikát: „Schubert nagy zongoraszonátái ritkán szólalnak meg hangversenypódiumainkon. A schuberti zongoraszonáták legfőbb problémája a hangzásban rejlik. Antal István elbűvölően szép zongorahangja, gazdag színskálája szinte teljes egészében feltárja ezt a hangzásvilágot, melyben fel-felbukkannak már a romantikán érlelődő majdani impresszionizmus előjelei. Tökéletesen biztos előadásában nemcsak a hangzással való schuberti formálás-fejlesztés valósult meg, az éneklő szépség öröme is felfedeztük; s a „beethoveni klíma” alatt fogant c-moll szonáta szenvedélyes küszködése, fájdalmas pátosza is méltó tolmácsolóra talált. Nagy lendületű játékából tán csak a múlhatatlanul szükséges rugalmasságot hiányolhatjuk azokon a helyeken, amelyek épp a játékos előadást igénylik. Nem a lírát, hanem annak csupán néhány bizalmasabb, vallomásos és személyibb elemét nélkülöztük ezen az egyébként igen magas színvonalú, felfokozott művészi igényt tükröző esten, mely arra is felhívta a figyelmet, hogy az egyoldalú műsor összeállítások felfrissítésére milyen gazdag lehetőségek, milyen kiaknázatlan területek kínálóznak.”

Márciusban Farnadi Edittel és a Schwarcz-testvérekkel két alkalommal adták elő Ausztriában Bartók Szonátáját. 13-án Graz-ban, 15-én Bécsben volt a hangverseny.

Március 26-án az I. István Gimnázium fennállásának 60. évfordulójának tiszteletére rendezett koncerten, a Zeneakadémián, Antal István játszotta Beethoven Karfantáziájának zongora szólóját. A koncert családi érdekessége volt, hogy a zenekarban a fia, Antal Mátyás fuvolázott.

Április 10-én a Rádió élő adásában Brahms e-moll szonátáját adta elő, partnere Wilhelm Ferenc volt.

Április 20-án a „Korunk zenéje” sorozatban Antal István bemutatta Hilda Jerea felejthető I. szvitjét és Kurtág György Antal Istvánnak ajánlott Nyolc zongoradarabját. Kroó György szerint, aki a Filharmónia Műsorfüzetben számolt be a koncertről „...*minden bizonnyal akad a tehetséges román komponisták termésében is Jerea Román szvitjénél markánsabb mű.*”¹⁰

Az Esti Hírlap június 5-én tudatta, hogy Antal István a bécsi Internationale Kulturzentrum meghívására nagy sikerű Liszt-hangversenyt adott Bécsben. „*Hangversenyem után felkértek, hogy a jövő szezonban Bartók-estet adjak, a továbbiakban pedig a mai magyar zeneszerzők érdekesebb zongoradarabjait mutassam be*”-nyilatkozta a cikkben Antal István.

A május 7-én megtartott hangversenyről a bécsi Kurier már május 9-én írt: „*Antal István kitűnően ért ahhoz, hogy hogyan lehet Lisztet egy teljes esten át, nemcsak a virtuóz szalonműveket (Années de Pèlerinage), hanem a tudatosan elfojtott, valójában nem nagyon közönségre ható késői műveket is, minden divatos dekorációtól mentesen, mégis elbűvölően interpretálni. A művekkel radikálisan bánik: kíméletlenül elhagy minden szentimentalizmust, poros édeskedést. A kontúrok élesen kirajzolódnak, a ritmus szigorúan-gyorsulás és lassulás nélkül- valósul meg, csak a billentésre bizza a kifejezés gazdagságát. A koncert csúcspontja a Mefisztó-keringő volt, amelyet már régen nem hallottunk ilyen kifejezően, izzón és elkápráztatóan.*”¹¹

Június 3-án a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekarával, Komor Vilmos dirigálása mellett Brahms d-moll zongoraversenyének szólistája volt a rádió nyilvános, élő adásban közvetített hangversenyén.

Augusztus 21-én és 22-én Brahms fisz-moll szonátájából készített hanglemezfelvételt, 31-én pedig Kadosa III. szonátáját vette fel a rádióban.

November 5-én Baján, a MÁV zenekarral Kórodi András vezényletével Beethoven Esz-dúr zongoraversenyét adta elő.

Az Esti Hírlapban november 12-én jelent meg a hír arról, hogy Antal István az NDK-ba és Ausztriába utazott hangversenykörútra. „*Weimarba és más thüringiai központokba hívták meg már másodszor az októberi Liszt emlékünnepek óta.*”

Antal István a Suhl-i Állami Szimfonikus Zenekar vendég szólistájaként, Konrad Mann vezényletével négy alkalommal játszotta el Brahms B-dúr zongoraversenyét. A koncertek helyszíne november 13-án Schleusingen, 14-én Jmenau, 15-én Suhl, 16-án pedig Hildburghausen voltak.¹² A Kleine Zeitung november 23-i száma már Ausztriában tudósított hangverseny sikerről. A Brahms és Bartók művekből összeállított programban Meisl Ferenc és Farnadi Edit Brahms két klarinéta és zongorára írt szonátáját adta elő, míg Antal István Farnadi Edittel Bartók Mikrokozmoszának hét, két zongorára átírt darabját játszotta.

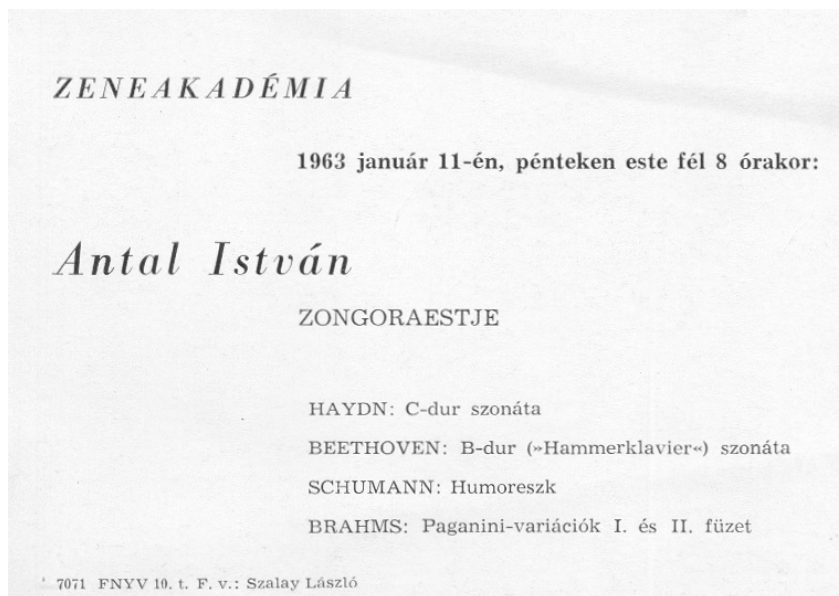
¹⁰ A Kurtág műről szóló írásokat lásd a bemutatókról szóló fejezetben

¹¹ Meghívót lásd a Függelékben

¹² Plakátot lásd a Függelékben

1963.

Január 9-ével kezdődően, három napon át, Antal István repertoárjának egyik legtöbbet játszott darabjából, Beethoven B-dúr (Hammerklavier) szonátájából készített lemezfelvételt.¹³ Január 11-i zeneakadémiai szólóestjén is szerepelt ez a mű Haydn C-dúr szonátája után, Schumann Humoreszkje és Brahms Paganini-variációi előtt.

A Film színház muzsika január 18-án megjelent számában Szenthegyi István azt írta, hogy „*Antal István zongoraestjén a Zeneakadémia nagytermében ismét a gondos és precíz előadót hallottuk. Antal István zenei tolmácsolásában minden a helyén van, a hangok építményének tökéletesen biztos konstrukcióját és harmonikus egészét mutatva meg. Feltűnik művészi hajlama a nagy feladatmegoldások iránt: a műsor két száma is, Beethoven „Hammerklavier” szonátája s a Brahms Paganini-variációk is erre vallottak. Főként az utóbbinak virtuóz megszólaltatása érdemelt különleges elismerést. Ami Schumann Humoreszkjét illeti, ez az alkotás meglehetősen visszhang nélkül maradt Antal előadásában. Haydn C-dúr szonátájában a frissebb, elevenebb vérkeringésű muzsikálást hiányolhattuk.*”

Február 18-án került sor az Erkel Színházban a Bécsi Szimfonikus zenekar vendégjátékára. Ez a koncert, melyet Wolfgang Sawallisch vezényelt, és amelynek műsorán Mozart Esz-dúr szimfóniája (K.543.), Beethoven c-moll zongoraversenye és V. szimfóniája volt, hozta a szólista, Antal István egyik legemlékezetesebb sikerét.

Először Pernye András kritikájából idézek (Magyar Nemzet, február 23.): „*Az Erkel Színház-beli hangverseny magyar közreműködője, Antal István kimunkált technikával és szép elképzelések birtokosaként tolmácsolta Beethoven c-moll zongoraversenyének szólóját. Antal minden hang megfogására törekedett és szenvedélyes hittel keresi-kutatja minden hang végleges, pontos helyét a mű egészében. A második tételben megcsendítette Mozart Varázsfuvola című operájából a híres „Saraastro-ária” hangját – mint ahogyan kétségtelen rokonság mutatkozik a c-moll koncert lassú tétele és az említett ária között –, jóllehet Antal „Saraastro”-ja kétségektől gyötört filozófus(...) Antal István produkciója méltán aratott nagy sikert.*”

„Tavaszi nyitány” című cikkében Fodor Lajos ezt írja (Esti Hírlap, február 21.): „*A zongoraverseny szólistája Antal István volt, akinek mélyen költői játékfelfogását jól ismerjük,*

¹³ Kritikát lásd a lemezfelvételekről szóló fejezetben

s aki ezúttal... a szokottnál is koncentráltabb produkciót nyújtott. Ő is, a kísérő zenekar is kiválóan építette fel a darabot, csak hogy mindketten – másképp. Hiányzott az alapos összehangolás, az előzetes megállapodás a részletekben, különösen a felelgető mozzanatokban. Szerencsére azonban itt igazi művészek találkoztak, s a verseny nyertese végül mégis csak a közönség lett.”

Bónis Ferenc (Film Színház Muzsika, február 22.) „A Bécsi Szimfonikusok és Sawallisch” címmel írt beszámolót. Ebből idézek: „*Antal István közreműködésével Beethoven c-moll zongoraversenye szólalt meg ezután. Bár a zongoraművésznak egyetlen futólagos próbára volt csak alkalma: mégis sikerült a karmesterrel közös álláspontra jutva, egységes és szép előadást produkálnia. Antal jól kidolgozott előadásában szív volt és költészet (...). A kísérő együttessel s a karmesterrel együtt megérdemelt, őszinte sikert aratott.”*

Február 20-án Zalaegerszegen, a Munkásotthonban, már Beethoven Esz-dúr koncertjét játszotta a MÁV zenekarral, Róna Frigyes karmesterrel. Ez volt az évad első zenekari koncertje a zalai megyeszékhelyen, melyről így számolt be a helyi újság: „*A merész formai újításokkal teli művet Antal úgy fogta fel, mint a beethoveni nagy alkotások egyik darabját, s e nagyságot hangsúlyozta játékában is.*”

Február 22-én a Filharmónia Kamaratermében Solymos Péterrel Stravinsky Concerto két zongorára című művét adták elő a „Korunk zenéje” sorozatban.¹⁴ Március 6-án a rádióban játszotta Schumann Humoreszkjét, egyenes adásban.

Március második felében Romániában koncertezett: 19-én Bukarestben, majd 23-án Temesváron játszotta Beethoven c-moll zongoraversenyét.¹⁵

Április 27-én és május folyamán Darvas Gábor Aranymetszés című filmjéhez készült illusztráció. Tusa Erzsébet, Antal István, Petz Ferenc és Marton János Bartók Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre című darabját játszotta.

Június 2-án Chopin f-moll zongoraversenyét játszotta a rádióban Vaszy Viktorral egyenes adásban.

Június 6-án és 7-én meghívott vendégként vett részt Grazban a Zeneakadémia avatási ünnepségein.

Júliusban lemondta a weimari kurzusra szóló meghívást, mert a Dubrovnik-i Fesztivál vezetőségének meghívására Dubrovnikba utazott, ahol Beethoven Esz-dúr zongoraversenyének volt a szólistája.¹⁶

Az ünnepi hangversenyéről tudósító beszámolókból idézek. Az elsőt A. Tomasek írta a Zágrábi Vjesnik július 23-i számában: „*Beethoven V. zongoraversenyének zongoraszólamát Antal István, Budapesten élő zongoraművész játszotta, akinek előadása sikert és művészi elismerést váltott ki. (...) Művészi érettség, nagy hangversenyző gyakorlat, szuverén hangszertudás, magával ragadó temperamentum jellemzi, mely az objektív formai elemeket és hatásokat tiszteletben tartja. Zongorázásának, hangszerkezelésének kultúrája megérdemelt, nagy sikert aratott.*”

A Dubrovacki Vjesnik másnap, július 24-én ezt írta: „*...Az est fénypontja Beethoven Esz-dúr zongoraversenyének, az „Imperator” zongoraversenynek az előadása volt. Antal István magyar zongoraművész érett mesterre valló hitelességgel tolmácsolta a művet. Kirobbanó temperamentum és gazdag előadói fantázia jellemezte az előadást, mely érett zenei kultúráról és Beethoven stílusának alapos ismeretéről tanúskodott. (...) Az előadás a közönségre rendkívüli hatást gyakorolt és így – noha ez ritkán fordul elő az Ünnepi Játékokon- az utolsó tételt meg kellett ismételné (...).*”

¹⁴ Plakátot lásd a Függelékben

¹⁵ Plakátot lásd a Függelékben

¹⁶ Plakátot lásd a Függelékben

Október 29-én Antal István Kecskeméten adott szólóestet a következő műsorral:

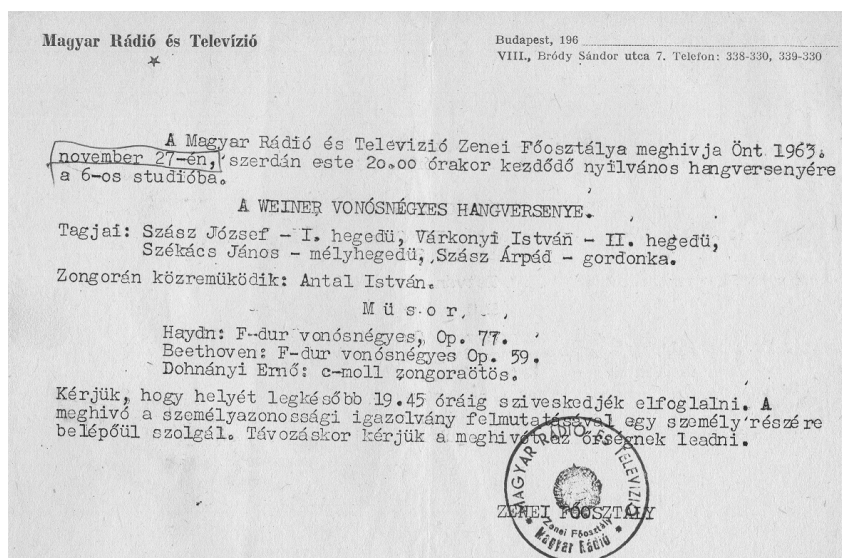
Haydn: C-dúr szonáta
 Beethoven: c-moll szonáta op.111.
 Liszt: Csárdás macabre és Csárdás obstinée
 Liszt: II. és III. elfelejtett keringő
 Brahms: Paganini-variációk

Nemesszeghy Lajos november 2-án megjelent beszámolójából idézek: „Antal István magával ragadta a hallgatóságot (...). A művek belső zeneiségét elmélyülten tolmácsoló, az anyag fölé emelkedő káprázatos technikájú művésznek a szünni nem akaró taps közepette több ráadást kellett játszania.”

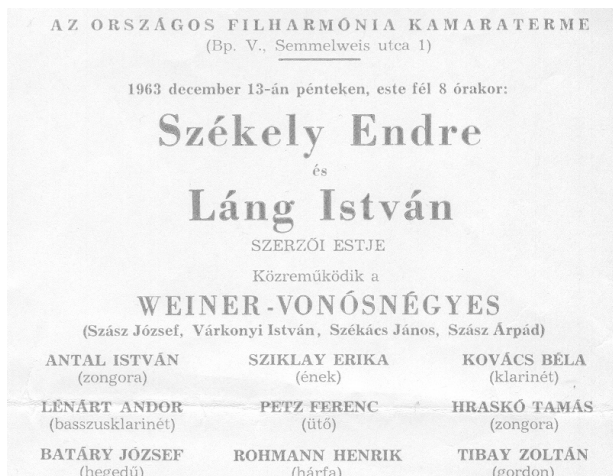
November 12-én Bécsben a magyar követségen magyar szerzők műveit játszotta.

November 24-én a Szegedi Nemzeti Színházban Lukács Miklós vezényletével Beethoven c-moll zongoraversenyét adta elő. A műsort másnap megismételték Hódmezővásárhelyen, a Művelődési Házban.

November 27-én a Magyar Rádió egyenes adásában a Weiner vonósnégyessel Dohnányi c-moll zongoraötösét játszotta Antal István.

December 13-án a Filharmónia Kamaratermében a „Korunk zenéje” sorozatban Antal István bemutatta Székely Endre II. zongora szonatináját és II. zongora szonátáját.¹⁷

¹⁷ Székely Endre szerzői estjéről szóló kritikát lásd a bemutatókról szóló fejezetben

December 14-én Antal István három hetes Szovjetunióbeli turnéra indult, melynek keretében Volgográdban, Szocsiban és Leningrádban adott koncerteket. Schubert c-moll szonátáját, Liszt műveket és Bartók Szonátáját, valamint Brahms Paganini-variációit játszotta.¹⁸

1964.

Január 17-én Antal István Brahms B-dúr zongoraversenyét zongorázta a Zeneakadémián. A MÁV Szimfonikus zenekarát Döry Dénes vezényelte.

A Film Színház Muzsika 1964. január 24-én megjelent számában írta Raics István: „*Brahms B-dúr versenyművének zongora szólamát Antal István szólaltatta meg valóban brahmsi erővel és mélységgel: leszűrt virtuozitása épp a kellő arányban találkozott a mű filozofikus mondanivalójával. Az a sokszor emlegetett férfias líra áradt felénk a műből, amelynek megszerzése egy ragyogó pianista múlt s egy elmélyülő elme kettős munkája nyomán bontakozik ki. A mindvégig magas feszültség alatt tartott produkció megérett sikert aratott.*”

Az Országos Filharmónia Műsorfüzet Kritika című rovatában Szekeres Kálmán számolt be a MÁV Szimfonikusok hangversenyéről:

„*A MÁV Szimfonikusok hetedik bérleti hangversenyének Antal István volt illusztris vendége. (...) A hatalmas mű mondanivalóját igazi mélységében ragadta meg s tárta a közönsége elé. Az első tételben kivált a témák jellegzetes megformálása, a másodikban a tartalom sajátosan bizarr álmokképeinek megidézése, a harmadikban a zeneszerző férfias lírájának meghitt megszólaltatása s a negyedikben a romantika tündérvilágának választékosan szellemes életre keltése volt a legsikeresebb s legértékesebb. Mindezen túl azonban a négy tétel egységes, logikus és nagyvonalú művészi koncepció keretében követte egymást. S végigvonult az előadáson zongoraművészi játékstílusának két oly jellemző vonása is: a legmagasabb igényű s páratlanul csiszolt virtuozitás és a legmélyebb s legihletettebb átélés mögött is mindig meghúzódó intellektuális rezignáció. ...a kiváló teljesítmény hangversenyünk egyik igen figyelemre méltó eseményének könyvelhető el.*”

Január 18-án a Rádió élő adásában Schumann fisz-moll szonátáját adta elő. Január 26-án Lipcsében Amadeus Webersinkével próbált, a februári budapesti koncertre készültek.

Február 20-án rendezték meg a Zeneakadémián a Magyar Rádió Bach-Mozart-Bartók ciklusának hangversenyét. A Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekarát Lehel György vezényelte. A műsorban elhangzott Bach C-dúr versenyműve két zongorára Amadeus Webersinke és Antal István szólójával.¹⁹

Bónis Ferenc írta a Film Színház Muzsika 1964. február 20-i számában, Zenei esték című írásában:

„*A Magyar Rádió Bach-Mozart-Bartók-sorozatának 20. nyilvános hangversenyét ezúttal a Zeneakadémián tartották meg. (...) A kézzongorás C-dúr Bach-concerto előadása (...) izgalommal – nemes izgalommal – ajándékozta meg a közönséget. A nagy kultúrával, aprólékos gonddal kidolgozott előadás első élményét a két zongora tökéletesen egységes színe s a két pianista szintúgy azonos Bach-képe adta.*”

Március 16-án Antal István Miskolcon Mozart Esz dúr zongoraversenyét (K. 271) zongorázta. A Miskolci Szimfonikus zenekart Dietfried Bernet, a Bécsi Volksoper karnagya dirigálta.²⁰

¹⁸ Plakátot lásd a Függelékben

¹⁹ Plakátot lásd a Függelékben

²⁰ Plakátot lásd a Függelékben

Március 18-án a Zeneakadémián Liszt A-dúr zongoraversenyének szólistája volt. A koncertet az I. István Gimnázium Szimfónikus Zenekarának 10 éves fennállását ünneplő sorozatban rendezték, a karmester Kórodi András volt.

Antal István március 29-én Rómába utazott, azzal a céllal, hogy régi növendéke, Gloria Renzi-Lanni lakásán meghívott vendégek előtt zongorázzon.

Május 18-án a Postás Szimfónikus Zenekarral Beethoven Esz-dúr zongoraversenyét adta elő, Heinz Finger német karmester vezényletével.²¹

Fodor Lajos az Esti Hírlap május 21-i számában a hangversenyszezon meglepetésének nevezi a vendég karmesterrel lezajlott Beethoven-estet. A muzikusok lelkesen követték karmesterüket „s a lelkes muzsikálás átragadt az est kitűnő szólistájára, az Esz-dúr zongoraversenyt játszó Antal Istvánra is. Hévvvel, lendülettel szólaltatta meg a drámai hatású futamokat, s mélyen őszinte hangon, poétikusan daloltatta hangszerét a lírai, lassú részletekben. Heinz Finger kíséző partnerként is pedáns, nagyszerű muzikusnak bizonyult, nemcsak ő, de az egész zenekar együtt lélegzett a szólistával, mindnyájan feloldódtak a közös játékban, s magukkal ragadták az ugyancsak lelkes, zsúfolt nézőteret.”

Május 21-én Antal István mutatta be Horusitzky Zoltán II. zongoraversenyét a Zeneakadémián. A Magyar Állami Hangversenyzenekart Komor Vilmos vezényelte.^{22, 23}

Május 23. és június 7. között Antal István Lipcsében a Bach-verseny zsűrijében vett részt.

Június 27-én Martonvásáron Kocsis Albert és Banda Ede társaságában Beethoven Hármaversenyét játszotta. Az Állami Hangversenyzenekart Erdélyi Miklós vezényelte.

A Film Színház Muzsika július 3-án megjelent számában Bónis Ferenc írt „Szabadtéri nyitány – Beethoven-est Martonvásárott” címmel beszámolót a koncertről. A Hármaverseny előadásából kiemelendőnek tartotta azt, hogy az előadók pompásan aknázták ki a „koncertszerű és kamarazene-szerű szerkesztés (...) ellentétét.” Úgy gondolta, hogy „a szólistacsoport teljesítményéből Antal István egyszerű és finom zongorázását kell külön megemlítenünk.”

Július 4-én a Magyar Nemzetben Pernye András írt a martonvásári Beethoven-konцерtról. Szerinte a Hármaverseny nem tartozik Beethoven remekművei közé, de ez nem azt jelenti, hogy Beethoven kevés zenei ötletet használt a műben, „csupán az egyes részletek egymáshoz való viszonya és az ötletek kidolgozása marad mélyen a beethoveni színvonal alatt.” A produkcióról így ír: „A mű igen szép és lelkes előadásban részesült. (...) Antal István zongorahangja szépen csendült, és meglehetősen szerény szólamában meg tudta valósítani a gyöngyszerű, mozarti pergést.”

Szeptember 5. és 20. között Antal István a Liszt-Bartók verseny zsűrijének volt tagja. Szeptember 17-én Temesváron Brahms B-dúr zongoraversenyét adta elő.

²¹ Plakátot lásd a Függelékben

²² A plakát részlete az Országos Filharmónia hangverseny naptárából való

²³ Kritikát lásd a bemutatókkal foglalkozó fejezetben

Október 15-én a „Zenei Hetek” keretében az ÁHZ hangversenyén, Németh Gyula vezényletével, Antal István hatalmas sikerrel játszott Brahms d-moll zongoraversenyét.

A Magyar Nemzetben október 21-én írta Pernye András:

„Antal István nagy biztonsággal és kitűnő pianista-érzéssel oldotta meg Brahms d-moll zongoraversenyét. Némileg hiányos szinkultúrájáért bőségesen kárpótolt pregnáns, ritmikus játék, értelemszerű téma-formálása. Különösen a lassú tétel maradt sokáig emlékezetes, melynek sötét szépségeit, komor-fenséges vonulását plasztikusan tárta elénk. A nagy siker a szólistát és a karmestert ismétlésre kényszerítette.”

Breuer János október 24-én a Népszabadságban „Antal István Brahms-koncertje” címmel számolt be a hangversenyéről:

„A zeneirodalom legnehezebb versenyműveinek egyikét, Brahms d-moll zongoraversenyét játszotta Antal István, az Állami Hangversenyzenekar Németh Gyula vezette estjén, s a koncert végén ritka eseménynek lehettünk tanúi. A Zeneakadémia zsűfólásig megtelt nagytermének közönsége nem mozdult addig, míg a harmadik tételt teljes egészében meg nem ismételték.

A „szakma” tévedhet, de a bérletét pénzért megvásárló zenehallgatók kollektívájával ez vajmi ritkán történik meg. Egy emberként reagált a hallgatóság most is a rendkívüli értékű produkcióra. Virtuozitásról pedig Antal István előadásáról szólva nem beszélhetünk, szándékolt aszkézissal került minden külsőséges, csillogó hatást. A mű küzdelmes, vívódó eszmei vonalát vitte vaskövetkezetességgel végig, érzékeltette az I. tétel harci riadóját, olyan hadakozását, amely nem győzhet, a lassú tétel rezignált, összeomlott visszavonulását és a finálé ostromló nekifeszülését.”

„Antal István az ÁHZ hangversenyén” volt a címe Raics István írásának, mely a Film Színház Muzsika október 23-i számában található:

„Szép és magasrendű tolmácsolást élveztünk már az első pillanatoktól. Antal koncentráltan hatolt a brahmsi világ mélységeibe, s technikai szintje is hozzásegítette a szellemi rész zavartalan kifejtéséhez. Színes, tartalmas zongorázása harmonikusan olvadt össze a Németh Gyula vezetése alatt működő zenekari kísérettel, s a siker külsőleg is lemérhető jeleként a versenymű harmadik tételét meg kellett ismételnie.”²⁴

Antal István november elsején szólóestet adott a Zeneakadémián a következő műsorral:

Beethoven:	C-dúr (Waldstein) szonáta op.53. f-moll (Appassionata) szonáta op.57.
Brahms:	Paganini-variációk
Liszt:	Figaro-fantázia

²⁴ A fénykép a Film Színház Muzsika beszámolójából való-1964.október 23.

Tíz nappal később Pécsen, a Liszt-teremben adott zongoraestjének műsorán két Beethoven szonáta (Appassionata, c-moll op.111.), Liszt művek (Harmonies du soir, Mefisztó-keringő) és Brahms Paganini-variációi szerepeltek.

Antal István decemberben Lengyelországban járt. 15-én Bialystokban budapesti műsorát játszotta, majd 18-án és 20-án Poznanban Brahms B-dúr zongoraversenyét adta elő Wlodzimierz Ormicki vezényletével.²⁵

December 21-én a Varsói Rádióban Beethoven- és Haydn-művekből hangfelvételeket készített.

1965.

Antal István az 1965-ös évet szólóesttel kezdte. Január 13-án, a Zeneakadémián a következő műsort adta elő:

Haydn:	G-dúr szonáta
Händel:	e-moll szvit
Schumann:	fisz-moll szonáta
Kurtág:	Nyolc zongoradarab
Bartók:	Három etűd
Bartók:	Szonáta

Január 16-án a Rádió egyenes adásában Beethoven C-dúr (Waldstein) szonátáját zongorázta.

Február elsején kezdődött meg Horváth Ádám rendezésében Beethoven Esz-dúr zongoraversenyének TV-felvétele. A MÁV Szimfónikus Zenekarát Lukács Ervin vezényelte, a szólista természetesen Antal István volt.

Február 17-én Rádió nyilvános koncertjén a Weiner-vonósnégyes és Antal István Schumann Esz-dúr zongoraötösét adta elő.

Március 7-én Szegeden, a Nemzeti Színházban a Sándor János dirigálásával előadott Mendelssohn g-moll zongoraverseny szólistája volt.

Március 9-én az Egyetemi Színpadon rendezett kamarazenei hangversenyen Antal István három műben is közreműködött: Pallagi Jánossal Haydn G-dúr szonátáját, Lénárt Andorral és Mauthner Annával Mozart Kegelstadt-trióját (K. 498.), Tusa Erzsébettel pedig Mozart két zongorára írt D-dúr szonátáját (K. 448.) játszotta.

Március 24-én Olaszországban, Bari-ban adott Beethoven-estet, műsorán négy szonátával (Esz-dúr op.27., c-moll op.111., C-dúr op.53., f-moll op.57.).

²⁵ Plakátot lásd a Függelékben

Április 25-én Bécsben, a Bécsi Szimfonikus Zenekar szólistájaként Bartók III. zongoraversenyét adta elő Melles Károly dirigálásával az ottani rádió nyilvános koncertjén. A hangverseny műsorán szerepelt még Bartók Divertimento-ja, Kodály Fölszállott a páva variációi és Liszt Les Préludes című szimfonikus költeménye. A Volksblatt április 27-én kedden számolt be a koncertről:

„A Szimfonikusok Melles Károly vezényletével nyilvános rádiókoncertet adtak, melynek programja közel állt mind a dirigens, mind a hallgatóság szívéhez: Bartók, Kodály, Liszt – egy felejthetetlen zeneszerző-trió, amely Magyarországot reprezentálja. (...) Antal István Bartók III. zongoraversenyében az összes zenei ütőkártyát a kezében tartotta, technikája és kifejező játéka nagy sikert aratott.”

Az AZ – Kultur április 28. szerdai számában a 8. oldalon „Magyarország nagy szimfóniája” címmel írt a hangversenyéről:

„Bartók átszellemülten előadott III. zongoraversenyében (utolsó művében) a szólót Antal István virtuozitással, csodálatos kifejezőerővel adta elő.”

Az Express április 28-án „A Rádió házában: szimfonikusok Mellessel” című cikkében olvasható:

„Bartók Béla vonósokra írt Divertimento-ja után évszázadunk egyik legihletettebb, legjelentősebb művét, Bartók III. zongoraversenyét Antal István, a budapesti Liszt Ferenc Akadémia professzora játszotta. (...)

Antal úr a művet szellemi és technikai vonatkozásban egyaránt kitűnően játszotta. Ebben a játékban minden tiszta, magától értetődő. Szellemi ereje, intelligenciája és szuverén kifejező képessége rendkívüli. Olyan előadást hallottunk, amely az első hangtól az utolsóig elbűvölt.”

Április 27-vel kezdődően Antal István Schubert és Schumann kórusművek lemezfelvételén zongorázott. A Magyar Rádió és Televízió énekkarát Vásárhelyi Zoltán vezényelte a felvételen.²⁶

Május 5-én a Zeneakadémián Mozart Esz-dúr zongoraversenyének (K.271) volt a szólistája a Györi Filharmónikus Zenekar Fejér György által vezényelt koncertjén.

Május 24-én Debrecenben ismét Mozart Esz-dúr koncertje volt Antal István műsorán. A hangversenyen Lukács Ervin vezényelte a Debreceni MÁV Filharmónikus Zenekarát.

Május 26. és 29. között a Torockó téri templomban készítette el Antal István Beethoven Esz-dúr zongoraversenyének nagy sikerű lemezfelvételét. Az ÁHZ-t Németh Gyula vezényelte.²⁷

Június 10-én Antal István Bach A-dúr zongoraversenyét játszotta a rádióban, Görgei György volt a Magyar Rádió és Televízió zenekarának a karmestere.

Június 19-én, 21-én és 23-án Bulgáriában koncertezett. Szófiában és két másik városban tartott Beethoven szonáta-estjein négy mű szerepelt: Esz-dúr szonáta op.27., c-moll szonáta op.111., C-dúr szonáta op.53., és f-moll szonáta op.57.

Július 6. és 21. között Weimarban tanított, a nyári szemináriumon. Közben 15-én a Weimari Színházban Beethoven szonátákat játszott hangversenyen. A műsor megegyezett a Bulgáriában játszottal.

Néhány mondatot idézek az elismerő kritikákból: *„Beethoven zongoraszonátaival... a magyar zongoraművész a klasszikus német zene iránti elkötelezettségét juttatta kifejezésre. Képes volt arra, hogy a fantázia-szonáta lírai hangzását, az op.111. érzelmi mélységét, a Waldstein-szonáta virtuóz karakterét és az Appassionata drámaiságát is teljes mértékben ábrázolja.”* (Thüringer Nachrichten, 1965. július 23.)

²⁶ Részleteket lásd a lemezfelvételekről szóló fejezetben

²⁷ Lásd a lemezfelvételekkel foglalkozó fejezetet

A „Csúcspont: az Appassionata” című írásban a Landes-Zeitung 1965. július 20-i száma foglalkozik a hangversennyel: „... *A hivatott előadóművészek mindig azt bizonyítják, hogy a zene korszakformáló nagy mesterei a fejlődés folyamatában megváltoztathatatlan útmutatók maradnak. (...) Antal professzor autentikus előadása csodálatot keltett az emberben. Beethoven négy nagy alkotása maradéktalanul megtöltötte a hallgatók lelkét. Az előadó zenei és zongorista képességeinek további méltatására nincs is szükség.*”

Antal István október elsején a rádió élő adásában Händel e-moll szvitjét és Haydn C-dúr szonátáját (No. 42.) zongorázta.

November 14-én a Zeneakadémia 90 éves fennállását ünneplő koncerten Liszt A-dúr zongoraversenyét játszotta Ferencsik János vezényletével.²⁸

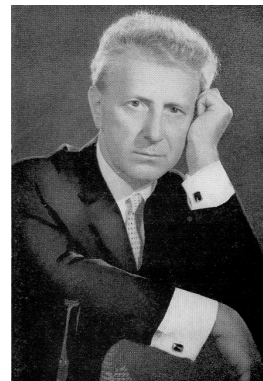
November 16-án az Egyetemi Színpadon adott Beethoven estet. Műsorán három szonáta (Esz-dúr op.27., C-dúr op.53. és f-moll op.57.) mellett a Righini-variációk is szerepeltek.

November 29-én Bartók Három etűdjéből rádiófelvételt készített.

December 5-én a Német Szövetségi Köztársaságban Pforzheimben, az Operaházban játszotta el Liszt A-dúr zongoraversenyét.²⁹

December 10-én Rómában, 15-én pedig Genovában koncertezett a következő műsorral:³⁰

Beethoven:	f-moll (Appassionata) szonáta op.57.
Bartók:	Három etűd
Liszt:	Csárdás macabre I. és II. elfelejtett keringő Mefiszto-keringő

1966.

Január 11-én a Rádió egyenes adásában Gloria Lenzi Ranni partnereként Zaffredo versenymű két zongorára és zenekarra című kompozícióját játszotta a Belügyminisztérium Szimfónikus zenekarával, Blum Tamás vezényletével.

Január 12. és 15. között Antal István másodszor is lemezre vette Bartók két zongorára és ütőhangszerekre írt szonátáját. Partnerei ezen a felvételen Tusa Erzsébet, valamint a két ütőhangszeres, Petz Ferenc és Marton József voltak.³¹

Január 28-án Bécsben, a Bécsi Szimfónikusok koncertjét Melles Károly vezényelte. A rádióban lezajlott nyilvános koncerten elhangzott Beethoven Karfantáziája, Antal István zongora szólójával.

Február 2-án már a budapesti rádió egyenes adásában játszotta Brahms B-dúr zongoraversenyét Lehel György dirigálásával.

Február 19-én a Zeneakadémián adott zongoraestet, melynek műsorán Haydn, Händel, Schumann, Bartók, Kurtág és Liszt művek szerepeltek.

Március 7-én a Magyar Állami Hangversenyzenekart egy angol vendégkarmester, Norman del Mar vezényelte. A koncert szólistája Antal István volt, aki Chopin f-moll zongoraversenyét játszotta.

Március 21-én Győrben, a Kisfaludy Színházban Mozart Esz-dúr zongoraversenyét adta elő, a helyi zenekart Sándor János irányította.

²⁸ Részleteket lásd: Antal István a Zeneakadémia tanára c. fejezetben

²⁹ A fénykép a Pforzheim-i műsorfüzetből való

³⁰ Meghívók a Függelékben

³¹ Lásd a lemezfelvételekkel foglalkozó fejezetet

Április 13-án Schubert-estet rendeztek a Magyar Rádióban. Ezen Antal István Réti Józsefet kísérte és eljátszotta a c-moll szonátát is.

Május 5-én a Zeneakadémia Nagytermében bemutatóként hangzott el Székely Endre Sinfonia concertante című műve. A hegedűre, zongorára és szimfónikus zenekarra komponált művet Simor András hegedűművésszel együtt Antal István adta elő, az ÁHZ-t Borbély Gyula vezényelte.

Május 18. és 25. között Antal István Terniben, a Casagrande- versenyen zsűrizett.³²

A verseny közben, május 22-én Händel, Haydn, Beethoven és Brahms művekből álló zongoraestet adott Rómában, a Magyar Intézetben.

Olaszországból Csehszlovákiába utazott, ahol Liszt-művekből összeállított hangversenyt adott. A programban részleteket játszott a Vándorévekből, valamint előadta a Mefiszto-keringőt és a Don Juan parafrázist is.

Július 12-én portréfilm készült Antal Istvánról. A Damjanich utcai lakásban Tusa Erzsébettel együtt Bartók két zongorás szonátájából játszottak. Ezen kívül Kurtág, Liszt és Beethoven művek szerepelnek a filmben.

Július 25-én Chopin műveket (az f-moll balladát és az Andante spianato és nagy polonézt) zongorázott a rádióban.

Augusztus 3-án ismét rádiófelvételt készített Bartók Három etűdjéből.

Augusztus második felében Antal István Svédországba utazott, ahol a stockholmi rádióban játszott szólóműveket.

Augusztus 17-én Örebro-ban Fülep Tibor hegedűművésszel adott közös koncertet.

SONATAFTON	Onsdag 17 augusti kl. 19.30
TIBOR FÜLEP, violin	Rikssalen, Örebro Slott
ISTVAN ANTAL, piano	
W. A. Mozart: (1756—1791)	Sonat F-dur för violin och piano K. 376 Allegro - Andante - Allegretto grazioso
L. van Beethoven: (1770—1827)	Pianosonat c-moll op. 111 Maestoso - Allegro con brio ed appassionato - Arietta. Adagio molto semplice e cantabile
	--- PAUS ---
J. Brahms: (1833—1897)	Sonat d-moll för violin och piano op. 108 Allegro - Adagio - Un poco presto e con sentimento - Presto agitato

Szeptember 25-én Örebro-ban Brahms B-dúr zongoraversenye mellett Berit Grosmannal együtt eljátszotta Mozart két zongorára írt Esz-dúr versenyt (K. 365).³³

Október 5-én Kristianstadban Beethoven G-dúr zongoraversenye volt Antal István műsorán.

Október 7-én a stockholmi rádióban Beethoven c-moll (Pathétique) szonátáját és egy Schubert szonátát zongorázott.

November 4-én és 5-én Romániában lépett fel. Kolozsváron Liszt A-dúr zongoraversenyét játszotta.

³² Lásd a nemzetközi versenyekkel foglalkozó fejezetet

³³ Plakát a Függelékben

1967.

Január 5-én a Zeneakadémián az Állami Hangversenyzenekart Komor Vilmos vezényelte. Schumann a-moll zongoraversenyét a koncerten Antal István játszotta. A hangversenyt a Petőfi Rádió élőben közvetítette.

19.35:
Közvetítés a Zeneakadémiáról
A Magyar Állami Hangversenyzenekar hangversenye
vezényel: Komor Vilmos
Közreműködik: Antal István — zongora
1. Kurz: Zenekari muzsika, 2. Járdányi Pál: Vivente e moriente, 3. Schumann: a-moll zongoraverseny (Antal), 4. Mendelssohn: III. (Skót) szimfónia
Közben:
Kb. 20.40—21.00: Esti Krónika — II. kiadás

Február 8-án Antal István a Zeneakadémián, a „Zongora bérlet” A-sorozatában adott zongoraestet. Haydn h-moll szonátája és Schubert D-dúr szonátája után eljátszotta Beethoven monumentális variáció sorozatát, a Diabelli-változatokat. Ebben a bérletben, három Beethoven-szonátával mutatkozott be Magyarországon Daniel Barenboim. Ezen kívül Jacques Klein (Brazília), Zempléni Kornél és Anda Géza estje szerepelt a sorozatban. Antal István zongoraestjét élőben közvetítette a rádió.

19.35:
Közvetítés a Zeneakadémiáról
Antal István zongoraestje
1. Haydn: Esz-dúr szonáta, 2. Schubert: D-dúr szonáta Op. 53., 3. Beethoven: Diabelli-variációk
Közben:
Kb. 20.40—21.00: Láttuk, hallottuk
A Rádió színház-, film- és művészetkritikai rovata. Szerkesztő: Vajda Ferenc

A Magyar Nemzet február 11-i számában az „Egy hét Budapest hangversenytermeiben” című rovatban írta Pernye András:

„Antal István zongoraestjét (...) a Zeneakadémia nagytermében hallottuk. (...) Haydn zongoraművei rendkívül ritkán szerepelnek, jóllehet közülük jó egynéhány nagy figyelmet érdemel. Így például a h-moll szonáta valósággal eligazító-jellegű alkotás, melynek ismerete sok szempontból közelebb viszi hallgatóját a haydni életmű egészéhez is. Természetesen mindez csak akkor derül ki, ha kitűnő művész előadásában halljuk.

Antal István félreérthetetlenül felismerte és megvalósította a h-moll szonátát. Kibontotta a haydni zongoramuzsika olasz, illetve mannheimi gyökereit, érzékletes eszközökkel világította meg Haydn különlegesen benső viszonyát Philipp Emmanuel Bach művészetével. (Tudnunk kell, hogy amikor Haydn a „nagy” Bachról beszélt, mindig Ph. E. Bachot értette.) A rokokó érzelem és a nagy klasszikus korszak szenvedélye egyszerre és együttesen van jelen e műben, és mindez különlegesen átvilágított egyszerűséggel, tiszta egységben jelentkezik. Antal István értő és érző lélekkel, gyönyörű zongorahangon játszott, és mindjárt első produkciójával nagy sikert aratott.

Schubert monumentális D-dúr szonátája némileg alatta maradt e színvonalnak. Meleg közvetlenség és tiszta bensőség jellemezte e művet is, és éppen ezzel sok örömet okozott hallgatóságának — ám a hangszer kissé fátyolosan szólt. Annál csodálatosabb volt Beethoven Diabelli-variációja.

Ez a több mint háromnegyed órás, monstruózus ciklus alapvetően kétféle előadási lehetőséget nyújt. A művészek egyik típusa karakterdarab-sorozatnak fogja fel e művet, nem egészen joggal — hiszen némelyik variáció már-már alig tartja rokonságát Diabelli igénytelen témájával. A másik és egyben nehezebb előadási módszert választotta Antal István:

megpróbálkozott a mű egységének megvalósításával. Aligha mondhatunk nagyobb dicséretet annál, hogy ez a próba sikerült, anélkül, hogy a részletszépségek elsikkadtak volna. Antal István valóságos költőnek bizonyult, különösen a lassú variációkban.”

Breuer János a Népszabadság február 14-i számában a Zenei Krónika című rovatban így számolt be a hangversenyéről:

„Antal István zongoraestje egy költői mondanivalót közvetítő művész portréját egészítette ki újabb vonásokkal. (...) Haydn h-moll szonátájában Antal bámulatos érzékenységgel tárta föl a mű világának eredetét, azokat a szálakat, amelyek Ph. E. Bach „Sturm und Drang”-stílusához, sőt Scarlattéhoz kapcsolják. A művész tökéletesen végiggondolta és hiánytalanul meg is valósította a szonáta tartalmát, így adva értelmet és életet minden apró díszítésnek, a legkisebb dallami rezdüléseknek.

Schubert D-dúr szonátájában az előadó nem a démonikus, a megrendítően nagy szenvedélyeket, hanem az otthon, a meleg szeretet (bár ellentmondásoktól nem mentes) világát hangsúlyozta. Az I. tétel tolmácsolására még némi idegesség nyomta rá a bélyegét, a későbbiekben ez teljesen feloldódott s a lassú tétel csodálatos népdalhangjának feltárásakor a művész már teljesen magára talált. Beethoven Diabelli-variációi valósággal megkoronázták az estét. Antal István értelmezőkészsége itt teljes diadalt aratott. Az átgondolt formálás az előadás pillanatában költői tartalommal, nyugtalanító drámaisággá alakult. Antal felismerte a variációk dramaturgiai vonalát és vonzó eszközökkel valósította meg a zeneszerzői szándékot. Hangversenye méltán aratott rendkívüli sikert.”

Ugyanerről a koncertről így írt a Muzsika 1967. áprilisi számában Hamburger Klára:

„Antal István azok közül a művészek közül való, akik nemcsak eljátszanak hangversenyükön egy-egy szép művet, hanem műsorválasztásukban is a zeneirodalom újabb, rejtettebb vonásaira, összefüggéseire hívják fel a figyelmet. Programjának már eleve koncepciója van, már a pusztán műsor is a művész elmélyedő, örökké, szenvedélyesen kutató, kivételes intellektusáról vall. (...)

A kivételes intellektus kivételes hangszertudással, rendkívüli kulturáltsággal és művészi megjelenítő erővel párosul Antal Istvánban – s mindezeket az erényeket puritán módon a zene, az előadott mű szolgálatába állítja. Különlegesen szép billentésű, árnyalt zongorahangját, póztalan játékát minden alkalommal egyre jobban csodáljuk. (...) A Diabelli-variációk Antal István régi kiváló műsorszámak. A művész kedveli, s meg is tudja oldani az ilyen gigantikus feladatokat, melyek koncepció, nagy és kis egységek felépítése, szólamvezetés, dinamikai és ritmikai színesség, hangszertudás és a vaskos humortól az áhítatig, a szenvedélytől a mély fájdalomig a legkülönbözőbb hangulati képek megvalósítása tekintetében egyaránt maximális követelnek az előadótól. Ezúttal is maradandó élményt nyújtott a hatalmas, fantasztikusan sokrétű és korán messze túlmutató remekmű zeneileg, szellemileg és technikailag apró részleteiben és nagy egészében egyaránt gondosan kimunkált és meggyőző művészi erővel megvalósított, remek tolmácsolása. Antal István zongoraestje kétségtelenül egyike volt az évad jelentős zenei eseményeinek.”

Február 22-én a Gyöngyösön, a zeneiskolában Liszt-estet adott.

Antal István március első tíz napját a Német Demokratikus Köztársaságban töltötte, ahol öt alkalommal játszotta el a következő műsort:

Haydn:	h-moll szonáta
Beethoven:	f-moll (Appassionata) szonáta
Brahms:	Paganini-variációk II. sorozat
Liszt:	II. és III. elfelejtett keringő
Liszt:	Mefisztó-keringő

A koncertek helyszíne többek között Meissen, Risa, Schwerin és Rostock volt.³⁴

³⁴ Műsor a Függelékben

Pécsett március 19-én a Liszt-teremben egyetemi és főiskolai bérletben, 20-án pedig a Nemzeti Színházban Beethoven Esz-dúr zongoraversenyét zongorázta. A Pécsi Filharmónikus Zenekar vendégkarmestere a finn Jorma Panula volt.³⁵

Május 16-án a Rádió zenekarának stúdió koncertjén Kórodi Andrással Chopin e-moll zongoraversenyét adta elő.

Június 2. és 8. között Münchenben TV felvételt készített a Bambergi Szimfónikus zenekarral, melyet Lehel György dirigált. Két magyar művet, Weiner Concertino-ját és Liszt-Darvas Patetikus koncertjét mutatták be.

Reinhard Paulsen müncheni koncertirodája egy szeptember 9-én kelt levélben esetleges együttműködést ígér Antal Istvánnak.³⁶

Július 22-én Antal István a budapesti rádióban készített felvételt Haydn C-dúr és h-moll szonátájából, valamint Händel h-moll szvitjéből.

Augusztus 12-én a Városmajori Színpadon Beethoven G-dúr zongoraversenyének szólistája volt.

Szeptember 5-én felvételt készített partnerével, Jeney Zoltán fuvolaművésszel Kósa György Notturmo című darabjából, majd 9-én egyenes adásban játszotta Bach h-moll partitúráját. 26-án Schubert Arpeggione-szonátáját játszotta élő adásban Tokaji Antal csellóművésszel.

Október 30-án Bartók-lemez készítésébe kezdett.³⁷

November 22-én a Postás Szimfónikus Zenekar bérleti koncertjén, melyet Kerekes János vezényelt, Antal István Beethoven Esz-dúr zongoraversenyét játszotta a Zeneakadémián. Az Országos Filharmónia Műsorfüzetének 1967. évi 47. számában Barna István sorait idézem:

„Antal István (...) elmélyültsége és technikai felkészültsége annyira lenyűgözte a hangverseny közönségét, hogy az egész utolsó tételt meg kellett ismételni. Kerekes és a zenekar megértő partnernek bizonyult a versenymű kíséretében.”

Antal István az Országos Filharmónia szervezésében 1967 decemberében három hangversenyen lépett fel: 7-én Nagykanizsán, a Művelődési Házban Chopin f-moll zongoraversenyét játszotta a Postás zenekarral, a karmester Arnold Katz volt. December 9-én a Zeneakadémián, 11-én az Erkel Színházban Beethoven G-dúr zongoraversenyének szólistája volt, a MÁV Szimfónikus Zenekart Ferencsik János vezényelte. Az utóbbi koncertről írta Feuer Mária az Országos Filharmónia Műsorfüzetének 1968/ 3. számában:

„A hangverseny fényét emelte a G-dúr zongoraverseny megszólaltatása is, Antal István előadásában. Antal meditatív, filozófikusan töprengő, értelmes és mégis költői zongorázása mindig örömet okoz annak a hallgatónak, aki nem üres csillogásra, vagy patetikus ömlengésre vágyik. A G-dúr koncert előadásából bensőséges líra, személyes mondanivaló közlése sugárzott, s a lassú tételben a zenekarral folytatott drámai párbeszédét éppúgy az értelem világította be, mint az önfeledt, személyes jellegű témakét. A zárótétel játékossága mögül is előtört megbékélt hangja szenvedélyesen, mégis szemérmesen és leszűrt bölcsességgel.”

³⁵ Műsort lásd a Függelékben

³⁶ Levelet lásd a Függelékben

³⁷ Részleteket lásd a lemezfelvételekkel foglalkozó fejezetben

2.5. Az utolsó tíz év (1968-1978)

1968.

Január 28-án Kőszegen, a Jurisich-várban, 29-én a Szombathelyi Felsőfokú Tanítóképzőben Antal István Beethoven Esz-dúr zongoraversenyét adta elő, a szombathelyi zenekart Kórodi András vezényelte.

Február 15-én a Rádió 6-os stúdiójában egyenes adásban játszotta Liszt Magyar fantáziáját. A Rádiózenekar karmestere Oberfrank Géza volt.

Március 14-én a Petőfi adó koraesti hangversenyén szintén Liszt-művet (a Don Juan-parafrázist) adott elő élő adásban.

Március 21-én a Közalkalmazottak Szakszervezete Szimfónikus Zenekarának felkérésére Beethoven Esz-dúr koncertjét játszotta a Városháza nagytermében (Városház u. 9-11.) dr. Bogina Elemér karnagy vezetésével.

Április 11-én a Rádió 22-es stúdiójában felvételt készített Bach h-moll partitájából - pontosabban a mű Busoni-féle átíratából.

Április 19.: „...a Magyar Néphadsereg Központi Klubja leszerződött Antal István zongoraművészt” Liszt Magyar fantáziájának zongoraszólójára.

Április 23-án került sor szólóestjére a Zeneakadémián a következő műsorral:

Bach: h-moll partita
 Bartók: Szonáta
 Bartók: Három etűd
 Brahms: Három capriccio
 Brahms: Változatok egy Paganini-témára I. és II. sorozat

A hangversenyről először Pernye András kritikáját idézem (Magyar Nemzet, 1968. IV. 27.):

„Antal István zongoraestje a mostani zsúfolt koncertprogramon belül is nyomatékos említést és figyelmet érdemel. Hatalmas műsorának puszta felsorolására sem vállalkozhatunk, de szólnunk kell Brahms Paganini-variációinak kiemelkedően szép előadásáról. Már az előtte elhangzott, ritkán hallható három Brahms-capriccio is a rendkívüli ízléssel és nagy muzikalitással megáldott művész portréját rajzolta elénk, aki minden tüntető gesztus nélkül, ám a művekről alkotott félreérthetetlen kép birtokosaként zongorázik. A Paganini-téma karakterváltozásait még nagyobb feszültséggel és figyelemmel követtük. Minden alakváltás plasztikus volt és önálló zenei értelemmel bírt, anélkül, hogy ezáltal a mű egésze széthullott volna. Ezen belül főként a bensőséges, lírikus pillanatokban ritka szépségű zongorahang élményében részesülünk. A nagy siker hatására ráadásként Liszt-műveket játszott Antal István, a többi között az „Elfelejtett keringők” sorozat egyik darabját, amely poétikus szépségekben gazdag élménnyel ajándékozott meg.”

Várnai Péter így ír:

„Kitűnő zongoraművészünk monumentális műsorral lépett a Főiskola Nagytermének közönsége elé. Akik megjelentek, azok az évad egyik legszebb zongoraestjének élményével gazdagodva távozhattak.

Úgy tűnik, Antal István pályája újabb felmenő ívben van, mintha új technikát is dolgozott volna ki: a vonalrajzra, az élesen mintázott szólamkidomborításra van a legfőbb gondja, ennek érdekében igen mértékletesen alkalmazza a pedál-effektusokat. Mindez már ismert előadói erényeivel, így a hallatlanul biztos és feszültséget árasztó ritmusérzékeléssel és stíluskészségével, a művek legmélyébe behatoló átéléssel összeötvöződve, nagyszerű tolmácsolásokat hoz létre.

A műsort nyitó hatalmas Bach-partitában a billentés változatosságát élveztük: szinte valamennyi tétel más és más billentést kapott, s így a különböző táncstílusok, hangulatok és

karakterek nagyszerűen különültek el. A partita Ouverture tétele pedig, feltartóztathatatlan áradásával, szinte a János-passió nyitókórusának párdarabjává vált a művész értelmezésében.

Bartók Szonátájában és Három etűdjében mindenekelőtt a ritmikus feszültség ragadta magával a hallgatókat. Am gondja volt Antalnak arra is, hogy a Szonáta két szélső tételének egymásra utaló motívumait és karakterét feltárja. A Három etűd félelmetes technikai nehézségeit Antal oly mértékben tudta legyőzni, hogy a darabok „etűd”-jellege teljesen eltűnt a zenei, költői-hangulati tartalom kibontása mögött.

A szünet után Brahms műveit hallhattuk: előbb három capricciót, majd a Paganini-változatok kettős sorozatát. A fentebb elemzett újfajta, vonalrajzos, kevés-pedálos előadói stílus a capriccióknak nem kedvezett. (Egyébként ugyanezt mondhatjuk el a Bartók-szonáta lassú tételéről is....) A Paganini-sorozatok viszont ismét a tetőponton foglalták össze Antal István előadó művészetét: itt is minden együtt volt, ami egy előadói tolmácsolás, a reprodukáló művészet legfőbb követelményeihez tartozik.

A hatalmas és nagy fizikai kondíciót igénylő műsor után, a közönség ünneplő tapsaira Antal valóságos második műsort játszott ráadásként: Liszt három darabját szólaltatta meg, a rendkívül poétikusan megoldott Figaro-parafrázist, egyik Campanella-átiratát, valamint az egyik „Elfelejtett keringő-t””. (OFM. 1968. 20. szám)

Május 13-án Kecskeméten játszotta a MÁV zenekarral Chopin f-moll zongoraverse-nyét, a karmester Kerekes János volt.

Június 4-én Antal István a Rádió „Házimuzsika” c. műsorának vendége volt.

Házigazda: Czigány György.

Június 6-án a Petőfi adón 19:20-kor kezdődő koncert szólistája volt a 22-es stúdióban, érdekes műsorral:

Vivaldi-Bach:	D-dúr concerto
Debussy:	Soirées dans Granade
Ravel:	Ondine
Milhaud:	Saudades do Brazil
Dohnányi:	Schatz Walzer

Augusztus 18-án az Állami Hangversenyzenekarral (vez.: Georges Sebastian)

Beethoven Esz-dúr koncertjét játszotta Martonvásáron a Tudományos Akadémia parkjában.

Augusztus 26-án és 27-én ismét a Rottenbiller utcai stúdióban készített felvételt, ezúttal Kurtág zongoradabokat vett fel.

Augusztus 30-án a TIT által szervezett koncerten a „Zenélő udvar”-ban lépett fel. A hangverseny címe: Beethoven magyar vonatkozású szonátái. A műsor négy művet tartalmazott:

Esz-dúr szonáta op.7.
cisz-moll (Mondschein) szonáta op.27. No.2.
Fisz-dúr szonáta op.74. (sic!)
f-moll (Apassionata) (sic!) szonáta op.57.

Október 25.: Az Országos Filharmónia a Kamarateremben (Simmelweis u.1.) rendezett koncertet. Antal István programja a következő volt:

Liszt:	Don Juan parafrázis
Liszt:	XI. magyar rapszódia
Bartók:	Szonáta

November 2-án a Petőfi adón élő adásban játszotta Bach a-moll fantázia és fuga c. művét, valamint Beethoven Esz-dúr szonátáját (op.7.).

November 22-én a Károlyi Palotában játszott a Magyar Országos Állatvédő Egyesület zártkörű hangversenyén. (A kamarazenei sorozat bevétele az Egyesület főtí állatmenhelyének befejezésére fordították. A sorozatot ingyenes fellépésével támogatta többek között Sirokay Zsuzsanna, Ferenczy György, Solymos Péter és a Tátrai Vonósnégyes.)

December 13.: A Magyar Néphadsereg Művészegyüttese fennállásának 20 éves évfordulóján, az ünnepi hangversenysorozat második koncertjén Bach A-dúr zongoraversenyét adta elő Lukács Miklós vezényletével.

Antal István bravúros beugrásáról szól az alábbi részlet a Népszabadság „Zenei Krónika” c. rovatából (1968. december 17.):

„A Rádiózenekar Bach-Bartók sorozatának második matinéját néhány értékes produkció tette emlékezetessé. A megbetegedett Szabó Csilla helyett Antal István vállalta Bach f-moll zongoraversenyének és d-moll hármasszónáinak előadását, és mindössze két nap alatt sajátította el a két, nagy feladatot jelentő kompozíciót. Az f-moll versenymű gyors tételeinek erőteljes, patetikus nyelve s a lassú rész virágzó folyondárdallamossága - meglepő módon - a végleges és kidolgozott előadás szuggesztíójával ajándékozott meg, s a hármasszóna zeneileg legbiztosabb szólístája szintén az anyaggal épphogy megismerkedett Antal István volt. Különösen pompásan sikerült e mű kadenciájának a megszólaltatása.”
(Breuer János)

Az 1968-as évet december 27-én a Rádió nyilvános, élő koncertjével zárta: Kovács Dénes és Perényi Miklós partnereként Mendelssohn d-moll trióját játszotta.

1969.

Január 15-én a Rádió 22-es stúdiójában Liszt-művekből készített felvételt. A Magyar Rádió Zenei Főosztálya által írt felkérő a következő műsorról szól:

Mephisto polka
Vihar
A Villa d'Este ciklusai (sic!) II.

Január 27-én délelőtt Antal István magas állami kitüntetést vett át a Parlamentben. Január 22-i dátummal a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa Antal Istvánnak „érdemes és eredményes munkássága elismeréséül” a Munka Érdemrend arany fokozatát adományozta.¹

Február 9-én a Szegedi Nemzeti Színházban rendezett matiné koncerten Liszt Esz-dúr zongoraversenyét játszotta. A Szegedi Bartók Béla Zenekar (karmester: Lehel György) a koncerten Beethoven II. és VI. szimfóniáját adta még elő.

Február 10-én a Magyar Televízióban a „Legyen a zene mindenkié” c. adásban működött közre.

Február 24-én a Kecskeméti Katona József Színházban Erich Schmidt karmesterrel és a MÁV zenekarral Chopin e-moll zongoraversenyét adta elő.

Február 26-án került sor a Zeneakadémián Antal István estjére. A rendkívül igényes műsor a következő volt:

Bach: a-moll fantázia és fuga
Schubert: c-moll szonáta
Beethoven: B-dúr (Hammerklavier) szonáta op.106.

Részlet Pernye András kritikájából (Magyar Nemzet, 1969. március 1.):

„A műsort Bach sajnálatosan ritkán hallható a-moll fantázia és fúgája (BWV 904) nyitotta meg. Az orgonaszerű, több szólamú fantázia kissé nyugtalan benyomást tett, annál szebb és gazdagabb hangzásképet mutatott a fuga. Antal István Bach-értelmezése mindig meggondolásra készíti az embert, (...) ezúttal a téma énekszerűsége keltett figyelmet és vele együtt az a probléma merült fel, hogy Bach zongorafúgáit nem játszunk-e egy kicsit túlságosan is hangszeres daraboknak.

¹ Lásd a Függelékben

Schubert c-moll szonátája (...) számtalan gyönyörű részletmegoldása ellenére is mindig kissé fátyolosan hangzott. Ez már csak azért is nehezen érthető, mivel Antal István zongorahangja általában gazdag, tömör és magvas. A legnagyobb örömet az utolsó tétel újból és újból visszatérő alaptémája okozta.

Mint ahogyan az Antal István koncertjein olyan gyakran tapasztalható: a második részben mintha nem is ugyanaz a művész és ugyanaz a hangszer állt volna a pódiumon. Beethoven Hammerklavier-szonátája (B-dúr op.106.) köztudottan Antal régi repertoárdarabjai között szerepel. Ez azonban nem csökkenti, sőt, még inkább emeli produkciójának amúgy is igen nagy értékét, hiszen folyvást megújuló művészegyéniséget mutat. Már régóta tudjuk, hogy Antal István a kevesek egyike, akik közel tudják hozni a hallgatóhoz Beethoven e grandiózus rébuszát. Teljes értelmét és jelentését szinte lehetetlen felfognunk a Hammerklavier-szonátának, (...) annyi azonban bizonyos, hogy itt mintha a zene születésének kínját, vajúdását magát akarta volna Beethoven megformálni. A lassú tétel felfelé szálló melódiájának szárnyalását éppúgy visszahúzza valami ismeretlen természetű akadály, mint ahogyan a fűgát is újból és újból nekirugaszkodva kell megközelítenünk, létrehozunk. Ezt az erőfeszítést és mély jelenlést csak teljes biztonság birtokában, teljes szellemi és technikai „fegyverzettel” lehet megvalósítani olyan módon, ahogyan azt Antal István tette.”

Március 27-én Kemény Endre vezényelte az Állami Hangversenyzenekar koncertjét a Zeneakadémián. Pernye András erről ezt írja (Magyar Nemzet, 1969. március 29.):

„Antal István közreműködését tarthatjuk az est egyetlen, valóságos zenei élményének, aki Brahms monumentális B-dúr koncertjét adta elő.

Pontos és határozott körvonalakat mutató művészalkat. Közvetlen viszonyban van nem csupán a zene anyagával, hanem az előadott mű egész világával és szellemével, különösen a brahmsi lírával és poézissel. Való igaz, hogy Brahms őszies hangulatú, kései heroizmusa némileg háttérbe szorul Antal István előadásában és az egyensúly bizonyos mértékig a dalszerű lírára helyeződik át - de tőle ez is fenntartás nélkül elfogadható, mivel koncepciója vonzó, konzekvens és nagy szellemi háttérre támaszkodik. Valóban tévedhetetlen bizottsággal tapintja ki a B-dúr koncert körvonalait és ezzel lehetővé teszi hallgatója számára, hogy biztosan tájékozódjék e gazdag világban.

Talán a scherzo-szerű második tételben, az Allegro appassionatóban igényeltünk volna egy kevéssel több aktivitást (...), - az Allegretto grazioso viszont, a mű utolsó tétele, megszecsengő, felszabadult szépséggel hangzott fel, nagy sikert aratván.”

Május 19.: Szegeden a Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola Zenei Tagozata Bartók-estet rendezett. A koncert második felében elhangzott a Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre. Előadói Antal István mellett A. Perjési Katalin, valamint Keló Pál és Perényi László voltak.

Június 18-án a Rádióban, Antal István szólójával, élő adásban szólalt meg Brahms d-moll zongoraversenye. Az MRT zenekarát Jancsovics Antal vezényelte. Az előadásról felvétel is készült.

Július 26-án Martonvásáron játszotta az ÁHZ-val Beethoven Esz-dúr zongoraversenyét, a karmester Wilfried Boettcher volt. Ehhez a hangversenyhez kapcsolódik Antal István levele:

„Magyar Rádió Zenei Szerkesztőségének /Zenei Újság/

Ez év július 26-án az a megtiszteltetés ért, hogy a martonvásári Beethoven-est keretében az Esz-dúr koncertet játszhattam. A környezet és a sajátosan ünnepi hangulat számomra ezt a hangversenyt emlékezetessé tette. Ilyenkor az ember úgy érzi, hogy a sok évtizedes küzdelmes munka - kétségek és remények - nem volt hiábavaló, érde-

mes volt élni. Talán egyetlen más alkotónál sem érzem ilyen erővel a küldetéstudatot, mint Beethovennél.

Annál kiábrándítóbb volt számomra, hogy - mint ismerőseim írták - a rádió többször - helyettem - Antal Imrét említette, mint közreműködőt. ELSŐ ESET, hogy erre a névcserére egyáltalán reagálok.

Fentiek erkölcsi kötelességemmé teszik annak hangsúlyozását, hogy az un. „Táncdal-fesztiváltól” a beethoveni szentélybe nem vezet út.

Kiváló tisztelettel mindenkor kész hívük:

Antal István

Szombathely, 1969. július 31.”

Július 27-én, vasárnap a Rádióban hangversenyezett. Műsora a következő volt:

Beethoven: f-moll szonáta op.57.

Schubert: G-dúr szonáta op.78.

Beethoven: c-moll szonáta op.111.

Szeptember 30-án a Találkozás a stúdióban c. adás vendége volt a Rádióban. A Petőfi adó 14 órakor, élőben sugározta a műsort.

Október 12-én a 22-es stúdióban adott koncertet, a következő műsorról:

Beethoven: f-moll szonáta op.57.

Liszt: Nagy koncertszóla

Beethoven: c-moll szonáta op.111.

Október 30-án az Országos Filharmónia koncertjén Sopronban, az Ady Endre Kulturóththonban Bartók II. zongoraversenyét játszotta. A Bp. MÁV Zenekart Németh Gyula vezényelte.

November 3-án a debreceni Bartók-teremben megismételték a műsort.

December 3-án az MRT szimfónikus zenekarának élő adásában Antal István Chopin f-moll zongoraversenyének szólistája volt. A karmester ismét Németh Gyula.

December 15. Kecskemét, Katona József Színház: a Bp. MÁV Zenekart ezúttal Erdélyi Miklós vezényelte. A hangversenyen Antal István ismét Bartók II. zongoraversenyét játszotta.

1970.

Az 1970-es év is Bartók II. zongoraversenyével kezdődött: január 8-án a Zeneakadémián a MÁV zenekarral és Erdélyi Miklóssal szólaltatta meg a hatalmas feladatot jelentő művet. Pándi Mariann kritikájából:

„...a rendkívül igényes vállalkozás igen jól sikerült. Bartók II. zongoraversenyét Antal István adta elő azzal a markáns és tömörségében meggyőző értelmezéssel, amely zongorajátékát általában jellemzi. A mű első tételén még érezni lehetett a zenekarban az első számnál szokásos tétovaságot, de már a lassú tétel áttört hangszerelésének varázsa töretlenül érvényesült az együttes játékában és az est további során a MÁV Szimfónikusok kitűnő formában muzsikáltak.”

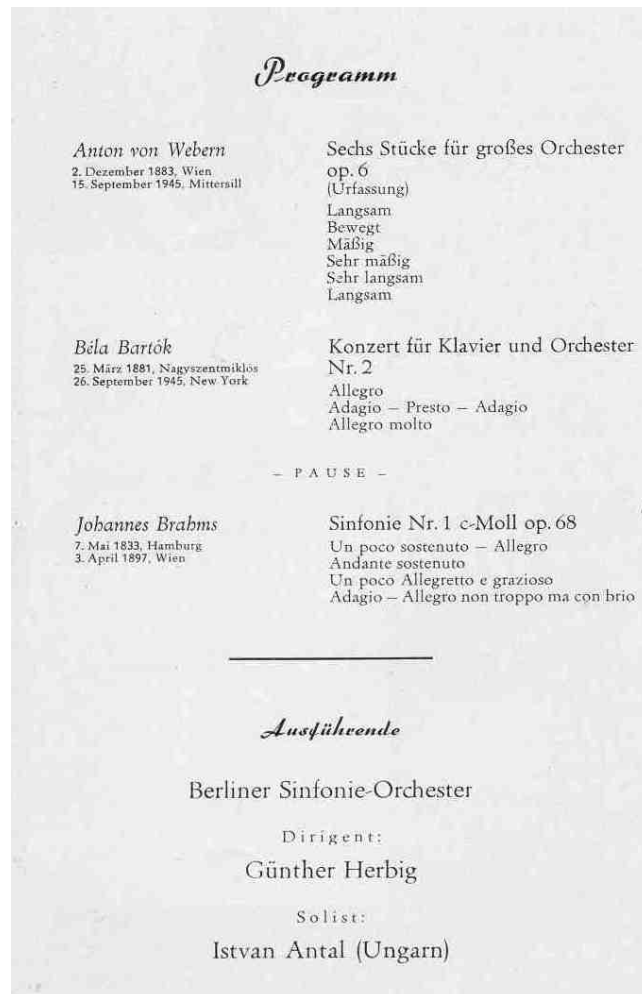
Nemes Katalin, Antal Istvánra emlékezve így írt:² *„Tovább lépő, megújuló előadó művészetének (...) az is jellemző vonása, hogy új és új műveket tanult a fiatal ember izgalmaival. Bartók II. zongoraversenyét például hatvanadik életéve után tanulta meg.”*

Antal Istvánt Simon Albert beszélte rá Bartók II. zongoraversenyének megtanulására. Nagyon sokat dolgoztak, elemeztek együtt Bartók műveket, a zongoraverseny mellett a

² Elhangzott a Kossuth rádióban 1978. október 11-én, megjelent a Parlando XX. Évfolyamának 11. számában 1978. novemberben

Mikrokozmosz darabjait is tanulmányozták. Antal István fordította németre Simon Albert Bartók elemzéseit.³

Február 16-án Berlinben, a Metropol-Theater színpadán a Berliini Szimfónikusok vendégeként Bartók II. zongoraversenyét adta elő.

Február 19-én Finsterwaldban, 20-án Schwarzheideben, (a Nemzetközi Koncertigazgatóság szerint mindkét város Cottbus körzetében van) a „Stunde der Musik” sorozat keretében szólóestet adott a következő műsorral:

Bach: h-moll partita
Beethoven: c-moll szonáta op.111.
Brahms: Három capriccio (d-moll op.116.; cisz-moll op.76.; C-dúr op.76.)
Variációk egy Paganini-témára

Ezt a műsort Berlinben is eljátszotta.

Március 3-án a Filharmónia szervezésében Gyulán Liszt-Bartók estet adott. („Ünnepi hangverseny hazánk felszabadulásának 25. évfordulója alkalmából.”)

Április 3-án Szombathelyen a Művelődési és Sportházban a helyi szimfónikusokkal és Petró Jánossal Liszt Magyar fantáziáját játszotta.

³ Antal István második felesége, Halmágyi Katalin emlékeztetésére alapján

Április 12-én a Rádió vendége. A „Házimuzsika” c. műsor a Kossuth adón 20:57-kor kezdődött.

Április 29-én Nyíregyházán, a Megyei Művelődési Központ Nagytermében Liszt Esz-dúr zongoraversenyének volt a szólistája. A Szabolcsi Szimfonikusok zenekarát Mossóczy Vilmos vezényelte. (A felkérés Antal István Kossuth-díjas zongoraművésznek szól!)

1970 áprilisában és májusában a Zeneakadémián három zongoraestet rendezett az Országos Filharmónia Liszt-Bartók programmal. Tusa Erzsébet és Zempléni Kornél után Antal István adta a harmadik koncertet.

1970. május 12.,
kedd este fél 8 óra

Antal István

LISZT: Nagy koncertszülő
A vándorévek c. sorozatból:
Toll Vilmos kápolnája
A forrásnál
Vihar
Obermann völgye
Genfi harangok
Csárdás mocabre
Csárdás obstiné
*
BARTÓK: Két román tánc
Kolindák – II. sorozat
Szonáta

Várnai Péter kritikája (Magyar Hírlap, 1970. május 16.):

„Antal István keddi szólóestje a reveláció erejével ragadta magával a Zeneakadémia sajnálatosan nem nagy létszámú közönségét. A művészt eddig úgy ismertük, mint aki a legsúlyosabb, legfilozófikusabb művek tolmácsolásában van igazán otthon, s mint olyan pianistát, akinél mindig a vonalrajz a fontos, sokkal inkább, mint a színek. S íme, e koncert tanúsága szerint: Antal vérbeli virtuóz, briliáns technikus és a színek kikeverésének mestere. Persze, nem a szó régi értelmében vett virtuozitás az övé; nem a külsőséges csillogás jellemzi, hanem az, hogy a technika mindig a mű, a szerző szolgálatában segíti a lehető legpontosabb kidolgozást. Csodálatosan puha, „ködös” akkordokban szólaltak meg Liszt Vándorévek sorozatának tájleíró darabjai; és a romantika szélsőségeiben gazdag eszmevilága, mondhatni, teljes skálájában vonult fel Antal Liszt-tolmácsolásaiban. A legnagyobb élményt azonban Liszt egy olyan darabjában nyújtotta, amely egyike a nagy mester legkülönösebb, leginkább előremutató, már Bartókot előlegező műveinek: a Makacs Csárdásban. Az öreg Liszt tragikus magányának, de egyben „csakazértis”-hősiességének ezt a példátlanul merész megnyilvánulását Antal olyan megrázóan és átélten adta elő, hogy ilyen művészettel sok év koncertgyakorlatában is csak ihletett percekben találkozunk.

Mi sem természetesebb, mint hogy a Lisztet és Bartókot összekapcsoló műsor második részét olyan Bartók-művel kezdte a művész, amely éppen ezt a Liszt által mutatott utat folytatja: a Román táncokkal. Mind ezt a művet, mind a Szonátát a ritmika félelmetes ereje lendítette előre, míg a Bartók-műsor közepén helyet foglaló Kolinda-sorozatban az egyszerűséget és a természetességet élvezhettük a művész tolmácsolásában.

A közönség viharos ünneplését Antal István Liszt két művének ráadásaként való eljátszásával köszönte meg.”

Május 22-én volt a felvétele a televízióban a „Muzsikáló városok” c. sorozat VI. részének, amely Weimar-ról szól, többek között Antal István közreműködésével.

Július 28-án a Petőfi Rádió élő adásában Liszt művét adta elő: Fantázia Mozart Figaro házassága c. operájának témáira.

Szeptember 20-án a Kossuth Rádióban 22:20-kor kezdődő „Az éjszaka” című műsorban működött közre. A műsort Kereszturi Dezső vezette.

1970 októberében a Filharmónia „Bartók szonátái” címmel érdekes sorozatot rendezett a Zeneakadémia Kistermében.

Október 31-én a sorozat harmadik, befejező estjén Tusa Erzsébet, valamint Schwarcz Oszkár és Schwarcz József társaságában Antal István Bartók művét adta elő: Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre.

November 5-én a Filharmónia felkérésére a Munkaügyi Minisztériumban egy Liszt-művet játszott.

November 22-én a Rádió 22-es stúdiójában Brahms-műveket zongorázott. Műsorán három capriccio az op.76.-os sorozatból, valamint 16 keringő és a fisz-moll szonáta szerepelt.

November 29-én a Szegedi Nemzeti Színházban, a Filharmónia bérleti hangversenyén ismét Bartók II. zongoraversenyének volt a szólistája. A Szegedi Szimf. Zenekart Vaszy Viktor vezényelte.

Másnap, november 30-án az ÁHZ partnereként a Zeneakadémián Liszt A-dúr koncertjét játszotta, az eredetileg meghirdetett karmester, Jurij Tyemirkanov helyett Lukács Miklós dirigálásával. Ennek a hangversenynek a felvételét az egyik olasz rádióadó is sugározta.

December 3-án Szentesen, a kiváló szegedi hegedűs Várnagy Lajos partnereként Mozart-, Beethoven- és Schubert-szonátákat adott elő. A Művelődési Házban megrendezett koncerten a műsort Pándi Mariann ismertette.

December 7-én a Lengyel Kultúra épületében (VI. Nagymező u. 15.) „Zenei este” került sor, melyen Antal István, a VIII. Nemzetközi Chopin Zongoraverseny zsűritagja dokumentumfilm és lemezfelvételek segítségével tájékoztatót tartott a versenyről.

A LENGYEL KULTÚRA TISZTELETTEL MEGHÍVJA 1970. DECEMBER 7-ÉN, HÉTFŐN, 19.30 ÓRAKOR TARTANDÓ	MŰSORON: TÁJÉKOZTATÓ A VIII. NEMZETKÖZI CHOPIN ZONGORAVERSENY ESEMÉNYEIRŐL
ZENEI ESTRE	TARTJA: ANTAL ISTVÁN ZONGORAMŰVÉS A CHOPIN ZONGORAVERSENY ZSŰRI-TAGJA
LENGYEL KULTÚRA, BUDAPEST, VI., NAGYMEZŐ U. 15.	DOKUMENTUMFILM A VERSENYRŐL ÉS LEMEZFELVÉTELEK A MEGHÍVÓ KÉT SZEMÉLY BELÉPÉSÉRE JOGOSÍT!

December 13-án, vasárnap a Kossuth Rádió késő esti „Álomképek” című műsorában Chopin-, Mendelssohn- és Liszt-műveket játszott. Az adás érdekessége, hogy az összekötő szöveget is Antal István írta és a műsort is ő vezette.

A Vas megyei zeneiskolák tájékoztatója, a „Forrás” című lap írta „Pódium” rovatában:

„A Bartók-évfordulóval kapcsolatos ünnepi megemlékezések, hangversenyek sorozatában kiemelkedő helyet foglal el az a koncert, melyet a szombathelyi Bartók Béla Zeneiskola rendezett 1970. december 14-én.

Péter Miklós, a Művelődésügyi Minisztérium főelőadója ihletett gondolatokkal méltatta a zseniális komponista igazi jelentőségét, a XX. századi egyetemes zenekultúra formálásában betöltött szerepét.

A hangverseny első felében magasrendű élményt jelentett a Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre c. mű előadása, Perjési Katalin és Antal István zongoraművészek új oldalról közelítettek a műhöz. A Szonáta bonyolult ritmikai- és dallamvilága úgy kerülhet közelebb a hallgatóhoz, ha az előadók maximálisan kiaknázzák a mű kamarazenei jellegét. A két zongoraművész lényegretörő felfogása maradéktalanul érvényesült, az ütőhangszereken közreműködő Petrő (sic!) János és Földi Bence teljesítménye nagymértékben hozzájárult a sikerhez.”

1971.

Az 1971-es évet Antal István hangfelvétel készítésével kezdte: a Rádió 22-es stúdiójában Liszt Vándorévek sorozatának első kötetét (Svájc) rögzítette. A felvétel időpontja: január 16. és 18. volt.

Március 11-én élő adásban hatalmas műsort játszott: az MRT szimfónikus zenekarával, Erdélyi Miklós vezényletével Beethoven Esz-dúr és Brahms d-moll zongoraversenyét zongorázta. Kritika helyett ezúttal egy magánlevélből idézek, melyet Bánhegyi Mária,⁴ írt a Brahms-zongoraversenyéről Antal Istvánnak⁵:

„Felhangzott a szobámban a Brahms-zongoraverseny(...). Műsorom nincs, találgattam, ki lehet az előadó. Hogy nálunk ilyen művész nincs, azt tudtam. És megszégyenülve hallottam, hogy de igen is van nálunk ilyen művész! És most kérem, fogadja gratulációm, amit olyan meghatottan küldök, hogy most hozzátenni mást nem is tudok.”

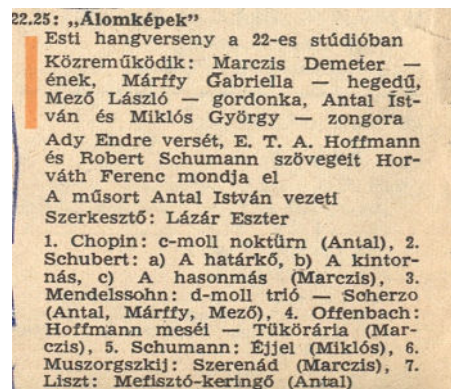
Március 16-án Szegeden a Zeneművészeti Szakközépiskola hangversenytermében Bartók- hangversenyt rendeztek.⁶

Kátai László a Délmagyarországban „Bartók emlékére” címmel írta beszámolóját, melyben a koncert záró számaként elhangzó Szonátára így emlékezett: *„Itt már talán nem is szabad technikáról, vagy megformálásról beszélni: hallgatóság és előadó együtt éltek a hatalmas bartóki emlékmű minden pillanatával..”*

Március 22-én Veszprémben, a Petőfi Színházban Bartók III. zongoraversenyét adta elő a Bp. MÁV Zenekar és Erdélyi Miklós partnereként.

Másnap, március 23-án a Petőfi Rádió élő adásában Hidi Péter hegedűművésszel Mozart C-dúr szonátáját játszotta.

Április 15. Szeged: A Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola Zeneművészeti Tagozata Bartók születésének 90. évfordulójának tiszteletére rendezett tanári

⁴ Bánhegyi Mária az 1948-49-es tanévben volt Antal István növendéke

⁵ A levél fénymásolata a Függelékben

⁶ A műsort lásd a Függelékben

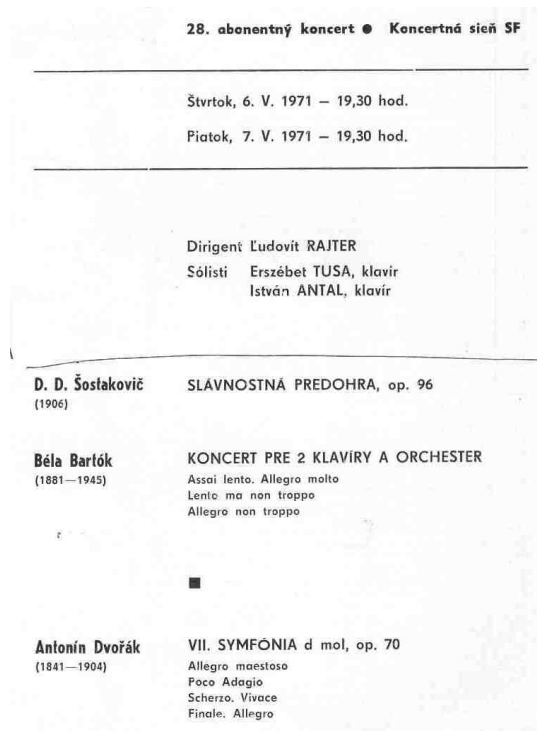
hangversenyt. A szünet után elhangzott a Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre Antal István m.v., A. Perjési Katalin, valamint Avar József és Maklári László f. h. előadásában.

Április 27-én a Zeneakadémián volt Antal István zongoraestje, a következő műsorral:

Haydn:	h-moll szonáta
Schumann:	fisz-moll szonáta
Beethoven:	f-moll szonáta op.57.
Brahms:	Paganini-variációk I-II.füzet

Május 6-án és 7-én Pozsonyban, a Szlovák Filharmónia zenekarával, Rajter Lajos vezényletével, Tusa Erzsébet és Antal István szólójával hangzott el Bartók műve: Concerto két zongorára és zenekarra – a Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre című mű zenekari változata.

Ezt a műsort május 28-án Kassán is előadták.

A TIT augusztus 15-én és 16-án a „Zenélő udvar” c. ismeretterjesztő hangversenyeken Beethoven-műsor előadására kérte fel Antal Istvánt:

Esz-dúr szonáta op.7.
F-dúr (kürt-zongora) szonáta op.17.
Fisz-dúr szonáta op.74. (sic!)
„Apassionata” (sic!) op.57.

Szeptember 13-án, hétfőn került sor arra az esti hangversenyre a Rádióban, melyen Antal István Brahms variációkat játszott: a Paganini változatok I. sorozata mellett elhangzott a változatok egy Haydn témára c. két zongorára írt darab is. A partner Szűcs Lóránt volt.

Szeptember 26-án még egy élő rádiós fellépése volt Antal Istvánnak: Hidi Péterrel a következő hegedű-zongora szonátákat adták elő:

Mozart:	B-dúr szonáta
Schubert:	g-moll szonatina
Schumann:	a-moll szonáta
Debussy:	Szonáta

1972.

Ebben az évben Antal István első hangversenye az „Öt népszerű zenekari hangverseny” sorozatban, a Zeneakadémián volt. Január 29-én Brahms d-moll zongoraversenyét játszotta. A MÁV Szimfonikusok koncertjén a karmester Herbert Blomstedt volt.

Február 6-án az URH adón élő adásban közvetítették hangversenyét. Műsorán a következő művek szerepeltek:

Händel:	e-moll szvit
Haydn:	G-dúr szonáta
Beethoven:	F-dúr szonáta op.54.
Schubert:	D-dúr szonáta

Február 10-én a Lengyel Kultúra és a Magyar Írók Szövetsége emlékestet rendezett Wladyslaw Broniewski költő halálának 10. és születésének 75. évfordulója tiszteletére a Lengyel Kultúra Házában. Közreműködött Kohut Magda és Kozák András színművészek mellett Antal István is.

Március 23-án, az Országos Filharmónia koncertjén Tatabányán, a Népházban a Bánnyász Szimfonikus Zenekar Csajkovszkij-estjén a b-moll zongoraversenyt adta elő. (Vezényelt: Nagy Ferenc.)

Március 28-án a „Találkozás a stúdióban” c. műsor vendége volt a Rádióban.

Április 13-án 19:30-kor kezdődött Hidi Péter és Antal István szonátaestje Debrecenben, az Egyetem Aulájában. Schubert-, Schumann-, Mozart- és Debussy-szonátákat játszottak.

Május 3-án és 7-én hatalmas vállalkozásként Antal István két Beethoven-szonátaestet adott a Zeneakadémián. Az első koncerten 4 szonátát (Esz-dúr op.7., G-dúr op.31., A-dúr op.101., f-moll op.57.), a másodikokon 5 szonátát tűzött műsorra.

Az első koncertről Pernye András a Magyar Nemzetben írt:

„Antal István szerdán Beethoven-estet tartott a Zeneakadémia nagytermében, műsorán négy zongoraszonátával.

Szuverén előadóművész, e fogalom minden pozitívumával és negatívumával együtt. Mindent, amit játszik, sajátjaként ad vissza, nem egyszer szokatlan módon, saját testére szabva és némileg átalakítva. De minden hang a legőszintébben a sajátja. Hallgatóját előbb-utóbb bevonja zenei világába és az ember egy idő után vele megy, mert bízik Antal Istvánban. Csakis olyasmire törekszik, amit meg is tud valósítani. Ha egy mű világa olyan területekre terjed ki, melyek Antal István számára titokzatosnak vagy éppen megközelíthetetlennek tűnnek, ő a mű határait szűkebbre vonja és ezen belül dolgozza ki az egyes részletek egymáshoz való viszonyát. (Ezt neveztük az imént „átalakításnak”). Mindezen felül Antal István a rögtönzőművészek fajtájába tartozik, erősen alá van vetve a pillanatnyi hangulatnak – de ha a teremtő pillanat bekövetkezik, varázslatossá válik. Többnyire azonban bizonyos időnek kell eltelnie ahhoz, hogy a közönség ösztönösen kitapintsa Antal István zenei világát és abban otthonosan el tudjon helyezkedni.

Az Esz-dúr szonáta (op.7.) első tétele még magán hordozott valami esetlegességet, valami ritmikus és agógikus tisztázatlanságot – legalábbis a hallgató így érezte. De aztán a lassú tételben, még inkább a harmadik tétel moll középházában már otthon voltunk. A közönséggel való kontaktus létrejötté alapvető változást hozott zongorázásának hangzásképeiben is. Ha eleinte még voltak odacsapott akkordok, ettől kezdve magvas és tömör, színes és érzékeny hangzásban volt részünk. Még további emelkedést hozott a G-dúr szonáta (op.31. No.1.), mely egyben a koncert csúcspontjának tetszett. Az első tétel játékos szépséggel szól és egyben meghatározta az egész mű alaphangját, nagyszabású humorát, melybe itt-ott mintha az ironia is beleszendülne. Utóbbira mutat a koloratúra-kadenciákkal gazdagon ékített olaszos operaté-

ma, mely fokról fokra díszesebb öltözetben tér vissza. Az utolsó tétel éppúgy, mint az A-dúr szonáta (op.101.) első tétele, erősen Schuberthez közelített, de a közelítés egyáltalán nem áll szemben e tételek karakterével. Talán a közismert Appassionata – a koncert záródarabja – sikerült a legkevésbé. Ennek ellenére minden jelenlevő úgy érezte, hogy az est során valóságos zenei élménnyel lett gazdagabb.”

A Muzsika 1972. júliusi számából, Lampert Vera cikkéből idézek:

„...Antal István második Beethoven-estjén pontosan a hangulat diktálta, az improvizációhoz közelítő oldott előadásmód uralkodott. Ez ugyan lehet életkori adottság is, (...) de sokkal inkább alkati adottság (...) Már maga a műsorválasztás is nagyvonalú gesztus Antal István esetében, aki gazdag repertoárból választotta ki műsorának egyetlen zeneszerzőjét, Beethovent, és annak félkötetnyinél is több, eléggé esetlegesen válogatott szonátáját. Érezhetően nagy holdudvara volt ennek a műsornak, s bár nem mindegyik műhöz illett a rögtönzés-szerű szabad, szuverén értelmezés, mégis, igen magas szintű muzsikálást hallhattunk. A Fisz-dúr szonáta II. tételének csapongó szárnyalása, a furcsa F-dúr szonáta (op.54.) rendkívül széles felületekkel, de minimális tematikus anyaggal dolgozó, valóban képlékeny anyaga, vagy az utolsó beethoveni zongoraszonáta-tétel, az Arietta egyre éteribb szférákba emelkedő variációs sora ritkán szólal meg ilyen őszinte, spontán, magávalragadó tolmácsolásban.”

Június 25-én Szombathelyen, a Romkertben („Zenélő udvar”) Csajkovszkij b-moll zongoraversenyének szólistája volt. A koncerten a Szombathelyi Szimfonikus zenekart Petró János vezényelte.

ZENÉLŐ UDVAR

1972. JÚNIUS 25-ÉN (ROSSZ IDŐ ESETÉN 26-ÁN) ESTE 8 ÓRAKOR
A LEÁNYKOLLEGIUM UDVARÁN (ALKOTMÁNY U. 1.)

SZOMBATHELYI SZIMFONIKUSOK

VEZÉNYEL:

PETRÓ JÁNOS

KÖZREMŰKÖDNEK:

ANTAL ISTVÁN

KOSSUTH-DÍJAS
ZONGORAMŰVÉS

SÓLYOM-NAGY SÁNDOR

LISZT-DÍJAS
OPERAÉNEKES

SZOMBATHELYI HALADÁS FÉRFIKAR

KARIGAZGATÓ

NÉMETH ISTVÁN

Jegyek válthatók 20, 15 és diákjegy 8 Ft-os áron a Központi Jegyirodában, (Mártírok tere 1. Telefon: 12-579).

Július 1-jén Beethoven c-moll zongoraversenyéből készített rádiófelvételt. Az MRT Zenekar dirigense Oberfrank Géza volt.

Július 12-én stúdiókoncerten is elhangzott a produkció, melyet a Rádió elnöksége is kiemelkedőnek tartott.

*„Antal István zongoraművész
Budapest*

*A Magyar Rádió és Televízió elnöksége több
évtizedes zongoraművészi munkásságáért, kie-
melve Beethoven c-moll zongoraversenyének
kiváló színvonalú tolmácsolását*

*N Í V Ó D Í J B A N
részesíti.*

További jó munkát, sok sikert kívánok.

Budapest, 1972. november 3.

*Tömpe István
elnök”*

Július 28-án a Kossuth Rádió „Házimuzsika” című műsorában zongorázott. Augusztusban három estén lépett fel a „Zenélő udvar” koncertjein. (Szentháromság tér 1.) A három Beethoven-est műsora azonos:

cisz-moll „Mondschein” szonáta op.27. No.2.

F-dúr (kürt-zongora) szonáta op.17.

An die ferne Geliebte dalciklus op.98. (Gáti István énekművésszel)

f-moll „Appassionata” szonáta op.57.

A koncerteket a TIT rendezte „Beethoven és Budavár” címen.

Szeptember 24-én a Rádió nyilvános hangversenyt rendezett a zebegényi Szőnyi István Múzeum kertjében. A szerkesztő Czigány György, Antal István szereplőtársa Tarjáni Ferenc kürtművész volt.

Szeptember 26-án a „Találkozás a stúdióban” című műsorban Zsoldos Péter vendége volt Antal István.⁷

Október 2-án a 22-es stúdióban „Kurtág György: Nyolc zongoradarab” című műsorban működött közre.⁸

November 20. és 24. között vette lemezre a Rottenbiller utcai stúdióban Brahms és Schumann fisz-moll szonátáit. Az elkészült lemez száma SLPX 11647.

Novemberben Antal István Romániában járt. 19-én délelőtt és 20-án este Aradon lépett fel Beethoven Esz-dúr zongoraversenyének szólistájaként. A városi Filharmónia zenekarát Eliodor Rau vezényelte.

⁷ A beszélgetésből dolgozatomban több helyen idézek

⁸ Lásd a bemutatókról szóló fejezetet

November 21-én Sibiu városában, Henry Selbing vezényletével Liszt A-dúr zongoraversenyét játszotta.

FILARMONICA DE STAT SIBIU

SALA TEATRULUI DE STAT
MĂRȚI, 21 noiembrie 1972
Concert educativ ora 17 Seara, ora 20,30

Concert simfonic

DIRIJOR
HENRY SELBING
Artist emerit

SOLIST (pian)
Istvan Antal
Budapesta
Distins cu Ordinul „Franz Liszt“

IN PROGRAM:

D. POPOVICI:	„Codex caioni“
LISZT:	Concertul pentru pian și orchestră Nr. 2 în La-major
BRUCKNER:	Simfonia a IV-a „Romantica“ — Allegro molto moderato — Andante — Scherzo — Allegro moderato

8

STAGIUNEA 1972/1973

November 24-én Iasi-ban szólóestet adott a következő műsorról:

Beethoven:	f-moll szonáta op.57. c-moll szonáta op.111.
Chopin:	f-moll ballada op.52. fisz-moll polonéz op.44.

December 31-én a Petőfi adó délelőtti, nyilvános adásában Johann Strauss Kincskerin-gőjét játszotta Dohnányi átiratában. A műsorban Schubert Indulók is szerepeltek. A négyke-zes művekben Antal István partnere Fellegi Ádám volt.

1973.

Január 29-én Jászberényben, a Zeneiskolában Chopin műveket játszott. A műsort Szücs Lajos ismertette.⁹

1973. február 6-án Antal István zongoraestet adott a Zeneakadémián. A Zongorabérlet második sorozatának második hangversenyét Kocsis Zoltán és Ránki Dezső hangversenye fogta közre.

1973. január 13., szombat este 1/28 óra

Kocsis Zoltán

BACH: Tizenöt kétszólamú invenció

BEETHOVEN: D-dúr szonáta, op. 10, No. 3.

KÜRTÁG GYÖRGY: Nyolc zongoradarab

BARTÓK: Szonáta

1973. február 6., kedd este 1/28 óra

Antal István

CHOPIN-ESTJE

c-moll nocturne

Négy mazurka:

C-dúr

f-moll

H-dúr

d-moll

h-moll szonáta

cisz-moll scherzo

f-moll ballada

fisz-moll polonaise

1973. február 15., esütörtök este 1/28 óra

Ránki Dezső

BEETHOVEN: G-dúr szonáta, op. 31, No. 1.

CHOPIN: Két ballada

g-moll

F-dúr

SCUHBERT: Három zongoradarab

Wanderer-fantázia

Juhász Előd írása az Országos Filharmónia Műsorfüzetéből (1973. 9. szám):

„Kizárólag Chopin műveiből állította össze a programot Antal István legutóbbi zeneakadémiai koncertjén. Nem is a legnépszerűbb darabok közül választott – ami mindig művészi igényességre vall. Kitűnő formában zongorázott! Mindvégig érezhettük ennek a jó diszpozíciónak a hatását, még olyan helyeken is, ahol az elképzelések megvalósítása nem volt maradéktalan.

A műsort kezdő c-moll nocturne szépen, színekben gazdagon hangzott el, de – úgy tűnt – túl sok pedált használt az előadó, így a harmóniaváltások némileg összefolytak. A C-dúr és az f-moll mazurkát játszotta ezután Antal István, igazi Chopin-hangulatot teremtve. Különösen az f-moll mazurka életre keltése tetszett: igazi, a szó legnemesebb értelmében vett nagyvonalú romantikus tolmácsolásnak tapsolhattunk! S ez a két jelző – nagyvonalú és romantikus – a hangversenyen szereplő többi mű előadását is jellemezte. Antal István teljesen birtokolja a zongorairodalom romantikus világát, stílusát, s csaknem mindig meg is győz felfogásáról, mely nem túlzó, bombasztikusságra, vagy érzelmességre törekvő, hanem kiegyensúlyozott. Persze ez összefér az érzelemgazdagsággal, elég ha példaképpen a d-moll prelúd és a h-moll szonáta újraköltését említjük. Ez utóbbiban különösen gazdagon bontakozott ki a zongoramű-

⁹ Szücs Lajos az 1967-68-as tanévben Antal István növendéke volt

vész előadói fantáziája, koncepciója. A mű minden egyes üteméről, hangjáról van elképzelése, s a kis, változó hangulatú részletek összefogásáról sem feledkezik meg. Még pontosabban fogalmazunk, ha a kisebb és nagyobb „jelenetek” szerves egységét hangsúlyozzuk, és nem is csak a szonáta esetében.

Három nagyobb szabású, emlékezetes Chopin-kompozíciót hallhattunk a koncert második részében: a cisz-moll scherzót, az f-moll balladát és a fisz-moll polonaiset. Megtoldhatnánk a sort a ráadásul hallott művekkel (Chopin: a-moll etűd, Haydn: h-moll szonáta I. tétel, Paganini: E-dúr etűd-átirat) is. Nem merném írni, hogy a megszólaltatások kivétel nélkül hanglemezre kívánczok voltak volna, hiszen egy-egy pontatlanság, pillanatnyi feszültségcsökkenés ezt nem engedné meg. Viszont az összhatásról szólván már feltétlenül Antal István produkcióinak ihletettségét kell kiemelnünk. Csak az rontotta az est hangulatát-élményét, hogy – érthetetlen módon – rosszul hangolt zongora állt a művész rendelkezésére. Persze, lehet, hogy ez már olyan állapotban levő hangszer, melyen a legjobb hangoló sem segíthet.”

Három nappal később, február 9-én a Filharmónia felkérésére a Trial Bemutatóteremben (V. Tanács krt. 22-24.) két Chopin-mazurkát és egy Liszt-etűdöt játszott.

Február 24-én a Rádió élő koncertjén (URH-adó 15:25) Hidi Péter hegedűművésszel hegedű-zongora szonátákat adott elő. Händel: E-dúr szonáta, Mozart: B-dúr szonáta K.454. és Brahms: A-dúr szonáta volt műsoron.

Március 18-án, vasárnap szintén az URH-adón került sor Antal István koncertjére.

Műsora:

Mozart:	Esz-dúr variációk K. 353.
Beethoven:	G-dúr szonáta op.31.
Schumann:	fisz-moll szonáta

Májusban több hangversenyt adott Ruha Istvánnal, a fantasztikus tehetségű erdélyi hegedűművésszel. A műsor majdnem mindenütt azonos volt:

Tartini:	Ördögtrilla szonáta
Beethoven:	c-moll szonáta op.30. No.2.
Brahms:	d-moll szonáta

Helyszínek voltak: május 16. Pécs, Liszt-terem
május 17. Szeged, Tömörkény István Zeneművészeti Szakközépiskola
május 18. Szombathely, Bartók Béla Zeneiskola
május 21. Sopron, Liszt F. Művelődési Ház

Szombathelyi koncertjükről a Vas Népe május 26-i számában megjelent beszámolójából idézhetek. Tibold Iván írta:

„Ruha István és Antal István szonátaestje

Május 18-án, pénteken este a szombathelyi zeneiskola nagytermében hallottuk Ruha István hegedűművész és Antal István zongoraművész szonátaestjét.

A két neves művész ez alkalommal másodízben találkozott Szombathelyen, s emlékezetes koncerttel ajándékozta meg a nagyszámú közönséget.

Bevezetőül Mozart C-dúr szonátája hangzott el, melynek különösen második, lassú tételére emlékezünk szívesen vissza. Beethoven c-moll szonátája egyike azoknak a remekműveknek, amelyekben a nagyformátumú szerkesztésmód párosul rendkívüli kamarazenei finomságokkal. E követelmények tökéletes megvalósítását hátrányosan befolyásolta a rendelkezésre álló zongora kifogásolható minősége, és a terem túlságosan fojtott akusztikája. (Ugyanez a mű soproni szonátaestjükön – május 21-én – is elhangzott - kitűnő körülmények között, maradéktalan megvalósításban.)

*Szünet után Brahms d-moll szonátáját szólaltatták meg átütő sikerrel. A közönség hosszantartó vastapssal köszönte meg a két művész önfeledt, őszinte muzsikálását. Az ünnep-
lést Ruha István és Antal István négy ráadással hálálta meg.*

Bízunk abban, hogy legközelebbi szombathelyi fellépésükön azok is részesülhetnek a két művész nyújtotta élményben, akik a nagy érdeklődés miatt belépőjegy nélkül maradtak.”

Május 22-én „Találkozás a stúdióban”. A délutáni élő adás vendége Ruha István és Antal István volt, a szerkesztő pedig Nemes András.

Május 24-én a Zeneakadémián a Magyar Állami Hangversenyzenekart Breitner Tamás vezényelte. Az est szólistája Antal István, aki Csajkovszkij b-moll zongoraversenyét játszotta. (Tavaszi bérlet B sorozat)

Július 25-én a Kiscelli Múzeumban kamaraestet rendezett a Filharmónia. Antal István mellett Ruha István és Mező László működött közre. Beethoven g-moll szonátáját (op.5. No.2.), Brahms d-moll szonátáját és Mendelssohn d-moll trióját adták elő.

Szeptember 13-án Beethoven G-dúr zongoraversenyét játszotta Halle-ban, a Hallei Filharmonikusok dirigense Olaf Koch volt.¹⁰

Október 6-án Liszt-művek előadási problémáival foglalkozó szemináriumot vezetett Pozsonyban .

November 21-én a Postás Szimfonikus zenekar hangversenysorozatában (Remekművek - I. bérleti hangverseny) Liszt A-dúr zongoraversenyének volt a szólistája. Az est karmestere Fejér György volt.

November 29-én a Zeneakadémián Antal István szólóestet adott . A koncert a Zongora bérlet I. sorozatában került megrendezésre, kiváló előadók közreműködésével.

December 9-10. Arad: Antal István Nicolae Boboc dirigálásával Brahms B-dúr zongoraversenyét játszotta.

Kritika aVörös Lobogó (Arad) 1973. december 11-i számából:

„Nicolae Boboc érdemes művész vezényelte az aradi szimfonikus zenekart a december 9-10-i hangversenyen. Közreműködött Antal István Liszt-díjas zongoraművész (Magyar Népköztársaság)

...Antal István az európai zenei élet egyik kiválósága, kisebb-nagyobb megszakításokkal évadonkénti vendége az aradi Kultúrpalotának. Lelkes, dinamikus játéka mindig nagy közönséget vonz. Ez alkalommal Brahms második zongoraversenyét tolmácsolta komoly átéléssel. (...) Brahms ebbe a műbe beírta mindazt, amit a zongoráról tudott, s amivel a hangszer a zenekar legértékesebb tagjává avatta, anélkül, hogy a zenekar hatását egy pillanatra is csökkentette volna.

Az előadónak valóban mindent tudnia kell a hangszer kvalitásairól, hogy e mű tolmácsolására vállalkozzék. Antal István játéka kétségkívül amellet tanúskodott, hogy a művész kitűnő ismerője nemcsak hangszerének, de a brahmsi muzsika titkainak is. Korát meghazudtoló energiával játszotta a legnagyobb alaposággal begyakorolt kompozíciót, s a termet zsúfolásig megtöltő hálás közönség tapsa méltó jutalmul szolgált játékának. Hogy a zenekari kíséret is sikerült, annak mindannyian szívből örvendünk.” (Pávai Gyula)

1973. Szeptember 27., csütörtök
este 1/8 órák

Anda Géza

BACH: c-moll partita
CHOPIN: b-moll szonáta
RAVEL: Valses nobles et sentimentales
SCHUMANN: Kamevél

Október 19., péntek
este 1/8 órák

Ránki Dezső

BEETHOVEN: Fis-dúr szonáta, op. 78.
SCHUMANN: C-dúr fantázia
BARTÓK: Három burleszk
Szvit, op. 14.
LISZT: Dante-szonáta

November 29., csütörtök
este 1/8 órák

Antal István

HAYDN: G-dúr szonáta
SCHUMANN: Humoreszk
BRAHMS: fis-moll szonáta
BEETHOVEN: Diabelli-variációk

December 8., szombat
este 1/8 órák

Philippe Entremont

BACH: B-dúr partita
MOZART: D-dúr szonáta, K. 576.
BRAHMS: Variációk és fuga egy
Händel-témára
DEBUSSY: Öt prelúd
PROKOFJEV: II. szonáta

¹⁰ A műsort lásd a Függelékben

1974.

Január 12-én kamarapartnerével, Hidi Péterrel a Rádió 3. műsorában, élő adásban Corelli A-dúr szonátája mellett Mozart e-moll és Beethoven a-moll hegedű-zongora szonátáját játszotta Antal István.

Április 2-án a Filharmónia felkérésére a Munkaügyi Minisztériumban (V. Szabadság tér 15.) Liszt Paganini-variációit (sic!) és XI. magyar rapszodiáját adta elő.

Április 5-én a Rádió élő adásában Bartók-, Beethoven-, Brahms-, Liszt-, Ravel-, Debussy- és Chopin-művek eljátszására kérték fel.

Április 29-én Leninvárosban Tarjáni Ferencel adott közös koncertet a Művelődési Házban.

Május 7-én Zsoldos Péter vendége volt a Rádióban, a „Találkozás a stúdióban” című műsorban.

Júniusban Franciaországban, ősszel pedig az NDK-ban vett részt nemzetközi zongoraverseny zsűrijében.

December 17-én a Veszprémi Petőfi Színházban Veszprém Város Szimfonikus Zenekarával (karmester: Zámbo István) Beethoven G-dúr zongoraversenyét adta elő.

1975.

Február 10-én Antal István a Filharmónia koncertjén szerepelt Kaposváron, a Tanítóképzőben.

Február 27-én, csütörtökön az MTA Kongresszusi termében Gáti Istvánnal Mozart-, Schubert- és Mahler-dalokat adtak elő a Magyar Rádió „A dalirodalom remekei” c. koncertsorozatának keretében.¹¹

Március 23-án, vasárnap a Rádió 3. műsorában sugárzott „Délutáni hangverseny”-en Antal István műsora a következő volt:

Schumann:	Humoreszk
Schubert.	D-dúr szonáta op.53.
Chopin:	h-moll szonáta

Április 5-én a Szombathelyi Szimfonikus Zenekar hangversenyén („Hangversenytermet megnyitó ünnepi díszhangverseny”) Antal István Liszt A-dúr zongoraversenyének szólistája volt. (A műsorban Kossuth-díjasként hirdetik!)

Néhány sor Horváth Rezső „Új hangversenyterem Szombathelyen” c. írásából (Muzsika, 1975. június):

„Az est szólistája: Antal István nagyvonalú, művészileg tökéletesen kiérett előadásban szólaltatta meg a zongoraversenyt, fiatalos életerővel és lendülettel sikeresen törve újabb és újabb csúcspontok felé.”

SZOMBATHELYI SZIMFONIKUS ZENEKAR

VEZÉNYEL:
PETRÓ JÁNOS

KÖZREMŰKÖDIK:
ANTAL ISTVÁN
KOSSUTH-DÍJAS

SIMÁNDY JÓZSEF
KOSSUTH-DÍJAS, KIVÁLÓ MŰVÉSZ

A
SZLOVÁK FILHARMÓNIA KÓRUS
KARIGAZGATÓ:
JAN MARIA DOBRODINSKY

A SZOMBATHELYI HÁMÁN KATÓ ISKOLA
KODÁLY - KÓRUSA
KARIGAZGATÓ:
HADIKNÉ ÉRDY ÉVA

MŰSOR

ERKEL FERENC: ÜNNEPI NYITÁNY
LISZT FERENC: A-DŰR ZONGORAVERSENY
KODÁLY ZOLTÁN: PSALMUS HUNGARICUS

¹¹ Műsört lásd a Függelékben

Április 7-én és 9-én a Rádió 6-os stúdiójában Gáti Istvánnal hangfelvételt készítettek.

Április 13-án volt a Zeneakadémián Antal István Beethoven-estje. A koncert, melyen négy szonátát játszott a Zongorabérlet II. sorozatában került megrendezésre, többek között Maurizio Pollini Schumann-Chopin estjét követve.

Magyar Nemzet 1975. április 19. Pernye András írásából idézek:

„Antal István zongoraestje örömmel várt, szép művészi teljesítmény volt. (...) Válogatásával a művész nem tett engedményt a közönségnek: nem a közismert műveket szólaltatta meg; nem tett engedményt saját magának sem: a nehézségek halmazát vállalta. Így a programválasztás vallomásnak hatott, aminek őszinteségét valójában a művek tolmácsolása mutatta meg.

Antal István zongorajátékának számos, jellegzetes vonása közül talán elsőként muzsikálásának rendkívüli érettségét kellene említeni. Ebben évtizedek előadói praxisa, évtizedek zenei s emberi élményei koncentrálnak. Játékában az inspiráció pillanatnyisága mellett ezért az állandóság, az elképzelés már-már végleges meghatározottsága is mindvégig érezhető volt. Ez utóbbi legerősebben talán a szonáták tételeinek, s a tételek egymáshoz kapcsolásából kibontott nagyformáknak ökonomikus építkezésében nyilatkozott meg. Pedig éppen ezekben a szonátákban maga Beethoven is a formálás problémáival, új utak felfedezésének roppant nehézségeivel küzdött. A szokatlan és összetett, gyakran monumentálissá fokozott formák plasztikus, zeneileg hiteles megvalósításával a zongoraművész a művek tolmácsolásának egyik legjelentékenyebb, legsúlyosabb problémáját oldotta meg – kitűnően. A hangzó, időben elénk rajzolódó architektúra részleteiben is gondosan megmintázott, technikai eszközeiben példásan megvalósított, intellektuális összefogottságában kiemelkedő adottságokról tanúskodó volt. Antal István Beethoven-játékának mindezek az értékei mégis a művészi mondanivaló őszintesége és szuggesztivitása, a Beethoven-zenét személyessé varázsoló hangja révén váltak valóban jelentőssé. A teljes hangverseny szép műsorából külön is meg kell emlékezni a félelmetes-monumentális Hammerklavier-szonáta megszólaltatásának hatalmas teljesítményéről, s az estnek talán legszebben, legtöretlenebbül tolmácsolott számáról, a c-moll szonátáról.”

Ugyanerről a hangversenyéről írt Sz. Farkas Márta az OFM 1975. 20. számában:

„Antal István ahhoz a magyar pianista-nemzedékhez tartozik, amelynek reprezentánsai manapság alig-alig vállalják a hangversenyen való közreműködést. Kétségtelen, hogy ennek a visszahúzódnak sokféle oka lehet – kétségtelen az is, hogy ennek mindannyian vesztesei vagyunk. Fiatalságunkkal valóban igen sokat tudnak; tudhatják-e vajon mindazt, amit az évtizedek, az élmények sokasága, a szüntelen művészi munka érlel meg igazán? Antal István hangversenyének műsora – a tehetség és képzettség mellett – emberi-művészi érettséget is megkövetelt. Ennek a programnak egy-egy számát sok zongoraművészünk szívesen játssza. Azonban ilyen sorozat (...) tolmácsolását őszinte meggyőződéssel és felelősséggel mégis csak olyan előadó vállalhatja, aki előtt nem ismeretlenek a művészetnek nagy krízisei sem. Hiszen valamennyi megszólaltatott mű a formálás és a kifejezési vágy, a valóság és a lehetetlen, az elképzelés és a realizálás feloldhatatlannak látszó ellentmondásával küszködik. Ezekben a kompozíciókban nincsenek hatásos és spontán megragadó zenei ötletek, nincsenek maguktól megrajzolódó formák, nincsenek látványos pianisztikus bravúrok. Van azonban zongoratechnikai virtuozitás, amely nem a csillogást, hanem a kifejezés intenzitását szolgálja, van formálás, mely az előadót épp úgy kínozza, mint ahogy az alkotót gyötörhette, s vannak zenei gondolatok, melyek expresszivitásukkal, végtelen érzelmi távlataikkal vonzzák bűvkörükbe a hall-

gatót. A választott s igen nehéz utat Antal István a nehézségeket ismerően és leküzdvé járta végig. Az F-dúr szonáta tolmácsolása mintha még túlzottan feszült és izgatott lett volna; az A-dúr szonáta már monumentális építkezésével, mondanivalójának differenciáltságával hatott; a c-moll szonáta pedig őszinte, poézisben gazdag, igaz emberi vallomásként szólalt meg. A legteljesebb elismerés illetheti a művészt a Hammerklavier-szonáta előadásáért: a mű monumentális, érzelmi-formai összetettsége, gyötrődő és újat teremtő alkotóművészete, a zongorajáték és a szonáta-műfaj végletes tágitásának hatalmas kísérlete autentikusan és meggyőzően rajzolódott meg a hallgatóság számára. – Antal István játékában az intellektuális és pianisztikus adottságok s a mondanivaló érettsége teremtette meg azt az összefonódó egységet, amit követendő példának is tekinthetünk. Nem véletlen, hogy a méreteiben is monumentális hangversenyt még ráadást követelő tapsok követték: a közönség megérezte és méltányolta Antal István interpretáló művészetének jelentőségét s sajátos értékét.”

Lampert Vera írása a Muzsika 1975. júniusi számából:

„Antal István Beethoven-estje a művész kitűnő diszpozíciójában, április 12-én (sic!) zajlott le. Az egyik legkülönösebb kísérlet-szonáta, a kéttételes F-dúr (op.54.) nyitotta a hangversenyt: elsőrangú bevezetés művészek-közönségnek a Beethoven-szonáták probléma- és hangzásvilágába. Ezután már a sűrűje következett: három mű az utolsó zongoraszonáták közül. Az A-dúr szonáta (op.101.) kezdetének hangvétele Antal István zongorázásának lényegével a legrokonabb, vagyis azzal a törekvéssel, hogy folyamatában-keletkezésében mutassa meg a műveket. Az A-dúr szonáta I. tételének elgondolkodva kibontakozó főtémáját éppen egy ilyen előadás tudja életre kelteni. A többi tétel előadása méltó volt a kongeniális kezdethez. Közülük is kiemelkedik a II.-é, amely leplezetlenül visszaadta a tétel érdes és szögletes hangját. A c-moll szonáta (op.111.) szaggatott, darabos I. tétel után az Arietta második felében kaptunk ismét szép, impresszionisztikus hangzáseffektusokra emlékeztető megoldásokat. Művészete magaslatán állott Antal István a mindenkori zongoristafeladatok egyik maximumát jelentő Hammerklavier-szonátában. Tökéletes erőnlét, koncentráció, magas színvonalú technikai megoldás jellemezte az előadást, amelynek legemlékezetesebb részlete az igen érzékenyen, sok távolba mutató színnel és intonációval megszólaltatott lassú tétel marad.”

Április 30-án a dorogi Erkel Ferenc Zeneiskolában volt a „Házimuzsika Dorogon” c. rádióműsor helyszíne. Az adásban Antal István ismét Gáti Istvánnal közösen lépett fel.

Május 5-én a Magyar Tudományos Akadémián a Filharmónia felkérésére a következő Liszt-műveket játszotta: a Magyar történelmi arcképekből a Széchenyi István című darabot, valamint a Csárdás obstinée-t és XI. magyar rapszódiaát.

Július 1-jén élő adásban, az MRT zenekarával, Medveczky Ádám vezényletével Rachmaninov c-moll zongoraversenyét szólaltatta meg.

November 25-én a Petőfi adó „Örökzöld dallamok” c. műsorában Johann Strauss-Dohnányi: Kincskeringőjét zongorázta.

Az Országos Filharmónia december 1-jén és 2-án három vidéki koncertre kérte fel Antal Istvánt: Miskolc, Diósgyőr és Ózd voltak a helyszínek.

December 15-én, a „Mesterbérlet”-ben került sor a következő szólóestre a Zeneakadémián az alábbi műsorral:

Haydn:	h-moll szonáta
Schumann:	fisz-moll szonáta
Brahms:	Variációk egy Paganini-témára
Brahms:	fisz-moll szonáta

Pándi Mariann írta a Magyar Nemzet 1975. december 20-i számában:

„Antal István zongoraestjének gyönyörű műsora (...) a zongoramuzsika kedvelői számára igazi szenzációt ígért. Kitűnő zongoraművészünk igen jó diszpozícióban muzsikált hétfő

este. Számos, közismert művészi erénye között ezúttal ismét a kifejezés célratoró tömörségét méltányolhattuk.

Ritka a hozzá hasonló szűkszavú művész, aki önmagából a lehető legkevesebbet óhajtja kifejezni, mindent az alkotó tolmácsaként közöl, szinte személytelenül; annál értékesebbek azok az elesett pillanatok, amikor mégis elárul valamit érzelmeiből, nyilvánvalóan akarata ellenére. Antal István arra hivatott, hogy súlyos mondanivalók tolmácsa legyen: ezért különösen alkalmas Brahms műveinek megszólaltatására, de igen illik Haydn szemérmesen szűkszavú világához is ez az előadói stílus.

Az est igazi nagy produkcióját Brahms fisz-moll szonátája jelentette. Arról, hogy milyen hihetetlen zongoratechnikai követelményekkel kell szinte ütemről ütemre megbirkóznia, Antal István nem adott látványos beszámolót. De a középkori Minnesäng dallamkincséből idéző lassú tételben és a reá következő, ugyane dallamból kialakított scherzóban felejthetetlen szépségeket tárt fel, a négy tételt pedig impozáns egészé sikerült összefognia. A „sokból egyet”, minden variációs szerkesztés általános elve különösképpen jól illeszthető Antal István elemzésre hajlamos előadói programjába: ezért sikerült most is oly meggyőző egységet kialakítania Brahms lenyűgöző Paganini-változataival. Schumann fisz-moll szonátájának különösen első két tétele volt magával ragadó, a scherzo és finálé interpretációja kevésbé győzött meg.”

December 20-án késő este a Rádió 6-os stúdiójában négy Liszt-dalátiratból készített hangfelvételt:

Beethoven:	Adelaide
Schubert:	A hullámok hátán
Schumann:	Tavaszi álom
Mendelssohn:	A dalnak lenge szárnyán

1976.

Január 11-én vasárnap hangzott el a Kossuth Rádióban a „Házimuzsika Szombathelyen” c. adás. A helyszín a Bartók-terem volt, a közreműködők között ott volt Antal István is.

Február 4-én újra elkészítette a Liszt dalátiratok felvételét.

Március 12-én, a Zeneakadémián Németh Gyula vezényelte az MRT Szimfonikus Zenekarát. Liszt Esz-dúr zongoraversenyének szólistája Antal István volt. („Öt ifjúsági hangverseny”) A műsort másnap, március 13-án megismételték a „Nemzetek zenéje – Magyar est” című középiskolai hangversenybérlet keretében.

Április 30-án Sárváron, a Nádasdy Vár Dísztermében a Kodály vonósnégyes hangversenyén Schubert Pisztráng-ötösét adta elő. A műsorismertető Fasang Árpád volt.

Május 14. és 31. között volt Lipcsében az V. Nemzetközi Bach-verseny. Antal István a zongoraverseny zsűritagja volt.

Július 20. és augusztus 4. között a Budapesten rendezett Bartók Szeminárium tanára volt.

Augusztus 9-én, a Zenélő Udvar című sorozatban két Chopin- és két Liszt-darabot játszott. (Chopin: h-moll szonáta, f-moll ballada, Liszt: Mefiszto keringő, Don Juan-parafrázis)

Október 16-án lett volna a Szombathelyi Szimf. Zenekar stúdiókoncertje, amit Petró János karmester a zenekar túlterheltségére hivatkozva lemondott. (Brahms d-moll zongoraverseny lett volna műsoron!)

Október 19-én „Találkozás a stúdióban”. A Petőfi adón 15:36-kor kezdődött programban Antal István Zsoldos Péter vendége volt.

1977.

Február 2-án a Magyar Rádió Beethoven-ciklusának keretében (a szerző halálának 150. évfordulója alkalmából), az MTA Kongresszusi termében Antal István a Diabelli-variációkat (op.120.) adta elő. A koncert második felének műsorán az Esz-dúr szeptett (op.20.) szerepelt. Előadták: Horváth László, Friedrich Ádám, ifj. Hara László, Farkas J. Ferenc és a Tátrai vonósnégyes tagjai.

Március 13-án indult a Magyar Rádió rendezésében az öt héten keresztül tartó „Beethoven Műveltségi Verseny”. A zsűri tagjai voltak: Tátrai Vilmos, Vaszy Viktor, Kroó György, Antal István és Kovács János.

Március 14-én Debrecenben, a Zeneművészeti Főiskolán adott szólóestet. Műsorán Brahms-keringők mellett a C-dúr szonáta op.1. és Beethoven két szonátája szerepelt (G-dúr szonáta op.31. No.1., C-dúr szonáta op.53.)

Március 30-án a Zeneakadémián rendezett koncertjének is ez volt a műsora. A Magyar Nemzetben (1977. április 2.) Pándi Mariann így írt erről:

„Antal István zongoraestjének már pusztá műsorlapja azt a bölcsen kialakított szimmetriát, esztétikailag is jóleső arányosságot mutatta, amely a kitűnő művész előadásában hiánytalanul megvalósult. Két Brahms-, és Beethoven-művet játszott, mindkét szerzőtől először egy könnyedebb hangú kompozíciót, amelyet egy súlyos veretű C-dúr szonáta (...) követett.

A remek művészi erőnlét, a mindvégig kifogástalanul megvalósult koncepció és játszi könnyedséggel legyőzött technikai nehézség elengedhetetlen feltétele ugyan a színvonalas előadásnak: mégsem ezek a vonások méltathatóak elsősorban Antal István zongorázásában, hanem az egyéniség, amely egész produkciójára jellemző. „Íme, egy férfi!” – mondotta Napoleon, amikor Goethét bemutatták neki Erfurtban. Antal István leül a zongorához és már az első pillanatokban megéreztetni hallgatóságával, hogy egy jelentős ember készül jelentős mondanivalóra. Magvasan zengő zongorahang, kereken és arányosan formált kifejezés, tüéles ritmika, mintegy mellékesen, sohasem hivalkodóan megnyilatkozó virtuozitás, tűnődő, bölcs humor, pátoszt fékezni tudó, szemérmes líra, erős kézzel és mégis gyengéden rajzolt dallamok maradó emléke marad meg erről a nagyszerű hangversenyről.“

Június 14-én a Zichy-kastélyban Liszt A-dúr zongoraversenyét játssza a Magyar Állami Hangversenyzenekarral, Breitner Tamás vezényletével az „Óbudai estek” című sorozatban.

Augusztus 29-én Keszthelyen, a Festetics Kastélyban tavaszi műsorát (Brahms, Beethoven) adja elő ismét.

KESZTHELY
HANGVERSENYEK
A FESTETICS
KASTÉLYBAN

1977. augusztus 29-én,
hétfőn 20 órakor

Am 29. August, 1977.
Montag um 20 Uhr

Antal István
zongoraestje

István Antal
Klavierkonzert

BRAHMS: Walzern
Sonate für Klavier C-dúr, op. 1.

BEETHOVEN: Sonate für Klavier G-dúr, op. 31. No. 1.
Sonate für Klavier C-dúr (Waldstein), op. 53.

Október 4-én „Találkozás a stúdióban”. A házigazda Boros Attila; vendége Antal István volt.

Október 27-én Beethoven Esz-dúr zongoraversenyének volt a szólistája a Zeneakadémián. Az I. István Gimnázium Szimfónikus Zenekarát Lukács Ervin dirigálta. A koncert az Országos Filharmónia hangversenybérletében került megrendezésre középiskolai tanulók részére.

Október 31-én az Erkel Színházban a Postás Szimfónikus Zenekar hangversenyén (vez.: dr. Vasady-Balogh Lajos) Liszt Magyar fantáziáját játszotta.

November 14-én a műsort megismételték a Zeneakadémián.

Előtte azonban november 2-án a Rádió Márványtermében (november 7-i ünnepség keretében) Beethoven Appassionata szonátájának I. tételét zongorázta.

November 13-án, vasárnap délelőtt került sor Budatétényben, a Kertészeti Kutatóintézet dísztermében a Rádió Beethoven-Schubert ciklusának II. hangversenyére. Az előadó Antal István volt. Műsora:

Schubert:	c-moll impromptu op.90. a-moll szonáta op.143. (sic!) (valójában op.42.!) G-dúr szonáta op.49. (sic!) (valójában op.79.!) f-moll szonáta op.57.
Beethoven:	

Virány Gábor kritikája a Magyar Rádió Zenei Híradójából (1978. január hó):

„...a második koncert előadója egy olyan művész és pedagógus volt, akinek kulturális nevelőmunkája több, mint három évtizede szerves része hazánk zenei életének. Antal István hosszú ideje népszerűsíti kiválóbbnál kiválóbb tolmácsolásban Schubert ritkán hallható, de nagyon is hangversenydobogóra való kompozícióit...

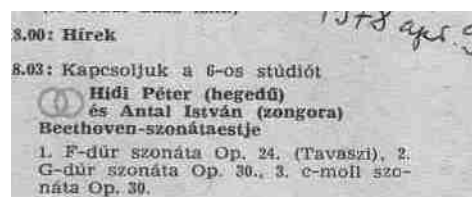
...A koncertnek két alapvető tanulsága volt: a két rész kezdőszámairól – a Schubert-impromptukról és Beethoven op.79. G-dúr szonátájáról – kiderült, hogy milyen másként szólnak, ha többévtizedes művészi múlttal rendelkező pianista szólaltatja meg ezeket, mintha (...) középfokú tanulmányaikat végző művészjelöltek. Milyen szép volt a műsort kezdő Impromptu lírai megoldása és a kis Beethoven-szonátának pl. a lassú tétele, amelyben pontosan nyomon követhettük, hogy ez a mű a klasszika és romantika határán, s ezzel egyidejűleg a középső és a késői beethoveni alkotóperiódus határán készült. (...)

...A két nagy szonátában (Schubert a-moll, op.42. és Beethoven Appassionata) is kiderült, hogy a lírai elemek. Mintaszerű volt a ritkán hallható Schubert-szonáta megformálása és mindazok számára, akik talán csodálkoztak, hogy Antal István az Appassionata-ban nem élt a sok művész által meghonosított végletekig kiélezett feszültségekkel, ebben az előadásban az a művészpédagógiai tanulság tükröződött, hogy Beethovennek ez a világhírű szonátája remekmű, korszakos jelentőségű alkotás, de a szerző későbbi szonátaiban még magasabb csúcson, még inkább végletekre törő vallomásokig jut el. Ebben a felfogásban is maradéktalanul meggyőző volt a tolmácsolás, a ráadásként megismételt finálé talán még szebben sikerült, mint első ízben.”

1978.

Ebben az évben elmaradt Antal Istvánnak a Zongorabérlet II. sorozatában február 1-jére meghirdetett hangversenye a Zeneakadémián. A koncertet június 12-re halasztották.

Április 9-én, vasárnap a Rádió 6-os stúdiójában Hidi Péter kollégájával és barátjával Beethoven hegedű-zongora szonátákat játszott (F-dúr op.24., G-dúr op.30., c-moll op.30.).

Június 8-án, szintén a 6-os stúdióban a Németh Gyula által vezényelt MRT Szimf. Zenekarral Liszt Magyar fantázia c. művét adta elő.

Június 12-én tartotta meg a Zeneakadémián a februárban elmaradt hangversenyt. Utolsó hangversenyén jellemző módon Beethoven szonátákat zongorázott. Műsora a következő volt:

- F-dúr szonáta op.54.
- Esz-dúr szonáta op.81./a
- A-dúr szonáta op.101.
- B-dúr szonáta op.106.

Raics István kritikája a Népszava 1978. június 16-i számából:

„...Bár a koncert a zongorabérlet sorozatához tartozott, sajnálatosan kisszámú közönség hallgatta meg a műsort és tolmácsolóját. Nem az udvariasság mondatja ezt velünk: Antal István a Beethoven-stílus tökéletes mestereként játszotta végig nagy igényű műsorát: s bár így volt valami a régi házi muzsikálások intim légköréből, ez a tény szinte felpezsdítette a művész becsvágyát – szonátáról szonátára haladva fokozta kifejezésének erejét, feloldottságát, mondanivalójának gazdagságát.

A műsort nyitó F-dúr szonáta (op.54.) kitűnő bemelegítés volt. Imponáló technikai biztonság és nagy szellemi koncentráció jellemezte a „Les Adieux” teljes világának felidézését. Már a nyitó motívumban a legtisztább költészet jutott szóhoz. S a robbanékony Allegro, majd a lassú tétel mély árama, s végül a Vivacissimo áradó öröme – a mű a búcsúzás, a távollét, majd a visszatérés hármasságának érzelmi síkján fogant! – az éneklés önfeledtségében, s a billentés tudatos gazdagságában bontakozott ki. (Csak egy példa: a harmadik tétel staccato-martellato témájának kemény kopogása, tartalmaz zengése után ugyanez a gondolat légius figurációk át-szellemültségében szólalt meg igen gyönyörűen!)

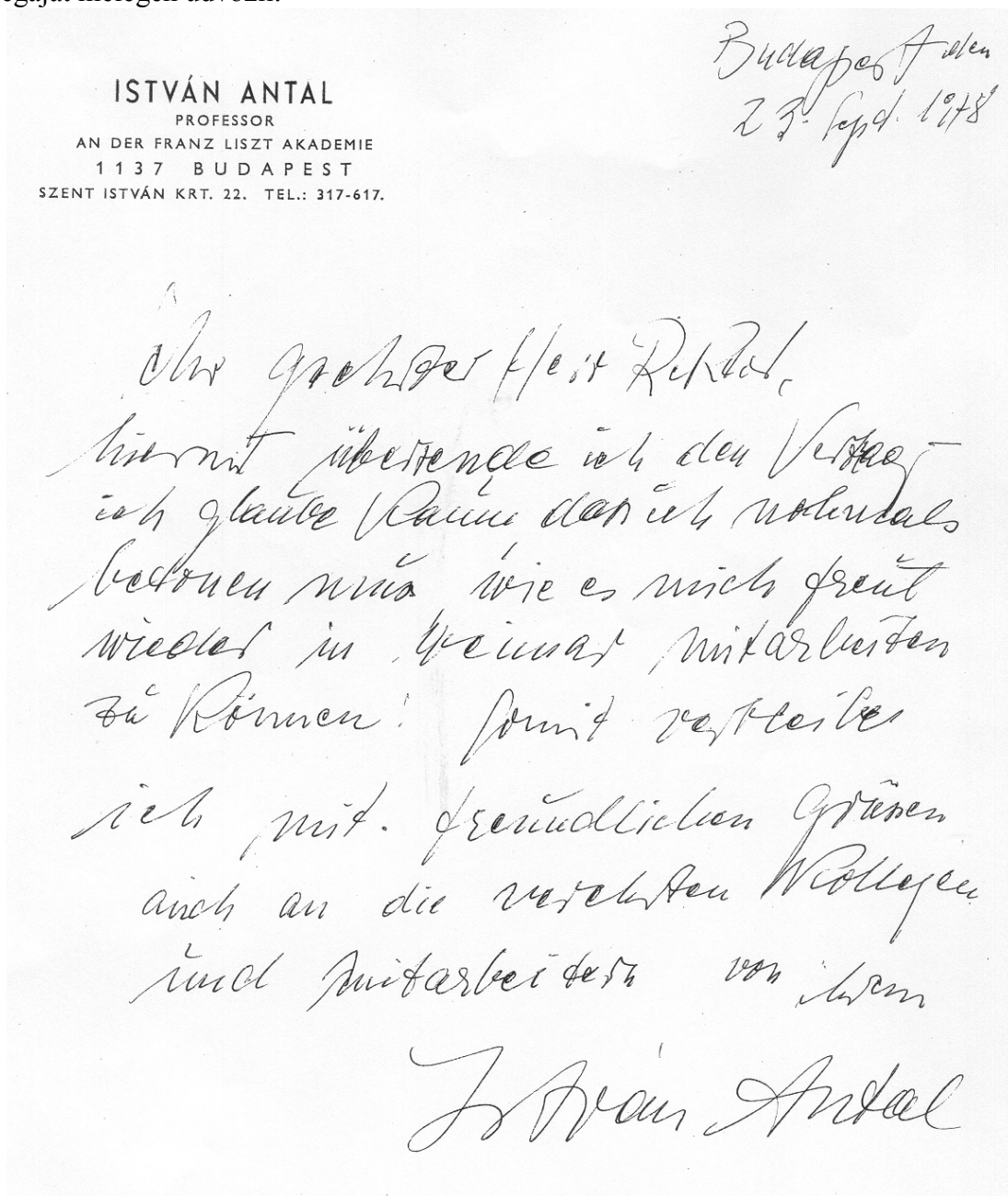
A nagy A-dúr szonáta, a 101-es opusz bensőséges első tételével, a schumanni világot előrejelző Vivace-jával, mélységesen emberszabású érzelmeket summázó lassú tételével, érzelmességével s zárótételének karaktergazdagságával jelentett további fokozást Antal interpretáló erejének készleteiből. S a jó sportoló módján jutott bő tartalék a műsor legnagyobb igényű számának, a „Hammerklavier” szonátának a tolmácsolására.

A távollevők itt vesztek legtöbbet. Amit egy legmagasabb rendű Beethoven-megszólaltatástól elvárhatunk, minden benne volt ennek a sok évtizedes múlttal, sok Beethoven-tapasztalattal rendelkező művésznak a muzsikálásában. Nem is az első tétel robusztus ereje, nem is a Scherzo átszellemült suhanása s még csak nem is a szinte legyőzhetetlen nehézségeket halmozó nagy zárófuga megszólaltatása volt Antal István igazi művészi tette. Hanem a legszebb és legmonumentálisabb Beethoven-adagio sok szenvedésen érlelt szenvedélyének, a fész-mollban fogant muzsikának különlegesen koncentrált, improvizáltnak ható s mégis szigorú fegyelemmel felépített előadása.

A kiváló Hammerklavier-tolmácsolást a „Les Adieux” harmadik tételének ismételt megszólaltatásával toldotta meg ráadásként a művész – talán még az előző megszólaltatásnál is bensőségebb, magával ragadó, magas hőfokú pianista produkcióként.”

Augusztusban az olaszországi Varalloban zsűrizett nemzetközi zongoraversenyen.

Antal István 1978. szeptember 25-én váratlanul elhunyt. Azt, hogy ez milyen drámai hirtelenséggel történt jól illusztrálja a következő levél, melyet két nappal a halála előtt írt, és amelyben örömét fejezi ki, hogy weimari meghívásának eleget tehet. A találkozásig minden kollégáját melegen üdvözi.

1979. január 27-én (70-ik születésnapján!) így emlékezett az „Új Zenei Újság”-ban Antal Istvánra Albert István: „Eseményekkel halmazott, minden nap szenzációt kínáló, felgyorsult ütemű életünkben néha könnyelmű felületességgel el-elsiklunk egy dátum, egy évforduló mellett.(...) Ne feledkezzünk meg hát róla, ha élne, ezekben a napokban ülné meg születésének 70. évfordulóját Antal István, korszakunk egyik legkiválóbb pianistája, a nagyszerű előadóművész és pedagógus.(...) Ő mindig tudományos alaposággal, a kompozíciók elemi részecskéinek pontos analizisével készült fel egy-egy műalkotás tolmácsolására.(...) Széles körűen tájékozódott. A zongoraliteratúra felmérhetetlenül gazdag világában legközelebb mégis azok a szerzők, Beethoven és Liszt álltak hozzá legközelebb,

akiknek műveiben az értelmi megközelítést és kontrollt a legjobban tudta szublimálni, az ő bensőséges érzelmeibe, szenvedélyébe. Így tett hitet, vallomást a zongorairodalom néhány nagy remekműve mellett, azon a múlt év kora nyarára tolódott utolsó koncertjén is, mely fájdalmas búcsúja volt élettől, művészetől.

Előttünk van alacsony figurája, ősz üstöke, csillogó, figyelő tekintete, mely feltűnt szinte minden zeneakadémiai esten. Hol hátul a teremben, hol a tanári páholyban. Hiszen Antal István nem csak előadóművész volt, sok külföldi sikerrel a háta mögött, hanem egyik legkiválóbb zongorapedagógusunk is. Felejthetetlenül igaz és tiszta értéként őrizzük emlékezetünkben.”

Antal István halála miatt a következő, már elvállalt koncertek maradtak el:

- október 27-én a MÁV Szimfonikusok bérleti hangversenyén, a Zeneakadémián
Brahms d-moll zongoraversenye (karmester: Oberfrank Géza),

- december 3-án az Országos Filharmónia zongorabérletében zongoraest a Zeneakadémián, a következő műsossal:

Vivaldi-Bach: D-dúr concerto

Schubert: a-moll szonáta op.143.

Beethoven: C-dúr (Waldstein) szonáta op.53.

Schumann: fisz-moll szonáta

- 1979. február 13-án a Magyar Tudományos Akadémia Kongresszusi Termében a Magyar Rádió Schubert-ciklusában tervezett kamarazenei hangverseny, Andor Éva, Bende Zsolt és Lux Erika közreműködésével, melyen Antal István a következő műveket játszotta volna:

A-dúr rondó, op.107. (Lux Erikával)

f-moll fantázia, op.103. (Lux Erikával)

Hektor búcsúja (Andor Évával és Bende Zsolttal)

Antigone és Oidipusz (Andor Évával és Bende Zsolttal)

Jelenet a Faustból (Andor Éva és Bende Zsolt mellett a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola kamarakórusának közreműködésével)

- Az Országos Filharmónia három vidéki hangversenyre kérte 1979 tavaszán: Március 26-án és 27-én Debrecenben, 28-án Kecskeméten tervezték közreműködését a Debreceni MÁV Filharmonikus Zenekar Kobayashi Ken Ichiro által vezényelt hangversenyein. Brahms d-moll zongoraversenyének szólistájaként működött volna közre.

- 1979. június 2-án a Magyar Rádió VI-os stúdiójában került volna sor egy Liszt-hangversenyre, amelyen Körmendi Klára és Antal István zongorázott volna. Antal István tervezett műsora a következő volt:

Liszt: Nagy koncertszóló

Beethoven-Liszt. Adelaide

Mendelssohn-Liszt: A dalnak szárnyán

Schumann-Liszt: Tavaszi éj

Liszt: Parafrázis Mozart Don Juan c. operájára

Összefoglalásként pontosak és találóak Papp Márta mondatai:¹² „*Antal István pályája közel öt évtizedében gyakran fellépett Európa nagyvárosaiban Moszkvától Münchenig, Rómától Stockholmig. Számos fesztiválon szerepelt, sok neves zenei verseny zsűrijébe hívták meg, több rádió- és hanglezstúdió vendége volt, olyan világhírű karmesterek partnereként játszott, mint Klemperer, Sawallisch, Melles, Kondrasin. Talán nem túlzás azt mondani, hogy fényes pályát futott be. Itthoni megbecsülése mintha a kiérdemelt alatt maradt volna. Kapott ugyan több állami és művészeti díjat, de a legmagasabb kitüntetésben, a Kossuth-díjban nem részesült. Igaz, gazdag humorba ágyazott kritikai szemlélete nem engedte, hogy valamit is tegyen karrierje érdekében. A zene érdekelte, a művészi forma és tartalom kérdései.*”

Az előadóművészet korszerűségéről vallott gondolatait így fogalmazta meg Antal István:¹³ „*Mihály András kollégám egyszer azt mondta, hogy minden zenemű, amely megmaradt a történelemben, valamilyen „üzenet a palackban”. Ezt meg kell fejteni az előadónak, ezeket a hieroglifákat aktuálissá kell tennie. (...) végeredményben a megszólaltatott hangok óriási fantáziának, elképzelésnek, érzelmi és indulati gazdagságnak a következményei.*”

Az 1972-es stúdió beszélgetésben Antal István a művészetről vallott: „*A művészet csodálatos módon megadta a z embernek a lehetőséget arra, hogy a művészetében örök ifjú maradhasson. Ha az ifjúság legfőbb ismérve az, hogy előítéletektől mentes, merész, hajlandó mindent föláldozni egy újabb megismerésért – ahol az érzelmek azonnal átalakulnak, az arcon láthatóvá válnak és nem ismételnék meg egy beidegzett, elnyomott, esetleg szolgai mozdulatot–, akkor ez a művészetre is jellemző.*”

Mit jelent számomra a művészet? Mindenképpen szeretném kihangsúlyozni: a művészet nem valami arisztokratikus dolog. Azt hiszem, hogy mindenki, aki hajlandó arra, hogy egy megismerésért mindent és minden nap újra kezdjen és újra felépítsen, az művész.

Természetesen meg kell említenem, hiszen érdekes, hogy volt alkalmam olyan kitűnő mesterrel is találkozni –szabóval –, aki minden egyes anyagot hosszú időn keresztül szemlélte, nézte a kuncsaftjának a járását, érdekelte, hogy az illetőt színpadon látják-e, vagy utcán, hogy hogyan tudja megnyújtani, melyik anyagból mi kell. És természetesen, azt kell mondjam, nem is gazdagodott meg.

Tehát, ha valaki az életét hajlandó egy megismerésre és egy igazságra föltenni, az egy művészi attitűd, egy művészi magatartás.

Az embereket általában sikerrel szokták mérni, pedig a siker az egy más kérdés, mert előfordulhat, hogy valakinek nagyszerű szándékai vannak és mégsem arat sikert.(...)

A múltkor eszembe jutott az a történet, hogy egy teológus azt kérdezte a professzorától, hogyha Isten mindenható, képes-e egy olyan nagy kőnek a megteremtésére, amit ő maga sem tudna fölemelni? Én úgy érzem, hogy minden művész, amikor kiáll a nyilvánosság elé, akkor akkora követ teremt, amit nem tudja, hogy fel tud-e emelni.”

¹² Évfordulók nyomában, 80 éve született Antal István zongoraművész (Elhangzott Kossuth-rádióban, 1989.január 27-én, pénteken)

Papp Márta szíves engedélyével

¹³ Beszéljünk Liszt Ferencről, 1975. március 6. Papp Márta műsora

2.6. Bemutatók

Szöllősy András találóan írta Antal István a Hungarotonnál 1982-ben megjelent lemezéhez a következő sorokat:

Antal István „*hamar felismerte, hogy az ő dolga úgy mutatni fel (...) a remekműveket, ahogyan azok a ma emberéhez szólnak. S hogy a ma emberének milyen tanulságokkal szolgálnak, arra elsősorban a ma zenéje ad választ. Beethoven vezette tehát kortársai zenéjéhez, s a harmincas évektől kezdve lelkes és értő tolmácsolója lett az új magyar zenének. Nagyon sok fontos darab az ő hangversenyén hangzott fel először, későbbi előadásaihoz az ő megformálása szabott mértéket. Nem egynek ajánlása is neki szól. (...) Ha mindazokat a szerzőket felsorolnók, akiknek műveit bemutatta, vagy műsorán tartotta Kadosától Farkas Ferencig, Székely Endrétől Veress Sándorig, úgyszólván az egész új magyar zene szerző-névsorát ideírhatnók.*”

Antal István egy 1955. szeptember 26-án készült rádió interjúban így fogalmazott:

„*Saját művészi fejlődésemhez nélkülözhetetlennek tartom mai magyar zeneszerzőink tanulmányozását és bemutatását. (...) Érzéseim szerint Bach, Beethoven műveinek ismerete teszi lehetővé más korok zeneszerzőinek megértését, így természetesen korunk zeneszerzőit is.*”

Kerényi Mária cikkében (Muzsika, 1970. február) Antal István következő gondolatai állnak:

„*...a klasszikus zenét nem lehet ápolni és interpretálni a mai kortárs-irodalom tanulmányozása nélkül. Állítom, hogy ez a kettősség nélkülözhetetlen és hallatlanul pozitív dolog, többek között ebben gyökerezik a különböző korszakok zenei reneszánsza iránti igény is, ami oly jellemző éppen napjainkra.*”

Papp Márta „Beszéljünk Lisztről” című műsorában Antal István ezeket mondta: „*Természetesen, ha az ember Bartókkal, vagy újabb zenével foglalkozik, akkor a klasszikus zenét is másképp látja. Ha klasszikusokkal foglalkozik, rájön arra, hogy a modern zene – a jó modern zene, mert hiszen csak jó és rossz zene van – logikus folytatása, szerves folytatása az előtte valónak. Egyiket a másik nélkül teljességgel lehetetlen megismerni és megszeretni, mert így mindig perspektívában jelennek meg.*”

Antal Istvánt előadóművészi alkata, „az új keresésének intellektuális és művészi igénye” a klasszikus és romantikus repertoáron túl a kortárs zenéhez is elvezette. Már a háború előtt az Új Magyar Zene Egyesület hangversenyein (sokszor házi koncerteken), a háború után pedig számos nyilvános koncerten számos magyar és kortárs külföldi szerző művének első megszólaltatása fűződik nevéhez.

Antal István mutatta be a következő műveket:

- Major Ervin: Szonáta (1945. Magyar Zeneművészek Szabad Szakszervezete által rendezett koncert)
- Székely Endre: Concerto (1959. október 22. Zeneakadémia, ÁHZ, vez. Fejér György)
- Székely Endre: II. zongoraszonatina
II. zongoraszonáta (1963. december 13. Filharmónia Kamaraterem)
- Molnár Antal: Szvit hegedűre és zongorára (MZSZSZ-koncert Szervánszky Péterrel)
- Szervánszky Endre: Szonatina
- Kadosa: III. zongoraverseny (1953. október 27. Zeneakadémia, vezényelt Ferencsik János)
- Sugár Rezső: Hegedű-zongora szonáta (1946. szeptember 28. Garay Györggyel)

- Székely Endre: Sinfonia concertante (1966. május 5. Zeneakadémia, Simor András - hegedű, ÁHZ, vez. Borbély Gyula)
- Horusitzky Zoltán: II. zongoraverseny (1964. május 21. Zeneakadémia, ÁHZ vez. Komor Vilmos)
- Szabó Ferenc: Felszabadult melódiák
- Gaál Jenő: II. szonáta (1956. április 9. Zeneakadémia)
- Veress Sándor : Billegető muzsika (MZSZSZ-koncert, 1946. október 12.)
- Kurtág György: Nyolc zongoradarab op.3. (1962. április 20.)
- Enescu: Szonáta (Rádió, 1945. október 3.)
- Barraud: Szonáta (MZSZSZ-koncert Garay Györggyel)
- Goossens: Szonáta hegedűre és zongorára (Rádió, 1946. szeptember 4. Kresz Gézával)
- Enescu: I. hegedű-zongora szonáta (Rádió, 1946. július 30. Garay Györggyel)

Óriási sikerrel mutatta be 1962. április 20-án Kurtág György Nyolc zongoradarabját. A mű ajánlása is Antal Istvánnak szól.

Antal Istvánhoz fűződő kapcsolatáról 2006. tavaszán a következőket mondta a sorok írójának Kurtág György:

„Összefoglalásképpen: 1946 augusztusában ismerkedtünk meg az Antaleknél Mártával, akkor ő a tanítványa volt, és ugyanabban a házban lakott két emelettel följebb. Aztán mi már a következő februárban, az én nagykorúságom évében, a huszonegyedik születés napomon össze is házasodtunk. Viszont addig a „meeting checkpoint”-unk a Matyi bébiszittersége volt.

Márta a növendéke volt már abban az időben, amikor a Nemzeti Zenedében tanított. Nem iratkozott be a Zenedébe, hanem privát növendék volt.

Én Romániában ismerkedtem meg vele – turnén volt, az utolsó Beethoven-szonátákat játszotta. Az nagyon megtetszett nekem. Addigra én már elkötelezett Kadosa-növendék voltam. Felutaztam Pestre Romániából, felvételiztem zongorára és zeneszerzésre, és utána Kadosának előjátszottam. Akkor ő még nem tanított a Zeneakadémián, de azt mondta, ha bekerülne, akkor magához vesz. És valóban magához is vett.

Amikor 1948-ban magyar állampolgárságot kellett szereznem, akkor Antal is szóba került, mint lehetséges adoptáló.

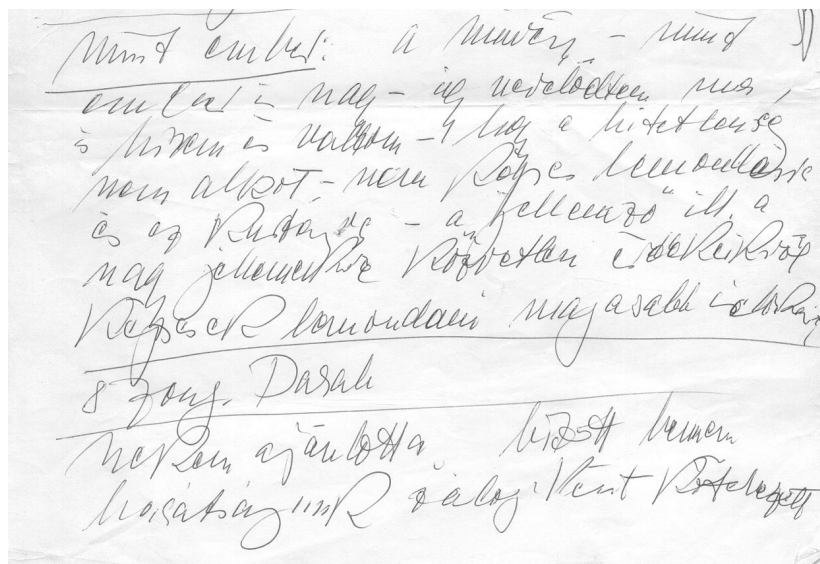
Márta Antalnál diplomázott, én Kadosához jártam. Gyakran játszottunk Antalnak mind a ketten. Rendszerint odahaza különóránk voltak. Kialakult egy kvázi tanár-növendék viszony, de ez meg is fordult, mert már akkoriban, tehát a viharos időkben, Márta diplomáját megelőzően időnként konzultált velem. Én nagyon sokat tanultam tőle. Ez a kapcsolat 1952-ben megszakadt. Amikor Párizsból hazajöttem '58-ban, egy koncertjét meghallgattuk, és mondtunk pár dolgot, akkor újra hívott, és ennek a munkának az eredménye lett, hogy a Nyolc zongoradarabot neki írtam.

'61-ben két hónapra bevittek katonának. Pétervásáron voltam katona a Mátrában. Rettenetesen szegények voltunk, nem volt arra sem pénzünk, hogy két jegyet vegyünk az autóbuszra. Akkor elhozta a fiamat hozzám. Mikor megérkeztek, leült valamilyen lócára és türelmesen megvárta, míg az apa meg a kisfiú egymásra talál. Megható volt. Szép volt tőle.

Abban az időben, amikor a kamarazene lemezem kijött, a Nyolc zongoradarabot már Kocsis is fölvette. De azt kértem, hogy mind a két felvétel legyen rajta, legyen meg Kocsissal és Antallal is. A fő indokom az volt, hogy amikor Antallal dolgoztam, akkor jobban ismertem a darabot, tehát jobban tudtam, hogy mit akartam. Közelebb is áll az interpretáció a szándékaimhoz. Zolival gyönyörűen dolgoztunk, legkevesebbet a saját darabjaimon.

Antal István számos művet mutatott be, a legendás produkció a Bartók kézzongorás szonáta volt Kadosával. Ezt Blum Tamás dirigálta. Ott voltunk a próbákon is a Damjanich utca 18-ban.”

1972. október 22-én Lázár Eszter szerkesztésében a Rádió 22-es stúdiójában került sor a „Kurtág György: Nyolc zongoradarab” című műsorra. A beszélgetés résztvevői voltak a darabot műsorukra tűző zongoraművészek, többek között Antal István is. Az adásra készülve Antal István Kurtágról és a Nyolc zongoradarabról a következőket írta:

„A művész, mint ember is nagy (...), és ez Kurtágra is jellemző. (...) A Nyolc zongoradarabot nekem ajánlotta, bízott bennem, ami végül is annyit jelent, hogy képesnek tartott olyan jellegű teljesítményre, amelyre különben nem tartottam volna magamat alkalmasnak. Ez az alkotók nagy optimizmusa és egyben nevelő hatása, hogy a lehetetlennek tűnő végül az előadót és a hallgatót is képessé teszi a feladat megoldására.

Miután a klasszikus zenében bizonyos hitre tettem szert, úgy éreztem (talán öntudatlanul is), hogy be kellene bizonyítani – bár a mű előadása igen nehéznek tűnt –, hogy a modern, vagyis inkább ma írt zene előadói problémái ugyanazokat az előadói képességeket követelik meg, mint a régiek...

Külön öröm és élmény számomra, hogy tanúja lehettem annak, hogy miként válik egy új mű a szemem láttára klasszikussá, ami annyit jelent, hogyan ismerik meg a fiatal művészek a törvényszerűségeit, ami nélkül a mű megértése és előadása nem igen képzelhető el. Ma már több művésztől és növendéktől hallottam a művet kitűnő előadásban.

Művészi hitvallásomért is el kellett vállalnom a bemutatót, annak ellenére, hogy nem tartozom az öncélú avantgardisták közé. (...) A modern, az nem más, mint a régi. Első meghallgatásra (bár kissé szokatlanul hatott) úgy éreztem, a lehetetlent követeli a szerző. De éppen ez kényszeríti az előadót olyan feszültségi értékek megvalósítására, amelyekről addig nem is tudott, hogy rendelkezik velük. Hogy mit jelent az új megismerése? Minden új alkotás olyan jelenségeket, jellegzetességeket, törvényszerűségeket fogalmaz meg bennünk, amelyeket mi magunk csak érzünk, de kifejezni, végleges formába önteni nem tudtunk volna. Minden újabb tudás másképp látat meg klasszikus műveket. (Bartók óta mást látunk Chopin-ben is stb.)

A mű bemutatója nagy siker volt (tételismétlés!).”

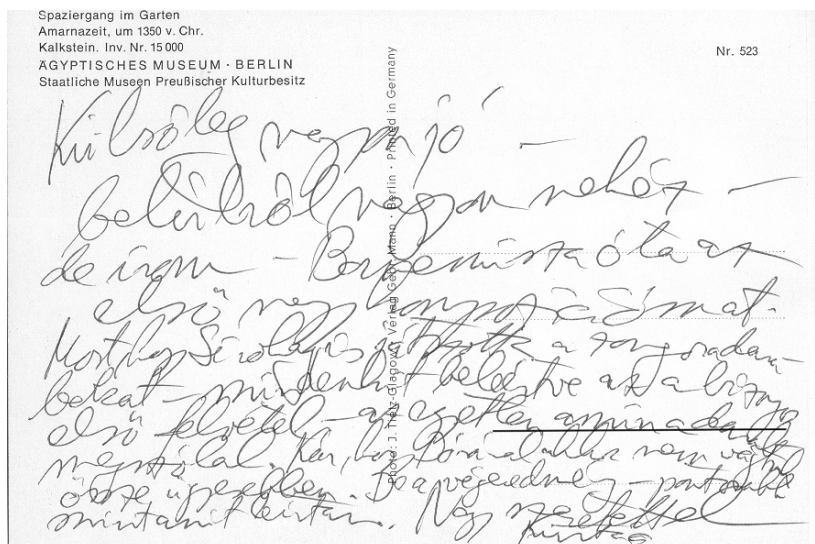
Részlet a Kurtág-darab bemutatójáról szóló néhány kritikából:

„Poézist, egyben friss levegőt és eredeti gondolatokat Kurtág György és Stravinsky műve hozott ezen az estén. Kurtág Nyolc zongoradarabja egy-egy színes, ötletes, frappáns miniatűr. Erőlködésnek nyomát sem érezni ebben a zenében, annál inkább a Kurtágra jellemző ihletettségek és erkölcsi tisztaságnak. Ő mindig bebizonyítja, hogy nem a technika, hanem a lélek és a tehetség teszi a zeneszerzőt. Most már azt várjuk tőle, hogy a maga „Mikrokozmosz”-darabjai után nagyobb lélegzetű műben tárja elénk költői világképét. Kurtág rendkívüli sikerét Antal István bravúros előadásának is köszönhetette.” (Kroó György, Filharmónia Műsorfüzet)

„Kurtág György Nyolc zongoradarabja... Mikrotételeiben - akárcsak a tavaly hallott vonónégyesben – hatalmas elemi energiák szabadulnak fel. A zene alapélménye itt is Bartók. (...) Kurtág utóbbi éveiben komponált műveiből érdemes lenne hosszabb tanulmányt írni, mert éppen az ő zenéjében kristályosodik ki legplastikusabban a mai magyar zene problematikája. (...) Az Éjszaka zenéje-típusú tételeknek határozott tartalma van, Bartók a magányos ember szorongásos vízióit ábrázolja bennük; hasonló a mondanivalója a Nyolc zongoradarabnak is, csupán a Bartóki gondolat sokszorosán felfokozva jelenik meg. Egy technikai példa: Kurtág egyik-másik tételében valóságos szekundortornyokat épít fel, s Bartókhhoz képest lényegesen kiterjeszti a zongora hangterjedelmét is. A mű problémája – érzésem szerint – abban rejlik, hogy csak megköt, görcsbe ránt, feloldani azonban nem tud. Bartók még képes volt arra, hogy a magány tépelődő hangját feloldja a közösség erőteljes zenei intonációjával. Kurtág utolsó tételében csupán odáig megy el, hogy haragos ököl- és könyökcsapásokat mérjen a zongorára. (...) A Nyolc zongoradarab bizonyára annak köszönheti elementáris hatását, hogy az a fél világ, amelyet Kurtág ábrázol, koncentráltságában olyan hatalmas, olyan megrázó és igaz, hogy szinte lehetetlen a zenére oda nem figyelni, belső cselekménysorát minden idegszálunkkal nem követni. (...) A közönség egy része megértette Kurtág mondanivalóját, más része megérezte a szenzációt és a divatot, s így nem maradt el a szerzőt és a kitűnő előadót, Antal Istvánt köszöntő ütemes taps.” (Breuer János, Muzsika, 1962. július)

„A második félidő két nagyszerű bemutatót hozott: Kurtág Nyolc zongoradarabját és Sztravinszkij „In memoriam Dylan Thomas” című kompozícióját. (...) Megrendítő mély alkotás mindkettő. Kurtág zenéjén felismerhető helyenként Bartók hatása (az „Éjszaka zenéje” és a „Hajsza” hangja)- ezzel együtt egy gazdag mondanivalójú, önmagát érdekesen és tömören kifejező nagy tehetség megnyilvánulása. Antal István lelkes virtuozitással mutatta be a rendkívüli technikát követelő darabokat” (Bónis Ferenc, Film Színház Muzsika)

A mű lemezfelvételéről szól Kurtág György képeslapja:

Horusitzky Zoltán II. zongoraversenyéről a Népszabadság 1964. június 6-i számában található írás a „Zenei Krónika” rovatban:

„Az Állami Hangversenyzenekar nemrég mutatta be, Antal István közreműködésével, Komor Vilmos vezényletével Horusitzky Zoltán 1961-ben írt II., B-dúr zongoraversenyét. A mű – ha egészében nem is ér fel szerzőjének finom kamaramuzsikájához, dalaihoz – néhány részlete megkapóan poétikus. Horusitzky Zoltán Kodály mesteriskolájából került ki, zongoraversenyében azonban sokféle eszközt alkalmaz. Ez önmagában nem is okozna problémát, ha a különféle eszközöket egységbe forrasztaná az alkotó akarata. Ebben a műben azonban az ilyen fajta összefoglalás hiányzik, ezért tűnik eklektikusnak, elemei ezért hatnak itt-ott esetlegesnek. A sikerült részek közül kiemeljük az első tétel erőteljes indítását és szellemes kadenciáját, a lassú rész fojtott, gyászindulószerű víziós képét (kár, hogy befejezése kissé vontatott) s a finálé jó néhány humor teli, játékos epizódját.

A közönség az újdonságot szívesen fogadta; szép siker jutalmazta a szerzőt, s az igényes, nehéz magánzólamot játszó Antal István remek zongoraprodukcióját, s a zenekari kíséretet gondosan kézben tartó Komor Vilmost.”

Új művek bemutatója címmel írt beszámolót Pernye András Láng István és Székely Endre szerzői estjéről.¹ Nem kis éllel ezt írja: „Székely Endre a jelenkor egyik igen gyakorta fellelhető művésztipusának megtestesítője. Őt kétségkívül „korszerűnek” kell mondanunk mindenekelőtt a műveiből sugárzó **igyekezet** és **félelem** folytán: az előbbi arra irányul, hogy feltétlenül lépést tartson korunk folyvást új és új technikát produkáló zenei irányzataival, az utóbbi pedig abban az érzésben gyökerezik, hogy ez talán mégsem sikerül neki.... (...) A II. Zongoraszonatina arról tanúskodott, hogy a szerző a népdal világában sem mozog otthonosan. (...) E művet két évvel követő II. Zongoraszonáta (1961) ugyanezt az emésztetlenséget mutatja, csupán abban különbözik az előbbitől, hogy a szerzőt nehezebben érhetjük utol... (...) A meggyőző előadásnak (Antal István) köszönhetjük, hogy mindkét műről egyetlen hallásra is viszonylag pontos képet nyerhettünk.”

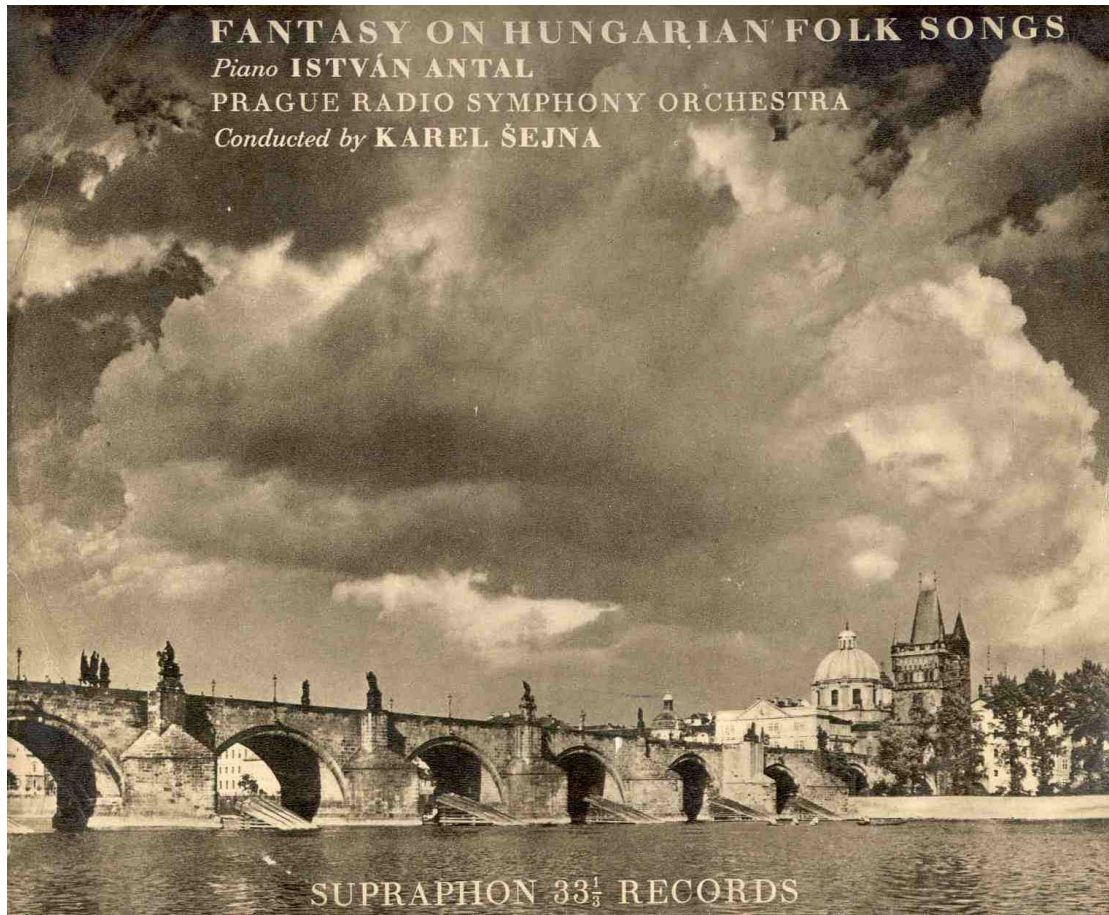
Antal István rangot vívott ki magának az új művek színvonalas előadásával. A zeneszerzők számon tartották, keresték őt új darabjaikkal. Erre meggyőző példa Takács Jenő 1973-ban írt levelezőlapja:

Kedves Antal kollega,
ma postára adtam
egynekégy kottát,
napon érdekelne
hogymint tud vele
csinálni. —
Orvostem, hogy salát-
kottának utóbbi
híve Takács Jenő
1973 okt 25

¹ Magyar Zene, 1964.1.76-79. oldal

2.7. Lemezfelvételek

Antal István első lemezét a Supraphon cégnél készítette. A híres csehszlovák cég 1956-ból való LP katalógusában szerepel a lemez, melynek száma LPM 19. Liszt Magyar fantáziáját játszotta Antal István, a Prágai Rádió Szimfonikus Zenekarát Karel Šejna vezényelte.

A lemezre így emlékezett vissza Papp Márta mikrofonja előtt:¹ „...Prágában voltam az Ünnepi Heteken és ott készült velem ez a felvétel...Meg kell mondanom, hogy abban az időben a magyar rapszodiákat valahogy nem szívesen játszotta senki. Mikor kértek a Supraphon-nál valami egyszerű, magyar dolgot, mondtam, legyen a Magyar fantázia. Én nem szívesen dicsérem itt a dolgot, de (...) rengeteg lemez kelt el”

A lemez borítóján a magyar zongoraművészt az 1951-es Prágai Tavaszi Zenei Fesztivál vendégművészeként hirdetik. A „The Music Review”1953. februári számában így méltatják a felvételt:

„A Liszt kiadvány egy igazi felfedezés. A szólista briliáns előadását nagyvonalúan kísérik, kidomborítva a zongora és a zenekar párbeszédének minden bravúros gazdagságát.”

Az előadást „melegen ajánlja” az ismertető kritikus.

A Qualiton lemezgyár 1953-ból származó, magyar lemezeket ismertető katalógusában Antal István két felvétellel is szerepel: Liszt A-dúr zongoraversenyének szólistája (MN 1055–1056 – 1057 a lemezek száma), a Magyar Állami Hangversenyzenekart Vaszy Viktor vezé-

¹ Beszéljünk Liszt Ferencről, 1975. március 6. Papp Márta műsora

nyelte. A lemezen található még Liszt-Schubert Soirée de Vienne (sic!) című zongoradarabja (hogy pontosan melyik mű, az nem derül ki a katalógusból). A KNM 7100-es számú lemezen Antal István Liszt VIII. és XI. magyar rapszodiáját játssza.

1956-ból származik a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat katalógusa. Az 1956. július 1-jén forgalomba kerülő lemezek között ajánlja Liszt-Busoni Don Juan-fantázia és Figaro-fantázia című művét. Az előadó természetesen Antal István.

MN 1120 – 1121 szám alatt jelent meg Liszt Patétikus koncertje. Liszt eredetileg két zongorára írt művét zongorára és zenekarra átdolgozta Darvas Gábor. Az Állami Hangversenyzenekart Vaszy Viktor vezényelte, a szólista Antal István volt.

1958. november 26-án kelt a következő, eredetileg francia nyelvű levél, mely az ARTIA, a Kulturális Ügyek Külkereskedelmi Vállalata nevében Prágából íródott Marcel Frémot úr részére Párizsba.²

„Kedves Uram és Barátom,

Köszönettel megkaptuk a lemezküldeményét. Az elkövetkezendő napokban mi is hasonlóképpen elküldjük Önöknek újdonságainkat.

Ugyanakkor szeretnénk hivatkozni a párizsi megbeszélésünkre a külföldi művészek felvételeivel kapcsolatosan, és szeretnénk felhívni a figyelmét a magyar zongoristára:

Antal István

Budapest VII.

Damjanich u. 18.

Liszt Magyar fantázia című darabját vettük fel ezzel a kiváló művésszel régebben, s a lemezt nagy lelkesedéssel fogadta mind a sajtó mind a hanglemezgyűjtők. Legközelebbi küldeményünkben elküldöm Önnek ezt a lemezt, azért, hogy hallgassa meg, és saját maga győződjön meg a művész tehetségéről. Egyébként a lemez régebbi, 1950-es vagy 1951-es felvétel. Ez a remek magyar zongorista nagyszerű formában van, nagyon jól játssza Lisztet, Bartókot és más magyar és külföldi szerzők műveit. Abban az esetben, ha Ön szeretne együttműködni vele (amit nagyon ajánlok, különösképpen a magyar szerzőket illetően), legyen szíves közvetlenül felvenni vele a kapcsolatot.

Várom mielőbbi levelét.

Őszinte tisztelettel:

Ing. Bernáth”

Érdekesség az „Egy órás mikrobarázdás hanglemez előadások” című sorozat. Az Országos Filharmónia a Bartók-teremben ilyen módon is népszerűsítette a hanglemezeket. 1958. november 23-án kedden, délután 4 órakor került sor arra a Liszt-műsorra, melyben a Magyar fantázia Antal István előadásában hangzott el.

Egy 1958-ban (március 24-26.) készült Bartók lemezről ír „A Magyar Zene” című zenetudományi folyóirat I. évfolyamának 2. száma (1960. november). Barna István írásából idézek:

„A néhány új lemez közül hadd szóljunk legelőször a HLP 3515 számúró; ezen Bartók Béla román népzenei ihletésű zongoraműveiből ad elő egy csokorra valót Antal István. A

² Eredeti levél a Függelékben

lemezen az op.8-as Két román tánc, a hat „kis” román tánc, a Kolindák mindkét sorozata és a Szonatina hallható. Az Erdélyből származó (sic!) Antal Istvánnak igen otthonosak a román dallamok; - Bartók zenéjéhez fűződő elmélyült kapcsolata ugyancsak közismert. Éppen ezért nem lehet meglepő, ha valamennyi interpretációját kiválóan tartjuk. A kitűnő előadás, a meglepően jó stúdió-technikával készített felvétel és a tisztességes préselés feletti örömeinket egy végtelenül bosszantó hiba rontja le. A címkéken ugyanis érthetetlen módon felcserélték a művek sorrendjét.”

Fodor András Életmű hanglemezek című esszéjében írta (1977):³

„Ha van valami, amit az ötvenes évek Bartók sorozatából szerettem volna átmenteni (az új Bartók lemezösszkiadásba): a román kolinda dallamok sorozata Antal István előadásában. Talán a művész erdélyi gyerekkora is magyarázza, miként volt képes ezeket a kis darabokat olyan áttört, álomszerű valószerűtlenségben, majd meg robusztus nyersséggel kéz alá fogni (a II. sorozat 6.,7.,8. darabjainak egymásutánjára gondolok például)-, hogy interpretációinak utánozhatatlan szépsége, bensőséges hangzása máig se megy ki a fülemből.”

1959-ben, Bécsben a „Westminster” kiadónál készült el Bartók Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre című művének lemezfelvétele. Antal István partnerei Farnadi Edit és a Schwarz testvérek, Oszkár és János voltak. A lemez katalógusszáma: Westminster 1964. Stereo 17064.

A Saturday Review 1964. június 27-i számában a hanglemez ismertetéseket foglalkoznak a lemezzel, melyen a két zongorás szonáta mellett szerepel a Kontrasztok felvétele is Gertler Endre, Alfred Prinz és Farnadi Edit előadásában. A cikkben az olvasható, hogy a Szigeti József és Benny Goodmanra emlékeztető Kontrasztoknál sokkal tartalmasabb mű a Szonáta, melyet Bartók felesége és saját maga számára koncert előadásra írt. „Farnadi, Antal és a Schwarz-testvérek előadása a legjobbakkal közül való, amit eddig hallottunk, sajátosan egyéni felfogást tükröz.”

A Népszava 1960-ban karácsonyi hanglemez újdonságokról számol be. A cikkből megtudhatjuk, hogy a Magyar Hanglezgyártó Vállalat stúdiójában az elmúlt időszakban három felvétel munkálatai zajlottak: „Liszt néhány késői és kevésbé ismert zongoraművét, köztük a magyar vonatkozású Csárdás obstinét (sic!) és Csárdás macabre-t Antal István előadásában rögzítették (...) mikrobarázdás lemezre.”

A Magyar Nemzet 1961. augusztus 6-i számában a Liszt-Bartók év hanglemezei címen megjelent cikkben olvasható:

„A magyar hanglezgyártás komoly muzsikával kapcsolatos programja szorosan összefügg a Liszt-Bartók évfordulóval. A megjelenő lemezek túlnyomó része (...) Bartók és Liszt műveiből kerül ki. A Liszt-Bartók Fesztiválra készülnek és a boltokba kerülnek a következő, már felvett művek: Liszt Tasso és Hungária című szimfonikus költeménye – az Állami Hangversenyzenekart Ferencsik János vezényli –, valamint a Patetikus koncert és az utolsó zongoraművek Antal István tolmácsolásában.”

„Magyarország 1961-ben a nemzetközi zenei élet és művelt világ érdeklődésének reflektorfényében számot kíván adni arról, hogyan tette közkinccsé a magyar nép két nagy fiának Liszt Ferencnek és Bartók Bélának gazdag örökségét.” Ez áll a Qualiton Liszt-Bartók hanglemezeket bemutató füzetében. Ott LPX 1050 azonosító számmal szerepel az a Liszt-lemez, melyen Antal István a Darvas Gábor által hangszerelt Patetikus koncert mellett a 2. és 3. elfelejtett keringőt, valamint a Csárdás macabre és a Csárdás obstinée c. zongora darabokat játssza. Ez az a felvétel, melyen az ÁHZ-t Vaszy Viktor vezényelte.

³ Fodor András: Vallomások Bartókról, Zeneműkiadó Budapest 1978. 125-126. oldal

1962. május 15-én kelt Bécsben a következő levél:

„Mélyen tisztelt Antal Úr!

Május 3-án kelt levelét megkaptuk és örömmel tudatjuk, hogy nincs ellenvetésünk az ellen, hogy Ön a Bartók Szonátát két zongorára és ütőhangszerekre egy magyar hanglemezcéggel felvegye.

A legjobb kívánságokkal

Westminster Rec. Co.”⁴

1962 augusztusában jelent meg a Hanglemezbarátok tájékoztatója. LPX 1079-81 a száma annak az albumnak, amely Liszt Rapszódiait tartalmazza „a legkitűnőbb magyar pianisták szólaltatják meg a műveket: Antal István, Gabos Gábor, Hernádi Lajos, Katona Ágnes, Szegedi Ernő és Wehner Tibor.” A felvételen Antal István négy magyar rapszodiát ad elő (V., VIII., X., XI.).

Antal István 1962-ben két Beethoven szonátát (c-moll op.111., és Esz-dúr op.27.), 1963 januárjában pedig Beethoven grandiózus variációsorozatát, a Diabelli-változatokat vette fel Qualiton lemezre.

A Magyar Zene 1964. II. számából idézem Barna István írását, melyben Antal István ugyanabban az évben készült lemezéről írt

(Beethoven: B-dúr zongoraszonáta „für das Hammerklavier”, op.106. – LPX 1125):

„Antal István tökéletes technikával felvértezve vágott neki a rendkívül nehéz mű felvételéhez (sic!). Ennek, és tudatosan felépített újraalkotó erejének segítségével igen értékes, magával ragadó és hiteles interpretációval ajándékozta meg a hallgatót. Olyan előadással, amely – s ez a legnagyobb dicséret közé tartozik – szinte pillanatokká sűríti a hallgató tudatában a csaknem 40 percig tartó remekmű idő tartamát. Itt nincsenek „üresjáratok” gyengébben sikerült részletek: Antal előadása mindvégig egyenletesen, igen magas szinten tartja a művet. A lemez minősége is nagyon jó.”

1965. április 17. és 30. között készült Antal István zongora kíséretével a következő Hungaroton lemez:

Schubert:	A vihar	D.985.
	Isten a világ alkotója	D.986.
	Himnusz a végtelenhez	D.232.
	MRT énekkara, vez.: Vásárhelyi Zoltán	
	Miriam diadaléneke	D.982.
	Déry Gabriella, MRT énekkara, vez.: Vásárhelyi Zoltán	

Schumann:	Spanyol daljáték	op.74.
	László Margit – szoprán	
	Réti József – tenor	
	Bende Zsolt – bariton	
	MRT énekkara, vez.: Vásárhelyi Zoltán	
	SLPX 1236	

Röviden idézek egy 1966. májusi írásból („The Monthly Letter”, London):

„Mindannyian tökéletes összecsiszoltóságban énekelnek, különösen a szólisták és a zongorakísérő finoman érző, mélyen átérző muzsikuss.”⁵

A Magyar Hanglemezklub 1966-ban kiadott füzeté a klubtagok figyelmét hívta fel a közeljövőben megjelenő lemezekre. Augusztusi megjelenést jósol annak a felvételnek, amely Antal István szólójával Beethoven Esz-dúr zongoraversenyét tartalmazza. Az Állami

⁴ Eredeti levél a Függelékben

⁵ Lásd a Függelékben

Hangversenyzenekart Németh Gyula vezényelte. Az ajánlás szerint: „*Hanglemezen első ízben szólal meg Beethoven legnépszerűbb zongoraversenye hazai előadók tolmácsolásában*”

A Tükör című képes politikai és társadalmi hetilap 1966. szeptember 4-én megjelent száma is beszámol a Beethoven zongoraverseny felvételéről. Ezt írja:

„*Beethoven tartalomban és terjedelemben legnagyobb zongoraversenyét Antal István játssza erőteljes lírával, muzikalitással.*”

A műhöz kapcsolódó emlékeiről, érzéseiről így beszélt a zongoraművész:⁶

„*Beethoven Esz-dúr koncertjét fiatal koromban csodálatos és méltó előadásokban hallhattam: Dohnányi Ernőtől, Fischer Edwin-től és Backhaus-tól, a nagy Beethoven-előadótól. (...) Beethoven eszményekbe, az emberiségbe vetett hite, monumentális akaratereje, alázata, mellyel érzelmi gazdagságának végtelenjét az emberiség szolgálatába tudta állítani, az az erő, ahogy sorsát és műveit alakítani tudta, ebben a műben is arra készítetik az előadót, hogy tudjon áldozatot hozni a művet átható ideálokért.*”

A „Qualiton Tájékoztató” – a Magyar hanglemezgyártó Vállalat Híradója – 1967. január-februári száma két változatban hirdeti a megjelent lemezt: a mono változat száma LPX 1242 (ára 60 Ft), a sztereo változat pedig SLPX 1242 számon 70 forintért kapható. A korabeli ismertető szerint: „*Beethoven öt zongoraversenye közül a legnépszerűbb az Esz-dúr, már a romantika felé mutat. Ez a versenymű Beethoven munkásságának egyik legkiemelkedőbb alkotása, a szerző optimizmusa, hite, diadalmas életöröme szólal meg benne.*”

Ez az 1965-ben készült felvétel a mai napig szerepel a Hungaroton katalógusában. Az „Echo” sorozatban 1999-ben megjelent CD száma HRC 1006.

1967-ből való Anthony Cross alábbi cikke (The Musical Times, 1967. május):

„*Azoknak, akik hisznek a nemzeti előadói hagyományokban ez a lemez ajánlja magát. Ezek az előadások rendkívül dicséretre méltóak. Bartók gyakran párosítja a zongorát ütőhangszerekhez – ez vezetett el ahhoz a nézethez, hogy ő a zongorát egyszerűen ütőhangszerként használja. Ez a veszélyes fél-igazság felelős azokért az előadásokért, melyekben Bartók kifejezési eszközeit indokolatlanul korlátozták. Az előadónak ezen a felvételen nem állandóan azon jár az eszük, hogy hogyan tartsák fenn az ütőhangszerszerűséget (bár a megfelelő helyeken erre is számos példát találunk), de ahol szükséges – mint például a szonáta első tételének appoggiaturákkal díszített második témájában – a zene által megkívánt lírai növekedést, fejlesztést is megvalósítják, soha nem a szerkezet jól érthetőségének kárára... A felvétel ugyanolyan jó, mint az előadás.*” A lemezen található Bartók-művek közül a Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre című darab előadó-i: Tusa Erzsébet, Antal István, Petz Ferenc és Marton József. A felvétel 1966. január 12. és 15. között készült. A lemez Bartók Szvit op.14. és Kontrasztok című művét is tartalmazza.

1967. június 14-én kelt a Qualiton Antal Istvánnak címzett felkérő levele:

„*Tisztelettel értesítem Önt, hogy a vállalat II. féléves felvételi tervében Ön is szerepel Bartók: Zongoraművek 6. sz. cím alatt /Három burleszt, Allegro barbaro, Kezdők zongoramuzsikája, Szonatina, Román népi táncok, Román kollinda-dallamok (sic!), Szvit, Három magyar népdal/.*

Amennyiben Ön a fenti művek hangfelvételének elkészítését elvállalja, úgy kérjük mielőbbi szíves javaslatát a felvétel időpontjára vonatkozóan.

U.I.: Fenti kérésünk vonatkozik Kurtág: Zongoradarabok c. felvételre is.

A Magyar Hanglemezklub 1968-as tájékoztatója 1968 utolsó, vagy 1969 első negyedévére teszi a lemez várható megjelenését. A lemez végül nem jelent meg! A Hungaroton ezt a programot a Bartók összkiadás keretében Ránki Dezsővel adta ki (SLPX 11336)!

⁶ Felvételeiből válogat Antal István, 1972. május 18. műsorvezető: Meixner Mihály, szerkesztő: Lázár Eszter

A Magyar Hanglemezyártó Vállalat Rottenbiller utcai stúdiójában 1968. március 25-én Liszt-lemez felvételébe kezdett.

	III.25-én	18-22	h-ig
	26-án	18-22	"
	27-én	18-22	"
	28-án	18-22	"
	29-én	18-22	"
	30-án	9-13	"
	IV. 1-én	18-22	"
	2-án	18-22	"
	3-án	18-22	"

MAGYAR HANGLEMEZGYÁRTÓ VÁLLALAT
Budapest V., Semmelweis u. 1-3.
Telefon: 187-990

MEGÁLLAPODÁS

amely létrejött Budapesten, 1968. I. 16. hó napján egyrészt a Magyar Hanglemezyártó Vállalat (a továbbiakban: Vállalat) és másrészt Antal István zongoraművész

(továbbiakban: Művész) között az alábbiak szerint.

A felvétel időpontja. A vállalat 1968. hó III.25-29,30, IV. 1-2,3. -ik napján óra kezdettel VII.Rottenbiller u 47.. felvételt készít, amelynél a Művész közreműködését a következő műsorszámokra elvállalta:

Liszt: Don Juan fantázia, I. Mefisztó keringő, Leggierazza, Szerelmi álmok, A Villa d'Este szökőkútjai, Vadászétüd, /Paganini/ VI. rapszódia

rend. Mátyás János

A lemez zenei rendezője Mátyás János volt. Az elkészült lemeztől (Hungaroton LPX 11364) így írt 1973-ban Bécsben megjelent cikkében Rolf Pflüger:

„Liszt Ferenc zongoramuzsikáját, amely a német nyelvű katalógusokban jelenleg gyalázatosan el van hanyagolva, a lemez végre ismét piacra hozta. Persze a felvétel különös értékét nem ez a tény, hanem az interpretáció adja. Antal István, a budapesti Liszt Ferenc Zeneakadémia professzora nem csak briliáns zongoristának bizonyul (például a No.5. Paganini-étüd rendkívül nehéz első változatában, vagy a „La leggierazza” néven ismert f-moll etüd-ben), hanem merészen impresszionista megformálásban juttatja érvényre a lány hangszíneket, az áttetsző hangzásokat a Villa d'Este szökőkútjai című darabban. A merész modulációk az első Mephisto-keringőben már Bartókra utalnak. A Don Juan reminiscenciákban Antal az elmentétek kiváló megformálójának bizonyul: hasonlítsuk csak össze Don Giovanni és Zerlina kettősének lírai középrészét Don Giovanni Pezsgőáriájának szédítő prestissimójával. A másik operafantázia, a Figaró 1843-ból kéziratban maradt befejezetlenül, 1912-ben Ferruccio Busoni egészítette ki. Ebben a műben is érvényre jut a magyar virtuóz tiszta, nagyszabású és csillogó zongorázása.”

1972. november 20. és 24. között vette lemeze a Rottenbiller utcai stúdióban Brahms és Schumann fisz-moll szonátáit. Az elkészült lemez száma SLPX 11647.

Az utolsó lemez már műsorában is különleges. A szonáták közös hangneme, a dedikáció (mindkettő Clara Schumann-nak szól!), és a tény, hogy a két zeneszerző óriás életműve szorosan kapcsolódik egymáshoz a felvétel igényes koncepcióját mutatja.

A Magyar Nemzet 1975. augusztus 5-én megjelent számában Gábor István írta a „Hanglemez figyelő” című cikket: „...romantikus zongoraműveket, egy-egy nagy Schumann-

és Brahms-szonátát játszik szépen sikerült lemezén Antal István, a Zeneművészeti Főiskola professzora, a pódiumról jól ismert előadóművész.”

Pernye András írása a lemezről „Schumann és Brahms zongoraszonátái Antal István előadásában” címmel (Hanglemez/75–VII. évfolyam 2. szám):

„Antal István volt a kevesek egyike, aki mindvégig repertoárján tartotta a XIX. század óriási méretű zongoraműveit. Mindenekelőtt Schubert, valamint Schumann és Brahms kevésbé ismert remekműveinek élményszerű előadásaira emlékezhet, aki már mintegy húsz évvel ezelőtt is hangversenylátogató volt. Az ő koncertjeire mindig azzal a biztos tudattal mehetett el az ember, hogy ott egyfelől megismerkedik valami – számára új – alkotással, másfelől mindig jóegynéhány felejthetetlen pillanat emlékét viheti magával. És mindezt nem az idealizálás igénye vagy követelménye mondatja velünk.

A valóság az, hogy Antal István – ahogyan mondani szokták – „hangulat-ember”, mint majdnem minden művész, aki az előadóművészek legértékesebb fajtájába, az improvizatív zongoristák közé tartozik. Az ő játéka sohasem a végletekig biztosított, minden üteme nyitva áll a pillanatnyi impulzusok befogadására és megvalósítására. Koncertjein előfordult ugyan, hogy a pillanat teremtő ihlete itt-ott kihagyott – de amikor megjelent, akkor valósággal megbűvölte közönségét. Ez az érzékenység rejti magában Antal István legfőbb vonzóerejét. Végeredményben kifürkészhetetlen eszközökkel rendelkezik és ezekkel mindig mély ízléssel él. Amennyi megfoghatónak látszik mindebből, pontosabban, amennyit e sorok írója megfogalmazni képes Antal István művészetéből, az valami mélyen otthonos szabadság és szuverenitás. Minden művet sajátjaként ad elő és a kottában rögzített érzelmi világ természetes egyszerűséggel valósul meg nála.

Legújabb hanglemeze érzésünk szerint a legjobb pillanatban készült. Talán legjobban a Brahms-szonátának örülhetünk, hiszen ezt a művet sajnálatosan ritkán lehet hallani: az op.1-es C-dúr szonátával együtt kiszorultak a hangverseny repertoárról, kiszorította őket a jól ismert f-moll szonáta.

Pedig hallatlanul érdekes mű: úgy ötvözi Beethoven, Schubert és Schumann eredményeit, hogy közben egyértelműen Brahms-zenét hallunk, a nagy észak-német mesterre jellemző appassionatokat, zenekarszerű színeket. A melodikus elemek itt talán inkább egyértelműbbek és könnyebben felismerhetőek, mint a későbbi Brahms-művekben, ahol gyakran bijnak el a figyelő fül előtt, szétolvadván a többi szólamba. Antal István nagyszerűen ragadja meg különösen az utolsó tétel rögtönzés jellegét, kitűnően világítja át az első pillantásra rapszódikusnak tűnő tétel egyes részleteinek mély összefüggését és összetartozását. De ugyanilyen gyönyörűen bomlik ki a lassú tétel dalszerű lírája. Antal István az ilyen és ehhez hasonló részletekben gazdagon csillantja meg előttünk a dallamosság iránti érzékét, azt a különös és ritka adományát, hogy a hangok egymásutánját szuggesztív módon tegye szükségszerűvé.

Persze azért Schumann fisz-moll szonátájának előadását sem szeretnénk teljesen mellőzni, hiszen egyik legnagyobb zongoraművéről van szó. Antal István itt azt a változékonyságot éli át és sugározza a hallgatónak, amely Schumann művészetét olyan különleges – szinte már irracionális – előjellel látja el. Lendületes és nagyszerű előadást hallhatunk ezen a felvételen! Mindenekelőtt az egyes érzelmi rétegek hitelessége fogja meg a hallgatót, s a már említett szuverenitás.

Antal István ízig-vérig muzsikusz egyéniség.”

Antal István poszthumusz lemeze 1982-ben a Hungaroton „Magyar Előadóművészek” sorozatában jelent meg (SLPX 12394). A lemezen Beethoven c-moll szonátájának (op.111.) 1956-os, Bartók Szonatinájának 1958-as és Kurtág György Nyolc zongoradarab op.3. 1960-as Hungaroton felvétele található, kiegészítve Liszt A-dúr legendájának 1952-ből és Chopin f-moll balladájának 1972-ből származó rádiófelvételével. Szöllősy András lemezborítón található szövegéből idézek:

„A lemezen hallható öt felvétel nagyon vázlatos képet adhat csak Antal István művészetéről. Azok közé tartozott, akik sohasem hittek abban, hogy egy zenedarab előadása elérheti végleges formáját. Évről évre, előadásról előadásra gazdagodtak a zeneművek a keze alatt, új és új rétegeket tárt föl bennük, s ha egy-egy remekműről megváltozott a szemlélete, nem sajnálta elvetni addigi elképzeléseit, s újra felépíteni a darabot. Hihetetlen alázattal közeledett a mesterművekhez. Beethoven szonátáit minden hangnemben gyakorolta, hogy a tapasztalat közvetlenségével is megértse, miért épp azt a hangnemet választotta szerzője gondolatai közvetítésére. Partitúraszerűen szétírta szólamaikat, hogy még világosabban érzékelje a vonalvezetést, a legrejtettebb dallamrajzot. Amikor nekikezdett egy darab megtanulásának, úgy szólván mindent tudott már róla. Mindent tudott, s mégis mindenben kételkedett. Újra és újra felboncolta a legapróbb formai, harmóniai, dallami elemekre, s ismét összerakta, kipróbálta barátok előtt, közönség előtt – s azután ismét újrakezdte a harcot a mű meghódítására. Ez a töprengő, mélyre ásó küzdelem a mesterművekkel művészetének alighanem legsajátosabb vonása volt.”

Az alábbi nyersfordítás a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat Sajtóosztályának a Hungaroton-lemezek külföldi sajtó visszhangját összegyűjtő sajtószemléjéből származik:

„Antal István 1956-ban felvett Beethoven op.111-es c-moll szonátájában az első tétel kivételesen izmos rugalmasságához a második tétel fényes líraisága vegyül. Kitűnő előadás és a hangfelvétel is kiváló. (...) Antal érdeklődését a modern zene iránt egy 1963-as felvétel is bizonyítja: ezen egy kissé ismeretlen, hideg művet, Kurtág Nyolc zongoradarabját játssza. Az egyetlen nem teljesen kielégítő hangminőségű darab Liszt leíró jellegű I. legendája (...). A műsor befejező műve, Chopin jól ismert op.52. Balladája azt bizonyítja, hogy Antal a romantikus műveknek ugyanolyan jó előadója, mint a moderneknek.”⁷

„Mi újság Hungaroton?” – a Hungaroton Magyar Hanglemezgyártó Vállalat házi lapja 1989/3. számában közölte Breuer János „Utazás a hanglemez körül” című hosszú cikkét.⁸ Az írásban a szerző a magyar hanglemezgyártás számos problémáját sorolja fel. Többek között így ír: „...feszültségek forrása, hogy a régebben forgalomba került, akár sikeres felvételek nem maradnak (...) örök időkre a katalógusban. (Aminthogy egyetlen könyvkiadó sem képes arra, hogy állandóan a piacon tartsa valamennyi korábbi publikációját.) Jelentős előadóművészi teljesítmények is áldozatul esnek itt. Hogy példát is mondjak, jóformán emléke sincs Antal István vagy Ungár Imre roppant jelentős művészetének s talán remény sincs rá, hogy zongorajátékuk feltámadjon, hiszen nevük ismeretlen a nemzetközi piacon.”

⁷ David W. Webber írása: The new records/USA/ 1983. február

⁸ A cikk eredetileg a Kritika című lap 1989. áprilisi számában jelent meg

2.8. Rádiófelvételek

A Magyar Rádió archívumában a következő Antal István-felvételeket találtam:

Bach-Bartók:	G-dúr szonáta	BWV.530. No.6. Felvétel ideje: 1956.01.25.
Bach-Busoni:	h-moll partita	BWV.831. Felvétel ideje: 1968.05.18.
Bartók:	II. román tánc	Felvétel ideje: 1955.07.12.
Bartók:	Három etűd	op.18. Felvétel ideje: 1966.08.03.
Bartók:	Három etűd	op.18. Felvétel ideje: 1968.05.15.
Bartók:	Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre Tusa Erzsébet Antal István Petz Ferenc Marton József	Felvétel ideje: 1968.07.25.
Beethoven:	Diabelli-változatok	op.120. Felvétel ideje: 1957.04.26.
Beethoven:	A-dúr szonáta	op.101. Felvétel ideje: 1957.10.07.
Beethoven:	Esz-dúr szonáta	op.81./a Felvétel ideje: 1958.04.08.
Beethoven:	B-dúr (Hammerklavier) szonáta	op.106. Felvétel ideje: 1964.01.30.
Beethoven-Liszt:	Adelaide	Felvétel ideje: 1976.03.05.
Brahms:	fisz-moll szonáta	op.2. Felvétel ideje: 1955.09.24.
Brahms:	fisz-moll szonáta	op.2. Hanglezgyári tekercs: 1975.02.24.
Chopin:	Andante spianato és nagy polonéz	op.22.
Gaál Jenő:	II. szonáta	
Gaál Jenő:	Négy prelűd	
Händel:	e-moll szvit	Felvétel ideje: 1967.07.22.
Haydn:	h-moll szonáta	Hob.XVI: 32. Felvétel ideje: 1967.07.22.
Haydn:	C-dúr szonáta	Hob.XVI: 50 Felvétel ideje: 1967.07.22.
Kadosa:	III. zongoraszonáta	Felvétel ideje: 1962.08.31.

Kósa György:	Notturmo Jeney Zoltán – fuvola, altfuvola, piccolo	
Kurtág:	Nyolc zongoradarab	Hanglezgyári tekeres: 1972.10.18.
Liszt:	Szent Ferenc a madaraknak prédikál (A-dúr legenda)	Felvétel ideje: 1952
Liszt:	Ricordanza - transzcendens etűd	Felvétel ideje: 1956.05.03.
Liszt:	Vadászat – transzcendens etűd (sic!)	Felvétel ideje: 1956.05.03.
Liszt:	Hófűvás-transzcendens etűd	Felvétel ideje: 1956.05.03.
Liszt:	Csárdás obstiné	Felvétel ideje: 1960.11.11.
Liszt:	II. elfelejtett keringő	Felvétel ideje: 1962.03.28.
Liszt:	III. elfelejtett keringő	Felvétel ideje: 1962.03.28.
Liszt:	Vándorévek-Svájc teljes sorozat	Felvétel ideje: 1971.01.16.
Liszt:	La leggierezza	Hanglezgyári tekeres: 1976.09.23.
Liszt:	E-dúr Paganini-etűd No.5.	Hanglezgyári tekeres: 1976.09.23.
Liszt:	Mefisztó-keringő	Hanglezgyári tekeres: 1976.09.23.
Liszt:	A Villa d’Este szökőkútjai	Hanglezgyári tekeres: 1976.09.23.
Liszt:	Don Juan fantázia	Hanglezgyári tekeres: 1976.09.23.
Liszt:	Figaro fantázia	Hanglezgyári tekeres: 1976.09.23.
Schubert:	a-moll szonáta op.42.	Felvétel ideje: 1955.03.11.
Schumann:	fisz-moll szonáta op.11.	Hanglezgyári tekeres: 1975.02.24.
Schumann-Liszt:	Tavaszi éj	Felvétel ideje: 1976.02.04.

Versenyművek:

Beethoven:	Esz-dúr zongoraverseny Állami Hangversenyzenekar, vez.: Németh Gyula SLO 93
Brahms:	d-moll zongoraverseny MR Szimfónikus Zenekara, vez.: Lehel György Felvétel ideje: 1956.05.12-15.

- Liszt: Magyar fantázia
Prágai Rádió Szimfónikus Zenekara, vez.: Karel Sejna
Supraphon
- Liszt-Darvas: Patetikus koncert
Állami Hangversenyzenekar, vez.: Vaszy Viktor
Felvétel ideje: 1962.03.28.
- Székely Endre: Concerto
MR Szimfónikus Zenekara, vez.: Lehel György
Felvétel ideje: 1959.06.30.

Dalok:

- Bartók: Fekete főd
Székely Mihály – basszus
Felvétel ideje: 1954.07.22.
- Mozart: Die Zufriedenheit K.473.
An Chloe K.524.
Die kleine Spinnerin K.531.
Meine Wunsche K.539.
Gáti István – bariton
Felvétel ideje: 1975.05.03.
- Mozart: Abendempfindung K.523.
Gáti István – bariton
- Schubert: A vihar D.985.
Isten a világ alkotója D.986.
Himnusz a végtelenhez D.232.
MRT énekkara, vez.: Vásárhelyi Zoltán
Miriam diadaléneke D.982.
Déry Gabriella, MRT énekkara, vez.: Vásárhelyi Zoltán
SLPX-1236
Felvétel ideje: 1972.04.27.
- Schumann: Spanyol daljáték op.74.
László Margit – szoprán
Réti József – tenor
Bende Zsolt – bariton
MRT énekkara, vez.: Vásárhelyi Zoltán
SX-4096

3. Antal István, a Zeneakadémia tanára (1948-1978)

3.1. Tények és emlékek a Zeneakadémia évkönyvei, hivatalos levelek, koncertmehívók és a növendékek visszaemlékezései alapján

Egy tanítással is foglalkozó előadóművész esetében a kétféle tevékenység szétválasztása bajos, hiszen ezek egymás mellett, egymást kiegészítve zajlanak. Még akkor is, ha időnként a súlypont áthelyeződik valamelyik oldalra, a pedagógiai és a művészi munka kölcsönösen hatnak egymásra. A gyakorlás és a koncertezés során szerzett tapasztalatokat adja át a tanár növendékeinek. A tanítás során megfogalmazott gondolatok, kikísérletezett utak pedig az előadói praxisban hasznosíthatóak. 1955. szeptember 26-án egy rádióinterjúban így fogalmazta meg gondolatait erről a kérdéstről Antal István: *„Ami a tanítást illeti, sokat jelent ez tanítványnak és tanárnak egyaránt. A tanítvány hozzájut a mesterség tapasztalati anyagához, mely segíti az önálló gondolkodást, a tanár pedig részesévé válik a különböző egyéniségek sajátos erő kifejtésének a problémák megoldásában, s ezzel gazdagítja saját magát.”* Nem véletlenül mondják a tanító előadóművészek, hogy növendékeiktől, esetleg tanítványaik hibáiból, problémáiból sokat tanulhatnak.

Hogyan nyilatkozott Kerényi Máriának saját pedagógiai munkájáról?
(Muzsika, 1970. február)

„...egyre inkább az a véleményem: annyit érek, amennyit a növendékeimnek meg tudok tanítani (...) az exhibíció iránti vágyam csökkent, viszont a megismerés igénye egyre követelőbb bennem. Matematikus apámtól a matematikai tehetséget nem örököltem ugyan, de a matematikus jellegzetes magatartását talán valamelyest. Töreksem a tiszta és világos megfogalmazásra, a szabályok definíciójára, az összefüggések felismerésére. Ezért találok olyan izgalmas területnek a pedagógiai munkát. Szívesen beszélek kételyeimről és következtetéseimről, szívesen vitatkozom is róluk (...), mert a dialógus az ellentmondások és tévedések tisztázásának legjobb módja....”

A tanár tudása minta, személyisége motiváló erő. Megjelenésével, viselkedésével, kommunikációjával és metakommunikációjával értéket, normákat, szándékot képvisel, mintát nyújt. Mindebben benne van neveltetése, benne vannak tanulmányai, de tudása mellett érzelmei, indulatai is. Egész személyisége megnyilvánul tevékenységében, abban, amit közvetítésnek nevezünk.

A jó pedagógus hatni tud, alkotó szellemi légkört tud teremteni. A tanár hatása nem csak a jelenben, hanem sokkal inkább a jövőben bontakozik ki igazán. A művész-tanár nem csak az órákon, hanem koncertjeivel is tanít.

Antal István tanári pályafutásának legfontosabb és leghosszabb korszaka volt a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán eltöltött három évtized. Az idősakkal való ismerkedésem a hivatalos dokumentumok megkeresésével, a Zeneakadémia évkönyveinek feldolgozásával kezdődött. Minden Antal Istvánnal kapcsolatos, az évkönyvekben fellelhető adatot hűen tartalmaz ez a fejezet, az általam ismert hivatalos levelezést is beleértve.

Személyes gondolatok egészítik ki, színesítik az iratokat. Saját emlékeim mellett egykori Antal-növendékekkel folytatott beszélgetések tartalmát, illetve kérdéseimre válaszként írt levelek lényeges részeit is közlöm. Nagy öröömre az általam megkeresett tanítványok szinte mindegyike lelkesen válaszolt, segítve ezzel munkámat.

„Hogyan lett Antal István növendéke? Hogyan tanított, milyen hatással volt növendékeire a Tanár úr?” – többek között ezek voltak a visszatérő kérdések.

Az emlékezéseket az évkönyvek szerint haladva, időrendi sorrendben szerkesztettem a fejezetbe, a tanítványok koncertjeire készült meghívókkal és a diplomakoncertek műsoraival együtt. A növendékek pályafutásának ismertetése pedig abban segít eligazodni, hogy milyen szerepet tölthettek be zenei életünkben az Antal-tanítványok.

Felesége, Antal Dóra így jellemezte férje tanári tevékenységét: „Növendékeit soha nem kötötte magához. Egyetlen volt a Zeneművészeti Főiskola professzorai között, aki tanítványait küldte a többi kolléga óráira. Növendékei társadalmi érvényesülésével nem foglalkozott. Nyitott, szabadiskola-szerű tanítását, kísérletező alkatát nem a legjobb, hanem a legproblematikusabb típus érdekelte. Sokat és mélyrehatóan foglalkozott pszichológiával.”

A Zeneakadémia évkönyvéből (1948-49): idézet Zathureczky Ede főigazgató évnyitó beszédéből:

„A megnövekedett növendéklétszám és a tanterv kibővítése, valamint a hosszabb szabadságon lévő tanárok helyettesítése több óradíjas tanár meghívását tette szükségessé. Antal István nemzeti zenedei tanár fele óraszámmal rendeltett át Főiskolánkhöz...”

Az évkönyv megemlíti: „Antal István 1948 őszén a Varsói Magyar Héten és több lengyel városban, majd Bukarestben és Prágában hangversenyzett. (...) A tanév elejére esik a Bartók Béla Nemzetközi Modern Zenei Verseny megrendezése. A Zeneművészeti Főiskola és a Rádió rendezésében a Zeneművészeti Főiskolán 1948. október 10-től 18-ig folyt a verseny...” A zsüri tagjai voltak többek között: Fischer Annie, Kadosa Pál, Kentner Lajos, Hernádi Lajos, Arturo Benedetti Michelangeli. Póttagok: Antal István, Engel Iván, Ungár Imre.

Az 1948-49-es évkönyv a tanárok felsorolásánál a „szolgálatételre berendelt tanárok” között írja: „Antal István áll. zenegimnáziumi tanár, tanított zongora-főtárgyat, zongorairodalom ismertetést és methodikát.”

Antal István növendékei voltak ebben a tanévben:

Barabás Ernő	tanárképző I.	G. Bán Éva	tanárképző II.
Bánhegyi Mária	tanárképző II.	Becker Zsuzsanna	tanárképző I.
V. Berkes Mária	tanárképző I.	Bertha Piroska	tanárképző I.
Borbély Edit	tanárképző II.	Borostyán Rozália	tanárképző II.
Eisikovics Klára	tanárképző I.	Elfer Vera	tanárképző I.
Faragó Ilona	tanárképző I.	Gerő Erzsébet	tanárképző II.
Gosztonyi János	tanárképző I.	Gotthard Ilona	tanárképző II.
Grabócz Miklós	tanárképző I.	Gyöngyösy Ilona	tanárképző I.
Harnóczy Mária	tanárképző I.	Hegyi Géza	tanárképző II.
ifj. Husek Rezső	tanárképző II.	Ivánfi Flórián	tanárképző II.
Kende János	előkészítő IV.	K. Kinsker Márta	szabadiskola I.
H. Kiss Gizella	tanárképző II.	V. Kolos Györgyike	tanárképző II.
Cs. Komor Éva	tanárképző I.	Kvasz László	akadémia II.
B. Lajos Judit	tanárképző II.	Lendvai Ernő	tanárképző I.
Lovas György	előkészítő III.	Mészáros Emma	tanárképző I.
Mészáros Lajos	előkészítő II.	Mihalusz Gabriella	tanárképző I.
Miskolczi Margit	tanárképző II.	Nemes Nagy Éva	tanárképző II.
Papp Katalin	előkészítő II.	Perlstein Klára	tanárképző I.
Radó Ágnes	művészképző II.	Rajkai Erzsébet	tanárképző I.
Reményi Vera	szabadiskola I.	Révész Ottó	tanárképző II.
Scher Mátyás	tanárképző I.	Sebestyén Albert	tanárképző II.
Somorjai Ferenc	tanárképző II.	Szele Margit	tanárképző II.
Szendrei Imre	tanárképző II.	Szentgyörgyi Edit	tanárképző II.

Teleki Iván	tanárképző II.	Teleki Lajos	tanárképző I.
G. Tóth Adél	tanárképző II.	Vajda Ilona	tanárképző II.
Z. Varasdy Emilia	tanárképző I.	Váczi Gyula	tanárképző I.
Walter Margit	tanárképző II.		

Antal István a tanárképzősöknek valószínűleg csoportos órát tartott, módszertant tanított, bár ezt az évkönyv külön nem említi. Ezt a feltevésemet Kurtág György is megerősítette.

Kodály Zoltán 1949. március 23-án írt levele a Zeneművészeti Főiskolán működő zenetanár vizsgáló bizottságok tagjainak megválasztására kéri a minisztert:

„Tisztelettel jelentem Miniszter Úrnak, hogy a Zeneművészeti Főiskolán működő zenetanárvizsgáló bizottságok tagsága 1948. évi december hó 31-ével lejárt. Kérem Miniszter Urat, hogy a folyó tanévre, illetőleg az esetleges pótképesítő vizsgákra való tekintettel 1949. évi december hó 31-ig szóló hatállyal az alól részletezett tanárvizsgáló bizottságok tagjait, Zathureczky Ede főigazgató elnökle alatt, kinevezni szíveskedjék.

A zongoratanárvizsgáló bizottság beltagjává: Ambrózy Béla, dr. Böszörményi Nagy Béla, dr. Dániel Ernő, Gaál Margit, Hernádi Lajos, Kadosa Pál, dr. Kókai Rezső, Kósa György, Molnár Antal és Szegedi Ernő főiskolai r. tanárokat, Antal István áll. zenei gimn. tanárt....”¹

Az **1949-50-es** évkönyvben a következők találhatók:

A „*Tanári testület*” bemutatásában a második pont Antal Istvánt zongora tanszakvezető tanárként nevezi meg, aki csak zongora főtárgyat tanított. Helyettese Ambrózy Béla volt.

1950. április 26-án kelt a Zene és Táncművészeti Főosztály levele a Zeneművészeti Főiskola Igazgatójához. Ebben az áll, hogy a zongora főtárgy tananyának összeállítására Antal István, Hernádi Lajos és Gát József kapott megbízást.²

Antal István a következő növendékeket tanította: (a felsorolás nem biztos, hogy teljes, mert az évkönyv egyetlen példányából hiányzik a 23-24. oldal!)

Deutsch Éva	művészképző II.	Gay Waclaw	művészképző I.
Gonda Istvánné Schenker Mária	akadémia II.	Hegedűs András	tanárképző I.
Kertész Lajos	akadémia III.	Kunz Judit	akadémia III.
Kurtág Györgyné Kinsker Márta	művészképző I.	Lovas György	akadémia II.
Rabinek Lívia	tanárképző I.	Radó Ágnes	művészképző III.
Rados Ferenc	akadémia I.	Renzi Lanni Gloria	akadémia IV.
Teleki Lajos	tanárképző II.	Váczi Gyula	tanárképző II.

Váczi Gyula (1928-1994), aki már a Zenei Gimnáziumban is Antal István növendéke volt, 1951-ben tanári és művész diplomát szerzett Antal István növendékeként. 1955-ig a kaposvári Állami Zeneiskola igazgató helyettese, 1955-től 1959-ig a salgótarjáni Állami Zeneiskola alapító igazgatója. Az intézmény ma a nevét viseli, és emlékére megyei ifjúsági zongoraversenyt rendez. 1959 és 1964 között a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola tanára, szakfelügyelő. 1965-ben Svájcban telepedett le, ahol 1991-ig a rorschachi kantonális Tanárképző professzora lett. Rendszeresen hangversenyezett Svájcban, Ausztriában, Németországban és Liechtensteinben. 1969-ben Liszt, Bartók és Kodály műveiből lemezfelvételt készített.

¹ Iratok a magyar zeneoktatás történetéhez Budapest 1984. 155-156.o.

² U.o.374-375.o.

1950. augusztus 18-án a Népművelési Minisztérium felkérte Antal Istvánt, „*hogya az Állami Zenekonzervatóriumok és zeneiskolák tanárai részére 1950. augusztus 21-től 26-ig rendezendő továbbképző módszertani tanfolyamon (...) előadást tartson.*”

Az **1950-51**-es évkönyvből:

Az évkönyv felsorolja a „*Főigazgatói Tanács*” tagjait:

Zathureczky Ede
Antal István
Almár Györgyné Veszprémi Lili
Ádám Jenő
Gát József
Gáti Zoltán
Kadosa Pál
dr. Kodály Zoltán
Kozma Erzsébet
Mihály András
Szabó Ferenc

Antal István már nem volt tanszakvezető. Az évkönyvben a „*Főtanszakvezető tanárok*” között Kadosa Pált találjuk billentyűs-, pengető- és ütőhangszer-főtanszakvezetőként megnevezve.

Antal István neve a „*Kinevezett tanárok*” között található – „tanított zongora főtárgyat” megjegyzéssel. Növendékei a következők voltak:

Barta Gábor	akadémia III.	Gay Waclaw	művészképző II.
Gonda Istvánné	Schenker Mária	Hegedűs András	tanárképző II.
	akadémia III.		
Kertész Lajos	akadémia IV.	Keveházi Lajosné Szabados Katalin	akadémia IV.
Kurtág Györgyné	Kinsker Márta	Rabinek Livia	tanárképző II.
	művészképző II.		
Radó Ágnes	művészképző III.	Rados Ferenc	akadémia II.
Reményi Vera	akadémia II.	Renzi Lanni Gloria	akadémia IV.

1951-52.: A Főigazgatói Tanácsban egyetlen változás történt: Mihály András nincs a tagok között. Antal István kinevezett tanár, aki zongora főtárgyat tanított.

Növendékei:

Barta Gábor	akadémia III.	Kertész Lajos	továbbképző I.
Keveházi Lajosné Szabados Katalin ³		Kurtág Györgyné Kinsker Márta	
	művészképző I.		művészképző III.
Rados Ferenc	akadémia II.	Renzi Lanni Gloria	művészképző I.
Villányi Vilmosné Berkes Márta			
	művészképző II.		

³ Szabados Katalin nyugdíjba vonulásáig a Kölni Zeneakadémia tanszékvezető zongoratanára volt.

Kurtág Márta 2006 tavaszán így emlékezett Antal Istvánra:

*„Nem is tudom, hogy milyen úton-módon kerültem el Antal Istvánhoz, hogy előjátéksz-
szak neki. A tanítása borzasztóan tetszett nekem. Minden, ami rossz volt addigi tanáromnál –
mert úgy éreztem, hogy kimarad a zene a dologból –, itt megváltozott. Az egész légkör sugár-
zott a kultúrától. Értékes könyvtára volt, és az egész a fejében volt. Amiről ott hallottunk be-
szélni irodalomban és festészetben, az nekünk egy hatalmas ajándék volt. De az Akadémián
sokszor előfordult, hogy föladott egyik óráról a másikra valamit, azt megtanultam, és akkor
azt mondta: „Kívülről blattolunk?” Máskor meg azt mondta, hogy már megint ezt hozta?
Ezekkel nagyon meg tudta az embert zavarni. Antalnak váltakozó periódusai voltak. És nem
arról van szó, hogy nem szeretett tanítani: nagyon szeretett, de nem egyformán. Sok labilis
emberi dolog miatt lehettek periódusai, mikor mindent beleadott, és más periódusok, amikor
nem. Nem olyan egyszerű az a zeneakadémiai légkör: a növendékek is sugároznak. És mind-
ehhez még hozzájött az a nehéz politikai időszak.*

*A pozitív oldal az, hogy tényleg nagyon sokat kaptam tőle. Mi ott töltöttük életünknek
egyik nagyon fontos részét. Férjemmel néhány évig Berlinben voltunk, és úgy érzem, maradt
az ő Berlinjéből valami, az a rendkívül magas szellemi nívó, amit Antal hozott magával.*

*Fantasztikus volt benne, hogy Gáttól, kollégájától, vagy növendékeitől tanult. Valami
hihetetlen nyitottság volt ez tőle. Más részről volt benne egy bizonyos fajta bizonytalanság is,
és ezt is továbbadta nekünk.*

*Elejétől végéig ismerte a dalirodalmat. Lehet, hogy hazatérése előtt külföldön korre-
petítorkodott valahol, hiszen úgy ismerte az operákat is.”*

1952-53.: Antal István már nem Főigazgatói Tanács tag. Neve a zongora főtárgyat taní-
tó rendes tanárok között szerepel. 1953 februárjában és júniusában is prémiumot kapott.

Ebben a tanévben növendékei voltak:

Hepke Péter	I. évf.	Kertész Lajos	IV. évf.
Rados Ferenc	II. évf.	Renzi Lanni Gloria	művészképző IV-V.
Villányi Vilmosné Berkes Márta	V. évf. (ismétlés)		

1953-54.: 1953. november 7-én és 1954. június 30-án munkájának elismeréseként ju-
talmat kapott.

Növendékei ebben a tanévben:

Hepke Péter	II. évf.	Kertész Lajos	V. évf.
Pfeiffer Judit	I. évf.	Rados Ferenc	II. évf.
Szilágyi István	I. évf.	Tury Éva	I. évf.

1954 tavaszán a Zeneakadémia Kistermében Kertész Lajos Kocsis Albert hegedűmű-
vésszel Bach-Bartók hangversenyt adott, melyet az Országos Filharmónia rendezett. Június
14-én a Zeneakadémia Nagytermében a diplomahangverseny előtt álló Kertész Lajos Liszt
Haláltánc című zongoraversenyét játszotta az Állami Hangversenyzenekarral. A karmester
Vaszy Viktor volt.

Június 26-án került sor, szintén a Nagyteremben Kertész Lajos zongoraművész-tanári diplomahangversenyére, melyet meghallgatott Kodály Zoltán és Fischer Annie is.

A műsor a következő volt:

Bach:	a-moll fantázia és fuga BWV.904.
Mozart:	C-dúr szonáta K.296. (hegedűn közreműködött Szűcs Mihály; a kamarazene-produkció tanára Banda Ede volt)
Kodály:	Hét zongoradarab op.11.
Liszt:	Weinen, klagen...

2005 augusztusában Keszthelyen **Kertész Lajos** így emlékezett Antal Istvánra:

„1949-ben ismertem meg a debreceni Országos Bartók Versenyen, ahol én az I. kategóriában első díjat nyertem. Ez egy zeneiskolai verseny volt. A Debreceni Zenede növendéke voltam, Zempléni Kornél is ott tanult, és később Vásáry Tamás is, rövid ideig. Emlékszem, a zsűriben Kornél, Antal István és Máthé Klári néni is ott volt mások mellett. Ők így már engem ismertek a zeneakadémiai felvételi előtt is. Az Akadémián először Solymos Péterhez osztottak be, de én addig nem hallottam azt a nevet, és ezért kértem át magam Antalhoz, mert őt már ismertem. Akkor nem tudtam, hogy majd később Solymos Péterrel milyen szoros emberi kapcsolatba kerülök.

Én református lelkészi diplomával jöttem a Főiskolára. Sokan az ifjúság akkori politikai vezetői közül tiltakoztak ez ellen, Antal azonban mindig mellettem állt, és nagyra értékelte mind az emberi, mind a zenei kvalitásaimat.

Abban látom, hogy másként tanított, mint a többi tanár, hogy nagyon sok volt a beszéd, a filozófia, az esztétika, az irodalom az órákon, és teljesen szabadon hagyta a növendékeket. Nem nagyon avatkozott be egy növendék fejlődésébe, nem olyan szisztematikusan építette fel a tanítást, mint Hernádi. Vonzódott a társművészetekhez, fantasztikus technikája ellenére egy intellektuális művész volt. Ha kedve volt, akkor egészen rendkívüli órákat tudott tartani. Az órát hallgató vendégeket is teljesen levette a lábáról. Technikai problémák megoldásához is nagyszerű tanácsokat tudott adni. Persze sokszor volt úgy, hogy bejött, elkezdtünk beszélgetni, és aztán a dolgokat rám hagyta, mert látta, hogy bizonyos dolgokat meg tudok oldani. Más területekkel meg nem foglalkozott. Ez egy kibúvó is volt számára, hogy egyéniségnek tartott. Fogyatékosága talán az volt, hogy nem vette figyelembe, hogy én például egy egészen más alkat voltam, mint ő. Kéz, izomzat tekintetében is. Sokszor azt szerette volna rákényszeríteni az emberre, ami neki magától értetődő volt, nekem meg nem. Sokszor a saját gyakorlása során felmerült problémákat vetítette ki ránk.

Stílusismerete rendkívüli volt, az ízlése pedig kifinomult és nemes. Ezzel volt a legdöntőbb hatással rám. Művek tagolásáról, frazeálásáról nagyon sokat tudott, és ebben nagyon nagy segítséget nyújtott növendékeinek. A hang, a hangzás minőségére vonatkozólag nagyszerű tanácsai voltak. A puha, telt hangzásra való igényt ő keltette fel bennem. Ezek végigkísérték egész pályám során.

Bachról sokszor úgy beszélt, mint az európai kultúra egyik legnagyobb szelleméről. Nagyon nagy, őszinte tisztelője volt Bartóknak és Kodálynak. Az órákon nagyon sokszor beszélgettünk az ő jelentőségükről a magyar zenei életben, sőt a magyarságtudat táplálásában. Sokszor mondta, hogy ugyanazt a szerepet tölti be most Kodály, mint annak idején Petőfi. Engem elvitt Kadosához és Kodályhoz is. A növendékeiért tudott áldozatot hozni.

Nem lehet megkerülni azt, hogy növendékei közül sokan otthagyták, pedig sokáig nagyon népszerű volt, nagyon sokan jártak hozzá órát hallgatni. Az igazság az, hogy rapszodikus volt. Ha valami nagyon érdekelte, belevette magát a tanításba, máskor meg nem. Nem érezték a növendékek, hogy törődik velük. Úgy érezték, hogy nem foglalkozik velük következe-

tesen. Úgy érezték, hogy más tanárok a növendékeik karrierje, vagy a népszerűsítése érdekében sokkal többet tesznek, mint ő.

Ha elfoglaltsága volt, sokszor Nemes Katalin helyettesítette – én például Bartók Szabadban című művét játszottam neki. Antal Fischer Annie-t is meghívta, hogy foglalkozzon a növendékekkel. A Mondschein - szonátát játszottam, és ő átadta Fischer Annie-nak a tanítását. Kurtággal is nagyon jó volt a kapcsolata.

Sokszor bizonytalanság volt benne, és nem a véleményalkotásra akart bennünket rászoktatni, hanem önmagát ellenőrizte, amikor véleményünket kérte egy-egy megoldásról. Jellemző volt rá, hogy fejben nagyon sokat gyakorolt.

Tudjuk, hogy Antal István sokkal több volt, mint amit a dobogón mutatott. Teremben, tanítás közben sokkal felszabadultabban, átütőbben játszott, koncerten néha elhalványodtak a dolgok. Persze voltak nagyszerű produkciói: emlékszem a Beethoven c-moll zongoraversenyre a Városi Színházban, Sawallisch vezényelt, az nagyon átütő koncert volt. Pedig irtózatosan félt előtte, rettenetesen drukkolt.

Fantasztikus beugrásokra volt képes: egy nagyon nehéz Bach-mű előadását az utolsó pillanatban mentette meg. Igen nehéz a szólam végig, és remekül helyt tudott állni. Rádió szerepléseket is rövid határidőre vállalt el. Nagyon jól blattolt, rendkívül gyorsan tanult. Emlékszem, a rádiókoncerteken le nem vette a szemét a kottáról, és mégis mindent eljátszott. Rendkívüli helyérzéke volt.

Antal társasági ember volt, mindig biztosította a beszélgetés színvonalát. Rengeteget anekdotázott, mindig élet ízű volt, amit mondott. Élvezetes beszélgető partnerként értette a fiatalok nyelvét. Nagyon felüdítő volt vele együtt lenni.”

Kertész Lajos a Debreceni Egyetem Hittudományi Fakultásán református lelkészi oklevelet szerzett. Ezután 1949 őszén lett a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola hallgatója. Tanárai Kodály Zoltán, Antal István, Járdányi Pál, Banda Ede, Bartha Dénes és Szabolcsi Bence voltak. 1954 nyarán friss művésztanári diplomával a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola zongora főszakán kapott tanári kinevezést, Budapesten. Tanári pályája párhuzamosan haladt együtt előadóművészi tevékenységével. Részt vett Bartók összes zongora művének felvételeiben a Magyar Rádióban.

1972-ben Japánban, 1982-83-ban Ausztriában fejtett ki pedagógus tevékenységet és előadóművészként propagálta Liszt, Bartók és Kodály műveit. 1982 és 1991 között a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Budapesti Tanárképzőjének tanára, 1987-től 1995-ig a Budapesti Bartók Béla Szakközépiskola zongora tanszakának vezetője.

A Liszt Társaság összejöveteleinek gyakori szereplője előadásokkal és zongorán való közreműködéssel. A Magyar Kodály Társaság alapító és tiszteletbeli tagja és hosszú éveken keresztül részt vállalt az elnökség munkájában.

1993-ban Németh László-díjat kapott, 1995 októberében pedig a Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztjét. Zongorajátékát a Hungaroton Classic két CD-n örökítette meg.

1954-55.: A Zeneakadémia évkönyve megemlíti, hogy a felszabadulás évfordulóján Antal István *érdemes művész* kitüntetésben részesült.

A következő növendékeket tanította:

Antal Imre	I. évf.	Hepke Péter	III. évf.
Pfeiffer Judit	II. évf.	Prokopius Imre	I. évf.
Rados Ferenc	III. évf.	Szilágyi István	II. évf.
Tury Éva	II. évf.		

1955-56.: Az évkönyv felsorolja az intézet tanárainak külföldi útjait, ezek szerint Antal István 1955 novemberében és decemberében Lengyelországban, 1956 májusában és júniusában Romániában hangversenyezett. A tanév során munkájáért pénzjutalomban részesült.

Növendékei:

Antal Imre	II. évf.	Hepke Péter	IV. évf.
Pfeiffer Judit	III. évf.	Prokopius Imre	II. évf.
Rados Ferenc	IV. évf.	Szenhelyi Judit	zongora szakiskola I.
Tury Éva	III. évf.		

Az alábbi kép Antal Istvánról és Rados Ferencről zongoraórán készült.⁴

1956-57.: A weimari Zenekonzervatórium meghívására az intézet névadó ünnepségére főiskolai küldöttség ment Weimarba, melynek tagjai Antal István, Ádám Jenő, dr. Gárdonyi Zoltán tanárok és Ádám Eja meg Somfai László hallgatók voltak.

Antal István növendékei ebben a tanévben:

Antal Imre	III. évf.	Ács Zoltánné Tury Éva	IV. évf.
Hepke Péter	V. évf.	Pfeiffer Judit	IV. évf.
Prokopius Imre	III. évf.		

1957-58.: Antal István 1957 októberében a Szovjetunióban és Jugoszláviában koncertezett. 1958-ban, januárban Görögországban, majd májusban Kölnben adott hangversenyeket.

Növendékei:

Antal Imre	IV. évf.	Ács Zoltánné Tury Éva	V. évf.
Benkő Zoltán	I. évf.	Lovas Antal	I. évf.
Prokopius Imre	IV. évf.	Tóth Mária	I. évf. (kimarad!)

1958. február 12-én Antal István koncertjének kezdő műsorszámára Schubert a-moll allegro című négykezes darabja volt, növendékének, Antal Imrének a közreműködésével. A hálás tanítvány, tanára nevének említése nélkül, így emlékezik növendék éveire: „...*kitűnő, koncertező művész volt, de mint pedagógus nem állt a helyzet magaslatán. Bizonyára unta a*

⁴ A fénykép megtalálható a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola 100 éve című kiadvány Kárpáti János által szerkesztett „A Zeneművészeti Főiskola száz éve képekben és dokumentumokban” fejezetében, Zeneműkiadó Vállalat, 1977

tanítást.(...) Teljesen magamra hagyatva dolgoztam. Lassan kezdett kialakulni bennem holmi rettegés a hangszertől.”⁵

1958. április elsején, kedden este 8 órakor volt a Zeneakadémia Nagytermében Hepke Péter zongora művész-tanári diploma hangversenye. Műsora a következő volt.

Bach:	Cisz-dúr prelúdium és fuga W.K.II. (önállóan megtanult mű - ez követelmény volt!)
Mozart:	G-dúr szonáta K. 379. (km.: Sepsei József - hegedű; tanár: Petri Endre)
Beethoven:	Hat bagatell op.126.
Liszt:	h-moll ballada
Schumann:	Faschingsschwank aus Wien
Debussy:	Pour le piano
Kodály:	Marosszéki táncok

Hepke Péter 2005 szeptemberében így emlékezett:

„1949. október 10-én felvételiztem a Nemzeti Zenedébe, másnap már a Zenegimnázium hallgatója voltam. Szelényi igazgató úr kérdésére – Kihez akar járni? – Antal István nevét válaszoltam, hiszen őt koncertekről már ismertem. Erre Szelényi István azt válaszolta, Antal most került át a Zeneakadémiára. Így a Zenedében Inselt Kató növendéke lettem.

Antalhoz a Zeneakadémián kerültem. Én nagyon kevés tudással kerültem hozzá, hiszen sokáig nem is zongoristától tanultam, hanem egy olyan embertől, aki nagyon alaposan megtanította nekem az elméletet. Sokat négykezesztünk, de zongorázni igazából nem tanultam meg.

Én nagyon szerettem Antalt, és magamat hibáztattam azért, hogy nem tudtam annyit tanulni tőle, amennyit lehetett volna.

Hogyan tanított Antal István? Tanításában az volt a legjobb, hogy mindent megmutatott. Soha nem kérdezte, hogy mennyit gyakoroltunk – ez nem volt méltó hozzá. Amikor belemelegedett a tanításba, leült a kottához, beleírt dolgokat, esetleg ujjrendeket. De mindig csak lényeges dolgokat. Engem először „bérbe adott” V. Berkes Mártának és Renzi Gloriának, hogy „gumidominózzanak” velem. Vagyis, hogy tanítsák meg azt a technikát, amit ők már tudtak. Kis Schubert-keringőkön, majd később Liszt-átiratokon dolgoztunk.

Sokat utazott, koncertezett, ilyenkor Nemes Katalin helyettesítette, ráncba szedte az osztályt. Sokszor Gát is besegített. Antal nagyon jóban volt Gáttal abban az időben, átvette tőle azt, hogy alacsonyban kell ülni – le kellett vágni a széklábakat is.

Amikor az ember nem gyakorolt, akkor elvitt egy Chopin-etűdöt, mert Antal az első négy ütem után biztosan megállította megnézni, hogy ez miért nem megy. Ilyenkor nagyon sok mindent megmutatott. A zongorán sohasem „dolgozott”, minden a helyén volt a zongorázásában. Jó vaskos ujjai voltak, hosszú körmei, mint Horowitz-nak. Technikáját főleg mozgással sohasem zavarta meg.

Én nagyon szerettem, és soha nem éreztem méltányosnak azt, hogy elmenjek tőle, pedig akkor micsoda divat volt őt elhagyni! 1957-ben a prágai Smetana versenyre mentem, ezért egy évvel elhalasztottam a diplomámat. A diplomakoncertemre nem jött el, délelőtt telefonált, hogy lázas, és majd Gát fog rám „vigyázni”.

Alapos, német kultúrán felnőtt ember volt. Ez meglátszott koncertjeinek műsorán is. Teljesen más világ volt az övé, amit nagyon száraznak is mondtak sokan, de az biztos, hogy hihetetlen nagy koncepciójú alkotó volt, rendkívül precízen kielemezte a műveket. Rendkívül alapos ember volt, és ez furcsa ellentmondásban volt tanításával. Azt nem tudta, hogy melyik

⁵ Antal Imre: Pami, Budapest, 2000. 169.old.

évben mit kell vinni vizsgára – ilyenkor azt mondta: „Menjen be a tanulmányi osztályra, majd ott megmondják, azért vannak!”

A rádióban sokszor lapoztam neki. Egykori koncertjei közül a Diabelli-variációkra, Schubert-impromptukra és -szonátákra emlékezem. A Diabelli-variációkat egészen nagyvonalúan tudta felépíteni. Liszt-koncertjei mindig nagyon jók voltak, a Vándoréveket sokat játszotta.

Különleges képességű ember volt, Jean Gabin-szerű jelenség. Nagyon lassan, méltóságteljesen közlekedett, és ahogy bejött az osztályba, annak már súlya volt. Sokszor, amikor megjött, megkérdezte: „Nincs kedve egy kávét meginni? – Legfeljebb tíz perccel később lesz művész!”

Azt gondolom, a tanítást Dohnányi-szerűen képzelte el, nála az ember azt érezte, hogy a heti két óra sokszor túl sok.”

Hepke Péter 1960-tól a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola, majd 1968-tól a LFZF ZTI Budapesti Tagozatának korrepetitora. 1986-tól a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán is korrepetitor. Számos országban koncertezett.

1958. április 11-én „Intézeti hangversenyen” Antal Imre Schumann Szimfónikus etüdök című művét játszotta.

December 18-án diplomázik Tury Éva a következő műsorral:

Brahms:	e-moll szonáta op.38.
Bach:	g-moll angol szvit
Beethoven:	D-dúr szonáta op.10.
Schumann:	ABEGG-variációk
Brahms:	esz-moll scherzo

1958-59.: Az évkönyv tanúsága szerint Antal István 1959 februárjában Bécsben, majd májusban az NDK-ban tartózkodik hangfelvétel készítés céljából.

Ebben a tanévben a következő növendékeket tanította:

Benkő Zoltán	II. évf.	Bod Jolán	I. évf.
Dobrovka József	I. évf.	Mátyás Margit	I. évf.
Prokopius Imre	V. évf.	Tóth Mária	I. évf.

Az Egyetem könyvtárából több tanév évkönyve hiányzik!

A Művelődésügyi Minisztérium az **1959-60**-as tanévre a győri zeneművészeti szakközépiskola zongora szakfelügyeletével bízta meg Antal Istvánt.

1960. május 27-én Antal István levelet írt a Zeneművészeti Főiskola tanulmányi osztályának. Ebben többek között a következőket írta:

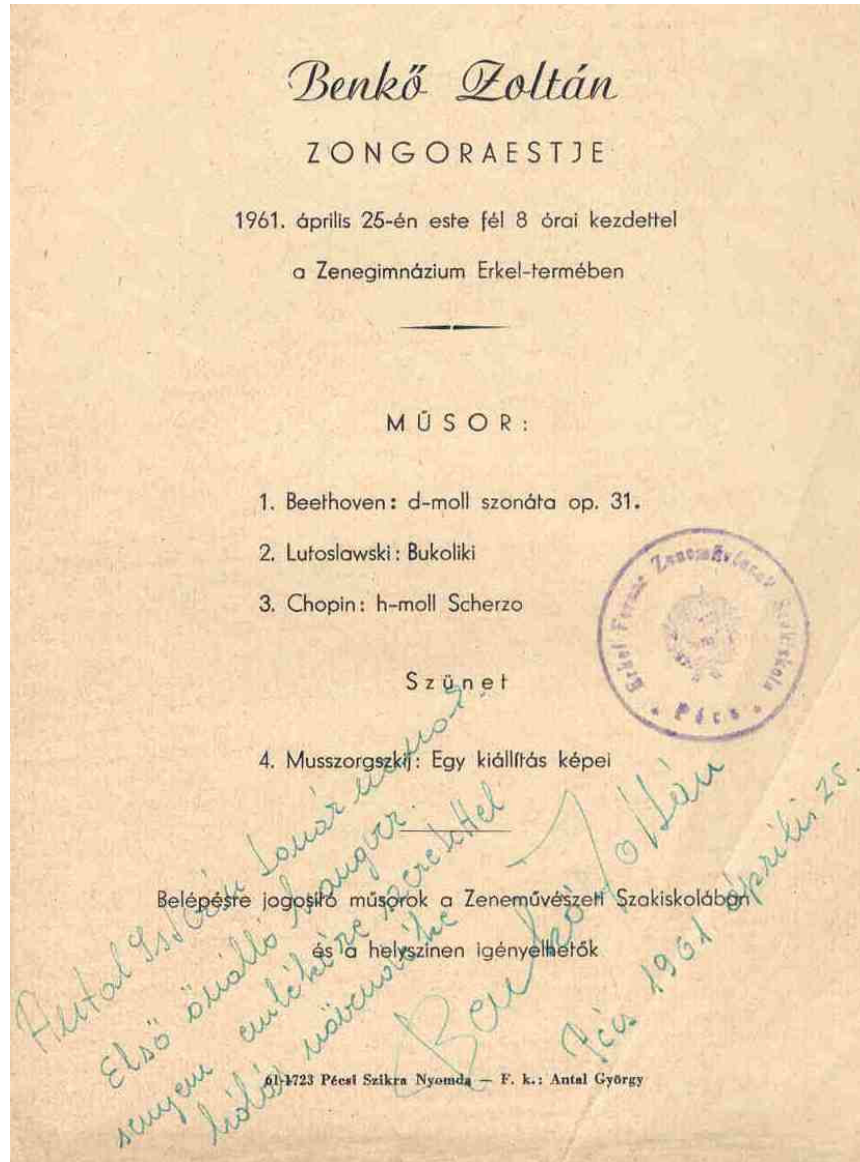
„Az 1959/60 iskolai év vizsgaeredményei növendékeimnél nem mutattak megnyugtató képet. (...) Szükségesnek tartom ennek elemzését adni, a körülmények ismertetése és bizonyos elvi utalások céljából.

Általában megállapítható növendékeimről, hogy a hangszerhez való nyúlás, illetve hangszertudás és zenei igényesség szempontjából fejlődtek, ki többet, ki kevesebbet. (...) A vizsgán való bizonytalanságok és bizonyos idegrendszeri zavarok okát abban látom, hogy ezidén a munka aprólékosan részletező, talán túl sok alapvető kérdést felvető volt és a vizsgaa-

nyag stabilitása nem állt be kellő időben.” Ezt követően a beadványban növendékeiről részletes jellemzést írt.

Az **1960-61-es** tanévben Antal Istvánt a budapesti Bartók szakiskola zongora szakfelügyeletével bízták meg.

1961. április 25-én volt Benkő Zoltán hangversenyre Pécsett.

1964. május 6-án Intézeti hangversenyen Antal István növendéke, Perjesi Katalin Bartók és Ravel-műveket játszott.

1965. augusztus 2-án Antal István levelet írt a stockholmi Svéd Intézetbe, melyben azt a meggyőződését fejezi ki, hogy Berit Grossmann, aki kiemelkedő zongorista képességekkel és szorgalommal rendelkező zongoraművésznő, érdemes arra, hogy ösztöndíjjal tudja tanulmányait teljessé tenni. Október 19-én Lovas György főelőadó⁶ a Művelődésügyi Minisztériumból írja, hogy a Kulturális Kapcsolatok Intézetétől kapott közlés szerint Berit

⁶ Lovas György is Antal-növendék volt!

Grossmann svéd zongoraművész, aki a Nemzetközi Zenei Szemináriumon Weimarban Antal István növendéke volt, tanulmányainak folytatására Budapestre érkezik.

Szabó Ferenc igazgató levele Antal István tanár úrnak (1965. október 26.):

„Kedves Barátom!

Főiskolánk alapításának 90. évfordulója alkalmából, november 14-én, vasárnap este a Főiskola nagytermében ünnepi hangversenyt tartunk Ferencsik János, az Állami Hangversenyzenekar és a Főiskola Énekkarának közreműködésével.

A hangversenyen Liszt: A-dúr zongoraversenyének előadására is gondoltunk, amelyre szíves közreműködésedet szeretnénk megnyerni.”

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Jubileumi ismertetője az iskola alapításának 90. évfordulójának alkalmából jelent meg 1965-ben. Az 56. oldalon a Főiskola tanárainak és alkalmazottainak „a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány, a Népköztársaság Elnöki Tanácsa és a Művelődésügyi Miniszter által adományozott” eddigi kitüntetések sorolja fel. Antal István neve mellett „Kiváló Munkáért (1949), a Magyar Népköztársaság Érdemérem aranyfokozat (1952), Érdemes Művész (1955), Liszt-díj I. fokozata (1954)” kitüntetések szerepelnek.

A következő fellelhető évkönyv az **1965-66-os** tanévről szól. Antal István növendékei ebben a tanévben:

Bikfalvy Árpád	II. évf.	Grossmann Berrit	továbbképző
Kákonyi Ilona	II. évf.	Kincses Margit	III. évf.
Perjési Katalin	V. évf.	Schmidt Eleonóra	IV. évf.
Veroszta Magda	III. évf.		

1966. június 1-jén volt Perjési Katalin (Antal István későbbi második felesége) diplomahangversenye. Műsora a következő volt:

Bach:	Esz-dúr francia szvit
Beethoven:	A-dúr szonáta op.69.
Schumann:	g-moll szonáta
Ravel:	Alborada del gracioso

A Beethoven szonátában Kiss-Domonkos Judit volt a partner, tanáruk pedig Petri Endre volt.

Halmágyi (Perjési) Katalin így emlékezik zeneakadémiai éveire:

„Erkel Tibor tanácsára, aki Antal Imre barátjaként gyakran hallgatta Antal István zongoraóráit, sikeres felvételim után Antal Istvánhoz kértem magamat. Felvételim előtt súlyos inihüvely gyulladásom volt, mely a felvételi után még egy évig hátráltatott. Nem volt könnyű dolgom, hiszen eleinte szinte csak azzal foglalkoztunk, hogy miként kell kezelni a hangszert, hogy jó kapcsolatba kerüljek vele. Több mint három év után kezdtem érteni, hogy miről is van szó, de akkor értettem meg igazán, amikor magam is tanítani kezdtem.

Mit is tanultam Antal Istvántól?

„Együtt lélegezni a zenével” – adekvát módon viselkedni a zene tartalmával; kerülni a felesleges mozgást, ami elveszi a figyelmet, az energiát a lényegtől.

„Kifelé zongorázni” – a hangszerrel való jó kapcsolat azt jelenti, hogy a zongorista a hangszer mozgását veszi át, a felszabaduló energiát felhasználva a továbblépéshez.

Megtanultam tőle, hogy hogyan kell önállóan tanulni. Ezt persze sok-sok műelemzés előzte meg, számomra teljesen új módon. Érdemes megnézni egy-egy kielemezett művet a kottájából!

Rengeteget tanultam tőle a művészetek (zene, képzőművészet, irodalom, építészet) összefüggéseiről. Egészen új szemmel kezdtem nézni a felsorolt művészeti ágakat. Az éneklés iránti szeretetéből és csodálatából is tanultam.

Előadóművész volt, akit mindig érdekelték az újdonságok. Sokszor kísérletezett, ezt persze mi, növendékek is megéreztük. Volt, aki ezt negatívumként élte meg, de olyan is akadt, akit ez gondolkozásra késztetett.”

Halmágyi (Perjési) Katalin 1966-tól 1972-ig Szegeden tanított, 1972 óta a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola zongoratanára Budapesten.

1966-67.: Az évkönyv Antal Istvánról nem tesz külön említést, növendékei a következők voltak:

Bikfalvy Árpád Károly	III. évf.	Kákonyi Ilona	III. évf.
Kincses Margit	IV. évf.	Schmidt Eleonóra	V. évf.
Veroszta Magda	IV. évf.		

Schmidt Eleonóra 1967 májusában diplomázott a következő műsorral:

Bach:	a-moll angol szvit
Beethoven:	E-dúr szonáta op.109.
Bartók:	Kontrasztok
Chopin:	h-moll szonáta

A Bartók műben partnerei Bán Ildikó (hegedű) és Miháltz Gábor (klarinét) voltak. Kamarazene tanáruk Mihály András.

Megkeresésemre a következő sorokkal válaszolt:

„Nagy meghatottság vett erőt rajtam, mikor megtudtam, hogy fiatal kollegám Hargitai Imre doktori disszertációját volt közös tanárunk, Antal István professzor úr életéről, művészi és tanári munkásságáról írja.

Ez a tiszteletadás legnemesebb megnyilvánulása!

A Zeneakadémián 1962-67 közt voltam a Tanár úr növendéke, 1967 májusában diplomáztam.

A 60-as évek oktatási struktúrájának szerves része volt a szakfelügyeleti rendszer; a ZA tanárai évi rendszerességgel jártak a zeneművészeti szakközépiskolákba, így a Szegedi Konzervatóriumba is, ahol az érettségiig zongora-szakos voltam, a két utolsó évben zeneszerzéssel kibővítve. Szegeden Horusitzky Zoltán, majd Kadosa Pál tanár úr voltak a szakfelügyelők. Más ZA-i tanárhoz járni (aki a felvételi bizottság tagja lehetett), protekció keresésnek minősült és megghiúsíthatta a felvételt. Nekünk Szüleimmel sem kapcsolatunk, sem módunk nem volt ZA-i külön tanárt keresni. A sikeres felvételiéről hivatalos értesítést kaptam, úgyszintén arról, hogy Antal István tanár úr növendéke lettem. Főtárgyasok és kötelezőtárgyasok (egy-két karvezető és hárfás diáktárs) voltunk az osztályában.

Tanár úr rendkívüli műveltsége, szellemessége, elragadó humora, eleganciája közismert volt.

Koncert-repertoárjának terjedelme, a stílusok széles skálája tekintetében messze kiemelkedett a szokványosból; elég, ha a Hammerklavier-szonáta, a Liszt-parafrázisok (Don Juan, Rigoletto) eljátszását, Bach kézzongorás versenyművét A. Webersinkével, Bartók kézzongorás szonátáját, vagy Kurtág György 8 zongoradarabjának bemutatását idézzük fel.

Nehezen élte meg – hiszen beszélt róla –, hogy kevés fellépése van. Elmondta, hogy az Országos Filharmónia szervezésekor az igazgatónő azt mondta: „Magának vannak külföldi kapcsolatai, így felesleges, hogy a Filharmónia tagja legyen szólistaként.”⁷ Így erősen lecsökkent a hazai fellépések száma, az országhatárok viszont bezárultak. Tőle hallottam először, hogy mennyivel oldottabban koncertezik külföldön és mennyivel nagyobb a feszültség, a bizonyítási kényszer itthon.

Az első órám on egy blattolásra szánt nyitott kotta várt a zongorán – egy Haydn-szonáta lassú tétele – mert a felvételi vizsgámon produkált blattolásom „feltűnő” volt, és így akart megbizonyosodni első benyomásának helyességéről.

A tanulandó művek kiválasztásában teljes szabadságot élveztünk, természetesen tanácsot is kaptunk, egymás óráit bármikor hallgathattuk, az éppen aktuális vizsgaanyag felől viszont a tanulmányi irodán tájékozódunk. Más tanárok növendékei is bejöttek egy-egy „jó ujjrendért”.

Még az első órák valamelyikén közölte Tanár úr, hogy Tőle divatos dolog elkérni magát a növendékeknek, és hogy Ő nem „menedzser-tanár.” Ez a közlés rendkívül feszélyezett, nem értettem. A mai napig nem tudom, az feszélyezett-e jobban, hogy nem értem, vagy az, amit valamelyest mégiscsak megértettem belőle.

A sok kaleidoszkópszerűen kavargó részletből a Tanár úr tanításának két, meglátásom szerint alapvető meghatározóját szeretném kiemelni:

- a zongorahangképzés iránti rendíthetetlen elképzelését, töretlen elvárását
- az analízist

A zongorahangot nem tekinthetjük késznek, adottnak. A hangzás különbözőségének érzékelése, a hangzás minősége iránti igény felkeltése tulajdonképpen hallásfejlesztés. Ezt követheti az elérni kívánt hangzás megvalósítása. (...)

Az egységes hangképzés érdekében órák teltek el egyetlen hang vagy ütem boncolásával, megszólaltatásával. Sokan közülünk pánikba estek a vizsga előtt: „Még egyszer sem játszottam végig a darabot.”

A hangszerrel, a zenével ilyen szinten való elmélyült foglalkozás az egyetlen, aminek hosszútávon értelme van, és Tanár úrnak volt türelme hozzá. Úgy vélem, Őt maga a dolog foglalkoztatta, s nem a vizsgák, növendékkoncertek, az intézményben folyó nemes vagy nem mindig nemes diákversengés.

Rajongott a képzőművészetek, különösen a festészet iránt, ha minket, diákjait meghívott magukhoz beszélgetésre, rögtön rászabadultunk a képzőművészeti albumokra – na meg a terepasztra, ami Matyi fia szobájában állt. Egy Szent Sebestyén képet fellapozva a kép tragikuma dacára egyszer csak azt mondta: „Olyan, mint egy tűpárna”. Azt hiszem erős vizuális fantáziája volt, hihetetlen megjelenítő erővel tanított Debussyt, vagy akár Muszorgszkij: Egy kiállítás képei-t.

És hát az analízisek!

A rész és az egész viszonyát, összefüggését, a tanulás menetében betöltött szerepét magyarázó gondolatmenete egy filozófiai eszme-futtatás határát súrolta. A Bach-művek és Beethoven-művek szerkezeti elemzése, ahogy a lényegi pontokra rávilágított, szinte a kinyilatkoztatás erejével hatottak. Utólag sajnálom, hogy ezeket nem jegyeztem fel az órák után. (A Riemann-féle Beethoven elemzésről Tőle hallottam először.) Nyitott volt a kortárs zene felé, nemcsak a művek, de a fiatal zeneszerzők, zeneszerző hallgatók véleménye is érdekelte. Foglalkoztatta az időtállóság kérdése, az is, vajon törvényszerű, vagy véletlen, hogy művek, szerzők időnként újra felbukkannak a feledés homályából. Említette, hogy berlini opera-korrepetitor korában reneszánsza volt Meyerbeernek, olyan népszerű volt, hogy

⁷ Antal István a Filharmónia szólistája volt

hajnalban sorba álltak az emberek a jegyekért. „...és hol van ma Meyerbeer, hallott tőle valamit?”

Konstatálta, mekkora szerepe van az időnek és persze az oktatásnak a „zeneszerzői nyelv” megismerésében s ezáltal a mű könnyebb elsajátításában. Ez annak kapcsán merült fel, hogy 1976 márciusában az MRT szimf. Zenekarának koncertjén Tanár úr Liszt Esz-dúr zongoraversenyét játszotta, Németh Gyula vezényelt, és a műsoron szerepelt még Bartók: Zene híros, ütőhangszerekre és cselesztára c. műve, amiben én zongoráztam. Megemlítette, hogy a háború után először Somogyi László és a Székesfehérvárosi Zenekar adta elő ezt a művet, Ő zongorázott, és összehasonlította az akkori (1945. okt. 3. koncert Bartók halálára) és a mostani (1976) koncertet megelőző próbamennyiséget.

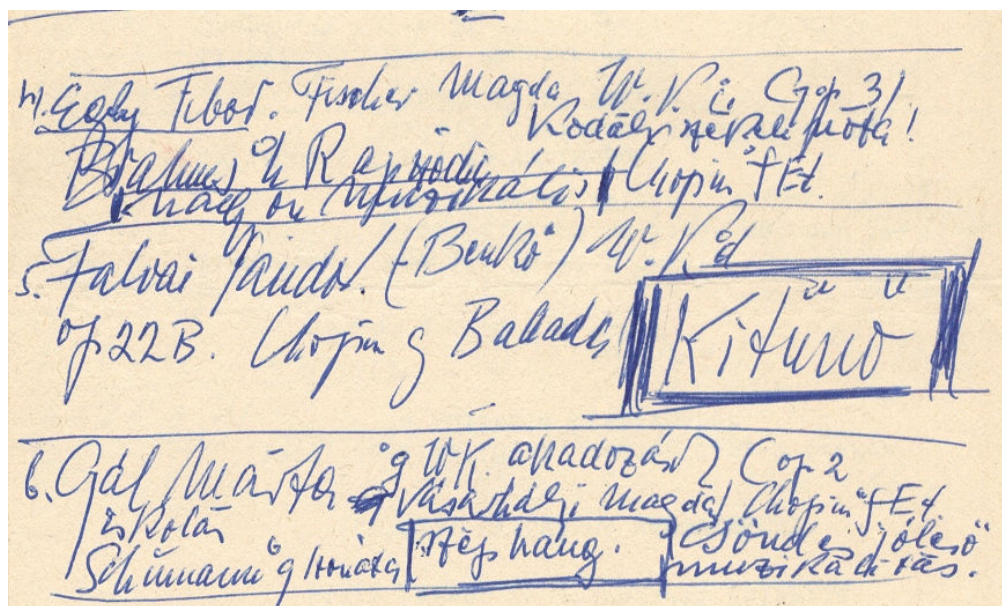
Ahogy az emlékek sokszorozzák egymást, érzem egyre inkább, hogy nem a sok részlet a fontos.

A léggör, ami körülvette, az a kultúra, szellemiség ami a személyiségéből áradt, tette Őt kivételessé, avatta a pódiumon Művésszé, és számunkra, diákjai számára Tanárrá.

Köszönöm, hogy a növendéke lehettem!”

Schmidt Nóra a Mihály András által vezetett Budapesti Kamaraegyüttes tagja volt. A Magyar Rádió Szimfónikus zenekarának zenekari zongoristája. Korrepetitorként a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán és a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolában a legkiválóbb magyar vonós tanárokkal (Kovács Dénes, Lukács Pál, Perényi Eszter...) dolgozott együtt. A LFZE zongorakísérő-korrepetitor szakának hangszeres főtárgy tanára.

A Zeneakadémia zongora tanszékének 1967 júliusában tartott felvételijén készült Antal István jegyzete:

1967-68.: A tanév a Zeneművészeti Főiskola szerkezetében jelentős változást hozott, a művésztanárképző és az előkészítő tagozat megindításával.

Antal István növendékei:

Bikfalvy Árpád Károly IV. évf.
Horváth Anikó I. évf.
Szücs Lajos I. évf.

Héra András II. évf.
Kincses Margit V. évf.
Veroszta Magda V. évf.

Az **1968-69-es** és **1969-70-es** tanévet egy összevont évkönyv tartalmazza.
Kovács Dénes igazgató 1969. január 28-án a következő levelet írta:

*„Antal István Liszt-díjas, érdemes művészek,
a Zeneművészeti Főiskola tanárának*

Kedves Barátom!

*Őszinte örömmel tölt el, hogy a Magyar Népköztársaság Kormánya részedre a
MUNKA ERDEMREND ARANY FOKOZATA
kitüntetését adományozta.*

*Neveddel ez alkalomból nem a napi sajtó mindig jelentős eseménynek számító
hangversenyedet méltató kulturális rovatában, hanem hivatalos közlőny kitüntetések
közlő sorainál találkozunk. Amíg az előbbieket forró hangulatú zongoraestjeid
beszámolóit adják, a mostani hivatalos közlemény egy egész élet művészi-pedagógiai
munkáját honorálja arany fokozattal.*

*Engedd meg, hogy mind a magam, mind a Zeneművészeti Főiskola összességé
nevében őszinte szerencsekívánataimat tolmácsoljam.*

Meleg barátsággal köszönt:

Kovács Dénes”

Antal István növendékei:

Blas Chistiane Marie	évfolyamon kívül	Héra András	IV. évf.
Horváth Anikó	III. évf.	Kontra Zoltán	II. évf.
Szegedi László	III. évf.		

Az **1970-71-es** tanévben Antal István a következő növendékeket tanította:

Blas Chistiane Marie	évfolyamon kívül	Héra András	V. évf.
Horváth Anikó	IV. évf.	Kontra Zoltán	III. évf. tk.
Makkes van der Deijl Johan Gerben	évfolyamon kívül		
Nagy Gábor	I. évf.	Szegedi László	V. évf. tk.

1971-ben diplomázott Héra András. Műsora:

Beethoven: Esz-dúr szonáta op.27.

Liszt: Dante-szonáta

Muszorgszkij: Egy kiállítás képei

Zeneakadémiai éveire **Héra András** így emlékezett:

„Kalandos úton kerültem Antal Istvánhoz. Egy nehéz első év után tanárom, Gát József halála után lettem Antal István tanítványa, akinek az volt híre, hogy nem igazán szeret tanítani. A négy év alatt ennek a fordítottja derült ki: óra csak akkor maradt el, ha éppen arra a napra esett a tanár úr koncertje. Egy pillanat alatt felmérte, hogy mire van szükségem, és már az első közösen megtanult darab (Schubert: Wanderer-fantázia) is elképzelésének helyességét mutatta. Sok olyan dolgot mondott, amit a tanításban a mai napig használlok. Minden hangversenyemen, vizsgámon ott volt. Úgy gondolom, korrektségét bizonyította az,

amikor azt mondta, ő azért van itt, hogy tanítson, nem pedig azért, hogy a növendékeit menedzselje.”

Héra András a Zeneakadémia elvégzése óta a Weiner Leó Zeneiskola és Zeneművészeti Szakközépiskola tanára, volt igazgató helyettese, jelenleg a a szakközépiskola zongora tanszakának vezetője.

Az **1971** és **1976** között eltelt öt tanévet egy összevont évkönyv dokumentálja. Kovács Dénes rektor Antal Istvánnak írt hivatalos levelében ez áll:

„Értesítem, hogy a G.855708 sz. munkakönyve tanúsága szerint Ön 1973. szeptember 1-én 25 éves munkaviszonnyal rendelkezik.

Jubileumi jutalom szempontjából szolgálati idejének kezdetét 1948. szeptember 1. napjában állapítom meg.

A jubileumi jutalma kifizetéséről jelen értesítéssel egyidejűen intézkedtem. Kívánok Önnek továbbra is jó egészséget, eredményes munkát.

Budapest, 1973. július 17.

Őszinte nagyrabecsüléssel”

Ez idő alatt Antal István növendékei a következők voltak:

Béres Judit (Csehszlovákia)		1971-76.
Hegedűs Endre	I-II-III. évf.	1973-76.
Horváth Anikó	V. évf.	1971-72.
Ittész Vilma	I-II-III-IV. évf.	1972-76.
Kátai Tibor	I-II-III. évf.	1972-75.
Kontra Zoltán	IV, IV-V. évf.	1971-74.
Pólya Irén	I-II-III-IV. évf.	1972-76.
Prinz Meinhard (Ausztria)	évf. kívül.	1975-76.
Radványi Mária	I. évf.	1975-76.
Renneberg Mia (Hollandia)	V., IV-V. évf.	1973-76.
Rissanen Jukka Olavi (Finnország)		1974-76.

1972. március 27-én volt Horváth Anikó diplomahangversenye.

ZENEAKADEMIA, KISTEREM BUDAPEST VI., LISZT FERENC TER	M Ū S O R :
1972. MÁRCIUS 27-ÉN, HETFŐN ESTE FEL 7 ÓRAKOR	J. S. Bach: C MOLL PARTITA (cemballo)
HORVÁTH ANIKÓ (zongora)	Mozart: D DUR SZONÁTA K. 284.
DIPLOMAHANGVERSENYE	Chopin: ETUDOK
Tanár: ANTAL ISTVÁN SEBESTYÉN JÁNOS	Op. 10. No. 1. C dur
	Op. 10. No. 5. Gesz dur
	Op. 25. No. 2. f moll
	Op. 25. No. 3. F dur
	Op. 25. No. 4. a moll
	Op. 25. No. 11. a moll (Vihar)
	S Z Ū N E T
	Bartók: TÁNCZSVIT

Kérésemre **Horváth Anikó** így fogalmazta meg Antal Istvánhoz kapcsolódó emlékeit, élményeit:

„1967-ben, második nekifutásra vettek fel a Zeneakadémia zongora szakára. A szeptemberi megismerkedés, az első órák a mámor jegyében teltek; minden újszerűnek, nagystílusúnak, „felnőtt”-nek tűnt, a szabadság, az önállóság, a „semmi se kötelező”, „játssza, amihez kedve van” tanítási módszere, a családi hangulat a 14-esben. Ide rengetegen jártak be, koncertek hírei keringtek, sztorizások, nagy nevetések, kis „mérgezett nyilak” egyes növendékekre és művészekre (...) egyszóval remekül éreztem magam. Csak épp gyakorolni felejtettem el (...). Később idéződt fel egy régi Antal-növendék figyelmeztetése: Anikó, a Tanár Úr nagyon kedves, nagyon jól fogod érezni magad nála, de arra nem fog figyelni, hogy elkészülj a vizsgára, a felkészülés munkáját neked kell beosztanod, a darabokat időzitened, kidolgoznod. Ez így is volt, és ez a későbbiekben – a 4-5. évben – már jól ment, de az első időkben sokat gyötrődtem miatta. Eleinte 2-3 ütemeken dolgoztunk, amíg a hang, a gesztus nem elégítette ki, nem mentünk tovább. „Csavarja maga köré a zongorát!” – mondta, és arányos, kis termetével, erős, rövid karjaival csodás példát mutatott, de hogy azt hogyan valósítsam meg a 180 centimmettel, hosszú, vékony karjaimmal – arra nézve nem kaptam tanácsot. Mai ésszel úgy gondolom, a helyes erőbeosztás, az egyes hangok belső töltése, kapcsolatuk logikájának megértése és elhatározottsága hiányozhatott, ezeket a korai irodalomban „találtam el” olykor; azonkívül nem tudtam mit kezdeni a nagy formákkal, komplikált felépítésű, főleg romantikus művekkel.

Sokáig éreztem magam ügyetlennek, sutának és talajt-vesztettnek, de furcsa módon hozzá akkor is szívesen jártam. Nagyon kedves, „charme-os” tudott lenni, mosolygós, vicces, bohókás, ugyanakkor a nagy mesterek és műveik tekintetében hihetetlenül alázatos, igényes, tanításban pedig türelmes és kitartó. Első sikerélményeim – nyilván nem véletlen – Bach-hoz és Haydn-hoz fűződtek, itt valószínűleg megéreztem, mit kíván a stílus – pl. az Olasz koncert, vagy Haydn D-dúr zongoraversenye már dicséretére is méltó volt.

Éretlen voltam tanítási stílusára, később, pályám során rengetegszer éreztem úgy: most már értem, mit akart **akkor**. Nagyon sajnáltam ezt később, annál is inkább, mert nem volt már lehetőség rá, hogy elmondjam neki. Meggyőződésem, hogy ha élne, sok mindenről tudnánk beszélgetni.

A diplomámon csembalón játszott Bach c-moll partitával, – melynek előadási instrukcióit korábban Sebestyén Jánossal közösen adták – meg volt elégedve, Bartók Táncszvitje pedig csodálkozásra készítette, nem értette, hogy jutottam el odáig. Talán a megszenvedett önállóság itt már kamatozott, tanácsait már magasabb szinten tudtam megérteni, és hozzá a saját eszközeimet megtalálni.

Zongorázása mindig meggyőzőtt, érezni lehetett, hogy minden „ül”, átgondolt, felépített, magas szinten szervezett. Nála a tanításban se volt külön technika, nem emlékszem, hogy ujjgyakorlatokra, vagy gyakorlási módszerekre kaptunk volna készíttést. Az értelem, a logika, a megértés és a hozzá kapcsolódó testi-fizikai érzetek nála tökéletes egyensúlyban voltak, gondolom erre törekedett a tanításban is. Egy módszerét magam is alkalmazom – ez igen hasznos a formai tagolások felismerése terén is – ez a darab kadenciális pontjainak tisztázása, kidolgozása, rögzítése. Ugyanis, ha a zenei „csomópontokon” minden rendezett, a forma érthetősége már biztosított. Ebben nagyon kitartó és következetes volt. Egyébként se emlékszem, hogy valaha is „dobta” volna a tanítást; persze neki is voltak jobb és rosszabb napjai... Akkoriban 1967-72 között viszonylag sokat koncertezett, szólóestjei, zenekari koncertjei voltak Pesten és vidéken. 1970-ben Weimarban tartott mesterkurzust, láthatólag nagyon tisztelték és elismerték.

Idézek akkori naplóból:

1968. ápr. 23.: „Szeretett tanárom ragyogó formában volt. (Bach, Bartók, Brahms-műsor) Kifogástalan, nagyszerű zongorázás, rengeteget lehet tanulni belőle. Mindig tudtam, hogy nagy művész, de hogy ennyire mély és ennyire állóképes, azt nem hittem volna...”

1969. febr. 26.: „...A 'Hammerklavier' csodálatosan koncentrált, felépített, koncepciózus, lenyűgöző.”

Az ő értékelései, kritikái közül Falvai Sanyi egyik vizsga-produkciójának dicsérete jut eszembe egy nagyszabású művel kapcsolatba: „... úgy játszott, mintha az egész darab **egy hang** lett volna...”

Előttem van az a gyakori kép, ahogy a zongora billentyűit tisztogatja egy nedves ronggyal – erre nagyon kényes volt, és rendszeresen zsörtölődött a piszkos billentyűk miatt.

Emlékszem egy kedves délutánra körüti lakásukban, amikor Kati finom harapnivalókkal várt minket tanítványokat, a Tanár Úr pedig állandóan bővülő-gazdagodó, egész szobát elfoglaló terepasztalát mutogatta, pici házakkal, vonatokkal.

Színes, ellentmondásos lény, hatalmas tudása, műveltsége, fanyar humora, figyelő tekintete, igényessége, elemző, mélyreható művészete és tanítása életem-pályám nagy példái, életművei közé tartozik.

2006. november

Horváth Anikó”

Horváth Anikó csembaloművész nemzetközi karrierje az 1973-as párizsi csembaló verseny II. díjának elnyerésével kezdődött. Jelenleg a Zeneakadémia csembaló tanszékének tanára, számos alkalommal játszik fortepianón is.

Az **1976-77-es** tanévben Antal István növendékei:

Hegedűs Endre, Ittész Vilma, Pólya Irén és Radványi Mária
(Az évkönyv az évfolyamokat már nem jelöli.)

Hegedűs Endre így emlékezik Antal Istvánra:

„A szegedi zeneművészeti Szakközépiskolában 1971 ősztől kerültem át Antal Istvánné Perjési Katalin zongora főtárgy osztályába. A következő hónapokban sok-sok technikai alapozó órát kaptam tőle – és, amit nagyon nagy ajándékként éltem meg: novembertől, meghallgatásom után Antal István tanár úr vállalta, hogy térítésmentesen órákat ad nekem két hetente a Zeneakadémián, rendes tanítási ideje alatt! Számos alkalommal volt, hogy tanár úr és felesége meghívtak hozzájuk, ahol a kedves szó, az ebéd ajándéka mellett még a fantasztikus kisvasút-terepasztallal is játszhattam, ami tágas Szent István körüti lakásukban egy egész nagy szobát elfoglalt. Nagy hála van szívemben Antal István professzor valóban sorsfordító felajánlására, önzetlen tanítására gondolva.

Ettől az időtől gondolom, hogy a valódi professzionális zongorázás elsajátítása felé megindulhattam. Visszagondolva, elsősorban hihetetlen áttekintése (nemcsak a zene-, de a társ-művészetek területein is) volt az az új dimenzió, amit, mint lelkes növendék, aki könnyen elvész a technikai megoldások özönében, kitörő lelkesedéssel fogadtam. Rábírt, hogy olvassak a zene nagyjairól, a festőkről, stílusokról, hogy a történelemtől is legyen sokkal-sokkal több tudásom, nem beszélve a művészettörténetben való elmélyülésről – ittam szavait és elmondhatom, jóval több melegséget, odafigyelést és szeretetet kaptam tőle és feleségétől, Katalintól, mint ami a szokásos keretek közt elképzelhető! Technikai fejlődésben Antal Istvánné fáradhatatlan elemző és számon kérő vezetése, Antal István részéről a zene mélységeibe, a művé-

szet új, eddig számomra rejtett dimenzióiba való kalauzolás voltak a napi és további pályámat mélyen meghatározó élmények. Ismétlem, így visszatekintve is a szeretettel teli kertész gondos munkája – tehát a lelki igényesség és átadás vágya vezették mindkettőjüket.

A tanár úr aktív koncertező művész is volt, emlékezetesek számomra hangversenyei, szólóestjei a Zeneakadémia nagytermében, ahol főként Beethoven, Brahms és Schumann interpretációi adtak maradandó élményt nekem. Ő elemző és kutató típus volt, az újjá teremtés nagy mestere – egyénisége átsütött minden interpretációján.

A tanév végén, a harmadik zenei gimnáziumi osztály elvégzésével egy időben – az ő tanácsára felvételiztem a Zeneakadémia zongora tanszakára. Század pontnyira egyenlő eredményt értem el egy már leérettségizett másik zongoristával. „Megfelelt, hely hiány miatt nem nyert felvételt” – állt az értesítésemben. Antal Istvánné a következő tanévtől kinevezést kapott a budapesti Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolába, a zongora tanszakra. Ezért, mikor a felvételi eredményem fellebbezését megválaszolták: „jőjjön vissza egy év múlva újabb felvételi vizsgára” –, kérvényeztem a Kulturális Minisztériumnál, hogy a 4. gimnáziumi osztályt és az érettségi főtárgy tanárom új helyén, a Nagymező utcai Intézetben abszolválhassam. Így kerültem fel Budapestre, ahol további egy évet jártam Antal tanár úrhoz rendszeresen – majd következett az érettségi utáni, immár sikeres felvételi. 1973-tól 1976-ig voltam Antal István tanár úr zongora főtárgy osztályában.”

1977-78.: Ez volt az utolsó év, amikor Antal István tanított. Növendékei Bodnár Andrea, Hargitai Imre, Radványi Mária és Hansen Vibeke (Norvégia) voltak.

1978. április 26-án kelt a Kulturális Minisztérium levele:

„Kedves Antal Elvtárs!

A Szakközépiskolai Érettségi Vizsgaszabályzata – 104/1974./M.K.4./MM számú utasítással kiadott és a 104/1975./M.K.2./OM számú utasítással módosított szabályzat – 7.§./3./ bekezdése alapján megbízom Önt a budapesti Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola 1978. május-júniusi érettségi vizsgáján a

zongora, hárfa

tanszaki érettségi társelnöki teendők ellátásával.

Kérem, hogy a vizsga időpontjának kitűzése céljából az iskola igazgatójával a kapcsolatot mielőbb felvenni szíveskedjék.

Felhívom figyelmét a Szakközépiskolai Érettségi Vizsgaszabályzat, valamint az oktatási miniszter 107/1978./M.K.2./OM számú utasítás 1. és 2. számú mellékletének gondos tanulmányozására és az abban foglaltak megtartására.

Érettségi társelnöki kijelöléséről az iskola igazgatóját értesítettem.

Budapest, 1978. április 26.

Elvtársi üdvözléssel:

Behringer Éva

főosztályvezetőhelyettes

1978. szeptember 25-én váratlanul meghalt Antal István. az **1978-79-es** tanév megnyitóján Kovács Dénes rektor így emlékezett rá:

„Szomorú statisztikánkat közvetlenül a tanévnyitás előtt új név szaporította. Mély fájdalommal veszünk örök búcsút kiváló kollégánktól, kedves barátunktól, az Intézet tanárától, Antal István zongoraművésztől, aki három évtizeden át szolgálta Főiskolánkon pedagógiai

munkásságával a magyar zongoraművészet nagy ügyét. Emlékének, melyet tisztelettel megőrizünk, adózzunk néma felállással.”

Az 1978-79-es tanévről szóló évkönyvben az elhunyt tanárookra emlékező részben „Vesztéseink” cím alatt a következőket olvashatjuk Antal Istvánról:

„Szomorú szívvel emlékezünk meg arról, hogy a tanév alatt végleges búcsút kellett vennünk Antal István zongoraművész, Erdemes Művész, Liszt-díjas egyetemi tanártól (1908 (sic!)-1978). Zenei tanulmányait Bécsben és Berlinben végezte. Első hangversenyét a harmincas évek végén adta Budapesten. 1945-től a Nemzeti Zenede, 1948-tól a Zeneművészeti Főiskola tanára volt, ahol három évtizeden keresztül zongoraművészek és tanárok egész sorát nevelte. Mint koncertező művész a klasszikus és romantikus muzsika nagy mesterei - elsősorban Beethoven és Liszt -, valamint a hazai és külföldi kortárs zeneszerzők zongoraműveinek tolmácsolásával maradandó élményt nyújtott. Fájdalmas elhunytával nemcsak kiváló művészt és példás zenei nevelőt, hanem tiszta lelkű, derűs egyéniségű igaz barátot veszítettünk el.”

A fejezet zárásaként álljon itt néhány személyes emlék!

Bár Máthé Miklósné (Klári néni) szerint legalább két évre van szükség ahhoz, hogy egy tanár igazán nyomot hagyjon növendéke zongorázásán, én, noha csak egy évig voltam a Tanár úr növendéke, azt vettem észre, hogy évtizedek múltán is pontosan emlékszem arra, amit Antal Istvántól tanultam. Emlékszem a nála tanult darabokra, tudom, mire mit mondott. Csaknem 25 év tanítással a hátam mögött már azt is tudom, hogy mindig a darabok kulcsfontosságú pontjaihoz mondott lényeges dolgokat. Ahogy elmagyarázta és megmutatta egy Chopin etűd gyakorlását lépésről lépésre, ahogy felhívta a figyelmemet arra, hogy a harmóniák hogyan változtatják meg a súlyokat egy Beethoven szonátában, vagy ahogy kielemezett egy bonyolult részt a Schumann g-moll szonátában, az rendkívül nagy hatással volt rám.

Szokása volt, hogy leült a tanári asztal mögé és onnan hallgatta amit játszottam – ezt sokszor nem szerette. De aztán eljött az ő ideje! Akkor volt elemében, ha már beszélhetett a darabokról, vagy ha előjátszotta őket. Hihetetlenül sok minden jutott az eszébe! Én, mint a Szakiskolából éppen csak átkerült növendék, akinek sok mindenről fogalma sem volt, csak bámultam erre a komplett zeneirodalmat felvonultató tűzijátékra. Ő úgy beszélt velem, mintha ezeket a dolgokat éppen úgy tudnám és ismerném, mint ő. („Emlékszel, ez Beethovennél így van...”)

Egyszer elkéstem pár percet az óráról egyszerűen azért, mert a kölcsön kapott lemezek hallgatását nem tudtam időben abbahagyni. Ez nagyon felkeltette az érdeklődését! Amikor elmeséltem, hogy a Kreisleriana-t hallgattam Horowitz előadásában, azt mondta: („Minden lemezt kidobhatsz, csak ezt hallgasd, ebből tudsz a legtöbbet tanulni!”) Aztán elmesélte saját élményét Horowitz budapesti koncertjén, hogyan hördült fel a megbabonázott közönség minden tétel után Muszorgszkij darabjában. Majd hozzátette: „Tudod, én egész életemet tettem fel arra, hogy megfejtsen Horowitz zongorázásának titkát. Most már kezdek megöregedni és rájöttem, hogy nem fogom megtudni mitől olyan démoni Horowitz játéka!”

Megdöbbenő volt, ahogy lelkesedni tudott Alfred Brendel Schubert-zongoraestje után. Hetekkel utána is arról mesélt, hogy milyen nagy élmény volt neki a koncert és levelet írt Brendelnek megköszönve, hogy megmutatta, hogyan kell Schubertet játszani. Fia, Antal Mátyás emlékezete szerint nyomasztotta is, hogy a bérlet következő koncertjén neki kell majd játszania. Ezt a hangversenyt el is halasztotta!

Mikor zongoraórán figyeltem a zongorázását az volt az érzésem, hogy ő valamit másképp csinál, más módon zongorázik, mint példaképeink, az akkor pályájukat hatalmas lendülettel kezdő fiatal titánok. Én akkor persze nem tudtam súlytechnikáról meg berlini tanulmányokról, csak hitetlenkedve figyeltem ezt az ökonómikus játékot: fantasztikusan

kidolgozott ujjainak szinte láthatatlan mozgásával, tökéletesen játszotta elő Mozart C-dúr szonátájának III. tételét.

Nagyon nehéz volt a feladat, amikor a legnehezebb ütemeket kellett különböző hangnemekbe transzponálva gyakorolni. Ennek az értelmét éppen olyan bölcsen magyarázta meg, mint ahogyan műveket elemzett, vagy összefüggésekre mutatott rá.

Éltre szóló mondása volt, hogy akkor tud az ember megbízhatóan egy darabot, ha emlékezetből le tudja azt írni. Persze nem csak a hangokat, a ritmusokat, hanem az ujjrendeket, sőt a pedálokat is! Tessék csak kipróbálni!

Nagyon nagy élmény volt, mikor lakásán együtt hallgattuk a rádióközvetítést Schiff András koncertjéről. Mennyire meg volt elégedve a Schumann Humoreszk-kel. (*„Ez a fiú rengeteget tud!”*)

Talán ez az élmény is szerepet játszott abban, hogy néhány évvel később ezzel a művel olyan sokat és olyan nagy kedvvel foglalkoztam.

„Diákkorunkban kölcsönkértünk, de már elfelejtettük, hogy ki adta eredetileg”. (Antal István)

Papp Márta rádióműsorának⁸ mondatai találóan foglalják össze Antal István pedagógiai tevékenységét: *„Sok kitűnő muzikus került ki a kezei alól. Zongorát, technikát mindig a zene összefüggéseiből vezetett le. Tanításában is az a szabad szellem, minden iránt nyitott szemlélet és mély intellektus nyilvánult meg, ami egyéniségét, előadó művészetét jellemezte.”*

A pályatárs Nemes Katalin a következőket írta Antal Istvánra emlékezve. (Elhangzott a Kossuth Rádióban 1978. október 11-én, megjelent a Parlando XX:évfolyamának 11. számában, 1978 novemberében): *„Olyan érzésem van, hogy nem méltányoltuk eléggé Antal István tanári, pedagógusi jelentőségét. Mondjuk ki: jelentős pedagógus volt, főiskolai tanári karunk egyik legsúlyosabb egyénisége. Ezt úgy értem, hogy pedagógiája „nem középiskolás fokon” érvényesült. Műelemzésben, mely pedagógiája lényege volt kevesen érhattük utol. S nem véletlen, közművelődés-ügyi misszióként milyen nagy részt vállalt a vidéki zenetanárok továbbképzésében. Azt hiszem, például a szombathelyi zenei élet fölvirágzása aligha választható el az ő tevékenységétől, s attól, hogy a szombathelyi zeneiskola szakiskolává nőtt.”*

⁸ Évfordulók nyomában – 80 éve született Antal István zongoraművész, elhangzott a Kossuth Rádióban 1989. január 27-én

⁹ A fénykép a Muzsikában először a XVIII. évfolyam 6. számában, 1975. júliusában jelent meg

3.2. Zenei versenyek, kurzusok, előadások

Antal István sikeres zongoraművészként és a hírneves Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola professzoraként több alkalommal tartott kurzust és előadást nemzetközi szemináriumokon és számos nemzetközi verseny zsűrijébe kapott meghívást.

A Muzsika 1970. februári számában így vélekedett a zenei versenyekről:

„Bevallom, eleinte idegenkedtem a zenei versenyektől. A verseny sokkal nehezebb és összetettebb, mint egy koncert, ez azt hiszem világos, már csak azért is, mert a mű nem az előadó magántulajdona azon az esten, vagy délelőttön, hiszen minden versenyző ugyanazt játsza. Tehát az összehasonlítással számolni kell, s a fiatal művész úgy lép a dobogóra, hogy vállalja: nem egyszerűen felfogásának helyességéről győzi meg a bírálókat, hanem igyekszik bebizonyítani azt is, hogy a többféle variáns közül az ő interpretációja a legjobb. Túlságosan nagy ez az erőpróba kialakulatlan, fejlődésben levő egyéniségek számára -, sokáig ez volt a meggyőződésem. Most már azonban látom, nem kell őket féltetni a korai demonstrációtól, mert nemcsak technikailag és zeneileg, hanem erkölcsileg is elég szilárdak ahhoz, hogy győzzék a verseny idegfeszültségét és teljesítményük szembesítését a többiekével. Ennek következtében a versenyzés előnyeit is képesek hasznosítani: rászoknak a fegyelemre, a minden körülmények közötti koncentrációra, arra, hogy fizikailag és morálisan „állják a sarat” -, ez pedig egészséges dolog.”

1948. október 10. és 18. között rendezte meg a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola és a Magyar Rádió a Bartók Béla Nemzetközi Modern Zenei Versenyt. Antal István a verseny zsűrijének pótagja volt.¹

1948 őszén Antal István zsűritagként részt vett Prágában a Smetana-versenyen is.

1949-ben Varsóban, a Chopin-versenyen a zsűri elnökhelyettese volt.

1956-ban Budapesten, a Liszt-verseny zsűrijében vett részt, Weimarban kurzust tartott.

1959-ben Bécsben, a Világ Ifjúsági Találkozó zenei versenyének zsűri tagja volt.

1961. szeptember 24. és október 5. között Budapesten Liszt-versenyt rendeztek, melynek Antal István is zsűritagja volt.

1964 során Antal István Bukarestben, az Enescu-versenyen és Lipcsében, a Bach-versenyen volt tagja a bíráló bizottságnak.

1965-ben Weimarban vezetett zongora kurzust. A nagy hagyományokkal bíró nyári zenei szemináriumon 1956 óta először vett részt Antal István. A szerződését mellékelem:

¹ Lásd Antal István a Zeneakadémia tanára c. fejezetet

FRANZ-LISZT-HOCHSCHULE WEIMAR

VEREINBARUNG

zwischen der
FRANZ-LISZT-HOCHSCHULE WEIMAR, Platz der Demokratie 2.

und Herrn/ ~~XXXX~~ Prof. István Antal, Budapest

1.

Herr/ ~~XXXX~~ Prof. Antal

übernimmt im Rahmen des Internationalen Musikseminars, das die Franz-Liszt-Hochschule Weimar im Auftrag des Ministeriums für Kultur der Deutschen Demokratischen Republik vom ~~voraus~~ 6. Juli bis 21. Juli 1965 in Weimar durchführt, einen Kurs

im Fach Klavier

2.

Herr/ ~~XXXX~~ Prof. Antal

erhält für seine / ~~ihre~~ Tätigkeit ein Honorar

von 3.000,- DM

abzüglich der gesetzlichen Steuern von 20 %.

3.

Aufenthalts- und Verpflegungskosten gehen zu Lasten von

Herrn/ ~~XXXX~~ Prof. Antal

Fahrtkosten erstattet die Franz-Liszt-Hochschule Weimar.

Weimar, den 1. Juni 1964

István Antal *W. Feely*
Franz-Liszt-Hochschule Weimar

Antal István zongora kurzusának aktív résztvevői a következők voltak:

Klavierkurs Prof. Antal
aktiv
=====

1965.

1. Halacz, Bogna - Krakow - Assistent
Programm: Schumann - Papillons - Arabeske op.18
Grieg - Konzert a-Moll op.16
Szymanowski - Variationen op.3 b-Moll
Chopin-Liszt-6 poln. Gesänge op.74
2. Grossmann, Berit - Budapest - Student
Programm: Beethoven op.57,78
Liszt Es-Dur-Konzert
Tscherepnin Konzert Nr.2
3. Bischoff, Kriemhild - Weimar - Student 4
Programm: Bartok 6 Bulg. Tänze
Schumann Carnaval op.9/ Konzert op.54
Brahms Klavierstücke op. 118
4. Schmidt, Eleonora - Budapest - Student 3
Programm: Bartok Mikrokosmos / Konzert Nr.3
Liszt Czardas macobre
Haydn Sonate F
5. Trapp, Barbara - Weimar - Student 3
Programm: Bach Partita B-Dur
Schumann Variat. op.1 / aus Phant. Stücke op.12
6. Kühnöl, Sabine - Dresden - Student 4
Programm: Mozart - Sonate B-Dur KV 333
Schumann - Sonate g-Moll op.22
7. Böhm, Horst - Leipzig - Oberassistent
Programm: Mozart - Variationen D-Dur
Strawinsky - Sonate
Chopin - Scherzo h-Moll
Tschaikowski - Dumka
Debussy - Pour le piano
8. Veroszta, Margit - Budapest - Student 2
Programm: nicht angegeben
9. Zoeger, Modeste - Teltow - Pianistin (11.-17.7.)
Programm: Händel - Suite F-Dur
Beethoven - Sonate C-Dur op.53
Schumann - Nachstücke

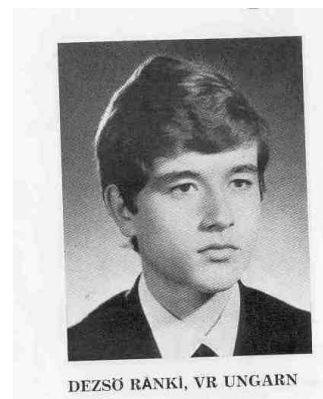
1965.

1966. május 18. és 25. között az olaszországi Terniben, a Casagrande-versenyen zsűrizett.

1966 őszén Budapesten ismét Liszt-Bartók zongoraversenyt rendeztek. A versenyen a zsűriben Magyarországot Antal István mellett Kadosa Pál, Hernádi Lajos, Nemes Katalin, Ungár Imre, Wehner Tibor és Solymos Péter képviselte.

1968-ban Szófiában rendezték meg a Világ Ifjúsági Találkozót. Antal Istvánt felkérték a találkozós zsűrijében való részvételre.²

1969. november 9. és 20. között rendezték Zwickaiban az V. Nemzetközi Schumann-versenyt, ezúttal ének és zongora kategóriában. Antal István a zsűri tagjaként volt jelen azon a versenyen, amely Ránki Dezső nemzetközi karrierjét elindította. Magyar versenyző volt még Baranyay László, Torma Gabriella és Nádor György is.

1970. Weimar : A XI. Nyári Zenei Szemináriumot július 9. és 24. között tartották.
„Antal professzor úr az NDK nemzetközi zenei szeminárium keretében vállalja, hogy a Kulturális Minisztérium szerződése szerint a Liszt Ferenc Főiskolán, Weimarban egy zongorakurzus vezetését elvégzi.”³

A zongorakurzus professzorai a következők voltak:

KLAVIER
Guido Agosti, Rom (1.–14. Juli 1970)
Istvan Antal, Budapest
Hélène Boschi, Strasbourg
Ivo Maček, Zagreb
Tatjana Nikolajeva, Moskau
Halina Czerny-Stefanska, Krakow
Ludwik Stefanski, Krakow
Dieter Zechlin, Berlin

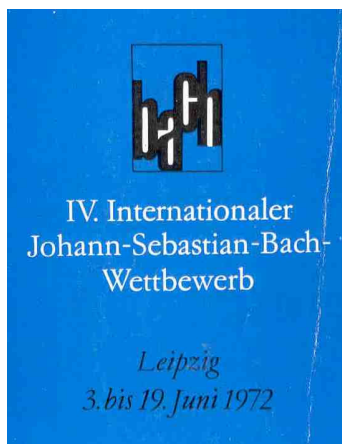
1970. október 7. és 25. között volt Varsóban a VIII. Nemzetközi Chopin Verseny. Antal István többek között Jan Ekier, Leon Fleischer, Monique Haas és Tatjana Nyikolajeva társaságában zsűrizett. A versenyzők között volt többek között Emanuel Ax, Mitsuko Uchida és Christian Zacharias is. A versenyt Garrick Ohlsson nyerte.⁴

² A felkérést lásd a Függelékben

³ Szerződést lásd a Függelékben

⁴ A zsűritagok listáját lásd a Függelékben

1972-ben június 3. és 19. között rendezték meg Lipcsében a IV. Nemzetközi Bach-versenyt. A zongoraverseny zsűrijében részt vett Antal István, többek között Tatjana Nyikolajeva, Halina Czerny-Stefanska és Amadeus Webersinke társaságában.

1973. szeptember 29-én kezdődött és október 14-ig tartott Pozsonyban a „Liszt Ferenc és Bratislavai barátai” című nemzetközi konferencia. A „Bratislavai zenei hagyományok és megteremtőik” sorozat keretében a Prímáspalota tükörtermében október 5-én voltak előadások. Október 6-án ugyanott Antal István tartott „előadó művészeti szemináriumot” Liszt zongoraműveinek előadási kérdéseiről.

1974. június 3-tól 9-ig tartott Versailles-ban a Cziffra-verseny. Magyarországot a zsűriben Antal István és Ferenczy György képviselte.

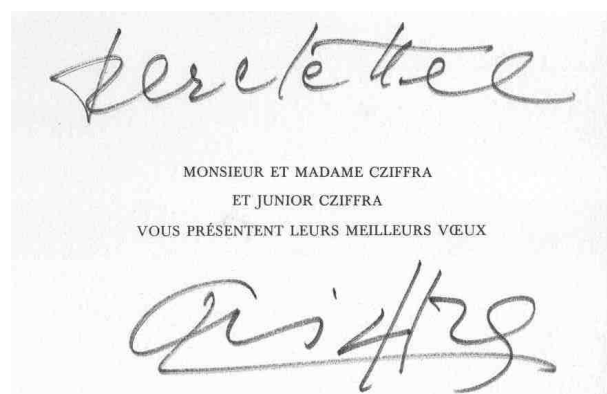

CONCOURS INTERNATIONAL

DE PIANO

DE LA VILLE DE VERSAILLES

CONCOURS CZIFFRA

10.18132/LFZE.2007.2

Október 27-én kezdődött és november 9-ig tartott a VI. Nemzetközi Schumann-verseny Zwickauban. Antal István ismét zsűritag volt. Magyarországot a versenyen többek között Kerek Ferenc, Némethy Attila és Ney Gábor képviselte.

A pontozólap egy részletét mellékelem:

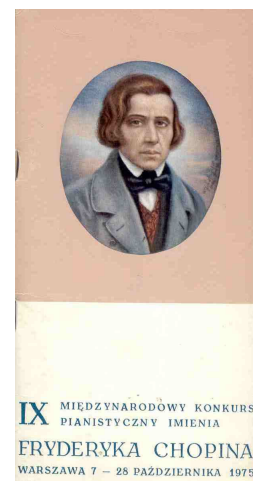
Internationaler Robert-Schumann-Wettbewerb für Klavier und Gesang Zwickau						
1974						
Nummer	31	32	33	34	35	36
Kandidaten	Peter Grossmann	Kameda	Marxmann	Blakau	Jegorov	KEREK
Jury						
1	ZECHLIN	23	16	18	22	20
2	ANTAL	22	15	16	18	13
3	BOSCHI	24	13	18	20	19
4	CZERNY-ST.	22	13	21	20	23
5	ENTSCHEWA	23	12	16	21	25
6	FISCHER	19	15	21	24	25
7	HALMOS	24	13	19	21	22
8	KEHRER	19	14	15	21	25
9	LERCHE	21	12	17	23	25
10	PUCHELT	21	14	18	20	18
11	RAUCH	20	15	18	19	20
12	WEBERSINKE	20	9	20	14	8
13						
14						
15						
16						
Summe der Punkte	215	136	181	205	228	147

1975: München, Rádió-verseny

Szeptember 2. és 19. között zajlott le Münchenben a 24. Nemzetközi Zenei Verseny. A zongoraverseny zsűrielnöke Carl Seemann volt. A verseny tíz tagú zsűrijébe, melynek tagja volt többek között Jerome Rose, Ludwig Hoffmann és Alfons Kontarsky is, meghívták Antal Istvánt.

Varsó, Chopin-verseny

1975. október 7. és 28. között rendezték meg Varsóban a IX. Nemzetközi Chopin Zongoraversenyt. Ez a verseny arról nevezetes, hogy itt indult el Krystian Zimerman nemzetközi karrierje. Antal István mellett zsűritag volt pl. Federico Mompou és Kentner Lajos is.

Egy kis részlet a verseny pontozólapjáról:

KOLEJNOŚĆ NAGRÓD IX MIĘDZYNARODOWEGO KONKURSU PIANISTYCZNEGO im. FRYDERYKA CHOPINA				
Lp.	Nr kandydata	Imię i Nazwisko	ocena ogólna	
1.	118	Krystian ZIMERMAN	94,93	
2.	46	Dina JOFFIE	85,81	
3.	27	Tatiana FIEDKINA	81,26	
4.	34	Paweł GILIŁOW	80,92	
5.	50	Dean KRAMER	77,43	
6.	47	Diana KACSO	75,17	
* * *				
Nagroda za najlepsze wykonanie poloneza Krystian ZIMERMAN			22,91	
Nagroda za najlepsze wykonanie mazurków Krystian ZIMERMAN			23,33	

Július 20. és augusztus 4. között Bartók Szemináriumot rendeztek Budapesten. A szeptemberi Liszt-Bartók Zongoraverseny számos indulója tartotta fontosnak a részvételt és élt a lehetőséggel, hogy programját a szeminárium professzoraival csiszolja tovább. A zongora kurzusokat Antal István mellett Kadosa Pál és Hernádi Lajos vezette. – Részlet a kurzus programjából:

	Közös program: Programme général: Programm für alle:	Piano:	Violon:	Quatuor à cordes	
VII. 26 Lundi		10-13 h KADOSA VIII. 14-17 h HERNÁDI XII.	10-13 h GERTLER X.		
27 Mardi		10-13 h KADOSA VIII. 14-17 h ANTAL XIV	10-13 h GERTLER X.		
28 Mercredi		10-13 h HERNÁDI XII. 14-17 h ANTAL XIV	10-13 h GERTLER X.		
29 Jeudi	20 h Concert de Csaba Onczay -violoncelle Cour à musique /Château - I.Uri u 62.	10-13 h KADOSA VIII. 14-17 h HERNÁDI XII.	10-13 h GERTLER X.		
30 Vendredi		10-13 h KADOSA VIII. 14-17 h ANTAL XIV.	10-13 h GERTLER X.		
31 Samedi		10-13 h HERNÁDI XII. ANTAL XIV.			

1976. szeptember 15-én kezdődött a Liszt-Bartók Zongoraverseny Budapesten. A szeptember 28-ig tartó versenyen, melyet az 1974-es Busoni-verseny első díjasa, Robert Benz nyert meg, a magyar indulók közül Rohmann Imre III. díjat kapott.

A Daily News című Budapesten megjelenő angol nyelvű újság 1976. szeptember 25-26-i számában „Az első japán koncertzongorista hölgy” című cikkben számol be arról, hogy a budapesti nemzetközi versenyek több, mint negyven éves történetében először fordult elő, hogy a zsűri egyik tagja a Távols-Keletről, Japánból érkezett. Mrs Akiko Iguchi érdekes személyiség, hiszen ő volt Japán első zongoraművésznője. Mrs. Iguchi még Akiko Sawasaki néven az egyedüli japán növendéke volt az 1930-as évek elején a Stern Konzervatóriumnak Berlinben. Később együtt tanult Antal Istvánnal Leonid Kreutzer professzor osztályában. Közösén léptek fel növendékkoncerteken. A következő kép aláírása a Daily News című újságban: „Mrs Iguchi és Antal professzor közös berlini növendék éveire emlékezik.”⁵

⁵ A cikk írója F. Halmy, a fotót L. Kemény készítette

A következő képen Antal István a díjnyertes Rohmann Imrének gratulál.⁶

Antal István Szatmári Lászlónak nyilatkozott a verseny tapasztalatairól:⁷

„Magáról a zenei versenyről el kell mondani, hogy az ma már a nemzetközi zenei együttműködésnek életkérdése. Felbecsülhetetlen az a lehetőség, mely a világ különböző tájain felnövekvő művésznemzedék számára alkalmat ad egymás munkájának megismerésére, tájékoztat távoli országok zeneművészeti eredményeiről, s feloldja a művészeti munka legnagyobb veszélyt jelentő visszahúzó momentumát, az elzárkózást. Versenyzők, közönség, szakmai hallgatóság és a zsűri tagjai is szomjasan vágyakoznak az új benyomások iránt. Véleményem szerint megváltoztak a zenei versenyeket mozgató és ébren tartó erők. Ma már nem csak a díjakért, a helyezésekért folyó küzdelem a célja és eredménye a versenynek, hanem a zenei világ haszna mindaz a sokszínű tanulság, mely egy adott témában, jelen esetben Liszt és Bartók művészetének felfogásában és interpretálásában realizálódik. (...)”

Az 1976-77-es tanév során Antal István egy hónapig a weimari Liszt Akadémián vendégprofesszor volt.⁸

1977-ben május 23-tól június 8-ig Bécsben Nemzetközi Zenei Versenyt rendeztek. Az 5. Beethoven-versenyen Antal István a zsűri tagja volt. Magyarországot a versenyen többek között Selmeczi György képviselte.^{9 10}

1977-ben első ízben rendezték meg Szombathelyen a Bartók szemináriumot.¹¹ A Vas Népe című Vas megyei lap 1977. augusztus 6-án megjelent számában Antal István nyilatkozott az eseményről:

„...Több kollégámmal együtt helyeseltük és helyeseljük azt a törekvést, hogy a nemzetközi jellegű találkozókat, azok egy részét tudatosan, tervszerűen, előrelátó módon decentralizáljuk. Ha ugyanis a fővárosban zsúfolunk össze mindent, többszörösen ártunk az ügynek: más fővárosi zenei események között veszít a tényleges rangjából, hatásából, másrészt kirekesztjük a vidéki zenei életet(...). Úgy érezzük, Szombathelyen mind az elmélyültséghez szükséges hangulat, légkör, mind a szakmai feltételek megvannak a kitűnő munkához. A város nemzetközi rangjának, forgalmának mindenképpen használ ez a szeminárium. Számunkra amilyen érthető, annyira megható az a nagyfokú érdeklődés, amellyel Bartók zenéje, alkotó művészete felé fordulnak külföldi zenészek, zenepedagógusok.

⁶ Hungarian Music News, 1976. No.5.

⁷ Megjelent:Parlando, zenepedagógiai folyóirat XVIII.évf. 12.sz., 1976. december

⁸ A meghívólevelet lásd a Függelékben

⁹ A felkérőt lásd a Függelékben

¹⁰ A kiutazást engedélyező határozatot lásd a Függelékben

¹¹ A felkérőt lásd a Függelékben

Meggyőződésünk szerint Szombathelyen sikerült ennek megfelelő fórumot, programot, keretet és környezetet teremteni.”

Szeptember 6-tól 23-ig került sor Münchenben a 26. Nemzetközi Zenei Versenyre. A zongoraverseny zsűrielnöke Alfons Kontarsky, a zsűri tagok között volt Tatjana Nyikolajeva és Amadeus Webersinke társaságában Antal István is.¹²

1978-ban Japán fővárosában első alkalommal rendeztek nemzetközi zongoraversenyt. Február 22-én kezdődött Tokióban a verseny és igen nagy megtiszteltetés volt, hogy Antal István meghívást kapott a zsűribe. Magyarország fiatal zongoristáit Lux Erika képviselte. Svéd állampolgárként vett részt a versenyen az a Simon László, aki Falvay Sándorral együtt Benkő Zoltán szakiskolai növendéke volt Miskolcon.¹³

István Antal (Hungary)

Judge

Antal István augusztusban az olaszországi Varalloban zsűrizett nemzetközi zongoraversenyen.

¹² A felkérőt lásd a Függelékben

¹³ A fénykép a tokio-i verseny programfüzetéből való

Antal István aláírta azt a szeptember 14-én kelt megállapodást, melyben az 1978-79-es tanévben kétszer egy hónapos vendégtanári meghívást fogadott el. Az első, a decemberi utazásra már nem került sor.

HOCHSCHULE FÜR MUSIK »FRANZ LISZT«

DER REKTOR

53 WEIMAR, den 14.9.1978

Vereinbarung

zwischen der Hochschule für Musik "Franz Liszt" Weimar
und
Herrn Prof. Istvan A n t a l.

Herr Prof. Antal übernimmt im Rahmen der Vereinbarungen zwischen dem Ministerium der DDR und dem Ministerium für Kultur und Kunst der ungarischen Volksrepublik über den Austausch von Hochschullehrern eine Gastprofessorentätigkeit für die Dauer von insgesamt 4 Wochen.

Der erste Teil des Interpretationskurses findet in der Zeit vom 4. bis 16. Dezember 1978, der zweite Teil im Monat April 1979 nach Vereinbarung statt.

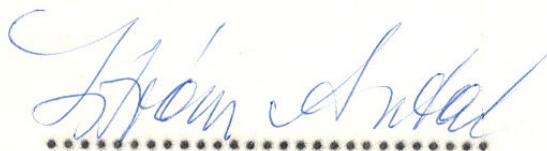
Für diese Tätigkeit erhält Herr Prof. Antal ein Honorar in Höhe von

2.000,- Mark (zweitausend) brutto

abzüglich der gesetzlichen Steuern von 20 %.

Die Fahrt- und Übernachtungskosten erstattet die Hochschule für Musik "Franz Liszt".

Bei Nichtdurchführung dieses Kurses tritt die Vereinbarung nicht in Kraft.

.....

Prof.Dr.sc.Hans Rudolf Jung

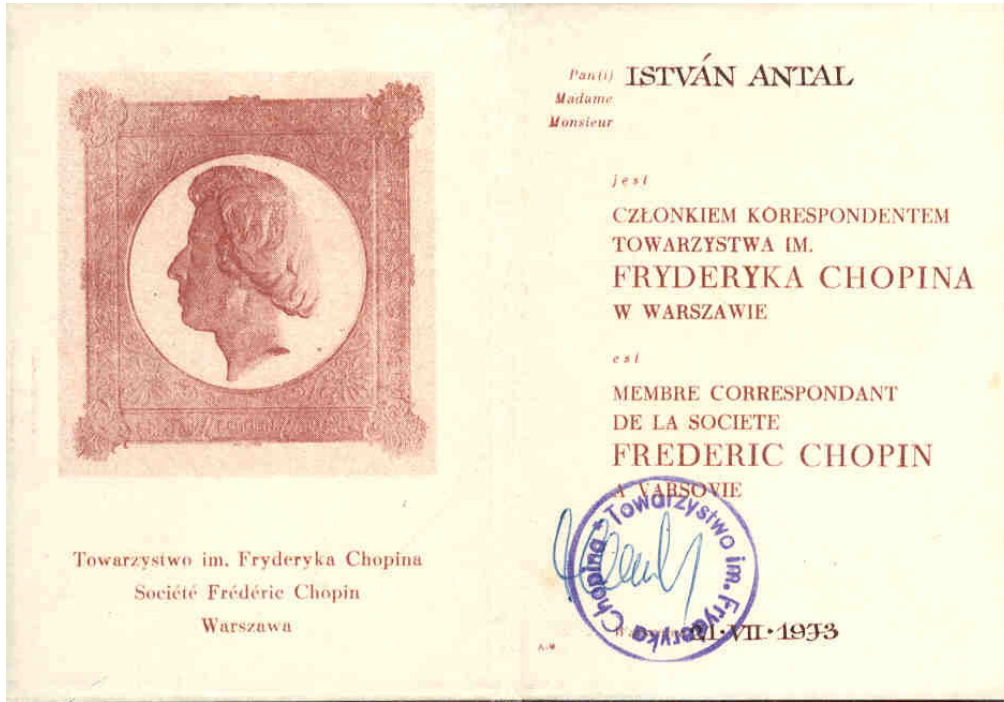
A külföldi versenyek mellett tagja volt a Szekszárdon két évenként megrendezett Liszt-verseny zsűrijének is, amit zenetanárok számára hirdettek meg.¹⁴

¹⁴ A Zenetanárok I. országos versenyének zsűrizésére felkérő levelet lásd a Függlékben

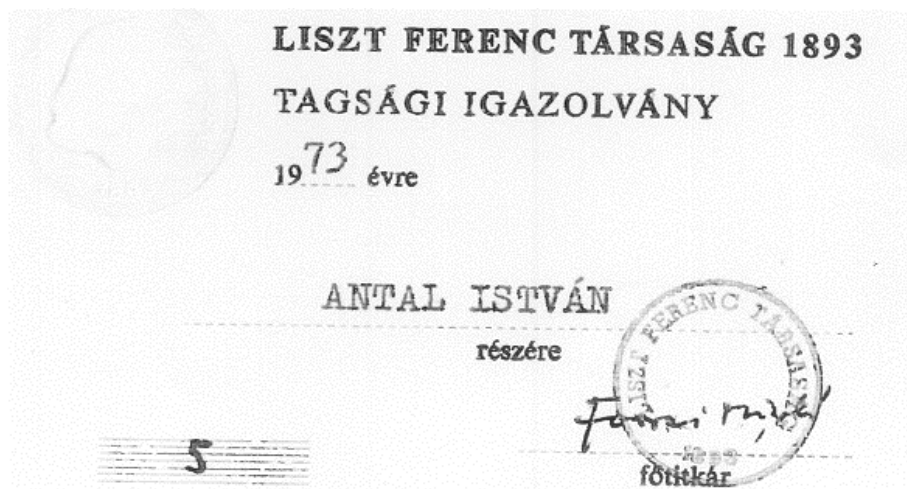
Antal István örömmel járt Szombathelyre, ahol évenként tartott a zenetanároknak továbbképzést. Nagy része volt abban, hogy zeneművészeti szakközépiskola jött létre a városban.

Továbbképzést tartott Cegléden, Abonyban, Kecskeméten és Vácott is. Szakfelügyelt a szombathelyi, a szegedi és a debreceni szakközépiskolában is.

Antal István tagja volt a Varsói Chopin Társaságnak és a Magyar Kodály Társaságnak is.

Antal István az 1893-ban alapított és az 1973. május 15-én ujjaalakított magyar Liszt Ferenc Társaság tagjaként, a Társaság felkérésére, rendszeres közreműködője volt a Nemzetközi Liszt Hanglemez Nagydíj zsűrijének is.

LISZT FERENC TÁRSASÁG 1893

LISZT SOCIÉTÉ, BUDAPEST • LISZT GESELLSCHAFT, BUDAPEST
LISZT SOCIETY, BUDAPEST • ОБЩЕСТВО ИМ. ФЕРЕНЦА ЛИСТА, БУДАПЕШТ

1061 BUDAPEST, LISZT FERENC TÉR 8. T.: 225-059, 224-448

Antal István egyetemi tanár

1137 Budapest
Ezt. István krt.22.

Igen tisztelt Tanár Ur!

Köszönjük az 1975. évi Liszt Hanglemez Nagydíj zsűrijében
végzett fáradságos és eredményes munkáját.

Reméljük, hogy a Díj alapítása és megismétlődő kiosztása
hozzájárul Liszt zenei életművének mind szélesebb körben
való megismertetéséhez és megszerettetéséhez, és ezzel tovább
gyarapítjuk a világban hazánk kulturális jó hírét.

Tisztelettel és barátsággal:

Budapest, 1975.szeptember 12-én.

Forrai Miklós

/Forrai Miklós/
főtitkár

LISZT FERENC TÁRSASÁG * 1893

DÍSZOKLEVÉL

Antal István

ALAPÍTÓ TAG

részre,

akit a LISZT FERENC TÁRSASÁG Elnöksége nevében

— a magyar zenei művelődés ügyének előmozdításában szerzett érdemei elismerésül —
örömmel köszöntünk.

Budapesten, 1973 május 15-én

Forrai Miklós
társelnök

Forrai Miklós
társelnök

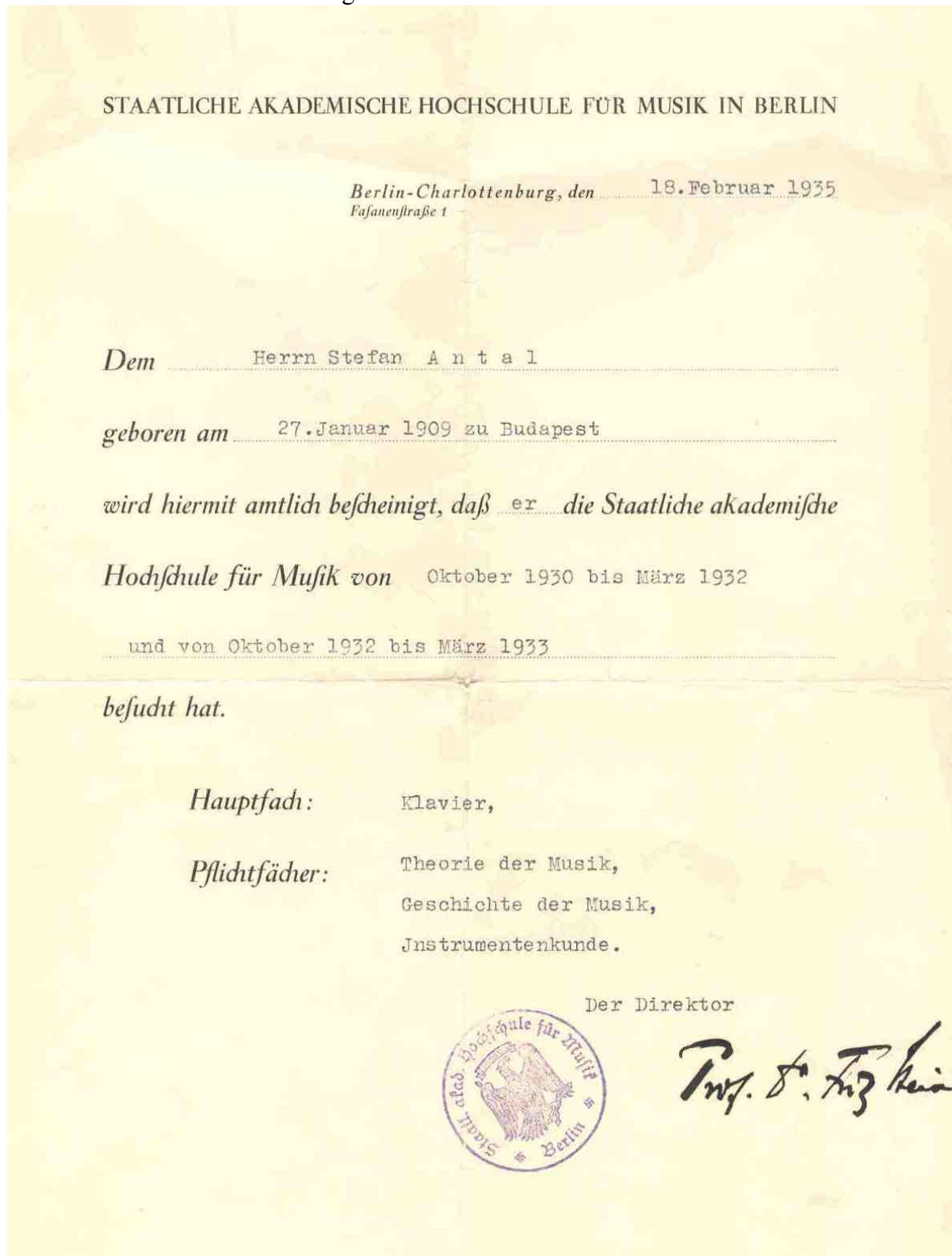
Forrai Miklós
főtitkár

Forrai Miklós
elnök

4. Függelék

4.1. Dokumentumok

A Berliini Állami Zeneakadémia igazolása:

Növendékhangverseny a berlini Zeneakadémián:

Staatliche akademische Hochschule für Musik Berlin
Charlottenburg, Fasanenstraße 1

Vortragsabend

der Kompositionsklasse Prof. Walther Gmeindl

Mittwoch, den 8. Februar 1933, 8 Uhr, im Theatersaal

*

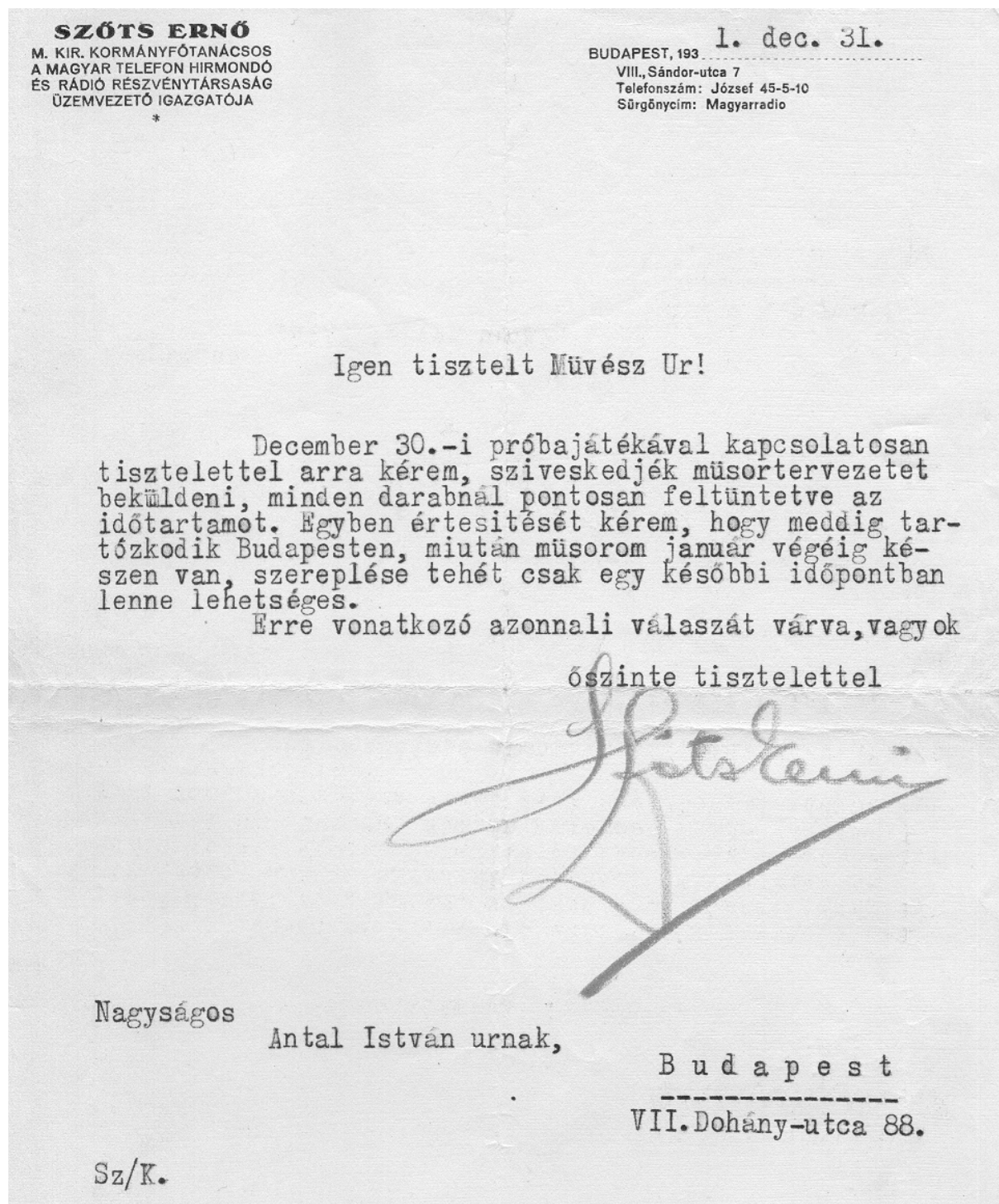
1. Max Jarczyk, Quartett für 2 Violinen, Bratsche und Violoncello
Moderato — Allegro — Adagio — Allegretto — Allegro.
Erich Röhn, Otto Schulze, Louis Wolter und Mosche Chavivi*)
2. Max Jarczyk, Suite für 2 Klaviere, Trompete und Posaune
Stefan Bardas, Stefan Antal, Walter Thiele und Horst Klänge
3. Koos van de Griend, Quartett für 2 Violinen, Bratsche und Violoncello
a) Allegro agitato — Andante tranquillo — Presto — Allegro agitato.
b) Adagio ma non troppo — c) Allegro molto moderato
Sascha Parnes, Irmgard Schnell, Walter Mülfers und Ulrich Falkenthal*)
4. Koos van de Griend, Bläsermusik für 2 Trompeten, 2 Hörner, 2 Posaunen und Kontrabaßtuba
Pesante — Andante sostenuto — Moderato ed energico —
Scherzando, ma non troppo presto — Adagio
Walter Thiele und Ernst Rath (Trompeten), Wilhelm Knobbe und Alfred Gohlke (Hörner),
Hermann Dormeier und Horst Klänge (Posaunen), Friedrich Deisenroth (Kontrabaßtuba)

*) Kammermusikklasse Hans Mahlke

Dieses Programm berechtigt zum Eintritt.

Während der Vorträge bleiben die Saaltüren geschlossen.

A Magyar Telefon Hírmondó és Rádió Részvénytársaság igazgatójának levele:

Két levél Antal István berlini próbajátékáról:

FUNK-STUNDE
AKTIENGESELLSCHAFT
BERLIN

Funk-Stunde Aktiengesellschaft
Berlin-Charlottenburg 9 · Haus des Rundfunks

Drahtanschrift: Funkstunde Berlin Ruf: J 3 Westend 9000

Herrn
Stefan Antal
Berlin W 50
Passauerstr. 27-28

Ihre Zeichen Ihr Schreiben vom 22.09. Unser Zeichen -/Em. Tag 27.1.33

Betreff Mikrofonprobe. In der Antwort bitte angeben

Sehr geehrter Herr Antal!

Wir bestätigen den Empfang des von Ihnen ausgefüllten Fragebogens und hoffen, Sie Anfang März zu einem unverbindlichen Probespiel einladen zu können.

Mit vorzüglicher Hochachtung

Funk-Stunde A.-G.
Abt. Musik
i. A. *[Signature]*

FUNK-STUNDE
G. M. B. H.
BERLIN

Funk-Stunde G. m. b. H.
Berlin-Charlottenburg 9 · Haus des Rundfunks

Drahtanschrift: Funkstunde Berlin Ruf: J 3 Westend 9000

Herrn
Stefan Antal
Berlin W 50
Passauerstr. 27-28

Ihre Zeichen Ihr Schreiben vom Unser Zeichen -/Em. Tag 17.3.33

Betreff Mikrofonprobe. In der Antwort bitte angeben

Sehr geehrter Herr Antal!

Wir gestatten uns, Sie zu unserer am 24. März d. Js. stattfindenden Mikrofonprobe einzuladen und bitten Sie, sich an dem genannten Tage zwischen 11,30 und 12 Uhr in unsere Räume einzufinden (Eingang Bredtschneiderstrasse). Wir bitten 2-3 Stücke in der Gesamtdauer von etwa 12 Minuten vorzubereiten und hierbei wenigstens eine klassische Darbietung zu bringen. Erwünscht ist uns ferner die Namhaftmachung der Stücke vor der Probe.

Mit vorzüglicher Hochachtung

Funk-Stunde
G. m. b. H.
Abt. Musik
i. A. *[Signature]*

13. B. H. 33. K. 20.

Alle Zuschriften sind ausschließlich an die Anschrift unserer Gesellschaft und nicht an Einzelpersonen zu richten

Zongoraest Berlinben:

Mittwoch, den 21. März 1934, 8 Uhr

KLAVIER-ABEND

von

STEPHAN ANTAL

unter Mitwirkung von

Sam Emsellem (Violine)

Begleitung: Franz Reizenstein

PROGRAMM

1. Après une lecture de Dante	Liszt
2. Danse macabre	Liszt-Saint Saens
3. a) Etude f-moll
b) Paganini-Etude es-dur
c) Paganini-Etude, Thema mit Variationen	Liszt
4. Violin-Konzert g-moll	Vivaldi
5. a) Barcarolle
b) Scherzo cis-moll	Chopin
6. Polonaise as-dur	Chopin
7. a) Grave
b) Praeludium und Allegro
c) Danse Espagnole	Friedemann Bach
Pugnani
de Falla

Den Flügel stellte die Firma
Piano- und Radiohaus Berthold Neumann, Kurfürstendamm 225

Antal István repertoárja 1935-ben:

Bach	Chromatische Fantasie u. Fuge	-
" -Busoni	Orgeltoccata u. Fuge D moll	-
" "	Orgelpraeludium u. Fuge d dur	-
" "	Orgelchoralvorspiele	
Beethoven	Sonate C dur Op.2	
"	" G dur Op.79	
"	" Apassionata	
Chopin	Balladen G moll, f dur, as dur, F moll.	-
"	Berceuse	
"	Barcarolle	
"	Scherzo H moll, Cis Moll	
"	Polonaise as dur, (Fis moll)	
"	Sonaten B moll, H moll	
"	Etuden, Mazourken, (Nocturne)	
Liszt	"Dante Fantasie"	
"	Sonate H moll	
"	Mephisto Walzer	
"	Vogelpredigt	
"	Petrarca Sonette	
"	Rapsodie Hongroise No. 6 (No.15)	
"	Etude F moll (Irrlichter)	
" Schubert	Auf dem Wasser zu Singen	
" Schumann	Frühlingsnacht	
" Beethoven	Adelaide	
" Mendelssohn	Auf Flügeln des Gesanges usw.usw..	
" Paganini	4 Etüden	
" Mozart	Don Juan Fantasie	
" "	Figaro Fantasie	
" Saint-Saens	Dense Macabre	
" Donizetti	Fantasie über Lucia di Lammermoor	
" Wagner	Isoldens Liebestod	
Schumann	Symphonische Etüden	
"	Carneval	
"	Fantasie C dur	
Brahms-Händel	Variationen	
Bartok	6 Rumänische Volkslieder	
"	2 Dense Roumaine	
"	15 Ungarische Bauernlieder	
Kodaly	Marosszeker Tänze	
Dohnanyi	Capriccio F moll	
"	Rursalia Hungarica	
" -Strauss	Fantasie über Zigeunerbaron	
Venetianer	Die Maschine	2
Ghidionescu	Der Samovar	
Ravel	Jeux d'eau	
Debussy	L'isle joyeuse	
Busoni	All'italia	
Albeniz	Trisna, (Asturias)	
Prokofiew	Suggestion Diabolique	
"	(Toccata)	
Beckhaus-Mozart	Ständchen aus Don Juan.	
Negrea	Impresii dela Tara	

A Taube koncertiroda levele:

KONZERT-DIREKTION L. TAUBE

BERLIN W 30, STÜBBENSTRASSE 12

Fernsprecher: Cornelius B 6, 1775
Bank-Konto: Deutsche Bank und
Disconto-Ges. D. K. V. 2, Berlin-
Schöneberg, Bayrischer Platz 9
Postscheck-Kto.: Bln. Nr. 140184

den 4. Februar 1936.

Herrn

Stefan Antal

Berlin-Westend
Akazienallee 4

Sehr geehrter Herr Antal !

Wir bestätigen unsere mündlich getroffene Vereinbarung, wonach Sie uns das Arrangement Ihres Klavierabends am 15. Februar 1936 im Bechsteinsaal übertragen.

Sie übernehmen die Unkosten bis zum Betrage von RM. 250.-, darüber hinaus übernehmen wir das Risiko.

Wir erhalten von Ihnen für die Durchführung des Konzertes eine Arrangementsgebühr von 10 % vom Brutto, garantiert mit RM. 60.-, von dem Betrage, der RM. 250.- der Bruttoeinnahme übersteigt, erhalten wir 20 % vom Brutto.

Wir hoffen bestimmt, dass Sie sich diesmal ebenfalls für den Kartenverkauf einsetzen und begrüßen Sie

Mit vorzüglicher Hochachtung

KONZERTDIREKTION L. TAUBE

P.S.

Wir bestätigen den Eingang von RM. 100.- als a conto-Zahlung und sehen einer weiteren a conto-Zahlung entgegen.

Budapesti hangversenyek a háború előtt és után (1938, 1946):

MEGHÍVÓ.

Az ÚJ MAGYAR ZENEEGYESÜLET SZEMINÁRIUMA
a Fodor Zeneiskola ismeretterjesztő előadásainak kere-
tében 1938 május hó 10-én, kedden este 8 órai kezdettel
rendezi ezidei

III. BEMUTATÓ ESTJÉT

a Fodor Zeneiskola (Andrássy-út40) hangversenytermében

E meghívót 50 fillér lefizetése ellenében lebélyegezzük és ez esetben
belépőjeggyül szolgál.

MŰSOR.

1. a) FARKAS FERENC: Római hangjegyfűzet-ből (1931)
 - 1) Preludio, quasi cadenza
 - 2) Cavatina, quasi minuetto
 - 3) Dialogo (tento)
 - 4) Caccia
 - b) BARTÓK BÉLA: Román tánc, 2. sz.
 - c) KADOSA PÁL: Rapszódia (1937)
 2. a) FRANCIS POULENC: Mouvements perpetuels
 - b) DARIUS MILHAUD: Leme és Tijuca, a „Saudades do Brazil”-ból
 - c) MAURICE RAVEL: Toccata
Előadja: Antal István zongoraművész
- SZÜNET.
3. SZELENYI ISTVÁN: Szimulánfónia zongoraötösré
Előadják: Kovács István zongoraművész és a „Pro Ideale” vonósnégyes (Kuttner Mihály, Harsányi Miklós, Reisman Pál, Baráti György)

KULTÚRKAPCSOLATOK INTÉZETE

MEGHÍVÓ

MÁJUS HÓ 12-ÉN DÉLUTÁN 1/25 ÓRAKOR A KÖBÁNYAI
SÖRGYÁRAK N. V. 2. SZ. TELEPHELYÉN (RÉSZVÉNY-
TELEP, BUDAPEST, JÁSZBERÉNYI-ÚT 11-13) TARTANDÓ

ROMÁN KULTÚRDÉLUTÁNRA

MŰSOR:

Szovjet-, román- és magyar himnusz

Bevezető beszédet mond: FRANCISC PĂCURARIU,
a Román Követség sajtóattaséja

Andricu: Vonósötös
előadja: A TÁTRAI VONÓSNÉGYES és
ANTAL ISTVÁN

Székely ballada
előadja: MÉSZÁROS ÁGI, a Nemzeti Színház tagja

Porumbescu: Ballada
Bartók: Román táncok
előadja: GARAY GYÖRGY

Eminescu: Császár és proletár
A. Toma: Irjátok alá a békefelhívást!
előadja: ASCHEER OSZKAR

Pericé Sabin: Barna lány galambom; Gyí te fakó
Bartók feldolgozás: Zöld levél
előadja: SÚRANYI ÉVA, az Operaház tagja

Román népi táncok
előadja: A ROMÁN NÉPI TÁNCSCSOPORT

Román táncok
előadja: A VOLGA EGYÜTTES

Internacionálé

*

Koncert: GÁL GYÖRGY SÁNDOR
Zongorán kísér: HAJDU ISTVÁN

*

Ezen meghívó belépőjeggyül szolgál

Rendező a Muzsi a Hangversenyrendező N. V., V., Somogyi Béla-út 10

5.2983 P.17a

SZÉKESFŐVÁROSI ZENEKAR

BUDAPEST, IV.,
KÖZPONTI VÁROSHÁZA, I/1, EM. 9/A
TÁVBESZÉLŐ: 189-850
MELLÉKÁLLOMÁS: 370

BUDAPESTEN, 1946. október 28. NAPIÁN

A n t a l István urnak,

B u d a p e s t .

A Székesfővárosi Zenekar f.é. november 7.-i Bach-
hangversenyén, melyen *Te* közreműködik, műsoron van a Bach:
c-moll versenymű két zongorára.

Mint hogy fenti anyag nem áll rendelkezésünkre, kér-
jük, amennyiben tud annak hoálétéről, sziveskedjék bennünket
sürgősen értesíteni, hogy kölcsönvehessük.

Tisztelettel

Székesfővárosi Zenekar
SZÉKESFŐVÁROSI ZENEKAR
Budapesti Központi Városháza
admin. vezető

M E G H I V Ó

1946. évi november hó 30-án, szombaton este 10 órakor
a „Fészek” Művészek Klubjában

ARTHUR BLISS

(London)

műveiből rendezendő

K A M A R A E S T R E

BLISS: Szonáta zongorára és mélyhegedűre
Moderato - Andante - Furiant - Coda

Antal István - Lukács Pál

BLISS: Vonósnégyes

Garay-Pintér-Lukács-Mihály
vonósnégyesEzen meghívó belépőjegyül szolgál

1947:

M Ű S O R :

MEGNYITÓ. *Vasvári István*, a szakszervezet főtájkára.
 DALOK. Előadja: *Raskó Magda*.
 CHOPIN: Berceuse
 CHOPIN: d-moll prelude
 LISZT—PAGANINI: E-dur etude.
 Előadja: *Antal István*.
 SARASATE: Andaluziai románe.
 BARTÓK—SZÉKELY: Román táncok.
 Előadja: *Garay György*.
 Kísér: *Hajdu István*.
 MOZART: Solisten quartett D-dur.
 Előadja: *a Tátrai vonósnégyes*.
 Tagjai: *Tátrai Vilmos*
Rényi Albert
Iványi József
Dénes Vera.

Műsor után tánc.

A MAGYAR HIVATÁSOS ZENÉSZEK SZABAD
 SZAKSZERVEZETE ZENÉSZ CLUBJA MEGHÍVJA
 ÖNT ÉS B. CSALÁDJÁT FOLYÓ HÓ 20-ÁN

műsoros megnyitójára,
 A VEZETŐSÉG

KEZDETES ÓRAKOR.
 A MEGJELENÉS SÜTÉT RUHÁBAN.
 BUFFÉ: SZIKSZAY DÉNES VENDEGLŐSMESTER

Belépődíj a szakszervezet tagjai és 1 hozzátartozója részére 2.— - 2.— Ft, vendégeknek 4.— Ft

Prágai hangverseny:

Pražské jaro 1949
 MEZINÁRODNÍ HUDEBNÍ FESTIVAL

SMETANOVA SÍŇ
Pondělí, 30. května ve 20 hodin

ANTONIO VIVALDI: CONCERTO GROSSO a - moll, op. 3, č. 8
Allegro
Larghetto e spiritoso
Allegro

BÉLA BARTÓK: SONÁTA PRO 2 KLAVÍRY A BICÍ NÁSTROJE
Assai lento. Allegro molto
Lento, ma non troppo
Allegro non troppo

FRANZ SCHUBERT: VII. SYMFONIE C - dur
Andante - Allegro ma non troppo
Andante con molto
Scherzo. Allegro vivace
Finale. Allegro vivace

Účinkují:

BUDAPEŠTSKÝ FILHARMONICKÝ ORCHESTR
 (Szekesfővárosi zenekar)

Dirigent:

JÁNOS FERENCSEK

Sólisté:

ISTVÁN ANTAL, PÁL KADOSA
klavír

Hangverseny Graz-ban:

STUDIO FÜR PROBLEME
ZEITLICH NAHER MUSIK
WERKKUNDEKREIS

DER LANDESMUSIKDIREKTOR
VON STEIERMARK

GRAZ.

Freitag, 28. Oktober 1960, 19.45 Uhr

Saal des Steiermärkischen Landeskonservatoriums

Edith FARNADI,	Klavier
István ANTAL,	Klavier
Wilhelm HÜBNER,	Bratsche
Franz MEIZL,	Klarinette

Programm

Erich MARCKHL:
(geb. 1902)

Musik für zwei Klaviere (1950)

Allegro con moto
Larghetto
Marschtempo
Allegro commodo

FARNADI
ANTAL

W.A. MOZART:
(1756-1791)

Trio Es-dur KV. 498 (Kegelstatt)
für Klavier, Klarinette und Viola

Andante
Menuetto
Rondeaux. Allegretto

FARNADI
MEIZL
HÜBNER

Pause

Alfred UHL:
(geb. 1909)

Kleines Konzert für Viola,
Klarinette und Klavier

Allegro con brio
Grave, molto tranquillo
Vivo

HÜBNER
MEIZL
FARNADI

Franz LISZT:
(1811-1886)

Concerto Pathétique e-moll
(für zwei Klaviere)

Allegro energico
Andante sostenuto
Allegro agitato assai

FARNADI
ANTAL

Antal István Liszt-estjéről:

MŰSORFÜZET

1960.

DECEMBER 19. — DECEMBER 30.

48. SZÁM

ANTAL ISTVÁN LISZT-ESTJE
A ZENEAKADÉMIÁN (nov. 16.)

Liszt Ferencre emlékeznek jövőre az ország zenekedvelőinek tábora, nemzetközi jelentőségű események színhelye lesz Budapest és az egész ország. F fiatal zongoraművészeink legjobbjai bizonyára teljes erővel készülnek már a jövő évi nagy vetélkedésre, a Liszt—Bartók versenyre. *Antal István* szólóestje — ha hivatalosan nem is — szellemét, meleg légkörét tekintve az 1961-es ünnepek nyitánya volt. Nagy volt a vállalkozás is, a műsor szokatlan összeállítása. Antal István túlnyomórészt ritkán hallható Liszt-műveket sorakoztatott fel. Az „Années de Pélerinage” első, svájci sorozatát teljes egészében eljátszotta, majd öregkori művek után egyetlen sűrűn hallható darabként a Mefiszto-keringő, s befejezésül a Don Juan-fantázia hangzott el.

Impozáns a műsor összeállítása, de ez pusztán forma, tartalmat az előadó muzsikálása révén nyerhet. Antal István estje — a szép számmal egybegyűltek nagy öröme — a várakozásnak megfelelően igaz élményt nyújtott. Kitűnő művésznk nemzetközileg elismert Liszt-játékos, közismert pianista-erényei most is ellenállhatatlanul hatottak. A zongorán felidézett hangzásai látszólag hűvösek, ám belülről izzanak magas hőfokon. Sohasem törekszik üres csillogásra, még a kimondottan virtuóz jellegű darabokban is mélyebb összefüggéseket keres. Antal tépelődő, az anyaggal és önmagával állandóan harcoló művész, s éppen e küzdelem által válik játéka lebilincselően feszültté.

A „Vándorévek” darabjai közül nehéz lenne egyet is kiemelni, remekbe sikerült a ciklus valamennyi tagja. Megkapó portálként csendültek fel az első mű, a „Tell Vilmos kápolnája” áhítatos hangjai, finom, áttetsző billentéssel kelt életre a „Pastorale” és a „Forrás mellett”, hatalmas erők feszültek a „Vihar”-ban, — s sorolhatnánk a többi jeles előadó erényekkel ékes interpretációt is. A két öregkori csárdás makacs motívumismétlése óriási energiát szabadítottak fel Antal István ujjai nyomán, s a II. és III.

elfelejtett keringő illanó hangulata után további fokozást jelentett a Mefiszto-valcer. A nagyrészt szeriöz hangvétellű műsort kellemesen oldotta fel a könnyedebb hangulatú Don Juan-fantázia. A hangverseny befejeztével a közönség meg-megújuló tapsorkánját Antal István két ráadással hálálta meg.

Breuer János

Hangversenyek Romániában (1961):

FILARMONICA DE STAT „BANATUL” TIMIȘOARA

Sala „Maxim Gorki”
Sâmbătă, 7 ianuarie 1961, orele 20

Concert simfonic extraordinar

Dirijor:
MIRCEA POPA
Artist emerit

Solist:
ANTAL ISTVÁN
(R. P. Ungar)

Program:

- G. F. Haendel: *Concerto grosso nr. 24 în fa major*
— Andante
— Allegro
— Alla Hornpipe
- L. van Beethoven: *Concert pentru pian și orchestră nr. 5 în mi bemol major*
— Allegro
— Adagio un poco mosso
— Rondo — Allegro
- Th. Rogalski: *Două schițe simfonice*
— Înmormintarea lui Pătrunjel
— Paparudele
- M. Ravel: *Rapsodia spaniolă*

SALA TEATRULUI DE STAT

Luni, 9 ianuarie 1961, orele 20
1961 január 9-én, este 8 órákor

Concert simfonic extraordinar
Rendkívüli szimfonikus hangverseny

DIRIJOR — VEZÉNYEL:
REMUS GEORGESCU

SOLIST — KÖZREMŰKÖDIK:
ANTAL ISTVÁN
(pian) (zongorán)
Artist emerit, laureat al Premiului „Liszt”
REPUBLICA POPULARĂ UNGARĂ

PROGRAM — MŰSOR:

ACHIM STOIA: *Suita II.*
BEETHOVEN: *Concert nr. 4 în Sol major pt. pian și orchestră*
— Allegro moderato
— Andante con moto
— Rondo-vivace

PAUZĂ — SZÜNET

BERLIOZ: *Simfonia Fantastică*
— „Visuri-Păsiuni” (Largo. Allegro agitato e pasionato assai)
— „Un bal” (Vals: Allegro non troppo)
— „Scenă pe cîmp” (Adagio)
— „Marșul spre supliciu” (Allegretto non troppo)
— „Visul unei nopți de Săbat” (Larghetto. Allegro)

ÁLLAMI FILHARMÓNIA — KOLOZSVÁR
1960—1961 é v a d

AZ EGYETEMIEK HÁZA NAGYTERMÉBEN
Szerdán, 1961 január 11-én, este 8 órákor

RENDKIVÜLI SZIMFONIKUS HANGVERSENY

VEZÉNYEL:
ANATOL CHISADJI

SZÓLISTA:
ANTAL ISTVÁN
MAGYAR NÉPKOZTÁRSASÁG

M Ű S O R

ION DUMITRESCU: Szimfonikus prelúd

L. van BEETHOVEN: *Esz-dúr zongoraverseny*
Allegro
Adagio un poco mosso
Rondo-Allegro

Fr. LISZT: *A-dúr zongoraverseny*
Adagio sostenuto assai
Allegro agitato assai
Allegro moderato-Allegro deciso
Marziale, un poco meno Allegro

SALA PALATULUI CULTURAL
FILARMONICA DE STAT ARAD
Orchestra Simfonică
Stagiunea 1960/61.

Sâmbătă, 14 ian. 1961, orele 20

PROGRAM
pentru al XVI-lea
CONCERT SIMFONIC

Dirijor:
JAN HUGO HUSS

Solist:
ANTAL ISTVÁN (pian)
(Laureat al premiului Kossuth — Budapesta)

ÎN PROGRAM:

- T. Rogalski: *Trei balade pt. tenor și orchestră (prima aud.)*
(Solist *Aurel Ghender*)
- L. van Beethoven: *Concertul pentru pian și orchestră nr. 5 în Mi bemol major.*
- B. Bartok: *Concert pentru orchestră (p. a.)*

Impr. IOIL Arad 903-961

Programfüzet Lengyelországban (1961):

ISTVAN ANTAL

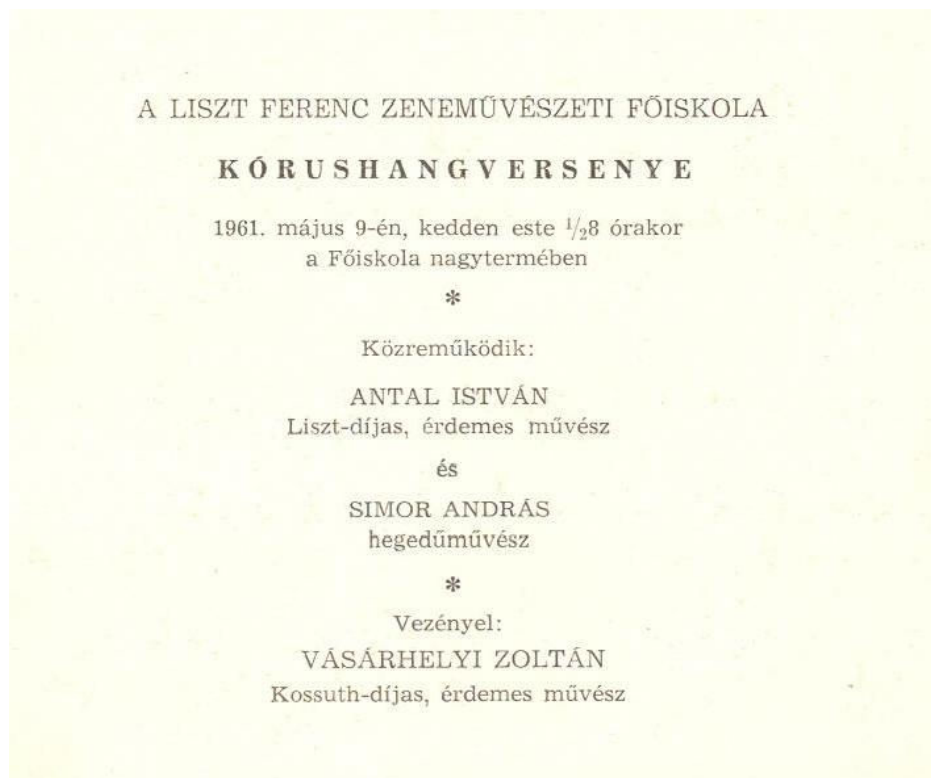
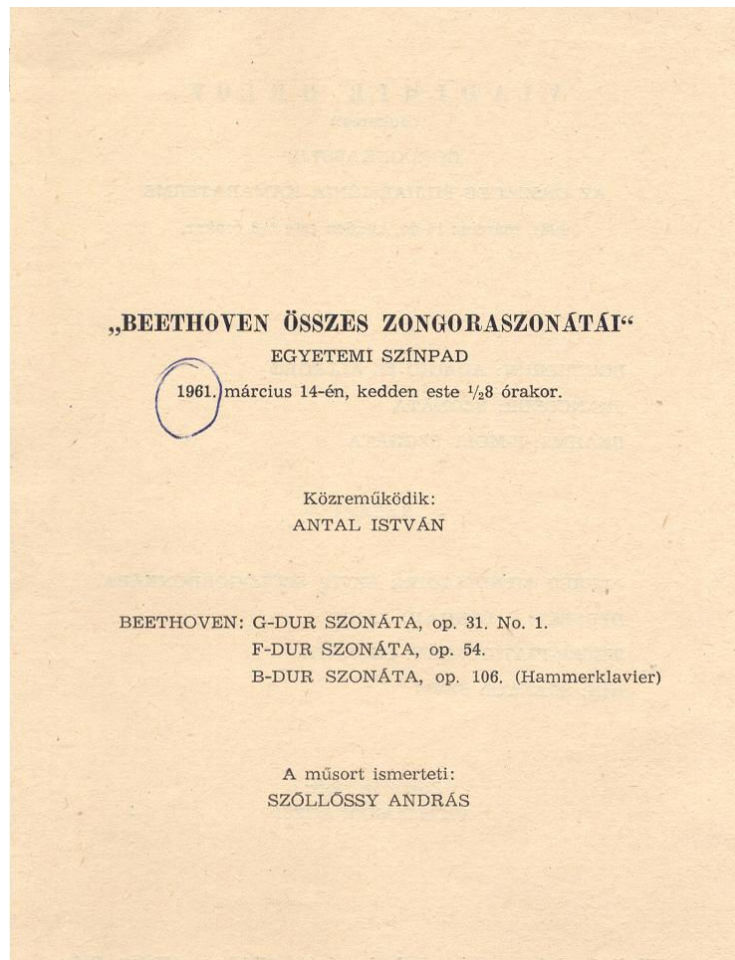
(Węgry)

urodził się w 1909 r. Studia muzyczne odbywał w Wiedniu w Państwowej Akademii Muzycznej u prof. Victora Ebensteina a następnie w Berlinie w Wyższej Szkole Muzycznej u prof. Leonida Kreutzera.

Istvan Antal jest profesorem Wyższej Szkoły Muzycznej im. Franciszka Liszta w Budapeszcie. Artysta koncertuje dużo w kraju i za granicą i jest często zapraszany do jury międzynarodowych konkursów pianistycznych.

Istvan Antal posiada wiele odznaczeń m.in. odznaczony został nagrodą im. F. Liszta, Polonia Restituta, posiada również tytuł zasłużonego Artysty.

Budapesti hangversenyek:

Bartók-hangverseny a Bécsi Ünnepi Heteken (1961):

Kammerkonzert

Eigenveranstaltung der Wiener Festwochen

Béla Bartók:

„Contrasts“

für Klavier, Violine und Klarinette

Verbunkos

Pihenő

Sebes

Fünf Lieder op. 15 Uraufführung

Meine Liebe

Sommer

Nacht der Sehnsucht

In einem lichten Traum

Im Tale

Pause

Sonate für zwei Klaviere und Schlagzeug

Assai lento/ Allegro molto

Lento ma non troppo

Allegro non troppo

Eberhard Wächter, Bariton

Edith Farnadi, Klavier

Istvan Anfal, Klavier

Wilhelm Hübner, Violine

Franz Meizl, Klarinette

Hans Schwarz, Schlagzeug

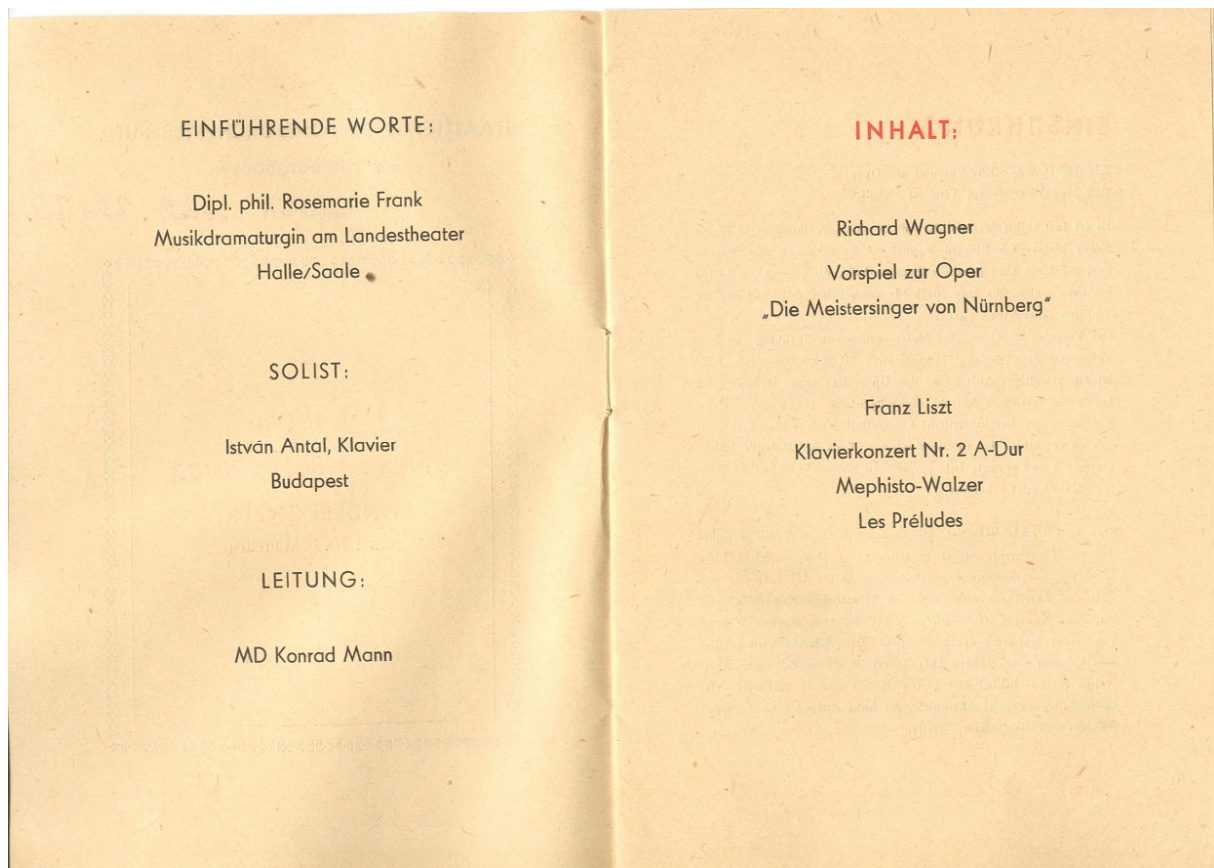
Oskar Schwarz, Schlagzeug

Klavier: Bösendorfer

Musikverein, Brahmsaal

Montag, 12. Juni, 19.30 Uhr

Hangverseny a Német Demokratikus Köztársaságban (1961):

Bécsi Liszt-hangverseny (1962):

INTERNATIONALES KULTURZENTRUM

WIEN I, ANNAGASSE 20 – TELEFON 52 69 51

7. Mai 62. 20^h

F R A N Z L I S Z T

ISTVÁN ANTAL
Klavier

Programm :

Aus "L'Année du Pèlerinage"

Vallée d'Obermann

Chapelle de Guillaume Tell

Au Lac de Wallenstadt

Spätwerke

Csárdás Macabre

Csárdás obstiné

Valse Oublié No. 1

Valse Oublié No. 2

Mephisto-Walzer

Klavier Bösendorfer

Hangverseny az NDK-ban (1962):

S I N F O N I E K O N Z E R T

SOLIST: Professor István Antal, Budapest — Klavier

LEITUNG: Musikdirektor Konrad Mann

Träger des Max-Reger-Preises

PROGRAMMFOLGE:

PAUL DESSAU

In Memoriam Bertold Brecht

JOHANNES BRAHMS

*Konzert für Klavier und Orchester
Nr. 2, B-Dur*

Allegro non troppo
Allegro appassionato
Andante
Allegretto grazioso

DMITRI SCHOSTAKOWITSCH

Sinfonie Nr. 9

Allegro
Moderato
Presto
Largo
Allegretto

Kamarahangverseny Budapestén:

„K A M A R A Z E N E“
AZ ORSZÁGOS FILHARMÓNIA KAMARATERME
1963. február 22-én, pénteken este 1/28 órakor.

V/-sorozat 4.

MIHÁLY ANDRÁS: APOKRIF I., II., III.
(Mátrai Zsuzsa, Makkai Klára, Szita Bori,
Kovács Béla, Petz Ferenc.
Vezényel: Mihály András)

PAPP LAJOS: NÉGY DARAB SZÓLÓGORDONKÁRA
(Bemutató)

- I. *Lento*
2. *Molto allegro, sostenuto*
3. *Adagio*
4. *Allegro con brio* (Mező László)

IGOR STRAVINSKY: CONCERTO KÉT ZONGORÁRA

- I. *Con moto*
- II. *Notturmo. Adagietto*
- III. *Quattro variazioni*
- IV. *Preludio e fuga* (Antal István, Solymos Péter)

— Szünet —

ARNOLD SCHÖNBERG: PIERROT LUNAIRE

I. rész	II. rész
1. <i>Mondestrunken</i>	8. <i>Die Nacht</i>
2. <i>Colombine</i>	9. <i>Gebet an Pierrot</i>
3. <i>Der Dandy</i>	10. <i>Raub</i>
4. <i>Eine blasse Wäscherin</i>	11. <i>Rote Messe</i>
5. <i>Valse de Chopin</i>	12. <i>Galgenlied</i>
6. <i>Madonna</i>	13. <i>Enthauptung</i>
7. <i>Der kranke Mond</i>	14. <i>Die Kreuze</i>

III. rész

15. *Heimweh*
16. *Gemeinheit*
17. *Parodie*
18. *Der Mondfleck*
19. *Serenade*
20. *Heimfahrt*
21. *O alter Duft*

(Sziklai Erika, Szücs Loránt, Lajos Attila, Kovács Béla, Sepsei József,
Németh Géza, Mező László.
Vezényel: Mihály András)

Az V/-sorozat 5. hangversenye március 22-én lesz a Kamarateremben.

Hangverseny Temesváron (1963):

FILARMONICA DE STAT „BANATUL” ~ TIMIȘOARA

Sala „Maxim Gorki”
Sâmbătă, 23 martie 1963, orele 20

Concert simfonic extraordinar

Dirijor:
NICOLAE BOBOC

Solist:
ANTAL ISTVÁN
(R.P.U.)

Program:

1. MIRCEA CHIRIAC: Suita „Bucureștiul de altădată”
 - „La Podul calicilor” — Andante
 - „Vechiul paraclis al mitropoliei” — Allegretto
 - „Serenadă în mahala” — Adagio molto e rubato
 - „Tirgul moșilor” — Allegro giocoso
 - „Sfârșit de veac în București” — Andante
2. LUDWIG VAN BEETHOVEN: Concertul nr. 3 pentru pian și orchestră
în do minor Op. 37
 - Allegro con brio
 - Largo
 - Rondo-Allegro
3. LUDWIG VAN BEETHOVEN: Simfonia VI-a „Pastorală”
în Fa major Op. 68
 - „Trezirea unor sentimente pline de bucurie la sosirea
la țară” — Allegro ma non troppo
 - „Scenă la pîriu” — Andante molto mosso
 - „Grup vesel de țărani” — Scherzo-Allegro
 - „Furtuna” — Allegro
 - „Cîntec de păstori — Sentimentul de bucurie al oame-
nilor după trecerea furtunii” — Allegretto

Dubrovnik Fesztivál (1963):

ATRIJ KNEŽEVA DVORA
ATRIUM OF THE RECTOR'S PALACE

Subota, 20. VII 1963. Početak u 21 h

**Gradski orkestar
Dubrovnik**
Dubrovnik Municipal Orchestra

DIRIGENT:
ANTON NANUT

SOLISTI:
ISTVAN ANTAL
KLAVIR — BUDAPEST
TOMISLAV ŠESTAK
VIOLINA — ZAGREB

Program:

I. M. Jarnović: KONCERT ZA VIOLINU I
(Dubrovnik, 1754-1804) ORKESTAR u F-duru
Allegro
Pastorale
Allegretto moderato

F. Schubert: III SIMFONIJA D-dur
Adagio maestoso - Allegro con brio
Allegretto
Minuetto
Presto vivace

L. van Beethoven: KONCERT ZA KLAVIR I
ORKESTAR br. 5, Es-dur Op. 73
Allegro
Adagio un poco mosso
Rondo (Allegro)

Antal István a Szovjetunióban (1963):

Заслуженный деятель искусств ВНР.
Лауреат премии Листа, профессор

ИШТВАН АНТАЛ
(Венгерская Народная Республика)

Иштван Антал родился в Будапеште в 1909 г. Музыкальное образование получил в Венской Государственной академической высшей музыкальной школе под руководством проф. Виктора Эбенштейна, затем совершенствовался под руководством проф. Леонида Крайтцера в Берлинской Высшей музыкальной школе.

После завершения образования Иштван Антал становится профессором Высшей музыкальной школы им. Листа в Будапеште и ведет интенсивную концертную деятельность. Он выступает на родине и за границей. Часто входит в состав жюри Международных конкурсов.

За свою художественную деятельность Иштван Антал удостоен звания Заслуженного деятеля искусств Венгерской Народной Республики, а также звания лауреата премии Ф. Листа.

I отделение

Шуберт — Соната до минор (посмертная)
I ч. Allegro
II ч. Adagio
III ч. Menuetto
IV ч. Allegro

Лист — Чардаш смерти
— Настойчивый чардаш
— Забытый вальс № 2
— Забытый вальс № 3

II отделение

Барток — Соната
Брамс — Вариации на тему Паганини

Budapesti koncert Amadeus Webersinke-vel:

A MAGYAR RÁDIÓ ÉS TELEVÍZIÓ SZIMFÓNIKUS ZENEKARA

ZENEAKADÉMIA

1964. február 20-án, csütörtökön este 7 órakor.

Egyetemi bérlet III.-sorozat 4.

A MAGYAR RÁDIÓ BACH—MOZART—BARTÓK CIKLUSÁNAK NYILVÁNOS HANGVERSENYE

Vezényel:

LEHEL GYÖRGY

Közreműködik:

LÁSZLÓ MARGIT

AMADEUS WEBERSINKE ANTAL ISTVÁN

BACH: IV. (G-dúr) BRANDENBURGI VERSENY

- I. *Allegro*
- II. *Andante*
- III. *Presto*

BACH: C-DÚR VERSENYMŰ KÉT ZONGORÁRA

- I. *Allegro*
- II. *Adagio*
- III. *Fuga*

MOZART: ÁRIA A „DON JUAN” c. operából

ÁRIA A „FIGARÓ HÁZASSÁGA” c. operából

HANGVERSENYÁRIA, K. 580.

— Szünet —

BARTÓK: CONCERTO

- I. *Introduzione*
- II. *Giucoco delle coppie*
- III. *Elegia*
- IV. *Intermezzo interrotto*
- V. *Finale*

Az Egyetemi bérlet III.-sorozat 5. hangversenye április 11-én lesz
a Zeneakadémián.

Miskolci hangverseny:

MISKOLC MJ. VÁROS TANÁCSA V. B. MŰVELŐDÉSÜGYI OSZTÁLYA
ZENEI ISMERETTERJESZTŐ KIADVÁNYA

1964. MÁRCIUS 16-ÁN
ESTE FÉL 8 ÓRAKOR
A MISKOLCI NEMZETI SZÍNHÁZBAN

A
MISKOLCI SZIMFÓNIKUS ZENEKAR
HANGVERSENYE

VEZÉNYEL:
DIETFRIED BERNET (AUSZTRIA)

KÖZREMŰKÖDIK:
ANTAL ISTVÁN (ZONGORA)

MŰSORON:

BEETHOVEN: I. SZIMFÓNIA (C-DŰR)
MOZART: ESZ-DŰR ZONGORAVESENY (K. 271)
CSAJKOVSZKIJ VI. SZIMFÓNIA (H-MOLL)

„A” BÉRLET

A Postás Szimfonikus Zenekar szólistája:

POSTÁS SZIMFÓNIKUS ZENEKAR
A ZENEAKADÉMIÁN

1964. május 18-án, hétfőn este fél 8 órakor

REMEKMŰVEK

I. RÉSZ

BEETHOVEN

Egmont nyitány

Esz-dur zongoraverseny

V. (c-moll) szimfónia

Közreműködik:

ANTAL ISTVÁN
érdemes művész

Vezényel:

HEINZ FINGER
(Német Szövetségi Köztársaság)

Belépődíj: 6—20 Ft-ig

Jegyek válthatók: A POSTÁS MŰVELŐDÉSI HÁZ SZERVEZÉSI IRODÁJÁBAN 14—18 ÓRA KÖZÖTT (VI. BENCZUR U. 27.)
TÁVBESZÉLŐ: 429-185, 228-266 ÉS AZ ÜZEMI KÖZÖNSÉGSZERVEZŐKNÉL

Hangverseny Lengyelországban (1964):

W Y K O N A W C Y	P R O G R A M
☆	
DYRYGENT WŁODZIMIERZ ORMICKI	
SOLISTA ISTVAN ANTAL	
FORTEPIAN Zasłużony Artysta Węgierski	
ORKIESTRA SYMFONICZNA PAŃSTWOWEJ FILHARMONII W POZNANIU	
☆	
Prelekcję na poranku wygłosi ALEKSANDRA SZULCOWNA	
	1. J. S. BACH — III KONCERT BRANDEN- BORSKI G-DUR Allegro Allegro
	2. J. BRAHMS — II KONCERT FORTEPIANO- WY B-DUR op. 83 Allegro non troppo Allegro appassionato Andante Allegro grazioso
	Przerwa
	3. J. HAYDN — SYMFONIA G-DUR nr 94 „Z uderzeniem w kocioł” Adagio cantabile. Vivace assai Andante Menuetto (Allegro molto) Allegro di molto
	DYREKCJA ZASTRZEGA SOBIE PRAWO ZMIANY PROGRAMU

Antal István hangversenyei Olaszországban (1965):

SALA FRANCO ALFANO VIA VICENZA, 52 - ROMA - TELEFONO 490.467	P R O G R A M M A
«I VENERDI MUSICALI ITALIANI»	
ANNO 1965	
CONCERTO-SCAMBIO	P R I M A P A R T E
<i>La S. V. è invitata ad intervenire al concerto del Pianista ISTVAN ANTAL che sarà tenuto nella sala Franco Alfano venerdì 10 dicembre alle ore 18.</i>	BEETHOVEN — Sonata Op. 57 <i>Appassionata</i>
LA PRESIDENZA	BARTOK — 3 <i>Studi Op. 18</i>
	S E C O N D A P A R T E
	LISTZ — 1) <i>Csardas Macabre</i>
	2) <i>2 Valzer</i>
	3) <i>Mephisto Valzer</i>

PIAZZA FONTANE MAROSE, 4 - II P.
(PALAZZO NEGRONE)

CONCERTO
AL
LYCEUM DI GENOVA
del
pianista
ISTVAN ANTAL

INVITO

Mercoledì 15 Dicembre 1965
ore 17

Hangverseny Svédországban (1966):

Örebro Orkesterstiftelse
Säsongen 1966—1967 - 58:e spelåret
Symfonikonsert (serie A) söndagen den 25 september kl. 19.30
Konserthuset, Örebro

Dirigent:
RUNE LARSSON

Solister:
ISTVAN ANTAL
BERIT GROSSMANN

G. NYSTROEM: *Teatersvit nr 4 ur "Köpmannen i Venedig"*
(1890—1966)

W. A. MOZART: *Konsert nr 10 Ess-dur för 2 pianon K. 365*
(1756—1791) Allegro - Andante - Allegro
- - P a u s - -

J. BRAHMS: *Pianokonsert nr 2 B-dur*
(1833—1897) Allegro non troppo -
Allegro appassionato - Andante -
Allegretto grazioso

Betr. kommande konserter se sid. 14

Hangverseny a Német Demokratikus Köztársaságban (1967):

VEB KONZERT- UND GASTSPIELDIREKTION DRESDEN

STUNDE DER MUSIK 1966/67

Klavierabend

Istvan Antal, VR Ungarn

Joseph Haydn
(1732–1809)

Sonate h-Moll
Allegro moderato
Menuetto
Finale presto

Ludwig van Beethoven
(1770–1827)

Sonate f-Moll op. 57 (Appassionata)
Allegro assai
Andante con moto
Allegro ma non troppo

Johannes Brahms
(1833–1897)

Variationen über ein Thema von Paganini
a-Moll op. 35 Heft 2

Franz Liszt
(1811–1886)

Valse oublié Nr. 2
Valse oublié Nr. 3
Mephisto-Walzer

Änderungen vorbehalten!

Bitte wenden!

Hangversenyek a Pécsi Filharmonikus Zenekarral (1967):

Március 19-én fél 11 órakor a Liszt-teremben
Egyetemi és főiskolai bérlet

Március 20-án fél 8 órakor a Nemzeti Színházban
„A”-bérlet

A PÉCSI FILHARMONIKUS ZENEKAR

Vezényel:

JORMA PANULA
(Finnország)

Közreműködik:

ANTAL ISTVÁN
(zongora)

WAGNER: SIEGFRIED — IDILL

BEETHOVEN: ESZ-DÚR ZONGORAVERSÉNY, op. 73

I. Allegro

II. Adagio un poco mosso

III. Rondo. Allegro

SIBELIUS: II. SZIMFÓNIA, D-dúr, op. 43.

Reinhard Paulsen koncertügynökségének levele:

REINHARD PAULSEN · KONZERTBÜRO

Mitglied des Verbandes der Deutschen Konzertdirektionen e. V.

Herrn Professor
Istvan Antal

Budapest VII
Damsanich-Ut. 18

UNGARN

8 MÜNCHEN 8

INNERE WIENER STR. 10

TELEFON 442682

TELEGRAMME: PAULSENKONZERT

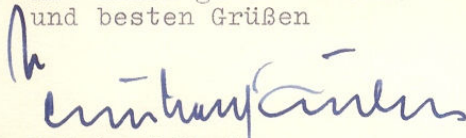
9. September 1967
rp/st

Lieber Herr Antal,

auch mich hat es sehr gefreut, Sie in Bamberg zu treffen
und ich danke Ihnen noch sowohl für Ihr Schreiben sowie
für das Material, das Herr Direktor Vermes mir hier über-
gab.

Wenn ich auch zur Zeit, wie ich Ihnen schon sagte, nicht in
der Lage bin, eine zusätzliche verantwortliche Vertretung zu
übernehmen, so will ich doch gerne an Sie denken, wenn sich
aus meiner Arbeit für Sie eine Möglichkeit bietet.

Mit allen guten Wünschen
und besten Grüßen

Reinhard Paulsen

Bánhegyi Mária levele:

Drága Tamás kir! 1971. III. 11.
 Kérem, ne használják ezt a megpróbáltatást. De olyan hangulatban vagyok, hogy egyáltalán nem találom a szavakat. Nem lehet másképpen elmondani, csak egy leírással. Ha, emlékszem este fél nyolckor, kint voltam, fűzfán, léptem be a lakásomba, ahová összel költöztem, 12. emeleten van. Megdöbbentő kép fogadott a nობában. A szobát sárga fénnyel, a szoba ablakívét fal fényben fűzfőtt, a hold meubem világított. Az egész keleti városkörnyékem villogott mint a drágakövekkel tele-műt mező, zöld, kék, rózsaszín s sárga fényekben, fényvillanásokban, s a me-onfényvel kívülapított gyökér bűzfő-költék az erűst holdfényben. Távol a Borsosny tetején fények, pirok-nyúlógép, villódzása, villám fel-hűzés enakkélet felöl lent zöldig a behararott felér tétők, hátrak belső zöld ablakai.

Ami még ahogyan voltam, megálltam az skelajtóban, a lábam földbe görded-ve s azt gondoltam magamban, hogy ez nem igaz, ez nem lehet igaz, hogy ilyen mélyre, letezik. S ellenállha-talan vagyok, vovrott a rádiókor, hogy zenét is halljak. S felhang-rott a nობában a Brahms szonata-vezény. Tökéletes magánélete s hátá-talan mélye, gondosan kiömlölle-ke ezt a méltó mélyet, amit a me-mem észekelt; mintha a fülem s kellem is átvehette a látvány meg-vezényét. Ahogy, monijában álltam ott s mordulniom nem lehetett. Amíg végig nem éveztem az egész játékok. Műsoron min, találgattam ki lehet az előadó. Hogy nálunk igen művész min, azt tudtam. S megmégemülve hallottam, hogy de igen, van nálunk igen művész! S most kérem, fogadják gratuláció-mat, amit olyan megpróbáltatás kül-dök, hogy most harrátenni mást nem is tudok: Bánhegyi Mária

Szegedi hangverseny (1971):

Március 16-án
kedden este 7 órakor

Zeneművészeti Szakközépiskola
Hangversenytermében
(Lenin körút 79.)

A TÖMÖRKÉNY ISTVÁN GIMNÁZIUM ÉS MŰVÉSZETI SZAKKÖZÉPISKOLA ZENEMŰVÉSZETI TAGOZATÁNAK BARTÓK HANGVERSENYE

Közreműködnek az iskola tanárai

Három népdalfeldolgozás	MESZLÉNYI LÁSZLÓ ének DR. SIMOR FERENCNÉ zongora
Részletek a 44 hegedűduóból	RÁKOSI GÉZA hegedű LACZKÓ SÁNDOR hegedű
Allegro barbaro	BODÓ ÁRPÁD zongora
Kontrasztok	KEDVES TAMÁSNÉ hegedű SINDEL JÁNOS klarinét DEÁK TIBOR zongora
S z ü n e t	
Részletek a Mikrokozmoszból két zongorára	KOVÁCS ZSUZSANNA zongora FEKETE ÉVA zongora
Szvit, op. 14.	DEÁK TIBOR zongora
Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre	ANTAL ISTVÁN zongora ANTAL ISTVÁNNÉ zongora AVAR JÓZSEF MAKLÁRI LÁSZLÓ ütőhangszerek

Hangverseny az NDK-ban:

Hallesche Philharmonie

Montag, den 10. September 1973, 19.30 Uhr (Anrechtsreihe A)
Dienstag, den 11. September 1973, 19.30 Uhr (Anrechtsreihe B)
im „Steintor“, Marx-Engels-Platz

Sinfoniekonzert

(1. Konzert Reihe A / 1. Konzert Reihe B)

Dirigent: Olaf Koch

Solist: Istvan Antal, Klavier, VR Ungarn

Programmfolge:

Ludwig van Beethoven (1770–1827)

Konzert für Klavier und Orchester Nr. 4, G-Dur, op. 58

1. Allegro moderato
2. Andante con moto
3. Rondo. Vivace

Pause

Ludwig van Beethoven

Sinfonie Nr. 3, Es-Dur, op. 55 („Eroica“)

1. Allegro con brio
2. Marcia funebre. Adagio assai
3. Scherzo. Allegro vivace
4. Finale. Allegro molto

Dalest Gáti Istvánnal:

1975. február 27. csütörtök 19,30

GÁTI ISTVÁN hangversenye

Zongorán közreműködik: **Antal István**

Mozart: Alkonyat (Campe)

A fonóányka (Jäger)

A megelégedettség (Weisse)

A kívánság (Gleim)

Elhagyott erdőben (de la Motte)

Schubert: Hat Heine dal

Atlasz

Az ő képe

A halászlányka

A város

A tengerparton

A hasonmás

Mahler: Egy vándorlegény dalai (Mahler)

Hogyha a rózsám

Réten jártam hajnalkor

Szívemben izzó kés van

Az a drága szempár

Az Artia vállalat levele:

Nárolat

ENTREPRISE DU COMMERCE EXTERIEUR POUR L'IMPORTATION
ET L'EXPORTATION D'ARTICLES CULTURELS
B. P. 790, VE SMEČKACH 30, PRAHA 2, TCHÉCOSLOVAQUIE

LE CHANT DU MONDE
à l'attention de M. Marcel Frémiot
32, Rue Beaujon
PARIS 8^e

DÉP.
VOTRE RÉF.

TEL. 118/490-Br./N.
NOTRE RÉF.

26 novembre 1958
PRAHA, LE

*à Chant du Monde
Művészeti igazgatóságra*

Cher Monsieur et Ami,

nous accusons réception de votre envoi de disques et vous en remercions cordialement. Dans les prochains jours nous vous adresserons pareillement nos nouveautés.

En meme temps nous nous référons à nos entretiens à Paris concernant vos enregistrements avec des artistes étrangers et voulons attirer votre attention au pianiste hongrois

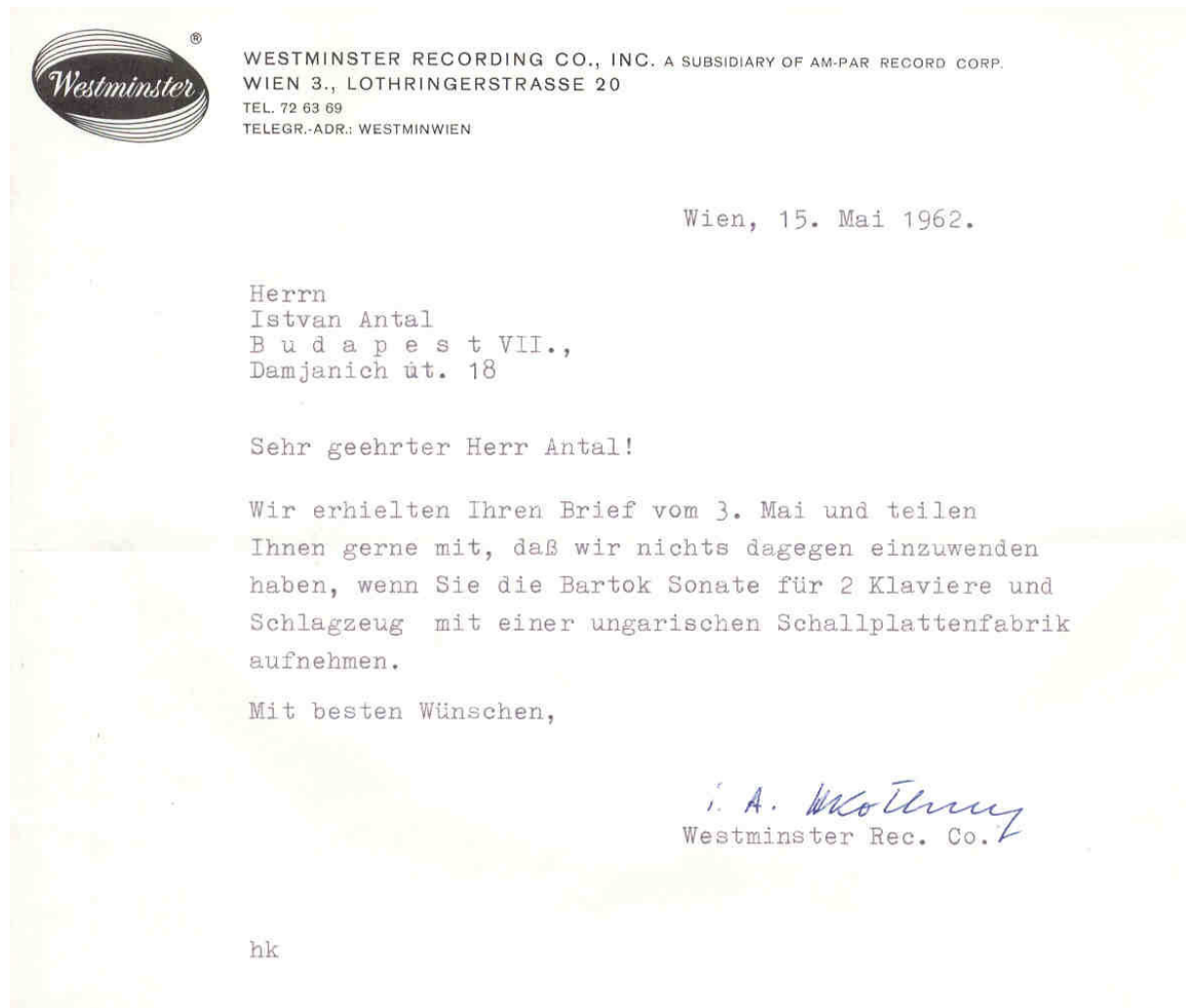
István Antal
Damjanich u.18
BUDAPEST VII.

Avec cet excellent artiste nous avons enregistré dans le passé la Fantasia hongroise de Liszt, un disque qui a été partout accueilli par la presse ainsi que par les discophiles avec un grand enthousiasme. Dans notre prochain envoi je vous joindrai ce disque mais seulement à cause de l'écoute pour pouvoir juger vous-mêmes la maîtrise de cet artiste. Autrement le disque est déjà vieux ayant été enregistré en 1950 ou 1951. Ce pianiste hongrois est maintenant dans une excellente forme, il joue très bien Liszt, Bartók et d'autres compositeurs hongrois et internationaux. En cas que vous désiriez inaugurer une coopération avec lui (que je vous recommande vivement, surtout quant aux compositeurs hongrois), veuillez vous mettre en rapport direct avec lui.

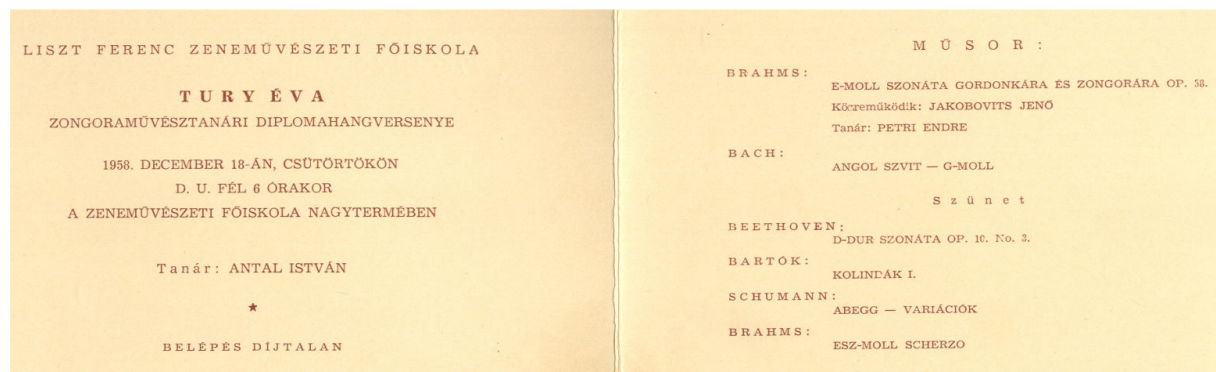
En attendant le plaisir de vous lire bientôt, veuillez agréer, cher Monsieur et Ami, mes sincères salutations.

ARTIA
Entreprise du Commerce Extérieur
pour l'Importation et l'Exportation
d'Articles Culturels
Bernáth
Ing. Bernáth

A Westminster hanglemezgyár levele:

Tury Éva diplomahangversenye (1958):

VIT, Szófia (1968):

MAGYAR KOMMUNISTA PÁRTJÁK SZÖVETSÉGE
KÖZPONTI BIZOTTSÁGA
Budapest, V., Balassi Bálint utca 16.

Budapest, 1968. június 25.

Kedves A n t a l Elvtárs!

A IX. Világifjúsági és Diáktalálkozó Nemzetközi Előkészítő Bizottsága a Fesztivál keretében - a korábbi VIT-ekhez hasonlóan - művészeti versenyt rendez.

A NEB kérésére a KISZ Központi Bizottsága és a magyar Előkészítő Bizottság a Művelődésügyi Minisztériummal egyetértésben felkéri Önt, hogy a művészeti verseny zongora zsűrijében sziveskedjék résztvenni.

A Fesztiválon az Előkészítő Bizottság teljes ellátásról gondoskodik, a zsebpénzt és az utazás költségeit a KISZ KB biztosítja. A Fesztiválra való utazás július 27-én repülőgéppel történik, a hazautazásra augusztus 2-én kerül sor.

Eredményes munkát és sok élményt kívánunk.

Elvtársi üdvözlettel:

/ Orosz László /

Kulturális Osztály vezetője

Weimari Nyári Zenei Szeminárium (1970):

VEREINBARUNG

zwischen der

FRANZ-LISZT-HOCHSCHULE WEIMAR, Platz der Demokratie 2,

und Herrn/Frau Professor Istvan Antal

1.

Herr/Frau Prof. Antal

übernimmt im Rahmen des Internationalen Musikseminars der Deutschen Demokratischen Republik, das die Franz-Liszt-Hochschule Weimar im Auftrag des Ministeriums für Kultur vom 10. Juli 1970 bis 23. Juli 1970 in Weimar durchführt, die Leitung eines Kurses

im Fach Klavier (vor allem das Klavierwerk von Franz Liszt)

2.

Herr/Frau Prof. Antal

erhält für seine / ihre Tätigkeit ein Honorar

von 3.000,-- M

abzüglich der gesetzlichen Steuern von 20%

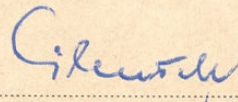
3.

Aufenthalts- und Verpflegungskosten gehen zu Lasten von

Herrn/Frau Prof. Antal

Fahrtkosten erstattet die Franz-Liszt-Hochschule Weimar. **(Flug bezw. Bahnfahrt 1. Klasse oder Schlafwagen)**
Bei Nichtdurchführung des Kurses tritt diese Vereinbarung nicht in Kraft.

Weimar, den 19. Jan. 1970

Rektor der Franz-Liszt-Hochschule
Prof. Cilensek

A VIII. Nemzetközi Chopin Zongoraverseny zsűrije (1970):

**JURY
VIII MIĘDZYNARODOWEGO
KONKURSU PIANISTYCZNEGO
IM. F. CHOPINA**

**JURY
DU VIIIe CONOURS
INTERNATIONAL DE PIANO
FRÉDÉRIC CHOPIN**

Kazimierz SIKORSKI | Polska · Pologne
Przewodniczący – Président

Zbigniew SZYMONOWICZ | Polska · Pologne
Sekretarz – Secrétaire

Raif J. ABILLAMA | Liban · Liban

Guido AGOSTI | Włochy · Italie

Istvan ANTAL | Węgry · Hongrie

Jan EKIER | Polska · Pologne

Leon FLEISHER | USA · Etats-Unis d'Amérique

Monique HAAS | Francja · France

Gheorghe HALMOS | Rumunia · Roumanie

Jan HOFFMAN | Polska · Pologne

Witold MAŁCUŻYŃSKI

Susumu NAGAI | Japonia · Japon

Tatiana NIKOŁAJEWA | ZSRR · URSS

Stepanka PELISCHEK | Bułgaria · Bulgarie

Eliane RICHEPIN

Maria Teresa RODRIGUEZ | Meksyk · Mexique

Annerose SCHMIDT | NRD · République Démocratique Allemande

Regina SMENDZIANKA | Polska · Pologne

Pavel ŠTĚPAN | CSRS · Tchécoslovaquie

Bolesław WOYTOWICZ | Polska · Pologne

Weimari Nyári Zenei Szeminárium (1976):

HOCHSCHULE FÜR MUSIK »FRANZ LISZT«

Herrn
Prof. Istvan Antal
Franz-Liszt-Hochschule

53 WEIMAR, den 23.9.1976
sl/he -

B u d a p e s t

Sehr geehrter Herr Professor Antal!

In der Anlage überreichen wir Ihnen die Vereinbarung für Ihre Gastprofessorentätigkeit in vierfacher Ausfertigung und erbitten 3 Exemplare unterschrieben zurück.

Wir würden uns sehr freuen, Sie im Monat Dezember bei uns begrüßen zu dürfen. Teilen Sie uns bitte umgehend den genauen Termin für den ersten Teil des Kurses im Monat Dezember mit.

Inzwischen hat sich heraus gestellt, daß wahrscheinlich der Monat März für den 2. Kursus günstiger wäre, weil im April bekanntlich das Treffen der Liszt-Pianisten in Sopron vorgesehen ist, an dem Sie sicherlich teilnehmen werden. Darüber könnten wir uns aber anlässlich Ihres ersten Kurses in Weimar noch unterhalten.

Anlagen

Mit freundlichen Grüßen

Prof. Dr. S. S. S. S. S.

1. Prorektor

Bécsi Nemzetközi Zenei Verseny (1977):

HOCHSCHULE FÜR MUSIK UND DARSTELLENDEN KUNST IN WIEN
FREUNDE DER HOCHSCHULE FÜR MUSIK UND DARSTELLENDEN KUNST IN WIEN

INTERNATIONALER MUSIKWETTBEWERB WIEN

VERANSTALTUNGSREFERAT: A-1037 WIEN 3, LOTHRINGERSTRASSE 18, TELEFON 56 16 85

Herrn
Prof. István Antal

Szent István Krt. 22
1137 Budapest
Ungarn

Wien, 7. Juli 1977

Sehr verehrter Herr Professor !

Im Namen des 5. Internationalen Beethoven-Wettbewerbes darf ich mich bei Ihnen sehr herzlich für Ihre Tätigkeit als Juror bedanken.

Ich hoffe, daß für Sie der Wettbewerb befriedigend ausgefallen ist und Sie trotz vieler Arbeit einen angenehmen Aufenthalt in Wien hatten.

Ich werde mich freuen, wenn Sie wieder nach Wien kommen oder wir uns vielleicht in Ungarn wiedersehen werden.

Lassen Sie uns den Kontakt nicht abbrechen.

Mit sehr herzlichen Grüßen bin ich

Ihre

Dr. Sigrid Wiesmann
Generalsekretär

Kiutazást engedélyező határozat a Beethoven-versenyre (1977):

KULTURÁLIS MINISZTERIUM
 Költésügyi és Kulturális Minisztérium, Budapest.

X
 szám: 0014
 96.535/1977 akta szám.

H a t á r o z a t

A) ENGEDÉLY (MEGBÍZÁS)

Név, beosztás: A n t a l István egyetemi tanár
 részére szül. év, hó, nap
 197

Liszt Ferenc Költésügyi és Kulturális Minisztérium

A Minisztérium Utazási Bizottsága megbizsa Önt (engedélyezi), hogy 19 77. év máj. hó 31. naptól 19 77. év jun. hó 9. napig _____ időtartamra _____ országba _____ intézményhez utazzék.

Utazásra a — Kulturális munkaterv _____ pontja keretében (1)
 — Kulturális munkaterven kívül (2) kerül sor, azaz:

Utazásának célja: Leírásaként részt vesz a Beethoven Nemzetközi Zongora-versenyen Bécsben.

B) UTAZÁSI FELTÉTELEK

a) Útlevel biztosítása: sk. részéről, kiutazó költségén

b) Igénybe veendő útlevel típusa: szolgálati célú magán

c) Vízum biztosítása: sk. részéről, kiutazó költségén

d) Támogató levél* biztosítása BM Útl. O.-hoz, MNB-hez 6 / vásárlásra.

e) Igénybe veendő szabadság típusa*: rendkívüli, fizetés nélküli, rendes, _____ időtartamra

f) Napidíj biztosítása: meghívó fél részéről _____ időtartamra

g) Utiköltség biztosítása: kiutazó Ft-ban vállalja. részéről _____ jegy

h) Szállásköltség biztosítása: meghívó fél részéről _____ időtartamra

i) Részvételi díj biztosítása: _____ részéről _____ összegben

j) Utazó térítési kötelezettsége: _____

k) Egyéb: _____

Budapest, 7. máj. 11. 197 / Helyetel Ervin / sk. / Tóth "assó" / sk.
 P. H. alírást alírást

*Megfelelő rész aláhúzendó!

FORDÍTS

Nemzetközi Bartók Szeminárium, Szombathely (1977):

**NEMZETKÖZI
ZENEI VERSENYEK ÉS
FESZTIVÁLOK IRODÁJA
BARTÓK-
SZEMINÁRIUM**

TELEGRAMM: FESTIVALBURO
TELEFON: 128-650/102, 112, 122

BARTÓK SEMINAR

OFFICE OF MUSIC COMPETITIONS AND FESTIVALS
BÜRO DER MUSIKWETTBEWERBE UND FESTIVALE
BUREAU DES CONCOURS MUSICAUX ET DES FESTIVALS
БЮРО МУЗЫКАЛЬНЫХ КОНКУРСОВ И ФЕСТИВАЛЕЙ

BUDAPEST, 1977. október 26.

BUDAPEST, H. 1366. V., VÖRÖSMARTY TÉR 1. P.O.B. 80.

8113

Antal István tanár urnak,
Zeneművészeti Főiskola
Budapest

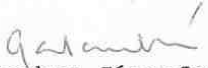
Igen tisztelt Tanár ur!

Tisztelettel felkérjük, hogy az 1977. július 20-augusztus 4.
között tartandó XII. Nemzetközi Bartók Szemináriumon az egyik
zongoratanfolyam vezetését elvállalni sziveskedjék. Tisztelet-
díjként Ft 8.000.- azaz Nyolcezer Ft-ot ajánlunk fel.

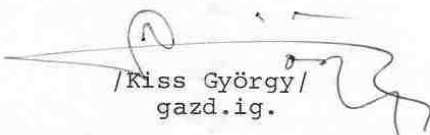
Mivel a jövő nyáron a Főiskolán nagyarányú építkezések lesznek,
a Szemináriumot az egyik vidéki zenei centrumban, valószínűleg
Szombathelyen fogjuk megrendezni, amennyiben evvel kapcsolatos
tárgyalásaink sikerrel járnak. Ha a Szeminárium színhelye vala-
melyik vidéki zenei centrum lesz, úgy a tanárok szállásköltsége
Irodánkat terheli.

Kérjük mielőbbi válaszát, mert a prospektust nyomdába kell adnunk.

Őszinte tisztelettel :

/Galambos Józsefné/

/Kun Imre /

/Kiss György/
gazd.ig.

Meghívás a Nemzetközi Zenei Verseny zsűrijébe (München, 1977):

München 2, Rundfunkplatz 1 · Telegraphische Anschrift: Funkmusikpreis · Telefon 59001

Internationaler
Musikwettbewerb
der
Rundfunkanstalten
der Bundesrepublik
Deutschland

Herrn Professor
István Antal
Szent István Krt. 22
H-1137 Budapest

30. Juli 1976

Sehr geehrter Herr Professor Antal,

im kommenden Jahr wird in München wieder ein internationaler Klavier-Wettbewerb veranstaltet. Wir möchten Sie daher einladen, in der Jury dieses Wettbewerbs mitzuwirken, und zwar in der Zeit 6. - 16. September 1977.

Die beiden Schlußkonzerte finden am 22. und 23. September statt. Vielleicht wird es Ihnen möglich sein, noch bis zu diesem Zeitpunkt in München zu bleiben.

In der Anlage senden wir Ihnen zwei Formulare mit unseren finanziellen Bedingungen und wären Ihnen dankbar, wenn Sie uns ein Exemplar zum Zeichen Ihres Einverständnisses unterschrieben zurückschicken wollten.

Wir würden uns sehr über Ihre Zusage freuen und bitten Sie bis spätestens 15. Oktober Bescheid zu geben, da wir dann den neuen Prospekt in Druck geben werden.

Mit freundlichen Empfehlungen,

INTERNATIONALER MUSIKWETTBEWERB
der Rundfunkanstalten
der Bundesrepublik Deutschland

JW
Jürgen Meyer-Josten *Renate Ronnefeld*
(Jürgen Meyer-Josten) (Renate Ronnefeld)

Felkérés a Zenetanárok I. Országos Versenyének zsűrizésére (1972):

SZEKSZÁRD VÁROSI TANÁCS V. B.
Művelődésügyi Osztálya

Telef. : 12-671
Ügyint. : Gajdoss
Üi.sz. : 25 253/1972.

Tárgy : Felkérés a Zenetanárok I.
Országos Versenyének zsűri-
zésére

Mell. : 2 db

A n t a l István
Zeneművészeti Főiskola Tanára
B u d a p e s t, XIII.
Szent István krt. 22.

A Városi Tanács VB Művelődésügyi Osztálya nevében tisztelettel felkérem, hogy a Zenetanárok I. Országos Versenyének zsűrizését szíveskedjék elvállalni.

A verseny megrendezésére 1972. április hó 21., 22. és 23-án kerül sor Szekszárdon, a Bakits Mihály Megyei Művelődési Központban.

A verseny lebonyolításáról a programot és a nevezők műsorát mellékeljük.

A verseny a reggeli órákban kezdődik, így felkérem, szíveskedjék április 20-án este városunkba leutazni.

Elhelyezésről a Gemenc Szállóban gondoskodunk április 20., 21., 22-i napokra. A teljes napi ellátásról szintén gondoskodunk.

A zsűrizés honoráriumaként ^{napi} 500,- Ft tiszteletdíjat biztosítunk.

Remélem felkérésemnek eleget tesz, a zsűrizést elvállalja, amelyre vonatkozóan szíves válaszát várom.

Szekszárd, 1972. április 5.

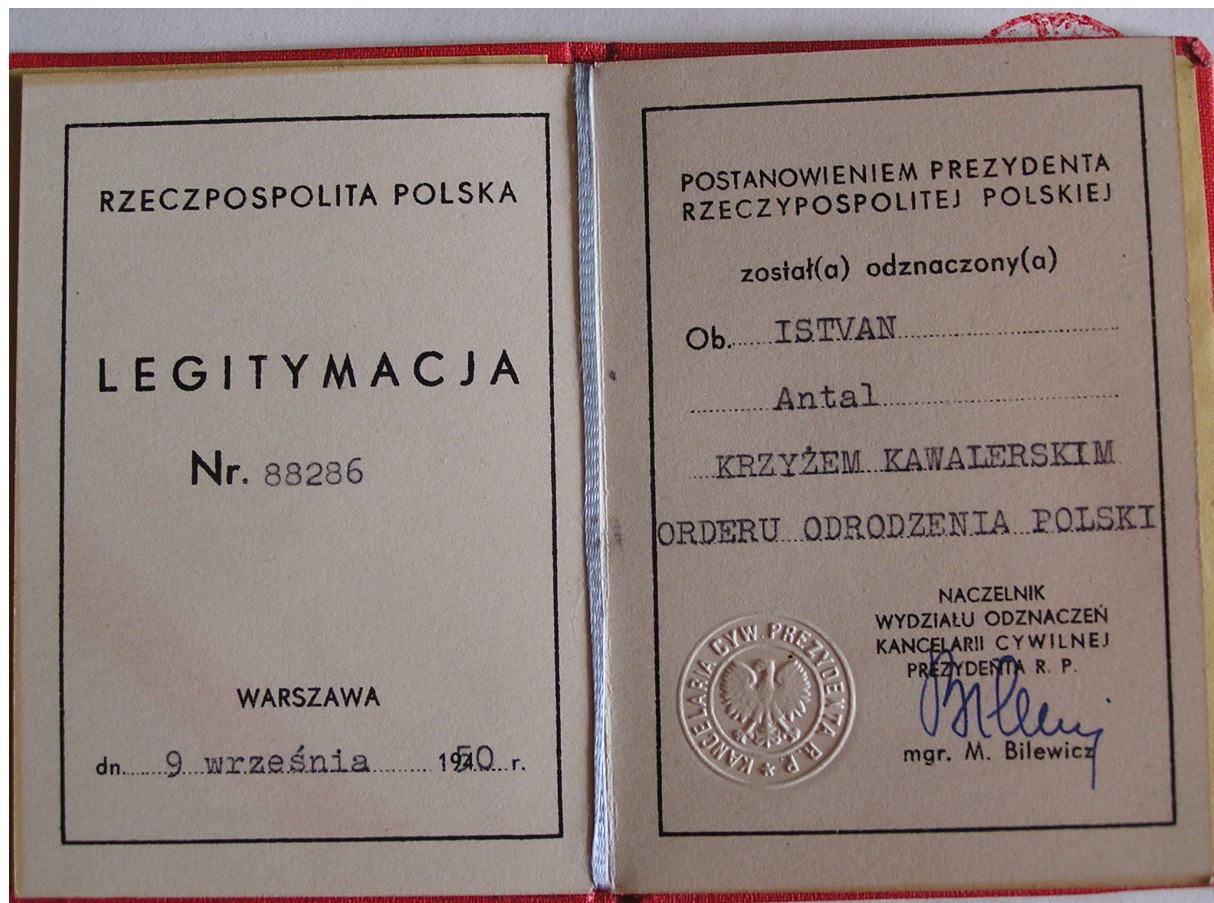
Lencsés László
osztályvezető

4.2. Antal István kitüntetései, művészeti díjai

1949: Kiváló Munkáért

1950: Polonia Restituta-Lovagkereszt

1952: Magyar Népköztársasági Érdemérem arany fokozata

1954: Liszt-díj I. fokozata

1955: A Magyar Népköztársaság Érdemes Művésze

MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG ELNÖKI TANÁCSÁNAK
TITKÁRSÁGA

5-6/14/955

1sz.

A

Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa

Onnek a szocialista kultúra fejlesztése terén szerzett

kimagasló érdemeinek elismerésül

a „Magyar Népköztársaság érdemes művésze“

címet adományozza

Budapest, 195⁵ évi április hó 4 napján

Jóbi Lóránt

Népköztársaság Elnöki Tanácsának
elnöke

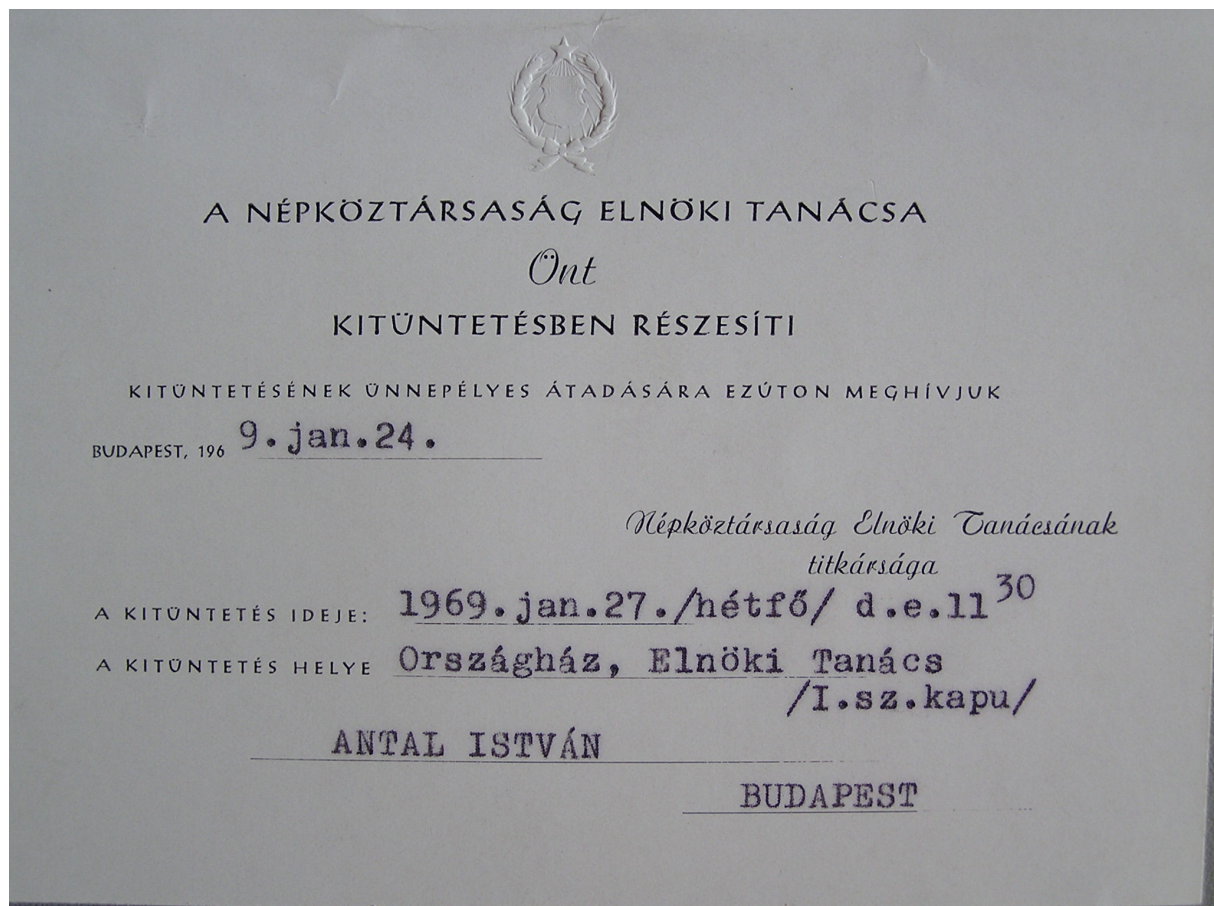
Óroszló István

a Népköztársaság Elnöki Tanácsának
titkára

A N T A L I S T V Á N

1959: A Zeneszerzők Szövetségének díja új magyar művek bemutatásáért

1969: Munka Érdemrend arany fokozata

MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG ELNÖKI
TANÁCSA

XIX-6/1/69.

15

N. E. T.

Sorszám: _____

Igazolvány

Igazolom, hogy Antal István

A MUNKA ÉRDEMREND

arany fokozata

kitüntetés tulajdonosa

Ezen igazolvány visszavonásig érvényes!

Budapest, 1969. január 22.

Népköztársaság Elnöki Tanács

Titkársága

XIX-6/1/1969.
N. E. T.

A

Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa

ANTAL ISTVÁNNAK

érdemes és eredményes munkássága elismeréséül

a Munka Érdemrend

arany

fokozatát adományozza

Budapest, 1969. évi január hó 22. napján

Lovónesi Pál
a Népköztársaság Elnöki Tanácsának
elnöke

Cseréssy Lajos
a Népköztársaság Elnöki Tanácsának
titkára

1972: A Magyar Rádió Nívódíja

MAGYAR RÁDIÓ ÉS TELEVIZIÓ
ELNÖKE

Antal István zongoraművész

Budapest

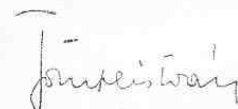
A Magyar Rádió és Televízió Elnöksége több
évtizedes zongoraművészi munkásságáért, kie-
melve Beethoven C-moll zongoraversenyének
kiváló színvonalu tolmácsolását

NIVÓDIJBAN

részesíti.

További jó munkát, sok sikert kívánok.

Budapest, 1972. november 3.

Tömpe István